

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1937

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1938

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

388863

INLEDNING

TILL

Lönestatistisk årsbok för Sverige / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1931-1953. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1929-1951.

1929-1949 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på franska: *Annuaire statistique des salaires de la Suède.* - 1950-1951 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på engelska: *Year book of wage statistics in Sweden.*

Föregångare:

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1912-1929. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1928.

Sociala meddelanden. – Stockholm : Norstedt, 1912-1967. – 1912-1953 utgör Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden.

Här publicerade Socialstyrelsen uppgifter om löneförhållandena inom industri och hantverk m.m.

Efterföljare:

Löner. Del. 1: Tjänstemän inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1953-1985

Löner. Del 2: Arbetare inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm,

1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1952-1985

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960.

Lönestatistisk årsbok för Sverige 1937. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1937

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1938

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

388863

Annuaire statistique des salaires de la Suède en 1937.

Pour la table des matières voir page	6
Pour le résumé français voir page	7

Den i föreliggande publikation ingående redogörelsen för löneförhållandena år 1937 inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. ansluter sig i fråga om uppställning och innehåll i allt väsentligt till Lönestatistisk årsbok för år 1936. Däremot avviker framställningen i fråga om arbetslönerna inom jordbruket rätt väsentligt från motsvarande redogörelse för föregående år. Sålunda ha — jämlikt kungl. kungörelsen den 8 oktober 1937 — fr. o. m. redogörelseåret ändrade bestämmelser för insamlande av uppgifter till den officiella lantarbetarstatistiken tillämpats, vilka föranlett betydande omläggningar av såväl text som tabeller.

Preliminära siffror rörande löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete samt inom industri, handel, samfärdsel m. m. år 1937 ha tidigare publicerats i Sociala Meddelanden.

Den närmaste ledningen av hithörande arbeten handhaves inom styrelsen av förste aktuarien A. T w e n g s t r ö m och amanuens C. O l s s o n, av vilka den senare utarbetat avd. I A och den förre övriga delar av föreliggande berättelse.

Stockholm i december 1938.

SIGFRID HANSSON.

BERTIL NYSTRÖM.

Innehållsförteckning.

	Sid.
<i>Sammanfattning på franska</i>	7
I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk, vägarbete och trädgårdsodling	
A. Lantarbetare	
a. Undersökningens primärmaterial	11
b. Lantarbetarnas löne- och arbetsförhållanden år 1937 (och 1938)	
1. Arbetarnas antal och fördelning	14
2. Arbetstid per år	16
3. Kollektivavtalens lönesatser	16
4. Årliga löneinkomster år 1937 (1938)	24
5. Löneinkomster per dag och per timme år 1937	31
c. Lönenivåns förändringar åren 1911—1938	32
B. Skogsarbetare	35
C. Vägarbetare	38
D. Trädgårdsarbetare	42
II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
A. Undersökningens primärmaterial	45
B. Löneförhållandena för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.)	49
C. Löneförhållandena för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
a. Antal redovisade arbetare	61
b. Löneutvecklingen i allmänhet	61
c. Löneinkomster per timme	67
d. Löneinkomster per dag, vecka och år	81
e. Arbetslöner inom olika dyrortsgrupper, inom konkurrens- och hemmamarknadsindustri samt å olika orter	83
f. Löneförhållandena för sjöfolk, hotell- och restaurangpersonal samt hembiträden	99
g. Löneinkomster vid statens anläggningsarbeten	99
D. Industriens sysselsättningsvolym och lönebudget åren 1929—1937	102
Bilagor:	
Bil. 1. Formulär till uppgifter för lantarbetarstatistiken	108
Bil. 2. Formulär till uppgifter för skogsarbetarstatistiken	110
Bil. 3. Formulär till uppgifter för vägarbetarstatistiken	111
Bil. 4. Formulär till uppgifter för den industriella lönestatistiken	112

Table des matières.

	Page
<i>Résumé en français</i>	7
I. Salaires dans l'agriculture, dans les exploitations forestières, dans les travaux de voirie et dans l'horticulture	
A. Ouvriers agricoles	
a. Matériel primaire de l'enquête	11
b. Salaires et conditions du travail pendant l'année 1937 (et 1938)	
1. Nombre et répartition des ouvriers	14
2. Durée du travail des ouvriers par année	16
3. Taux de salaires des contrats collectifs	16
4. Salaires annuels en 1937 (1938)	24
5. Salaires journaliers et horaires en 1937	31
c. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1911 à 1938	32
B. Ouvriers forestiers	35
C. Ouvriers des travaux de voirie	38
D. Ouvriers jardiniers	42
II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.	
A. Matériel primaire de l'enquête	45
B. Salaires des employés dans les entreprises privées (personnel technique, employés de bureaux et employés de magasins)	49
C. Salaires des ouvriers dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics etc.	
a. Nombre d'ouvriers touchés par l'enquête	61
b. Aperçu général sur le mouvement des salaires	61
c. Salaires horaires	67
d. Salaires journaliers, hebdomadaires et annuels	81
e. Variations des salaires suivant le coût de la vie des différentes localités, salaires dans l'industrie d'exportation et dans l'industrie travaillant pour le marché intérieur	83
f. Salaires des marins, du personnel d'hôtel et de restaurant ainsi que du personnel domestique	99
g. Salaires des ouvriers des travaux de construction de l'état	99
D. Nombre d'heures de travail effectuées et somme globale des salaires dans l'industrie pendant la période 1929—1937	102
Annexes:	
Ann. 1. Questionnaire employé pour la statistique des salaires agricoles	108
Ann. 2. Questionnaire employé pour la statistique des salaires forestiers	110
Ann. 3. Questionnaire employé pour la statistique des salaires de travaux de voirie	111
Ann. 4. Questionnaire employé pour la statistique des salaires industriels	112

Résumé.

I. Salaires dans l'agriculture, l'exploitation forestière, l'horticulture et les travaux de voirie.

La statistique des salaires des ouvriers agricoles a été réorganisée à partir de 1937 et s'appuie maintenant sur des données nominatives, émanant de 3 920 exploitations agricoles, choisies d'après des méthodes représentatives. Environ deux cinquièmes des propriétés, touchées par l'enquête, avaient une superficie en terres labourables de 20 à 49 hectares, un peu plus d'un tiers de 50 hectares et au-dessus, et, enfin, un cinquième avaient une superficie de champs de moins de 20 hectares.

Le nombre total des ouvriers agricoles, visés par l'enquête, s'élevait à 21 356, dont 80.6 % ouvriers hommes, 6.0 % ouvriers mineurs et 13.4 % ouvriers femmes. Un tiers de la main-d'œuvre homme consistait en journaliers, touchant un salaire quotidien ou horaire, tandis que les domestiques nourris aux frais du patron représentaient un quart et les ouvriers agricoles à salaire mixte («statare») deux cinquièmes du nombre total des ouvriers. Les deux dernières catégories d'emploi comprennent tous ces ouvriers, qui, outre un salaire annuel ou mensuel fixe, reçoivent une rétribution en nature. Celle-ci consiste, en ce qui concerne les domestiques célibataires, en nourriture et logement, tandis que les ouvriers à salaire mixte qui presque toujours ont leur ménage à eux, obtiennent, sous le nom de «stata», un logement avec un petit jardin à l'usage de la famille, et certains produits alimentaires, comme du lait, du blé, etc.

Les résultats principaux de l'enquête sont figurés dans les tabl. 5—9, tandis que le diagramme I fait voir les variations dès 1913 dans le niveau des salaires de certaines catégories d'ouvriers agricoles.

Quant aux salaires annuels, ceux-ci se basent sur des données fournies par 14 825 ouvriers, qui ont effectué un minimum de 250 jours de travail durant l'année. Les salaires moyens ainsi obtenus sont en traits généraux indiqués dans les tabl. 5, 6 et 7. Le salaire moyen annuel en espèces et en nature des ouvriers hommes s'élevait à 1 456 cour., celui des ouvriers mineurs à 902 cour. et celui des ouvriers femmes à 747 cour. La rétribution en nature, prise à part, était, en moyenne, pour les groupes correspondants 951, 580 et 512 couronnes. Si l'on considère les différentes catégories professionnelles parmi les ouvriers hommes, on constate que les domestiques reçoivent 1 181 cour., en moyenne, par an (en espèces et en nature), les ouvriers à salaire mixte 1 574 cour., les journaliers avec et sans rétribution en nature 1 559 et 1 364 cour., respectivement.

Les gages annuels qui sont indiqués en moyennes dans les tabl. 5, 6 et 7, présentent des grandes variations selon l'âge de l'ouvrier et sa profession et il y a de même des variations remarquables d'une région du pays à l'autre. Le niveau général des salaires est plus élevé dans les propriétés situées dans les districts industriels que dans les communes proprement agricoles, de même qu'il est plus élevé dans les exploitations où sont pratiqués les contrats collectifs que dans les autres. Par contre, on peut constater que les salaires moyens ne sont que très peu influencés par la grandeur des propriétés.

A l'égard de ces domestiques et ouvriers agricoles à salaire mixte qui sont liés par contrat à une même propriété aussi pour l'année suivante, l'enquête a réuni des données sur l'augmentation et la diminution, respectivement, dans les taux généraux des salaires, offerts pour 1938. Le gage moyen en espèces et en nature, calculé sur base de ces chiffres, était, pour les domestiques de 1 222 cour. et pour les ouvriers à salaire mixte («statare») de 1 622 cour., c.-à.-d. correspondant à une augmentation par rapport à 1937 de 3.5 et 3.0 %, respectivement.

Les résultats de l'enquête concernant les variations des gages annuels moyens de 1937 sont indiqués dans le tabl. 8. Deux cinquièmes, environ, du nombre total des ouvriers hommes avaient un gage annuel (en espèces et en nature) de moins de 1 400 cour., tandis qu'un tiers jouissaient d'un revenu de 1 400 à 1 599 cour., et le reste, à savoir un quart, de 1 600 cour. et au-dessus par an.

RÉSUMÉ

La rétribution quotidienne en 1937 était de 4·74 cour. en moyenne pour les journaliers sans salaire en nature et de 5·06 cour. pour les journaliers, ayant un tel salaire. Cette dernière catégorie d'emploi consiste principalement en journaliers, qui reçoivent un logement et du bois de chauffage et qui disposent de terres agricoles, ainsi qu'en journaliers, nourris par le patron. La rétribution quotidienne pour chacun de ces deux groupes s'élève à 5·42 et 4·64 cour., respectivement. Le paiement correspondant s'élève, selon les calculs, à 3·86 cour. pour domestiques et à 5·09 cour. pour ouvriers agricoles à salaire mixte.

Certaines données ont, enfin, été réunies à l'égard de telle main-d'œuvre occasionnelle, qui, durant l'année 1937, a effectué moins de 50 journées de travail sur une même propriété. Ces ouvriers ont effectué un total d'environ 267 000 journées de travail. Leur salaire moyen quotidien était de 4·52 cour. pour l'ensemble des ouvriers, de 5·10 cour. pour les ouvriers hommes, et de 3·39 cour. pour les femmes et les enfants au-dessous de 15 ans.

Dans les *régions forestières* les ouvriers, qui travaillent pendant l'été dans l'agriculture, s'embauchent habituellement pendant l'hiver dans les exploitations forestières. Ce travail est payé presque exclusivement à la pièce. D'après les renseignements fournis par les inspecteurs des forêts, le gain moyen par jour dans l'ensemble des inspections se serait élevé pendant l'hiver 1937/1938 à 13·93 cour. pour les ouvriers chargés du charroi (y comprise la rémunération pour la mise à disposition d'un cheval) et à 7·51 cour. pour les ouvriers chargés de l'abatage des arbres (page 37).

Les travaux de *voirie* constituent ainsi que les travaux forestiers une source de revenu très importante pour la population agricole. D'après les renseignements recueillis auprès des administrations régionales des routes et auprès de certains entrepreneurs de travaux de voirie, les ouvriers occupés à l'entretien des routes auraient gagné, en moyenne pendant l'été de 1938, 0·95 cour. par heure (pages 38 et 40). Cependant, la rémunération varie considérablement selon les régions, le gain moyen par heure le plus bas étant de 0·65 cour. et le gain le plus élevé de 1·70 cour. (ordinairement 0·86—0·99 cour.).

Dans *l'horticulture*, le salaire moyen par heure pendant 1937 était, pour ouvriers hommes qualifiés, de 0·80 cour., pour ouvriers femmes de 0·47 cour. et, pour ouvriers mineurs (des deux sexes) de 0·33 cour. Le salaire quotidien des ouvriers hommes qualifiés était, dans les environs de Stockholm et de Gothenbourg, de 7·74 cour. et, dans l'ensemble des autres régions du pays, de 6·12 cour. (page 43).

II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.

L'enquête a été basée sur un questionnaire auquel ont répondu 11 018 entreprises. Parmi ce nombre, 6 796 ont fourni à la fois des renseignements sur les employés et sur les ouvriers, 1 282 sur les employés seulement et 2 940 seulement sur les ouvriers. Les données primaires englobent en tout 619 222 salariés, dont 128 860 employés et 490 362 ouvriers. Parmi ces derniers, 80·1 % appartiennent à l'industrie proprement dite et le reste, soit 19·9 %, aux services des tramways et des chemins de fer (privés), à l'arrimage, au bâtiment, ainsi qu'au commerce et aux entrepôts.

De même que l'année précédente, le questionnaire ne portait, en ce qui concerne les employés, que sur la somme totale payée sous forme de salaires par chaque entreprise et sur le nombre moyen, réparti en hommes et femmes, des employés attachés à l'entreprise pendant l'exercice envisagé. Par contre, en ce qui concerne les ouvriers, le questionnaire prévoyait la répartition de la somme globale des salaires sur les ouvriers à l'heure et sur les ouvriers à forfait, ainsi que l'indication du nombre d'heures correspondant. On demandait en outre aux intéressés de mentionner le nombre total de journées de travail, de semaines de travail et le nombre moyen par jour des ouvriers pendant la période.

Les employés visés par l'enquête ont été, comme précédemment, répartis en trois groupes: le personnel technique, les employés de bureaux proprement dits et les employés de magasins. Pour l'ensemble des salariés ci-nommés, le revenu annuel moyen s'élevait en 1937 à 3 467 cour. Si, afin de comparer le niveau des salaires en 1937 avec celui des années précédentes, on refait le calcul des moyennes antérieures en supposant que le personnel ait été réparti sur groupes professionnels et sur sexes dans les mêmes proportions qu'en 1937, on trouve que le salaire annuel moyen de cette dernière année implique sur celui de 1913 une augmentation de 79 %, tandis que par rapport à l'année 1936 le traitement a augmenté d'environ 3 %.

Comme précédemment, le traitement annuel moyen est le plus haut pour le personnel technique (5 274 cour.) et le plus bas pour le personnel de magasins (2 105 cour.), tandis que le traitement moyen des employés de bureaux tient à peu près le milieu entre les deux autres (3 475 cour.). Les changements survenus dans le niveau des salaires pendant la période 1913—1937 sont assez

différents pour les trois groupes. Ainsi les salaires des employés de magasins ont augmenté de 95 % depuis 1913, tandis que les salaires du personnel technique et ceux des employés de bureaux ont augmenté de 73 et de 78 %, respectivement. En outre, on constate que l'augmentation a généralement été plus grande pour les femmes (100 %) que pour les hommes (74 %).

En ce qui concerne les *o u v r i e r s*, les gains moyens par heure pendant l'année 1937 furent de 1.29 cour. pour les hommes et de 0.77 cour. pour les femmes. Par rapport à l'année précédente il n'y a eu qu'une augmentation assez faible, les moyennes correspondantes de l'année 1936 étant de 1.25 et de 0.75 cour. respectivement. Pourtant cette augmentation, jointe à un nombre plus élevé des heures de travail pendant l'année, a amené une certaine augmentation des gains moyens annuels.

Pour le groupe ouvrier considéré dans son ensemble, on constate que, par rapport à l'année 1913, le gain par heure a augmenté de 189 %, le gain par jour de 143 % et le gain par an de 142 %. Les différences que l'on observe dans le développement des salaires, suivant qu'on les considère par heure, par jour ou par an, tiennent en majeure partie à la réduction survenue au cours de la période envisagée dans la durée du travail journalier en raison de la loi de 8 heures.

De même que pour les employés, on constate pour le personnel ouvrier une tendance à l'égalisation des salaires pour les deux sexes. C'est ainsi que, de 1913 à 1937, le salaire à l'heure des hommes a augmenté de 187 %, le salaire journalier de 142 %, et le salaire annuel de 140 %, tandis que, pendant la même période, les salaires des femmes ont augmenté de 221, de 160 et de 167 %, respectivement. Si l'on limite l'enquête à l'industrie proprement dite et si l'on exclut, par conséquent, certains groupes pour lesquels la hausse des salaires a été relativement forte, comme les ouvriers des travaux publics, des transports et du bâtiment etc., on trouve que, pour les hommes, la hausse a été notablement inférieure, soit, par exemple, en ce qui concerne les salaires par heure 173 %, tandis que, pour les femmes, le résultat du calcul ne subit qu'une modification faible, l'augmentation étant, dans ce cas, de 221 %.

Les calculs effectués jusqu'ici ne portent cependant que sur les salaires-argent et ne concernent, par suite, que les modifications nominales survenues dans les salaires au cours de la période envisagée. En faisant la comparaison entre le niveau des salaires et celui du coût de la vie, exprimés tous deux en nombres indices avec l'année 1913 comme base, on a cherché à établir dans quelle mesure les fluctuations des salaires en espèces sont vraiment effectives et comportent un pouvoir d'achat d'une quantité plus ou moins grande de marchandises. En divisant les nombres indices des salaires nominaux avec l'index du coût de la vie pour les années correspondantes, on a obtenu des nombres indices exprimant les fluctuations des salaires réels par rapport à 1913. On trouvera dans le tableau ci-dessous les nombres indices ainsi établis (v. aussi le diagramme III page 65).

Nombres indices (1913 = 100)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Salaire nominal:												
par heure	104	109	118	147	213	284	371	366	266	253	257	265
» jour	102	108	119	145	206	265	309	306	223	213	214	219
» an	101	109	119	142	198	256	295	271	209	203	211	216
Coût de la vie	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176
Salaire réel:												
par heure	102	95	91	91	95	109	138	152	137	143	148	151
» jour	100	94	91	90	92	101	115	127	114	120	123	125
» an	99	95	92	88	88	98	110	112	107	114	121	123

Nombres indices (1913 = 100)	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Salaire nominal:												
par heure	268	270	274	281	289	288	284	274	274	278	281	289
» jour	223	223	225	232	241	238	235	227	225	234	235	243
» an	220	224	220	231	233	224	212	213	221	226	232	242
Coût de la vie	172	171	171	169	164	159	156	153	154	156	158	162
Salaire réel:												
par heure	156	158	160	166	176	181	182	179	178	178	178	179
» jour	130	130	132	138	147	150	151	148	148	150	149	150
» an	128	131	129	137	142	141	136	139	144	145	147	149

Il ressort de ce tableau que, jusqu'à 1918 l'augmentation des salaires, aussi bien journaliers qu'horaires, fut inférieure à l'augmentation du coût de la vie, en sorte que les salaires réels correspondants furent, pendant ces années, inférieurs à ceux de l'année 1913, mais qu'à partir de 1919 c'est l'inverse qui s'est produit. Le salaire annuel a été sujet à une évolution analogue, à cette différence près que l'équilibre entre le salaire et le coût de la vie ne s'est établi qu'un an plus tard, c.-à-d. en 1920.

Après avoir dépassé le niveau de l'année de base (100), les salaires réels ont continué à monter pendant la période envisagée, à l'exception d'une ou deux années seulement. — En 1937 les salaires réels par heure, par jour et par an furent supérieurs au niveau de 1913 de 79 %, de 50 % et de 49 %, respectivement. Si comme on l'a fait auparavant au sujet des salaires-argent, on limite les calculs sur les salaires réels à l'industrie proprement dite, on constate que l'augmentation par rapport à l'avant-guerre est quelque peu inférieure, puisqu'elle s'élève pour les salaires horaires à 67 %, pour les salaires journaliers à 41 % et pour les salaires annuels à 44 %.

Les nombres indices concernant les salaires annuels ainsi que les moyennes correspondantes se rapportent — à cause de la nature des données fournies par les entreprises — à des ouvriers occupés pratiquement toute l'année ou du moins durant la partie de l'année pendant laquelle l'industrie en question a été en pleine activité. Si, au contraire, on avait pu évaluer le salaire annuel par ouvrier en tenant compte du temps que chaque individu a eu du travail, les chiffres du tableau auraient certainement varié bien davantage, à cause du chômage.

Certains calculs ont été effectués concernant d'une part la somme totale des salaires payés dans l'industrie proprement dite, pendant les années 1929 à 1937, d'autre part le nombre d'heures de travail effectuées. En 1937, pour 5 752 entreprises ayant au total 372 195 ouvriers, la somme totale des salaires s'élevait à 918.1 mill. de couronnes et le nombre d'heures de travail effectuées à 854.4 mill. En comparant, d'année en année, les entreprises qui ont fourni des données pour deux années consécutives, on a encore pu établir que le nombre moyen d'ouvriers occupés dans l'industrie proprement dite avait augmenté de 7 % depuis 1936 et de 27 % par rapport à l'année 1932, tandis que l'augmentation des heures de travail effectuées était de 7 % et de 41 %, respectivement, et celle de la somme totale des salaires de 11 % et de 50 %, respectivement. (v. les diagrammes page 105.) Dans ce calcul, l'on n'a cependant pu tenir compte ni de la fondation de nouvelles entreprises, ni de la cessation de certaines entreprises.

I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk, vägarbete och trädgårdsodling.

A. Lantarbetare.

a. Undersökningens primärmaterial.

Primärmaterialets insamling och bearbetning. Föreliggande redogörelse utgör en fortsättning av socialstyrelsens sedan år 1911 pågående årliga undersökningar angående lantarbetarnas löneförhållanden. Den skiljer sig dock från motsvarande undersökningar för föregående år på grund av att primärmaterialet fr. o. m. år 1937 omlagts på bredare och tillförlitligare grundval än förut. Genom kungl. kungörelsen den 8 oktober 1937 angående uppgifter till lantarbetarstatistiken (sv. förf.-saml. 1937, nr 811) upphävdes nämligen den sedan 1929 gällande ordningen för löneuppgifternas insamlande, enligt vilken hushållningssällskapen skulle införskaffa uppgifter rörande sedvanliga löner inom härader och liknande områden (c:a 400 till antalet). I stället skola hushållningssällskapen numera årligen anskaffa nominativa uppgifter angående arbetstid och arbetslön för arbetare anställda å lantegendomar, motsvarande omkring en tjugondel av samtliga brukningsdelar med mera än 10 hektar åker.¹

Uppgifterna skulle före den 15 november insändas till hushållningssällskapen av deras sockenavdelningar eller andra underlydande organ, varefter hushållningssällskapen efter granskning och erforderlig komplettering av uppgifterna skulle insända desamma till socialstyrelsen. För insändandet av de under år 1937 insamlade uppgifterna utsträcktes emellertid tiden till den 30 november i fråga om insändandet till hushållningssällskapen samt beträffande insändandet till socialstyrelsen till den 31 december.

Det för 1937 använda frågeformuläret, som fastställts av socialstyrelsen i samråd med lantbruksstyrelsen (återgivet å sid. 108), upptog en avdelning för statare och tjänstefolk och en annan för daglönare, torpare, mjölkerskor o. d. För bägge grupperna efterfrågades ålder, civilstånd och yrkesspecialitet

¹ Denna statistik ansluter sig nära till en av socialstyrelsen tidigare verkställd specialundersökning, betitlad »Undersökning rörande löneläget och lönevariationerna inom jordbruket 1935—1936» (utg. 1938). Därur hämtade jämförelsesiffror betecknas i det följande som 1936 års uppgifter.

ävensom antal utgjorda dagsverken samt uppbyren avlöning i kontant och naturaförmåner. Vidare skulle angivas arbetsveckans längd i timmar, varjämte för daglönare o. d. begärdes uppgift om kontant sommardaglön resp. timlön. Å formuläret skulle vidare uppgivas egendomens storlek samt om kollektivavtal tillämpades eller icke, varjämte efterfrågades tillgången på lantarbetare.

Detta frågeformulär utsändes av socialstyrelsen i slutet av oktober 1937 till samtliga hushållningssällskap, och genom deras förmedling inkommo lönestatistiska uppgifter från 4 248 egendomar. Vid bearbetningen utslötos av olika anledningar 328 formulär, varför undersökningens primärmaterial utgjordes av uppgifter från 3 920 egendomar.

Å dessa voro tillhoppa 21 356 arbetare mera fast anställda under år 1937 eller det bokförings- eller tjänsteår, som närmast sammanföll därmed (i regel 1 november 1936—31 oktober 1937). Utöver nu angivna arbetare ha å formulären redovisats omkring 1 300 torpare, varjämte c:a 267 000 dagsverken utgjorts av tillfälliga arbetare. Om de senare lämnas vissa uppgifter i det följande. Angående torparnas förmåner och skyldigheter hänvisas till den utförliga redogörelsen i »Undersökning rörande löneläget och lönevariationerna inom jordbruket 1935—1936», sid. 56 o. f. — För tjänare och stutare ha löneuppgifter även erhållits för ett år framåt i tiden genom att å formuläret individuellt efterfrågades, huruvida avtal träffats om ökad eller minskad kontantlön för nästa tjänsteår (d. v. s. merendels för tiden 1 november 1937—31 oktober 1938). Vid tiden för primäruppgifternas insamlade pågingo emellertid ännu avtalsunderhandlingar inom jordbruket — avtalet dagtecknades först den 16 november 1937 —, varför uppgifter om dylika löneuppgörelser å formulären endast erhöles från omkring $\frac{1}{3}$ av de uppgiftslämnande egendomarna. Kompletterande upplysningar rörande lönerna för det nya tjänsteåret införskaffades emellertid sedermera för flertalet återstående gårdar utan kollektivavtal, medan för kollektivavtalsberörda gårdar löneökningen beräknats i överensstämmelse med avtalsuppgörelsen. Dessa data, vilka avse 9 661 arbetare, betecknas i det följande som 1938 års uppgifter.

På grundval av de intill slutet av februari 1938 inkomna uppgifterna utarbetades (efter hålkortsmetoden) en preliminär redogörelse för arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1937/38, vilken publicerades i Sociala Meddelanden (årg. 1938, sid. 205 o. f.).

Primärmateriallets sammansättning och representativitet. De redovisade egendomarnas antal och belägenhet meddelas i tab. 1. De flesta uppgiftslämnande gårdarna återfinnas inom de mera utpräglade jordbruksområdena i mellersta och södra Sverige. De undersökta egendomarna ha fördelats efter åkerarealens storlek samt på socknar av olika näringstyp. Härvid ha särskilt dels jordbrukskommuner (med minst 75 % av befolkningen inom huvudgruppen jordbruk med binäringar), dels blandade kommuner (50—75 %), dels slutligen industrikommuner (mindre än 50 %). Huru de redo-

Tab. 1. Översikt över uppgiftslämnande egendomar och redovisade arbetare.

Landsdelar ¹	Antal egendomar	Antal redovisade arbetare			Anställda å egendomar							
		män	kvin- nor	till- hops	belägna i				med en åkerareal (i ha) av			
					jord- br- kom.	bland- kom.	ind- kom.	intill 20	20— 49	50— 99	100 o. där- över	
Östra Sverige	956	6 408	624	7 032	3 508	2 319	1 205	109	975	1 813	4 135	
därav å egend. m. koll.-avtal	358	4 362	360	4 722	2 339	1 466	917	—	109	961	3 652	
» » utan »	598	2 046	264	2 310	1 169	853	288	109	866	852	483	
Småland och öarna	530	2 122	315	2 437	1 007	1 073	357	208	910	596	723	
därav å egend. m. koll.-avtal	52	489	45	534	174	211	149	6	43	203	282	
» » utan »	478	1 633	270	1 903	833	862	208	202	867	393	441	
Södra Sverige	807	3 713	868	4 581	1 456	2 133	992	276	1 352	1 036	1 917	
därav å egend. m. koll.-avtal	242	2 126	502	2 628	911	1 133	584	4	259	616	1 769	
» » utan »	565	1 587	366	1 953	545	1 000	408	272	1 113	420	148	
Västra Sverige	1 204	4 927	647	5 574	2 468	2 021	1 085	458	1 358	1 373	2 385	
därav å egend. m. koll.-avtal	186	1 876	223	2 099	850	770	479	1	145	298	1 655	
» » utan »	1 018	3 051	424	3 475	1 618	1 251	606	457	1 213	1 075	730	
Norra Sverige	423	1 312	420	1 732	360	904	468	593	638	302	199	
därav å egend. m. koll.-avtal	21	205	24	229	35	103	91	4	39	52	134	
» » utan »	402	1 107	396	1 503	325	801	377	589	599	250	65	
Hela riket	3 920	18 482	2 874	21 356	8 799	8 450	4 107	1 644	5 233	5 120	9 359	
därav å egend. m. koll.-avtal	859	9 058	1 154	10 212	4 309	3 683	2 220	15	575	2 130	7 492	
» » utan »	3 061	9 424	1 720	11 144	4 490	4 767	1 887	1 629	4 658	2 990	1 867	

visade gårdarna fördela sig på dessa kommuntyper samt inom olika storleksgrupper av brukningsdelar, framgår av följande uppställning:

Egendomar	med koll.-avtal utan » » tillhops	Antal redovisade egendomar	Därav (i %) med en åkerareal (i ha) av						
			belägna i				med en åkerareal (i ha) av		
			jordbr.-kom.	blandkom.	indkom.	intill 20	20—49	50—99	100 och däröver
		859	38.6	40.4	21.0	0.7	15.4	32.9	51.0
		3 061	41.4	42.2	16.4	25.5	49.9	18.7	5.9
		3 920	40.8	41.8	17.4	20.1	42.2	21.9	15.8

Kollektivavtal uppgives ha tillämpats å 859 eller 21.9 % av de redovisade egendomarna. Proportionen stiger snabbt med gårdsstorleken, från 0.8 % av gårdar med intill 20 ha åker till 70.8 % för egendomar om 100 ha och däröver. Sin största utbredning ha kollektivavtalen i östra och södra Sverige, medan för Småland och öarna samt västra och norra Sverige proportionen är vida lägre. Gårdar med kollektivavtal äro dessutom vanligare i industrikommunerna än i de mer eller mindre utpräglade jordbrukssocknarna.

Undersökningen är representativ företrädesvis för de storleksklasser av

¹ Härvid sammanföras Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands och Västmanlands län till östra Sverige; Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län till Småland och öarna; Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län till södra Sverige; Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län till västra Sverige; Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län till norra Sverige.

jordbruk, vilka i mera betydande utsträckning sysselsätta lejd arbetskraft. Detta belyses av nedanstående siffrer, vilka för varje storleksklass ange de redovisade brukningsdelarna i procent av samtliga enligt 1932 års jordbruksräkning.

Redovisade brukningsdelar i % av samtliga	H a å k e r					
	intill 10	10—19	20—29	30—49	50—99	100 och däröver
	0·0	1·3	4·1	8·8	16·8	25·9

Beräknas totalantalet arbetare inom det större jordbruket till c:a 90 000, ha till förevarande statistik redovisats c:a $\frac{1}{4}$ av dessa.

b. Lantarbetarnas löne- och arbetsförhållanden år 1937 (och 1938).

1. Arbetarnas antal och fördelning.

Antal redovisade arbetare. De redovisade 21 356 lantarbetarna voro fördelade på 3 920 lantegendomar, sålunda i genomsnitt 5·4 per egendom. Härvidlag ha medräknats förmän, som själva deltaga i arbetet, medan annat arbetsbefäl samt förvaltningspersonal uteslutits. Av tab. 1 framgår, att 86·5 % voro män (inberäknat 6·0 % manliga arbetare under 18 år) och 13·5 % kvinnor. Något över hälften av de vuxna männen och c:a en tredjedel av de minderåriga voro anställda å egendomar med kollektivavtal, medan detsamma var fallet med två femtedelar av den kvinnliga arbetskraften.

Löneformer och yrkesgruppering. I tab. 2 redovisas lantarbetarnas fördelning efter löneformer i tjänare, statare samt dagsverkare med och utan naturaförmåner. De båda första grupperna äro års- eller månadsavlönade arbetare, men medan de i regel ogifta tjänarna pläga åtnjuta fri kost och logi, erhålla statarna, som så gott som alltid äro familjeförsörjare, stat bestående av erforderliga livsförnödenheter samt för familj avpassad bostad jämte trädgårdstappa. Som dagsverkare betecknas lantarbetare, som erhålla sin avlöning i form av daglön, timlön eller ackordsbetalning med eller utan tillskott in natura. Medan dagsverkare utan naturaförmåner i fråga om anställningsvillkor och avlöningsform nära överensstamma med industriarbetare, representera dagsverkare med naturaförmåner i viss mån en övergångsform till tjänar- och statargrupperna. Det finnes sålunda daglönare, vilka ha fri kost eller erhålla andra livsförnödenheter, ävensom sådana vilka åtnjuta fri bostad eller bostad jämte vissa livsförnödenheter.

Vid de redovisade egendomarna utgjordes, som tab. 2 utvisar, omkring en fjärdedel av den manliga arbetskraften av tjänare i arbetsgivarens kost och två femtedelar av statare, medan dagsverkarna tillsammans uppgingo till något över en tredjedel, av vilka inemot $\frac{3}{5}$ voro enbart kontantavlönade. Av de kvinnliga arbetarna voro inemot hälften dagsverkare utan naturaförmåner, medan dagsverkare med naturaförmåner utgjorde en sjättedel och tjä-

Tab. 2. Redovisade lantarbetare fördelade efter löneformer.

	Antal manliga arbetare	därav (i %)					Antal kvinnliga arbetare	därav (i %)				
		tjänare	statare	dagsverkare				tjänare	statare	dagsverkare		
				utan nat.-förm.	med nat.-förm.					utan nat.-förm.	med nat.-förm.	
Östra Sverige	6 407	16·2	51·5	17·8	14·5	624	23·4	2·1	58·8	15·7		
Småland och öarna	2 123	33·7	37·5	16·5	12·3	315	55·6	0·3	32·7	11·4		
Södra Sverige	3 714	32·0	31·3	25·7	11·0	868	26·1	0·6	57·6	15·7		
Västra Sverige	4 926	27·5	40·4	18·2	13·9	647	36·9	1·7	46·1	15·3		
Norra Sverige	1 312	40·1	11·9	18·0	30·0	420	63·8	2·1	11·7	22·4		
Hela riket	18 482	26·1	40·0	19·4	14·5	2 874	36·7	1·4	45·8	16·1		
därav anställda å egendomar												
belägna i: jordbr.-kom.	7 668	25·3	43·3	18·3	13·1	1 131	37·5	1·0	44·7	16·8		
bland. kom.	7 238	28·2	38·6	18·4	14·8	1 212	40·2	1·5	43·1	15·2		
ind.-kom.	3 576	23·4	35·9	23·7	17·0	531	26·9	1·9	54·4	16·8		
med en åkerareal av: intill 20 ha	1 187	74·6	4·2	3·0	18·2	457	83·1	0·9	3·7	12·3		
20—49 »	4 387	59·0	18·2	8·8	14·0	846	63·3	0·8	24·0	11·9		
50—99 »	4 517	22·8	44·9	19·0	13·3	603	16·4	1·2	67·7	14·7		
100 ha o. däröver	8 391	3·8	53·9	27·4	14·9	968	4·2	2·2	71·2	22·4		

nare c:a en tredjedel. Endast i 39 fall (1·4 %) ha kvinnor redovisats som statavlönade.

Av de manliga arbetarna betecknades 65·7 % såsom jordbruksarbetare i egentlig mening, 26·3 % som stall- och ladugårdspersonal samt 4·9 % som yrkesmän, medan återstående 3·1 % hänförts till gruppen »övriga arbetare» (jfr tab. 5).¹

Av tjänare samt dagsverkare med och utan naturaförmåner sysselsattes flertalet eller omkring $\frac{3}{4}$ med egentligt jordbruksarbete, av de statavlönade arbetarna utgjordes hälften av jordbruksarbetare och över $\frac{2}{5}$ av stall- och ladugårdspersonal. Stall- och ladugårdspersonal förekom även i viss utsträckning bland tjänarna (c:a $\frac{1}{5}$), medan dagsverkarna däremot mera sällan voro sysselsatta med djurskötsel (jfr tab. 5).

Levnadsålder. Åldersfördelningen bland redovisade manliga lantarbetare framgår av tab. 3. Bortser man från 4·4 %, för vilka saknas uppgift om ålder, befunnos 15·1 % ej ha uppnått myndig ålder (21 år), medan för 6·5 % åldern översteg 60 år. I de arbetskraftigaste åldrarna 21—59 år voro nära $\frac{3}{4}$ eller 74·0 % av samtliga lantarbetare.

Inom de olika löneformerna var fördelningen efter ålder ganska olika. Lantarbetare synas i regel taga sin första anställning som tjänare, av vilka omkring hälften var under 25 år och det stora flertalet ($\frac{3}{4}$) ännu ej uppnått 30 års ålder. Även dagsverkare utan naturaförmåner äro, som synes, väl representerade i de yngsta åldersklasserna. Vid giftermål sker ofta övergång till statare eller dagsverkare med naturaförmåner.

¹ Beträffande yrkesgrupperingen hänvisas till förenämnda »Undersökning rörande löneläget och lönevariationerna inom jordbruket 1935—1936», sid. 33.

Tab. 3. Redovisade manliga lantarbetare fördelade efter ålder.

	Tjänare	Statare	Dagsverkare		Samtliga	D ä r a v			
			utan nat.-förm.	med nat.-förm.		egentl. jordbr.-arb.	stall- och ladug.-pers.	yrkesmän	övriga arbetare
Antal arbetare	4 822	7 402	3 576	2 682	18 482	12 132	4 866	910	574
därav (i %) under 18 år . . .	11·9	0·3	14·5	5·8	6·9	8·0	4·5	3·4	8·5
18—20 »	17·8	0·9	12·0	6·4	8·2	10·1	4·7	3·5	5·9
21—24 »	21·3	3·6	11·8	8·3	10·5	12·3	7·1	4·8	8·5
25—29 »	21·6	10·9	13·5	12·2	14·4	15·5	12·9	8·9	11·8
30—34 »	10·2	16·9	10·3	10·7	12·9	12·6	14·4	12·1	10·1
35—39 »	5·2	16·8	7·1	10·5	11·0	10·1	13·3	13·0	7·8
40—44 »	2·7	13·6	5·6	7·6	8·3	7·5	10·3	10·3	6·5
45—49 »	1·7	10·0	3·7	7·6	6·3	5·4	7·7	8·4	8·4
50—54 »	1·8	9·3	4·6	7·3	6·1	5·2	8·0	9·1	6·1
55—59 »	1·2	6·4	3·5	6·1	4·5	3·6	5·4	9·7	7·0
60—64 »	0·8	4·8	3·7	5·2	3·6	2·8	4·3	8·0	6·5
65 år o. däröver ej angiven ålder	0·5	2·4	3·8	6·9	2·9	2·5	2·8	5·6	7·5
Medelålder, år	26·5	40·7	32·2	38·5	35·0	33·3	37·7	41·9	38·6

Av tab. 3 kan vidare utläsas, att inom de olika yrkesgrupperna de äldre arbetarna äro relativt talrikare bland yrkesmän samt stall- och ladugårdspersonal än bland de egentliga jordbruksarbetarna, vilkas arbete ju också ställer större krav på rörlighet och kropps krafter.

2. Arbetstid per år.

Tab. 4 meddelar en procentuell fördelning av arbetarna efter antalet utgjorda dagsverken per år, varjämte genomsnittliga antalet arbetsdagar per år anges för olika arbetarkategorier.

Tjänare och statare äro i regel årsarbetare, även om det förekommer, att speciellt tjänares anställningstid i vissa fall inskränkes till att avse endast sommarhalvåret. Beträffande dagsverkarna äro arbetstidsförhållandena mera växlande. Dagsverkare med bostad, bränsle och jord synas i regel utgöras av årsarbetare, medan den genomsnittliga arbetstiden för daglönare med fri kost blott uppgår till omkring $\frac{1}{3}$ av nyssnämnda arbetargrupps. — Det genomsnittliga antalet dagsverken synes vara högre för kvinnor än för män, varvid emellertid är att märka, att flertalet kvinnliga dagsverkare äro mjölkerskor, vilkas arbete ofta endast upptager en del av arbetsdagen.

För att kunna jämföra olika löne- och yrkesgruppers årslöner har förutsetts viss minimiarbetstid, nämligen lägst 250 dagsverken per år. Samtliga i det följande anförda årslönesiffror grunda sig sålunda på löneuppgifter för arbetare, som utgjort minst 250 dagsverken under året.

3. Kollektivavtalens lönesatser.

Såsom förut nämnts, utöva kollektivavtalen särskilt inom östra och södra Sverige ett dominerande inflytande på lönebestämningen. I efterföljande tablå har sammanställts de kontanta minimilönerna för manliga årsanställda arbetare med stat eller med fri kost (tjänare) enligt de mellan Svenska lant-

Tab. 4. Redovisade lantarbetare fördelade efter antalet utgjorda dagsverken per år.

	Antal ar- betare	Därav (i %) arbetare, som utgjort följande antal dagsverken per år								Genom- snittl. antal dagsv. pr år
		un- der 50	50- 99	100- 149	150- 199	200- 249	250- 299	300- 349	350 o. där- över	
<i>A. Manliga arbetare över 18 år.</i>										
Tjänare	4 250	1.7	6.7	6.2	10.7	5.6	11.6	52.2	5.3	256
Statare	7 379	0.1	0.7	2.0	4.1	1.4	20.1	67.5	4.1	298
Dagsverkare utan naturaförmaner	3 056	6.2	16.2	12.5	10.5	11.1	23.4	18.5	1.6	198
> med livsförnödenheter	210	0.5	9.5	10.5	8.1	6.7	19.0	39.5	6.2	247
> > livsft., bost., bränsle > > o. jord	327	1.5	8.0	4.9	6.1	7.6	30.9	36.7	4.3	255
> > bostad, bränsle o. > > jord	1 216	0.4	4.0	5.9	7.3	8.7	31.8	38.8	3.1	262
> > fri kost	772	25.9	35.5	17.0	10.1	4.4	2.7	4.0	0.4	98
Samtliga	17 210	2.8	7.0	6.0	7.4	5.0	18.8	49.2	3.8	257
därav: egentl. jordbr.-arbetare	11 157	3.4	8.6	7.3	8.5	6.0	23.2	41.5	1.5	241
stall- o. ladug.-personal	4 649	0.6	2.5	2.5	5.2	2.2	5.6	71.4	10.0	302
yrkesmän	879	2.2	3.0	4.2	6.3	4.9	33.3	45.0	1.1	266
övriga arbetare	525	9.9	17.1	14.5	7.2	8.2	20.0	22.9	0.2	188
<i>B. Manliga minderåriga arbetare . . . . .</i>	1 272	3.2	12.3	12.5	16.1	10.8	13.9	28.5	2.7	212
<i>C. Kvinnliga arbetare . . . . .</i>	2 874	2.6	7.5	6.7	10.4	6.7	5.1	27.0	34.0	267

arbetsgivareföreningen och Svenska lantarbetareförbundet åren 1935—1937 ingångna kollektivavtalen.

Kontant Årslön, kr. ¹	kördränkare		fördrängar		stalldrängar m. fl.		kreaturs- skötare		slöjdare, sme- der m. fl.		rättare m. fl.	
	tjänare	statare	tjänare	statare	tjänare	statare	tjänare	statare	tjänare	statare	tjänare	statare
1935/36	550	650	620	720	620	720	620	720	680	790	680	790
1936/37	660	760	750	830	750	830	825	900	825	900	900	1 000
1937/38	2 690	2 790	2 780	2 860	2 800	2 880	875	950	875	950	950	1 050

Lönestegringen från 1935/36 till 1937/38 utgjorde 19.4—41.1 %, högst för kreatursskötare och lägst för fördrängar och kördränkare samt vidare högre för tjänare än för statare.

Vad beträffar de timavlönade arbetarna meddelas löneavtalens bestämmelser angående timlöner i efterföljande sammanställning.

Avtalsenlig timlön (öre) för	³ Manliga dagsverkare						Kvinnliga dagverkare		
	med nat.-förm.			utan nat.-förm.			1935	1936	1937
	1935	1936	1937	1935	1936	1937			
Gävle—Dala distr.	49	54	60	55	60	68	—	—	46
Bergslagen	46	51	60	51	58	68	31	38	46
Gotland	—	46	54	—	51	63	—	35	43
Övriga avtalsområden ¹	40	48	54	46	55	63	30	38	43

Lönestegringen inom denna grupp utgjorde från år 1935/36 till år 1937/38 inom huvudparten av avtalsområdena 35.0—43.3 %, högst för kvinnliga

¹ Lönesatserna avse avtalsområdena Uppland, Södermanland, Östergötland, Kalmar län, Skåne, Halland, Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län, Skaraborgs län, Värmland, Örebro län och Västmanlands län. Fr. o. m. år 1936/37 ingår även Gotland, där lönerna dock 1936/37 voro något lägre.

² Inberäknat ersättning för rykt.

³ Kördränkare och andra jordbruksarbetare.

Tab. 5. Medelavlönning per år i kontant samt i kontant och

Löneformer och yrkesspecialiteter	Antal redovisade arbetare	årsv arb. m. minst 250 arb.-dagar under året	Genomsnittlig kontant								
			Östra Sverige	Småland o. Öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket	Därav		
									jordbr.-kom.	bland. kom.	
A. Manliga arbetare fyllda 18 år.											
1	Tjänare i arbetsgivarens kost	4 250	2 937	680	653	714	635	677	671	663	668
2	Jordbruksarbetare	3 287	2 231	655	642	692	625	675	655	653	654
3	därav: rättare	104	90	1 042	943	1 085	921	1 013	973	1 059	
4	fördrängar	144	117	737	708	794	696	765	746	715	758
5	kördrängar	1 996	1 389	639	641	678	631	650	650	649	653
6	övr. jordbruksarbetare	1 048	635	567	575	650	583	648	600	600	592
7	Stall- och ladugårdspersonal	896	664	728	692	779	667	669	717	691	717
8	därav: ladug.-förmän	36	32	1 079	·	·	·	1 049	1 124	1 015	
9	övr. ladug.-personal	730	527	684	676	768	654	676	695	663	696
10	stallpersonal	122	97	740	719	734	705	719	699	729	
11	övr. djurskötare	8	8	·	·	·	·	·	·	·	·
12	Yrkesmän	55	38	783	·	·	·	774	761	736	
13	Övriga arbetare	12	4	·	·	·	·	·	·	·	·
14	Statavlönade arbetare	7 379	6 763	918	858	906	925	1 316	918	902	917
15	Jordbruksarbetare	3 570	3 244	858	800	828	856	1 283	854	839	855
16	därav: rättare	411	393	1 156	1 023	1 128	1 125	1 689	1 146	1 131	1 122
17	fördrängar	496	463	866	842	873	861	·	870	859	874
18	kördrängar	2 333	2 107	802	755	801	801	1 191	801	791	804
19	övr. jordbruksarbetare	330	281	824	799	780	787	1 158	821	767	832
20	Stall- och ladugårdspersonal	3 218	2 960	978	913	977	970	1 369	974	959	976
21	därav: ladug.-förmän	476	452	1 218	1 099	1 305	1 219	·	1 220	1 198	1 220
22	övr. ladug.-personal	1 854	1 669	940	901	982	944	1 270	949	937	948
23	stallpersonal	811	770	877	829	921	875	·	867	871	896
24	övr. djurskötare	77	69	943	892	1 006	912	·	937	938	946
25	Yrkesmän	504	481	998	1 015	1 021	1 052	·	1 018	982	1 011
26	Övriga arbetare	87	78	765	·	·	·	·	777	786	760
27	Dagsverkare utan naturaförmåner	3 056	1 331	1 341	1 206	1 416	1 298	1 593	1 364	1 308	1 348
28	Jordbruksarbetare	2 440	1 048	1 318	1 235	1 413	1 279	1 566	1 351	1 299	1 342
29	därav: rättare	8	6	·	·	·	·	·	·	·	·
30	fördrängar	18	17	·	·	1 584	·	·	1 636	·	·
31	kördrängar	562	378	1 338	1 213	1 449	1 334	1 584	1 393	1 351	1 353
32	övr. jordbruksarbetare	1 852	647	1 292	1 247	1 374	1 255	1 500	1 314	1 257	1 323
33	Stall- och ladugårdspersonal	201	152	1 461	992	1 374	1 359	1 766	1 385	1 244	1 375
34	därav: ladug.-förmän	8	7	·	·	·	·	·	·	·	·
35	övr. ladug.-personal	145	111	1 405	·	1 279	1 263	·	1 300	1 225	1 294
36	stallpersonal	38	27	·	·	1 650	·	·	1 513	·	1 604
37	övr. djurskötare	10	7	·	·	·	·	·	·	·	·
38	Yrkesmän	158	67	1 428	·	1 753	1 390	·	1 514	1 448	1 469
39	Övriga arbetare	257	64	1 348	·	1 352	1 429	·	1 360	1 412	1 200
40	Dagsverkare med livs-förnödenheter	210	136	1 152	·	1 304	1 096	1 549	1 205	955	1 288
41	Dagsverkare med livsf., bost., bränsle o. jord	327	235	1 049	1 238	1 182	1 179	1 587	1 193	1 060	1 219
42	Dagsverkare med bost., bränsle o. jord	1 216	895	1 408	1 349	1 404	1 306	1 708	1 422	1 320	1 395

naturaförmåner år 1937 för lantarbetare (med minst 250 arbetsdagar).

Årslönen, kr.					Genomsnittlig totalavlönning (kontant och naturaförmåner), kr.													
Å egendomar					Östra Sverige	Småland o. Gärna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket	Därav å egendomar							
na i		med en åkerareal av									belägna i			med en åkerareal av				
ind.-kom.	Intill 20 ha	20-49 ha	50-99 ha	100 ha o. däröver							jordbr.-kom.	bland. kom.	ind.-kom.	Intill 20 ha	20-49 ha	50-99 ha	100 ha o. däröver	
694	606	656	721	789	1208	1172	1190	1152	1198	1181	1164	1183	1215	1109	1162	1225	1357	1
664	603	642	708	779	1172	1145	1160	1138	1191	1156	1141	1163	1177	1105	1143	1199	1316	2
1016		1046	992	1022	1620	1530	1595	1497		1583	1543	1644	1551		1622	1561	1587	3
793	729	740	744		1274	1278	1305	1228	1273	1275	1239	1287	1334	1196	1291	1266		4
643	604	645	684	693	1151	1144	1133	1144	1149	1144	1127	1157	1147	1092	1144	1166	1210	5
630	588	595	661	621	1073	1047	1149	1083	1172	1101	1086	1100	1154	1101	1089	1130	1162	6
771	621	695	755	803	1272	1271	1278	1201	1235	1252	1228	1250	1308	1142	1219	1292	1410	7
			891	1207	1683					1678	1802	1626				1481	1872	8
759	621	692	742	651	1214	1245	1257	1179	1255	1220	1188	1219	1288	1142	1212	1263	1248	9
763		710	719	748	1303	1336	1255	1262		1272	1250	1284	1313		1258	1266	1331	10
834			781	800	1388					1366	1385	1250	1466			1324	1424	12
																		13
958	986	931	902	921	1578	1480	1620	1565	1779	1574	1545	1578	1637	1594	1547	1547	1589	14
889	998	870	839	857	1518	1421	1540	1498	1751	1509	1481	1513	1569	1577	1487	1480	1526	15
1231		1187	1072	1164	1850	1662	1827	1780	2142	1814	1792	1788	1918		1794	1731	1844	16
890		906	846	878	1539	1479	1599	1517		1547	1523	1555	1589		1577	1514	1562	17
818	845	820	793	801	1457	1374	1510	1451	1635	1457	1431	1464	1505	1383	1434	1438	1470	18
939	1035	808	847	795	1430	1386	1437	1375	1677	1415	1362	1430	1520	1625	1375	1392	1420	19
1008		977	964	979	1639	1535	1695	1606	1822	1630	1598	1639	1691		1594	1613	1646	20
1272		1121	1150	1241	1897	1745	2100	1872		1891	1862	1897	1952		1680	1819	1917	21
985		977	966	927	1594	1509	1689	1573	1718	1596	1562	1607	1655		1598	1612	1583	22
909		936	877	887	1538	1483	1645	1516		1553	1523	1563	1612		1525	1529	1564	23
921			858	967	1616	1518	1766	1539		1602	1595	1568	1673			1468	1648	24
1152			1080	1007	1659	1649	1735	1720		1684	1644	1683	1815			1720	1677	25
			724	788	1409					1430	1451	1394				1349	1448	26
1460		1305	1292	1390	1341	1206	1416	1298	1593	1364	1308	1348	1460		1305	1292	1390	27
1426		1336	1299	1368	1318	1235	1413	1279	1566	1351	1299	1342	1426		1336	1299	1368	28
							1584											29
1525		1416	1310	1414	1338	1213	1449	1334	1584	1393	1351	1353	1525		1416	1310	1414	31
1364		1295	1270	1329	1292	1247	1374	1255	1500	1314	1257	1323	1364		1295	1270	1329	32
1673		1083	1050	1483	1461	992	1374	1359	1766	1385	1244	1375	1673		1083	1050	1483	33
																		34
1524		1083	879	1424	1405		1279	1263		1300	1225	1294	1524		1083	879	1424	35
				1514			1650			1513		1604					1514	36
																		37
1653			1522	1519	1428		1753	1390		1514	1448	1469	1653			1522	1519	38
				1369	1348		1352	1429		1360	1412	1200					1369	39
1343		1069	1109	1267	1336		1436	1241	1679	1369	1214	1418	1459		1230	1287	1428	40
1426		1315	1270	1134	1364	1496	1501	1519	1861	1510	1380	1531	1746		1662	1567	1452	41
1530	1477	1626	1420	1405	1618	1529	1586	1514	1922	1629	1514	1602	1749	1653	1817	1613	1617	42

Tab. 5 (forts). Medelavlönning per år i kontant samt i kontant och

Löneformer och yrkesspecialiteter	Antal redovisade arbetare	Därav arb. m. minst 250 arb.-dagar under året	Genomsnittlig kontant								
			Östra Sverige	Småland o. Öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket	Därav		
									jordbr.-kom.	bländkom.	
43 Dagsverkare med fri kost	772	55	.	.	964	759	.	789	740	752	
44 Samtliga dagsverkare med naturaförmåner	2 525	1 321	1 309	1 220	1 287	1 248	1 630	1 333	1 199	1 314	
45 Jordbruksarbetare	1 860	862	1 261	1 202	1 217	1 201	1 591	1 283	1 123	1 276	
46 därav: rättare	59	56	2 086	.	.	1 877	2 528	2 127	.	2 044	
47 fördrängar	20	18	.	.	.	.	.	1 535	.	.	
48 kördängar	550	368	1 247	1 219	1 149	1 239	1 487	1 258	1 130	1 248	
49 övr. jordbruksarbetare	1 231	420	1 175	1 129	1 273	1 095	1 369	1 181	1 077	1 206	
50 Stall- och ladugårdspersonal	334	266	1 429	1 221	1 387	1 360	1 719	1 465	1 365	1 399	
51 därav: ladug.-förmän	34	33	2 218	.	.	.	2 042	1 966	.	1 868	
52 övr. ladug.-personal	212	161	1 267	.	1 349	1 306	1 614	1 359	1 213	1 312	
53 stallpersonal	81	66	1 420	.	.	1 320	1 720	1 469	1 493	1 433	
54 övr. djurskötare	7	6	.	.	.	.	.	.	.	.	
55 Yrkesmän	162	113	1 435	.	.	1 396	1 662	1 440	1 318	1 455	
56 Övriga arbetare	169	80	1 271	.	.	1 336	.	1 278	1 277	1 149	
57 Samtliga arbetare över 18 år	17 210	12 352	962	837	969	921	1 211	951	914	931	
därav:											
58 egentliga jordbruksarbetare	11 157	7 385	925	803	941	880	1 132	915	871	893	
59 stall- o. ladug.-personal	4 649	4 042	983	877	996	948	1 428	980	944	974	
60 yrkesmän	879	699	1 085	1 022	1 198	1 134	1 625	1 121	1 054	1 116	
61 övr. arbetare	525	226	1 085	988	1 147	1 288	.	1 118	1 141	970	
62 B. Manliga minderåriga arbetare	1 272	574	630	587	533	598	446	580	563	586	
63 Samtliga manliga arbetare	1937	18 482	12 926	949	823	946	909	1 161	935	898	915
64	1 936	23 122	17 930	839	741	835	794	1 299	840	770	836
C. Kvinnliga arbetare											
65 Tjänare i arbetsgivarens kost	1 055	788	474	429	458	418	385	430	441	420	
66 Stataplönade arbetare	39	36	846	.	.	829	.	755	845	721	
67 Dagsverkare utan naturaförmåner	1 317	733	381	334	673	467	593	543	510	578	
68 Dagsverkare med livsförmåner	114	87	472	.	683	867	.	679	599	850	
69 Dagsverkare med livsf., bost., bränsle o. jord	186	156	537	.	739	548	626	613	617	571	
70 Dagsverkare med bost., bränsle o. jord	72	64	549	.	583	638	705	610	577	577	
71 Dagsverkare med fri kost	91	35	.	.	.	425	.	430	424	457	
72 Samtliga dagsverkare med naturaförmåner	463	342	520	441	683	645	630	610	582	626	
73 Samtliga kvinnliga arbetare	1937	2 874	1 899	454	421	613	488	463	512	499	519
därav:											
74 egentl. jordbruksarbetare	161	25	.	.	.	.	.	627	555	640	
75 stall- o. ladug.-personal	1 730	1 142	445	405	664	526	548	556	539	574	
76 yrkesmän	35	27	.	.	.	.	.	734	.	779	
77 landsjungfrur	940	705	464	428	457	417	387	429	436	422	
78 övriga arbetare	8	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
79 Samtliga kvinnliga arbetare	1 936	3 709	2 751	434	400	555	439	479	466	440	466

¹ Enl. »Undersökning rörande löneläget och lönevariationerna inom jordbruket 1935—1936», tab. 9, sid. 106 o. f.

naturaförmåner år 1937 för lantarbetare (med minst 250 arbetsdagar).

ärslöen, kr.					Genomsnittlig totalavlönning (kontant och naturaförmåner), kr.													
å egendomar					Östra Sverige	Småland o. Götarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket	Därav å egendomar							
na i		med en åkerareal av									belägna i		med en åkerareal av					
ind.-kom.	infull 30 ha	20-49 ha	50-99 ha	100 ha o. däröver							jordbr. kom.	bland. kom.	ind.-kom.	infull 20 ha	20-49 ha	50-99 ha	100 ha o. däröver	
		763	809				1243	1007		1091	1054	1038			1097	1106		43
1498	1253	1300	1313	1346	1535	1446	1501	1474	1863	1559	1432	1535	1722	1439	1550	1532	1572	44
1455	1206	1295	1296	1278	1487	1444	1435	1428	1821	1509	1366	1494	1675	1418	1545	1510	1505	45
2205		2230	2292	2071	2360			2131	2895	2422		2365	2484		2553	2627	2345	46
1397		1230	1275	1262	1473	1475	1423	1468	1674	1489	1392	1460	1622		1444	1497	1500	47
1282		1047	1187	1198	1392	1357	1421	1318	1587	1394	1305	1419	1479		1325	1376	1412	48
1611		1312	1343	1542	1643	1397	1601	1590	1962	1686	1578	1621	1839		1565	1577	1756	49
1944				2021	2426				2322	2210		2085	2214				2266	50
1560		1218	1240	1428	1475		1562	1538	1853	1580	1425	1537	1782		1505	1459	1639	51
1498			1326	1559	1648			1520	1947	1685	1717	1655	1703			1591	1767	52
1640			1396	1444	1672			1634	1905	1673	1542	1707	1862			1626	1680	53
1343				1288	1515			1531		1506	1486	1374	1615				1521	54
1067	663	790	938	1049	1502	1359	1443	1423	1560	1456	1425	1447	1538	1156	1297	1456	1548	55
1041	748	757	912	1035	1432	1295	1366	1339	1490	1380	1345	1373	1462	1144	1243	1389	1480	56
1072	651	853	958	1047	1592	1458	1564	1533	1774	1562	1526	1560	1647	1262	1405	1550	1638	57
1299		1004	1192	1109	1627	1593	1726	1650	1855	1648	1604	1640	1773		1504	1626	1655	58
1246			950	1144	1427	1390	1453	1491		1433	1445	1331	1539			1372	1453	59
615	432	475	578	791	888	923	928	905	829	902	883	920	907	885	914	905	891	60
1052	634	766	925	1043	1479	1342	1416	1403	1513	1431	1399	1422	1517	1122	1268	1435	1531	61
970	579	702	837	904	1297	1147	1257	1216	1556	1264	1210	1258	1369	1009	1150	1268	1318	62
432	396	440	463	515	926	899	918	867	826	883	892	870	900	842	897	903	1014	63
706				871	1324			1203		1146	1249	1076	1139				1286	64
528		503	492	590	381	384	673	467	593	543	510	578	528		503	492	590	65
520		457	643	748	611		758	979		780	682	961	652		541	727	848	66
676	557	594	568	647	840		992	866	893	895	893	852	971	845	858	818	948	67
739			514	617	711		698	813	830	757	732	700	920			647	771	68
	372	430						832		804	800	806		772	802		71	69
635	456	542	567	673	775	692	853	885	852	831	790	844	885	763	788	766	879	70
522	403	465	503	620	668	749	774	729	820	747	743	759	731	823	804	640	720	71
		587								940	921	920			982		74	72
550	410	500	508	620	555	542	715	629	789	656	637	675	650	741	626	565	703	73
			681	783						923		897				899	959	74
427	400	441	451	455	918	893	919	866	830	882	884	876	896	846	898	887	985	75
																		76
516	370	415	468	562	681	701	716	702	804	713	706	709	733	762	762	667	671	77

— ² Avser arbetare med minst 200 arbetsdagar under året.

Tab. 6. Genomsnittliga löneinkomster åren 1937 och 1938 för vissa grupper

L ä n och hushållnings- sällskapsområden	Antal redovisade årsanställda arbetare med minst 250 arbets- dagar ¹		An- tal redo- visa- de dags- verk- are	Genomsnittlig kontant årslön åren 1937 och 1938, kronor												lands- jung- frur
	tjänare i arbets- givarens kost						s t a t a r e									
				kör- drängar		övriga jord- bruks- arbetare		kör- drängar		kreaturs- skötare		stall- personal				
	1937	1938		1937	1938	1937	1938	1937	1938	1937	1938	1937	1938			
1 Stockholms	356	310	249	612	652	572	600	827	850	945	967	909	929	435	445	
2 Uppsala	320	298	189	617	639	499	528	819	841	964	986	916	953	507	522	
3 Södermanlands	710	697	241	613	661	581	596	800	825	957	982	897	926	545		
4 Östergötlands	586	494	273	649	700	569	592	771	814	925	953	871	898	427	449	
5 Jönköpings	265	228	68	687	763	624	667	748	802	901	965	850	894	468	507	
6 Kronobergs	123	112	87	666	726	569		766	787	903	971					
7 Kalmar	353	317	132	635	677	538	596	756	800	902	948	837	868	425	464	
8 norra hush.-sällsk.	195	175	33	653	707	593		736	788	877	937	830	864	421	487	
9 södra » »	158	142	9	621	651	492	501	783	816	940	965			428	440	
10 Gotlands	186	158	92	601	639	547	581	765	803	908	920			407	420	
11 Blekinge	163	129	66	616	628			713	775	933	1 017			409	427	
12 Kristianstads	544	491	316	680	725	709	796	804	826	927	971	910	940	466	498	
13 Malmöhus	721	684	601	715	715	652	691	810	832	1 024	1 022	940	970	464	481	
14 Hallands	315	264	79	671	722	606	642	811	844	929	965	860	903	439	453	
15 Göteborgs och Bohus	120	101	75	571	613	514	528	796	820	1 015	997					
16 Älvsborgs	308	244	137	607	648	597	639	802	830	995	1 025	918	963	430	485	
17 norra hush.-sällsk.	82	64	61			588		837	867	991	1 024	885				
18 södra » »	226	180	76	609	654	598	644	773	803	998	1 026			434	469	
19 Skaraborgs	629	559	233	628	664	654	674	783	820	873	918	820	856	404	431	
20 Värmlands	250	226	245	597	597	604	564	855	871	1 116	1 138	1 036	1 077	397	413	
21 Örebro	286	256	187	653	694	518	531	824	853	944	940	875	895	442	445	
22 Västmanlands	323	265	138	671	715	601	615	848	880	985	1 022	863	901	446	461	
23 Kopparbergs	84	71	88	676	705	772	798	1 167	1 303	1 192				438	446	
24 Gävleborgs	144	115	128	645	655	581	593				1 254			364	376	
25 Västernorrlands	62	58	76	582	582									397	405	
26 Jämtlands	31	27	18											417	428	
27 Västerbottens	56	39	41			725	638							384	385	
28 Norrbottens	28	24	41			599								359	391	
29 Hela riket	6 963	6 167	3 798	650	685	600	625	801	841	949	982	887	926	429	451	
30 Därav med koll.-avtal	2 867	2 867	2 179	692	723	674	719	809	845	975	986	903	930	473	496	
31 utan »	4 096	3 300	1 619	645	680	596	616	788	832	932	974	873	911	426	447	
32 Östra Sverige	2 295	2 064	1 090	639	682	567	587	802	834	940	976	877	919	464	480	
33 Småland och öarna	927	815	379	641	696	575	615	755	858	901	953	829	872	428	471	
34 Södra Sverige	1 428	1 304	983	678	704	650	700	801	826	982	1 046	921	960	457	483	
35 Västra Sverige	1 908	1 650	956	631	669	583	599	801	835	944	972	875	914	417	436	
36 Norra Sverige	405	334	390	650	653	648	649	1 191	1 303	1 270	1 309			387	399	

dagsverkare och lägst för manliga dagsverkare med naturaförmåner (bostad, bränsle och potatisland). Det framgår av tablån, att timlönerna i bergslagsdistrikten fortfarande ligga något högre än i övriga avtalsområden samt att lönesatserna på Gotland höjts till samma nivå som i andra icke industribetonade avtalsområden.

¹ Avser arbetare, som för 1938 (1937/38) träffat avtal om fortsatt anställning å samma egendom. I

av lantarbetare (fyllda 18 år) inom olika län och hushållningssällskapsområden.

Genomsnittlig total årsavlönning (kontant o. naturaförmåner) åren 1937 och 1938, kronor												Genomsnittlig daglön år 1937, kronor				
tjänare i arbets- givarens kost				s t a t a r e								dagsverkare utan natura- förmåner		dagsverkare med natura- förmåner		
kör- drängar		övriga jord- bruks- arbetare		kör- drängar		kreaturs- skötare		stall- personal		lands- jung- frur		kör- dräng- ar	övriga jord- bruks- arbeta- re	kör- dräng- ar	övriga jord- bruks- arbeta- re	
1937	1938	1937	1938	1937	1938	1937	1938	1937	1938	1937	1938	1937	1938	1937	1938	
1 131	1 171	1 087	1 115	1 518	1 541	1 636	1 661	1 609	1 629	864	874	4·52	5·03	5·39	5·15	1
1 103	1 125	1 034	1 063	1 497	1 519	1 645	1 661	1 578	1 615	976	991	4·76	4·86	4·96	4·93	2
1 118	1 166	1 091	1 106	1 464	1 489	1 586	1 622	1 565	1 594	.	953	4·46	4·75	4·75	5·24	3
1 156	1 207	1 052	1 075	1 397	1 440	1 572	1 594	1 502	1 529	916	938	4·45	4·77	4·45	4·90	4
1 275	1 351	1 172	1 215	1 352	1 406	1 477	1 555	1 507	1 551	988	1 027	3·88	4·35	5·86	4·90	5
1 152	1 212	1 059	.	1 338	1 359	1 490	1 562	.	.	.	.	4·17	4·48	5·00	4·21	6
1 104	1 146	954	1 012	1 381	1 425	1 539	1 591	1 499	1 530	878	917	3·83	4·44	4·15	4·62	7
1 142	1 196	1 021	.	1 365	1 417	1 506	1 567	1 464	1 498	892	958	3·53	4·84	3·66	4·37	8
1 073	1 103	898	907	1 403	1 438	1 587	1 628	.	.	866	878	4·05	4·47	4·28	4·69	9
1 068	1 106	953	987	1 442	1 480	1 531	1 554	.	.	838	851	4·66	4·50	4·16	4·72	10
1 061	1 073	.	.	1 349	1 411	1 593	1 678	.	.	868	886	4·52	3·95	4·23	4·42	11
1 167	1 212	1 249	1 336	1 507	1 529	1 632	1 678	1 620	1 650	909	941	5·09	4·92	4·84	4·81	12
1 135	1 136	1 131	1 170	1 525	1 540	1 572	1 742	1 675	1 705	953	970	5·11	5·08	4·64	5·26	13
1 198	1 244	1 112	1 148	1 506	1 539	1 620	1 656	1 549	1 592	913	927	4·78	4·90	4·65	4·82	14
1 089	1 121	1 126	1 140	1 417	1 441	1 617	1 614	.	.	.	.	3·52	4·51	5·97	3·82	15
1 139	1 180	1 078	1 120	1 517	1 545	1 645	1 688	1 625	1 670	892	947	4·85	4·51	4·25	4·33	16
.	.	987	.	1 498	1 528	1 619	1 660	1 545	.	.	.	4·21	4·12	4·46	4·23	17
1 135	1 180	1 092	1 138	1 531	1 561	1 669	1 715	.	.	903	938	5·12	4·89	3·49	4·38	18
1 125	1 161	1 149	1 169	1 408	1 445	1 482	1 529	1 433	1 469	805	832	3·85	4·28	4·57	4·36	19
1 070	1 070	1 041	1 001	1 506	1 522	1 680	1 702	1 599	1 640	814	830	5·06	4·49	4·88	4·92	20
1 191	1 232	1 009	1 022	1 456	1 485	1 621	1 612	1 541	1 561	907	910	4·80	4·52	5·70	4·85	21
1 213	1 257	1 082	1 096	1 450	1 482	1 659	1 692	1 517	1 555	887	902	4·65	4·65	5·35	5·34	22
1 223	1 252	1 319	1 345	1 602	1 738	1 688	.	.	.	894	902	5·11	4·93	5·09	4·99	23
1 130	1 140	1 066	1 078	.	.	.	.	1 693	.	799	811	5·66	5·44	5·45	5·75	24
1 051	1 051	.	.	.	.	.	.	.	.	844	852	5·49	5·45	5·40	5·22	25
.	.	1 336	1 249	.	.	.	.	.	.	827	838	.	6·79	4·46	4·72	26
.	.	1 176	.	.	.	.	.	.	.	863	864	8·89	5·89	5·85	5·56	27
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	766	798	4·25	4·99	5·53	5·46	28
1 144	1 179	1 101	1 126	1 457	1 496	1 596	1 634	1 553	1 592	882	904	4·87	4·73	4·96	4·94	29
1 208	1 239	1 193	1 238	1 486	1 522	1 641	1 659	1 586	1 613	984	946	5·07	4·92	5·18	5·27	30
1 136	1 171	1 095	1 115	1 402	1 446	1 557	1 598	1 496	1 534	876	897	4·43	4·45	4·72	4·74	31
1 151	1 194	1 073	1 091	1 457	1 489	1 594	1 633	1 538	1 579	918	935	4·54	4·83	5·04	5·10	32
1 144	1 198	1 047	1 088	1 374	1 477	1 509	1 572	1 483	1 527	893	936	4·18	4·45	4·63	4·67	33
1 133	1 159	1 149	1 197	1 510	1 531	1 689	1 719	1 645	1 686	919	944	5·08	4·93	4·69	5·08	34
1 148	1 178	1 083	1 099	1 451	1 484	1 573	1 603	1 516	1 551	866	885	4·68	4·48	4·98	4·55	35
1 149	1 152	1 172	1 174	1 635	1 738	1 718	1 770	.	.	830	842	5·57	5·39	5·36	5·38	36

Löneuppgörelserna 1935—1937 ha medfört en starkare stegring av timlö-
nerna än av årslönerna. Vid bedömande av lönestegringen för å ena sidan
års- (eller månads)avlönade lantarbetare, å den andra timavlönade bör emel-
lertid hänsyn tagas till minskningen av antalet arbetstimmar per år genom
antagandet av lantarbetstidslagen vid 1936 års riksdag och dess skärp-

1937 års uppgifter ingå även ett mindre antal arbetare, för vilka löneuppgifter för 1938 ej erhållits.

ning 1937. I förhållande till den tidigare gällande arbetstiden kan antalet arbetstimmar under tjänsteåret 1937/38 genom ifrågavarande lagstiftning beräknas ha blivit nedsatt med c:a 11 % för jordbruksarbetare och med omkring 17 % för djurskötare. För de dagsverkare, vilka avlönas efter antalet utgjorda arbetstimmar, är alltså omkring en tredjedel av ökningen i timlön att betrakta som kompensation för arbetstidens förkortning, vilket innebär, att de timavlönade arbetarnas kontantinkomst per år räknat skulle ha ökats med omkring 20 % eller ungefär lika mycket som för de årsanställda.

4. Årliga löneinkomster år 1937 (1938).

Löneuppgifternas beskaffenhet. I den kontanta årslönen inberäknas städ- sel, provision, ackords- och övertidsersättning o. d. Beträffande naturaför- månerna skulle fördelning ske å tre huvudposter, nämligen livsförnödenheter, bostad och bränsle samt kost och logi. Enligt formulärets anvisningar skulle naturaförmånernas värde upptagas efter ortens försäljningspris (icke själv- kostnadspris eller »bokpris»). Vid beräkningen av värdet av fri bostad, jord- upplåtelse o. d. torde de i orten gängse eller vid skattetaxering o. d. tilläm- pade hyres- eller arrendevärdena varit vägledande. Framhållas må, att man i fråga om uppgifter av denna art alltid måste räkna med en viss osäkerhets- marginal, varför de redovisade totallönerna icke helt invändningsfritt an- giva de naturaavlönade lantarbetargruppernas faktiska arbetsinkomster.

Medelavlönning för olika löneformer och yrkesgrupper. I tab. 5 före- ligger en redogörelse för den genomsnittliga årsförtjänsten år 1937 i kontant samt i kontant och in natura inom olika yrkesspecialiteter med fördelning på olika landsdelar och kommungrupper samt storleksgrupper av bruknings- delar. Endast medellöner, som grunda sig på uppgifter för minst 10 arbetare, äro medtagna.

För samtliga manliga arbetare med minst 250 arbetsdagar redovisas för år 1937 en totalavlönning av i genomsnitt 1 431 kr. Då motsvarande tal föregående år var 1 264 kr., har under mellantiden skett en stegring med 13·2 %. Begränsar man undersökningen till enbart vuxna manliga arbetare, blir stegringen något lägre (12·8 %) eller från 1 291 kr. år 1936 till 1 456 kr. år 1937. De minderåriga arbetarnas årsförtjänst har samtidigt stigit från 803 kr. till 902 kr., motsvarande en höjning med 12·3 % sedan föregående år.

En mer detaljerad granskning av lönegrupperingen, sådan denna framträ- der i tab. 5, ger vid handen, att lönevillkoren i betydande utsträckning växla- de efter arbetarnas anställningsform och yrkeskvalifikationer. Av de olika lö- nefonderna kommo bland de vuxna årsavlönade arbetarna statarna högst med en genomsnittlig totalavlönning per år av 1 574 kr., medan tjänarna icke uppnådde mer än 1 181 kr. eller 25·0 % lägre. Av de tim- eller ackords- avlönade arbetarna kommo dagsverkare med naturaförmåner upp till unge- fär samma lönestandard som statarna eller i genomsnitt 1 559 kr. i totalav-

löning, medan årslönen för dylika arbetare utan naturaförmåner utgjorde 1 364 kr. eller 12·5 % lägre.

Även medellönerna för de olika yrkesspecialiteterna uppvisade betydande nivåskillnader, från 1 277 kr. för vanliga arbetsdrängar (övrige jordbruksarbetare) till 1 900 kr. för ladugårdsförmän. Beträffande kreatursskötare och övrige djurskötare, för vilka uppgifterna i övervägande antal härröra från statarna, ligga medeltalen mellan 1 501 och 1 591 kr. Kördrängar hade en medellön av 1 353 kr., fördrängar 1 504 kr. samt rättare 1 839 kr. eller resp. 6·0, 17·8 och 44·0 % mer än övrige jordbruksarbetare. Bland yrkesmännen uppgick genomsnittslönen till 1 855 kr. för trädgårdsmästare och 1 637 kr. för smeder, snickare m. fl. samt till 1 651 kr. resp. 1 282 kr. för lastbilsförare och trädgårdsarbetare.¹

Den genomsnittliga totala arbetsförtjänsten under år 1937 var för k v i n n l i g a arbetare 747 kr. mot 713 kr. föregående år eller en höjning med 4·8 %. Kvinnornas årsinkomst utgjorde således föga mer än hälften av männens. Den kvinnliga arbetskraften bestod emellertid till över hälften av tid- eller ackordsavlönade mjölkerskor, vilkas göromål omfattar endast en del av arbetsdagen. De heltidsanställda kvinnliga tjänarnas arbetsförtjänst (882 kr.) utgjorde c:a $\frac{3}{4}$ av de manliga tjänarnas totala årslön.

Kontant- och naturaavlöning. Såsom framgår av tab. 5, ställer sig förhållandet mellan kontantlön och naturallön rätt växlande. För samtliga arbetare tillsamman tagna utgjorde naturaförmånernas genomsnittliga värde drygt $\frac{1}{3}$ av totallönen. Såväl manliga som kvinnliga tjänare och statare förete dock högre tal. För dagsverkarna är förhållandet mellan kontant- och naturaavlöning i hög grad varierande, men i genomsnitt beräknas för dagsverkare med naturaförmåner dessa utgöra c:a $\frac{1}{7}$ av totalavlöningen bland männen och c:a $\frac{1}{4}$ bland kvinnorna.

Naturaförmånernas andel av totallönen synes vara minst i Norrland och högst i Småland jämte öarna och likaså högre i mer eller mindre utpräglade jordbrukskommuner än i industrikommuner. Naturaförmånernas andel av totallönen synes också regelmässigt avtaga med gårdens storlek samt vara lägre vid egendomar med kollektivavtal än vid icke kollektivavtalsberörda gårdar. Naturaförmånernas värde i kronor var dock högre vid gårdar m e d än vid dylika u t a n kollektivavtal. Tages emellertid hänsyn till den olika frekvensen av tjänare, statare o. s. v., reduceras dock angivna olikheter betydligt.

Naturaförmånernas viktiga roll beror särskilt på s t a t s y s t e m e t, som alltjämt är vanligt inom det större svenska jordbruket. Statens sammansättning torde vara rätt skiftande i olika delar av landet, men har under senare år till en viss grad påverkats av de i kollektivavtalen uppställda normalstaterna. En översikt över de i hel stat ingående varukvantiteterna enligt de för tjänsteåren 1936/37 och 1937/38 gällande lokala avtalen lämnas i efterföljande tablå:

¹ Beträffande trädgårdsarbetare jfr sid. 42.

	Uppland o. Öster- götland	Söder- manland o. Väst- manland	Kalmar län	Got- land	Ble- kinge	Skåne	Halland	Göteborgs o. Bohus samt Älvs- borgs län	Skara- borgs o. Värmlands län	Örebro län
Mjök, oskum. l	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460
Råg . . . . kg	500	500	900	800	900	700	720	600	600	500
Vete . . . . >	400	400	200	300	200	100	180	300	300	400
Korn . . . . >	200	100	—	—	—	600	—	1 200	—	—
Vårsäd . . . >	—	—	—	—	—	—	—	—	450	450
Blandsäd . . >	200	300	² 250	² 250	² 250	—	¹ 450	1 200	—	—
Ärter . . . . >	50	50	—	—	—	—	—	⁴ 50	—	—

I riksvalets allmänna bestämmelser regleras närmare beskaffenheten av ovanstående naturaförmåner och anges storleken av potatisland samt kvantiteten bränsle, varjämte vissa bestämmelser angående bostadens storlek och kvalitet finnas. I förevarande undersökning ha emellertid endast begärts uppgifter om statarbostadens rumsantal. Härvid erhållna medelantal rum per bostad (exkl. kök) utgjorde 1·5 för riket i dess helhet. Lägst var siffran i Uppsala och Västmanlands län och högst i Skåne med resp. 1·2 och 2·1 rum i medeltal per bostad. Medelvärdet per familj och år av bostad inklusive bränsle och trädgård beräknas till 246 kr., varav c:a 72 kr. ansetts motsvara värdet av bränsle. Statförmånernas sammanlagda värde per år, vilket ingår i den i tab. 5 redovisade totalavlönningen för statare, utgjorde i genomsnitt 656 kr. för landet i dess helhet.

Medellöner inom olika landsdelar och egendoms-kategorier. Beträffande de lokala löneskillnaderna framgår av tab. 5, att lönenivån för manliga arbetare är högst i norra och östra Sverige och lägst i Småland och öarna, medan de södra och västra landsdelarna intaga en mellanställning. Skillnaden mellan högsta och lägsta dränglönen i olika landsdelar uppgår till 11·9 % och för statavlönade körkarlar och kreatursskötare till resp. 19·0 och 13·9 %. Utgår man från de olika hushållningssällskapens områden, framträder lönesplittringen ännu starkare (jfr tab. 6).

Karakteristiskt för löneläget inom jordbruket är också, att nivån är högre i industrikommuner än i mer eller mindre utpräglade jordbrukssocknar. Ifrågavarande lönedifferens synes dock vara mer markerad för dagsverkare än för tjänare och statare.

Något närmare samband mellan egendomens storlek och lönenivån framträder egentligen endast bland tjänare i arbetsgivarens kost, men härvid torde man dock merendels ha att göra med personer av växlande ålder och arbetsförmåga.

Beträffande den kvinnliga arbetskraften föreligga vissa avvikelser från de manliga arbetarnas lönebildning. Sålunda synes löneskillnaden mellan industrikommuner och jordbrukskommuner vara mindre utpräglad, varjämte lönenivån för kvinnliga tjänare är lägre i norra Sverige än i de övriga landsdelarna.

För att ge en antydning om de ej sällan avsevärda regionala variationerna i lönesatserna har i tab. 6 det lönestatistiska materialet för de vanligast före-

¹ Ev. havre. — ² Ev. korn eller havre. — ³ Fodersäd. — ⁴ Ev. vete.

Tab. 7. Medelavlönning år 1937 i kontant samt i kontant och naturaförmåner inom vissa åldersgrupper av manliga lantarbetare (med minst 250 arbetsdagar).

	Antal arbetare med angiven ålder	Medelavlönning per år (i kr.) för manliga arbetare i åldern												Genomsnittlig årslön, kr.
		under 18 år	18—20 år	21—24 år	25—29 år	30—34 år	35—39 år	40—44 år	45—49 år	50—54 år	55—59 år	60—64 år	65 år o. däröver	
<i>Kontant årslön.</i>														
Löneformer														
Tjänare	3 185	455	584	659	725	713	708	678	678	650	669	536	516	647
Statare	6 512	661	769	853	904	919	936	936	941	921	926	890	817	917
Dagsverkare utan nat.-förm.	1 421	835	1 182	1 339	1 439	1 400	1 412	1 447	1 396	1 462	1 364	1 356	1 167	1 305
Dagsverkare med nat.-förm.	1 341	600	1 001	1 192	1 340	1 387	1 431	1 438	1 457	1 416	1 310	1 268	1 045	1 308
Samtliga arbetare	12 459	580	757	841	940	973	1 000	996	1 015	1 011	1 005	978	894	935
därav:														
med koll.-avtal	6 531	755	1 011	1 064	1 090	1 059	1 052	1 050	1 043	1 055	1 033	1 010	938	1 041
utan koll.-avtal	5 928	501	638	728	811	871	927	915	966	942	941	913	802	817
Yrkesgrupper.														
Egentl. jordbruksarbetare	7 517	580	752	825	916	931	949	963	974	997	973	992	891	896
Stall- o. ladug.-personal	4 021	566	751	862	965	1 017	1 038	1 017	1 028	998	998	938	879	966
Yrkesmän	692	.	808	885	1 107	1 145	1 192	1 119	1 172	1 133	1 149	1 092	1 029	1 119
Övriga arbetare	229	565	1 103	1 312	1 179	1 194	1 212	1 248	1 181	1 172	1 010	882	780	1 089
<i>Total årsavlönning.</i>														
Löneformer.														
Tjänare	3 185	935	1 083	1 163	1 231	1 243	1 230	1 207	1 172	1 159	1 186	1 095	973	1 153
Statare	6 512	1 141	1 344	1 477	1 544	1 569	1 597	1 601	1 610	1 585	1 596	1 559	1 463	1 574
Dagsverkare utan nat.-förm.	1 421	835	1 182	1 339	1 439	1 400	1 412	1 447	1 396	1 462	1 364	1 356	1 167	1 305
Dagsverkare med nat.-förm.	1 341	808	1 197	1 410	1 550	1 608	1 669	1 692	1 699	1 654	1 525	1 479	1 266	1 533
Samtliga arbetare	12 459	902	1 129	1 270	1 405	1 491	1 550	1 562	1 580	1 555	1 540	1 509	1 348	1 431
därav:														
med koll.-avtal	6 531	898	1 238	1 434	1 538	1 572	1 622	1 630	1 628	1 609	1 578	1 555	1 392	1 543
utan koll.-avtal	5 928	903	1 078	1 187	1 290	1 396	1 449	1 461	1 497	1 469	1 453	1 418	1 256	1 308
Yrkesgrupper.														
Egentl. jordbruksarbetare	7 517	892	1 112	1 239	1 338	1 423	1 470	1 492	1 516	1 501	1 437	1 464	1 291	1 353
Stall- o. ladug.-personal	4 021	941	1 197	1 364	1 537	1 596	1 649	1 638	1 632	1 606	1 626	1 536	1 376	1 542
Yrkesmän	692	.	1 075	1 275	1 623	1 638	1 700	1 715	1 763	1 666	1 709	1 632	1 561	1 643
Övriga arbetare	229	709	1 158	1 434	1 445	1 461	1 497	1 670	1 602	1 434	1 423	1 357	1 203	1 406

kommande arbetarkategorierna fördelats på län och hushållningssällskapsområden. Totalavlönningen per år för jordbruksarbetare i arbetsgivarens kost var högst i Västerbottens, Kopparbergs och Kristianstads län och lägst i Gotlands och Kalmar län, medan för statavlönade kördränkare lönen var lägst i Kronobergs och högst i Kopparbergs län, där dock dylika lantarbetare äro fåtaliga.

Medellöner vid egendomar med och utan kollektivavtal. Av intresse för jordbrukets arbetsmarknad är kollektivavtalens inflytande på lönesättningen (jfr sid. 16). Såsom nedanstående tablå utvisar, voro lönerna år 1937 genomgående högre för arbetare vid egendomar med kollektivavtal än för sådana utan dylika avtal.

Genomsnittlig total årslön	Tjänare	Statare	Dagsverkare		Samt- liga	eg. jord- br.-arb.	D ä r a v			
			med naturaförm.	utan			stall- o. ladu- gårds- pers.	yrkes- män	övriga arb.	
för vuxna manliga arb.										
med koll.-avtal . . .	1 335	1 607	1 600	1 406	1 560	1 492	1 654	1 665	1 459	
utan » » . . .	1 156	1 514	1 478	1 249	1 337	1 271	1 453	1 586	1 275	
kvinnliga arb.										
med koll.-avtal . . .	1 004	1 174	886	593	716	922	690	948	984	
utan » » . . .	874	1 118	754	453	767	918	606	873	876	

Lönedifferensen bland manliga arbetare (över 18 år) är störst för tjänare (15·5 %) och lägst för statare (6·1 %) och likaså högre för egentliga jordbruksarbetare (17·4 %) än för stall- och ladugårdspersonal (13·8 %) samt yrkesmän (5·0 %). För kvinnliga arbetare tagna under ett ligger visserligen genomsnittslönen vid gårdar med kollektivavtal något lägre än vid andra, men såsom detaljsiffrorna utvisa, beror detta uteslutande på de olikheter, som förefinnas i fråga om fördelningen på olika löneformer.

Medellöner inom olika åldersgrupper. I tab. 7 redovisas den kontanta och totala årsavlöningen år 1937 inom olika åldersklasser. Därav framgår, att för samtliga manliga arbetare den totala årsinkomsten genomgående stegras till åtminstone 45 års ålder; dock är lönestegringen relativt obetydlig efter åldersklassen 35—39 år. Nedgången i löneinkomsten efter 50 år sker relativt långsamt, och först efter 60 år framträder en mera väsentlig lönereducering.

För att ge möjlighet att bedöma, i vad mån den lägre lönenivån bland tjänare och dagsverkare utan naturaförmåner beror på olikheter i ålders- och yrkesfördelningen, meddelas här nedan lönesiffror inom olika åldersklasser även för den vanligaste yrkesspecialiteten (kördrängar), varvid åtskillnad gjorts mellan arbetare å egendomar med kollektivavtal (m. k.) och dylika å egendomar, som ej tillämpa kollektivavtal (u. k.).

Genomsnittlig total årslön (i kr.) för kördrängar inom olika löneformer med en ålder av	T j ä n a r e		S t a t a r e		D a g s v e r k a r e			
	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	med nat.-förm.		utan nat.-förm.	
	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.
under 18 år	972	940	.	.	795	.	963	821
18—20 »	1 132	1 071	1 451	1 223	1 247	.	1 219	1 077
21—29 »	1 254	1 139	1 476	1 384	1 497	1 384	1 446	1 375
30—39 »	1 195	1 204	1 490	1 401	1 553	1 532	1 477	1 280
40—49 »	.	1 137	1 548	1 424	1 613	1 558	1 459	1 499
50—59 »	.	1 141	1 474	1 424	1 511	1 419	1 358	1 310
60 år o. över	—	.	1 465	1 406	1 286	.	.	—
Samtliga	1 193	1 118	1 485	1 401	1 471	1 440	1 397	1 259

Tab. 8. **Manliga lantarbetare i åldern 18—59 år med minst 250 arbetsdagar, fördelade efter löneinkomstens storlek år 1937.**

(m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal)

	Egentliga jordbr.-arb.		Stall- o. la- dug.-pers.		Yrkes- män		Övriga arbetare		Samtliga			D ä r a v			
											till- hopa	tjä- nare	sta- tare	dags- verk. utan nat.- förm.	dags- verk. med nat.- förm.
	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.					
Antal arbetare . .	3 423	3 619	2 008	1 721	478	131	162	28	6 071	5 499	11 570	2 897	6 250	1 255	1 168
därav (i %) med totallön per år, kr.:															
under 800 . .	0.4	2.7	0.8	2.1	0.4	0.8	—	3.6	0.5	2.5	1.4	3.1	0.1	4.4	1.5
800—899 . .	0.5	3.8	0.3	2.1	0.2	—	0.6	3.6	0.4	3.2	1.7	5.4	0.1	1.3	1.4
900—999 . .	0.9	8.2	0.7	3.6	1.3	2.3	3.1	10.7	0.9	6.6	3.7	11.6	0.3	3.8	1.9
1 000—1 099 . .	2.4	13.6	1.1	5.5	0.8	3.8	1.9	3.6	1.8	10.7	6.1	18.6	0.7	6.1	3.7
1 100—1 199 . .	3.4	14.7	0.9	5.4	0.6	5.3	4.3	—	2.4	11.5	6.7	18.8	1.3	7.0	5.4
1 200—1 299 . .	8.1	14.0	1.4	9.4	2.3	6.9	8.6	14.3	5.5	12.4	8.8	15.3	5.5	11.9	6.5
1 300—1 399 . .	14.2	13.5	4.8	12.1	4.0	11.5	16.7	35.7	10.4	13.2	11.7	11.0	11.1	16.6	11.5
1 400—1 499 . .	23.5	11.4	10.7	15.4	12.1	9.9	21.0	10.7	18.3	12.6	15.6	7.1	19.9	16.5	12.7
1 500—1 599 . .	21.0	7.7	21.8	14.4	20.1	16.8	14.8	14.3	21.0	10.0	15.8	3.9	22.2	14.9	12.3
1 600—1 699 . .	11.9	4.1	20.3	10.1	18.6	15.3	6.1	—	15.1	6.2	10.8	2.2	15.6	7.9	10.0
1 700—1 799 . .	6.1	2.4	12.6	7.7	14.7	5.3	12.3	—	9.1	4.1	6.7	1.2	9.2	4.5	9.8
1 800—1 899 . .	3.2	1.3	9.1	4.0	8.2	6.1	5.6	—	5.6	2.3	4.0	0.7	5.4	2.0	6.6
1 900—1 999 . .	1.5	1.0	5.1	3.0	5.0	3.8	3.1	—	3.0	1.7	2.4	0.5	3.0	1.1	5.1
2 000 o. över .	2.9	1.6	10.4	5.2	11.7	12.2	1.9	3.5	6.0	3.0	4.6	0.6	5.6	2.0	11.6

Det visar sig, att en rätt avsevärd skillnad mellan genomsnittslönerna består, även om man tar i betraktande varje särskild yrkes- och åldersgrupp för sig.

Årsavlönningens variationer. För att komplettera de i det föregående ånförda medeltalen lämnas i tab. 8 en fördelning av årsarbetare i åldern 18—59 år efter deras individuella löneinkomster.

Lönerna förete, som synes, en betydande spridning. Den totala årslönen utgjorde sålunda under 1 200 kr. för nära $\frac{1}{5}$ av de manliga arbetarna, medan en årslön i kontant och naturaförmåner av 1 200—1 399 kr. och 1 400—1 599 kr. åtnjöts av vardera $\frac{1}{5}$ resp. $\frac{1}{3}$ samt minst 1 600 kr. av något över $\frac{1}{4}$. För arbetare vid egendomar med kollektivavtal märkes en förhållandevis starkare beläggning av de högre lönelägena men framför allt en stark anhopning till den typiska lönen (avtalslönen), under vilken endast ett fåtal lönesättningar förekommo. För arbetare vid egendomar utan kollektivavtal är lönespridningen betydligt starkare, ej minst utöver nedre delen av löneskalan.

Fördelas samtliga årsanställda vuxna arbetare efter den kontanta årslönens storlek, visar det sig enligt en specialbearbetning att för 7 % av samtliga statavlönade kördrängar understeg den kontanta inkomsten 700 kr., medan hälften hade en lön mellan 700 och 800 kr., en tredjedel mellan 800 och 900 kr. och en tiondel 900 kr. och däröver. Minimallönen enligt kollektivavtal utgjorde år 1937 760 kr. (se sid. 17). Bland den statavlönade stall- och

ladugårdspersonalen (exkl. ladugårdsförmän), där kollektivavtalslönen var 900 kr., hade nära 15 % en kontantlön under 800 kr. och 21 % 800 till 900 kr., medan för huvudmassan eller 42 % lönen utgjorde 900 à 1 000 kr. och för 22 % översteg 1 000 kr. Bland tjänare i husbondens kost var det relativa antalet arbetare med löner understigande kollektivavtalens minimilöner större än bland statarna liksom även koncentrationen omkring avtalslönen var mindre, särskilt för stall- och ladugårdspersonal.

I regel hänförde sig de låga arbetsinkomsterna dels till unga och dels till äldre arbetare, men bland tjänarna hade över $\frac{1}{5}$ av arbetarna i åldern 21—59 år en kontant inkomst under 600 kr. För statare var motsvarande siffra ej fullt 4 procent.

Löneförhållandena år 1938. I tab. 6 meddelas även uppgifter om lönerna inom olika län och hushållningssällskap för de tjänare och statare, som haft anställning å samma egendom såväl år 1937 som 1938 (se sid. 22). Medan förändringarna i kontantlönerna sålunda erhållits direkt, har den totala årslönen beräknats genom tillägg av naturaförmånernas värde år 1937. Utom garanterad minimiersättning för rykt (60 kr.) ingå ej andra extrainkomster, såsom provision, övertidersättning o. d., i de anförda lönesiffrorna. Vidare avse dessa löneuppgifter, i likhet med löneuppgifterna för år 1937, endast sådana vuxna arbetare, som föregående år utgjort minst 250 dagsverken.

Det framgår av tab. 6, att den allmänna lönehöjning, som utmärkte år 1937, fortsatt även år 1938 om än i begränsad utsträckning. Den starkaste förskjutningen har skett i Blekinge län, där kontantlönen för statavlönade kördrängar och kreatursskötare höjts med 62 resp. 84 kr., eller med 8·7 resp. 9·0 %.

För samtliga egendomar framgår lönestegringen för berörda arbetare av nedanstående sammanställning.

Årsavlönning a) kontant, b) total(kontant och in natura) för arbetare över 18 år, anställda både 1937 och 1938	Jordbruksarbetare		Stall- o. ladugårdspersonal		Yrkesmän		Övriga arbetare		Samtliga	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
år 1937										
tjänare	655	1 156	717	1 252	774	1 366	.	.	671	1 181
statare	854	1 509	974	1 630	1 018	1 684	777	1 430	918	1 574
år 1938										
tjänare	692	1 193	776	1 311	816	1 408	.	.	712	1 222
statare	896	1 551	1 030	1 686	1 072	1 738	840	1 493	966	1 622

Enligt dessa beräkningar skulle den totala årslönen år 1938 (1937/38), för tjänare (fyllda 18 år) belöpa sig till 1 222 kr. och för statare till 1 622 kr., innebärande en genomsnittlig ökning således med resp. 3·5 och 3·0 % i förhållande till år 1937 (1936/37). För enbart den kontanta årslönen skulle stegringen sedan föregående år utgöra 6·1 % för tjänare och 5·2 % för statare.

Då, såsom förut framhållits, dessa löneuppgifter endast avse lantarbetare, som båda åren arbetat på samma gård, men icke sådana arbetare, som fått annan anställning, kunna de angivna stegringstalen ej göra anspråk på att giva en bild av lönenivåns fluktuationer i allmänhet.

5. Löneinkomster per dag och per timme år 1937.

Genomsnittliga dagsförtjänster. För de lantarbetare, som helt eller delvis erhålla sin avlöning i form av daglön, timlön eller ackordsbetalning, äro variationerna i antalet utgjorda arbetsdagar under året betydande (jfr tab. 4). De uppgifter, som i det föregående lämnats över dagsverkarnas årsinkomster vid sysselsättning året om, kompletteras av de i tab. 6 och i efterföljande tablå meddelade upplysningarna beträffande medelförtjänsten per arbetsdag och dennas variationer för vissa kategorier av dagsverkare, oavsett hur lång arbetsanställning de haft under året.

	Procentuell fördelning av manl. dagsverkare fyllda 18 år med en daglön (i kontant o. naturaförmåner) av kr.							Genomsnittlig daglön, kr.
	intill 3'00	3'00—3'99	4'00—4'99	5'00—5'99	6'00—6'99	7'00—7'99	8'00 o. där-över	
Dagsv. med nat.-förm.	3'7	14'2	31'0	30'9	13'8	4'1	2'3	5'06
därav med koll.-avtal	2'7	10'5	26'0	36'4	16'5	5'4	2'5	5'32
utan » »	4'9	17'9	36'1	25'3	11'0	2'7	2'1	4'79
Dagsv. utan nat.-förm.	5'3	14'3	33'1	40'5	4'6	1'2	1'0	4'74
därav med koll.-avtal	3'4	10'3	31'8	47'6	4'7	1'2	1'0	4'92
utan » »	9'2	22'5	35'7	26'0	4'4	1'3	0'9	4'38

De olikheter i de utgående lönebeloppen, som komma till synes i denna sammanställning, torde i stor utsträckning sammanhänga med arten av och årstiden (sommar eller vinter) för det utförda arbetet men också med resp. arbetares utbildning och effektivitet. Sålunda hänförde sig de redovisade låga dagspenningarna merendels till unga eller också äldre arbetare, men även inom de arbetskraftiga åldrarna 21—59 år förekommo ganska många inom de två lägsta inkomstgrupperna. En dagsförtjänst av 7 kr. och däröver hade endast ett fåtal yrkesmän o. dyl., medan kördrängar och övriga jordbruksarbetare bildade huvudmassan inom de lägre inkomstgrupperna. Den genomsnittliga dagsförtjänsten för dagsverkare med naturaförmåner uppgick till 5'06 kr. (för kördrängar 4'96 kr. och övriga jordbruksarbetare 4'94 kr., se tab. 6) och för enbart kontantavlönade till 4'74 kr. (för kördrängar 4'87 kr. och övriga jordbruksarbetare 4'73 kr., se tab. 6). Inom gruppen dagsverkare med naturaförmåner framträdde betydande lönedifferenser. Högst komma dagsverkare med bostad, bränsle och jord samt arbetare, som utöver sistnämnda slag av naturaförmåner även erhålla livsförnödenheter, nämligen med resp. 5'42 och 5'06 kr. Dagsverkare med fri kost nå upp till 4'64 kr. per dag, medan dagsverkare med enbart livsförnödenheter stanna vid 4'50 kr.

Genomsnittliga timförtjänster. En bild från en annan sida av löneförhållandena inom jordbruket ger efterföljande tablå, varest de genomsnittliga dags- och timförtjänsterna för vuxna manliga dagsverkare jämförts med beräknade dag- och timlöner för tjänare och statare.

Medelavlönning i kontant och naturaförmåner (kr.) för	tjänare	statare	d a g s v e r k a r e		s a m t l i g a		
			med nat.-förm.	utan nat.-förm.	med koll.-avtal	utan koll.-avtal	tillhopa
per dag	3·86	5·09	5·06	4·74	5·11	4·32	4·72
per timme	0·43	0·56	0·56	0·52	0·56	0·47	0·52

Bortsett från tjänarna, för vilka lönebildningen tydligen påverkas av speciella förhållanden, äro som synes skillnaderna i daglön och än mer i timlön relativt ringa mellan de olika anställningsformerna. Enligt utarbetade arbetstabeller är skillnaden mellan de timavlönade arbetarna och statarna också minst beträffande de vanligast förekommande arbetargrupperna, d. v. s. kördrängar och övriga jordbruksarbetare. Vidare observeras, att medeltimlönen för de i regel statavlönade kreatursskötarna i genomsnitt uppgår till 0·48 kr. mot 0·51 kr. för kördrängar och övriga jordbruksarbetare. De förstnämndas högre årsinkomster bero således uteslutande på längre arbetstid per dag och framför allt per år.

Löneförhållandena för tillfällig arbetskraft. För sådan tillfällig arbets hjälp, som under året utfört mindre än 50 dagsverken å egendomen, behöfde enligt formuläret endast lämnas uppgifter om sammanlagda antalet dagsverken och totala avlöningssumman, helst med fördelning på vardera av grupperna män, kvinnor och minderåriga. En sammanställning av på grundval härav beräknade genomsnittliga dagsförtjänster (i kr.), vilka avse tillhoppa c:a 267 000 dagsverken, meddelas här nedan:

	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket
Genomsnittlig dagsförtjänst för tillfälliga dagsverkare	4·52	4·49	4·55	4·36	4·69	4·52
däraf						
män	5·26	4·95	5·19	4·70	5·31	5·10
kvinnor (och barn under 15 år)	2·90	3·15	3·70	3·07	3·11	3·39

Åt tillfällig dagsverkare betalades år 1937 i genomsnitt 4·52 kr. mot 3·87 kr. föregående år, sålunda en ökning med 16·8 0/0. För män uppgick dagsförtjänsten 1937 till 5·10 kr. och för kvinnor och minderåriga till 3·39 kr. mot resp. 4·27 och 2·95 kr. år 1936.

c. Lönenivåns förändringar åren 1911—1938.

I samband med omläggningen av lantarbetarstatistiken från summariska ortsuppgifter till individualuppgifter för anställda å vissa representativa gårdar har materialet underkastats en ingående uppdelning efter yrkesspecialiteter och lokala områden för att vinna anknytning till de serier av statistiska

Tab. 9. Lönenivåns förändringar inom jordbruket åren 1911—1938.

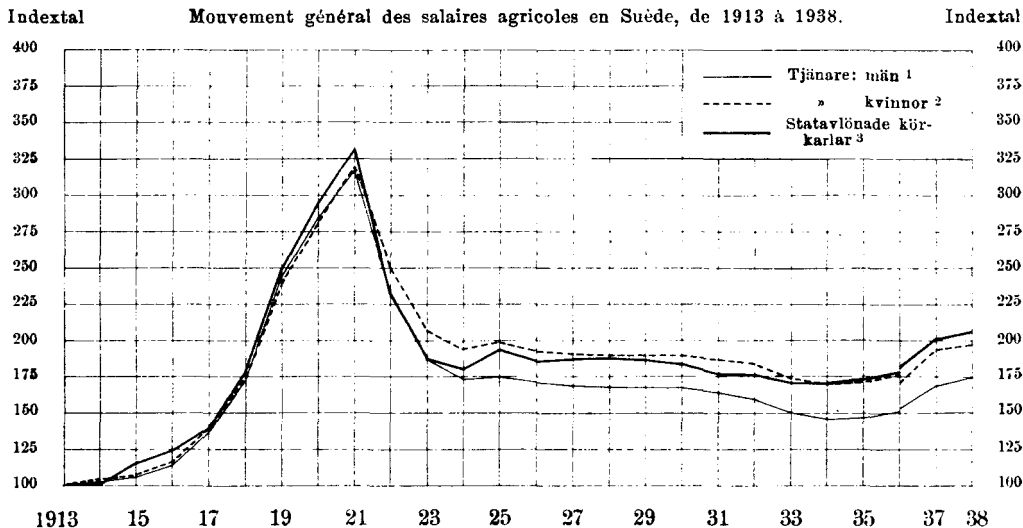
a = ortsuppgifter, b = individuella uppgifter.

	T j ä n a r e				D a g l ö n a r e						Beräknad total avlönning per år för samtliga arbetare			
					Statavlönade körkarlar		i egen kost		i arbetsgiv. kost					
							fasta	till-fälliga	fasta	till-fälliga				
	kontant årslön		total årslön		kontant årslön	total årslön	sommardaglön (1911—1938)						män	kv.
män	kv.	män	kv.	män	kv.	män	kv.	män	kv.	män	kv.			
Absoluta tal, kr.														
Årligen 1911/15 . . .	326	197	691	492	329	762	2:55	2:96	1:75	2:05	735	466		
„ 1916/20 . . .	707	413	1 538	1 084	673	1 689	5:84	6:77	3:97	4:60	1 607	994		
„ 1921/25 . . .	619	454	1 251	981	665	1 388	4:70	5:21	3:24	3:63	1 277	902		
„ 1926/30 . . .	562	426	1 116	891	628	1 312	4:24	4:71	2:96	3:33	1 169	830		
„ 1931/35 . . .	532	412	1 005	822	626	1 232	3:98	4:44	2:82	3:18	1 092	784		
År 1913 . . .	318	190	667	470	320	710	2:54	2:97	1:74	2:05	698	447		
„ 1921 . . .	1 075	661	2 105	1 495	1 047	2 352	6:13	6:74	4:26	4:75	2 218	1 392		
„ 1936 a . . .	545	423	1 010	826	643	1 263	4:26	4:85	3:12	3:54	1 111	795		
„ 1937 a . . .	626	476	1 107	895	723	1 378	.	.	.	.	1 220	872		
„ 1936 b ¹ . . .	555	389	1 020	805	698	1 286	3:88	.	3:97	.	1 291	713		
„ 1937 b . . .	650	429	1 144	882	801	1 457	4:73	.	4:64	.	1 456	747		
„ 1938 (prel.) . . .	685	451	1 179	904	841	1 496	.	.	.	.	.	.		
Indextal, 1913 = 100.														
Årligen 1911/15 . . .	103	104	104	105	103	107	100	100	101	100	105	104		
„ 1916/20 . . .	222	217	231	231	210	238	230	228	228	224	230	222		
„ 1921/25 . . .	195	239	183	209	208	195	185	175	186	177	183	202		
„ 1926/30 . . .	177	224	167	190	196	185	167	159	170	162	167	186		
„ 1931/35 . . .	167	217	151	175	196	174	157	149	162	155	156	175		
År 1921 . . .	338	348	316	318	327	331	241	227	245	232	318	311		
„ 1936 a . . .	171	223	151	176	201	178	168	163	179	173	159	178		
„ 1937 a . . .	197	251	166	190	226	194	.	.	.	.	175	195		
„ 1936 b . . .	175	205	153	171	218	181	.	.	.	.	185	160		
„ 1937 b . . .	200	245	169	194	231	201	.	.	.	.	209	167		
„ 1938 (prel.) . . .	210	259	175	197	241	206	.	.	.	.	.	.		
Indextal, närmast föregående år = 100.														
År 1936 . . .	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100		
„ 1937 . . .	117	110	112	110	115	113	122	.	117	.	113	105		
„ 1938 (prel.) . . .	105	105	103	102	105	103	.	.	.	.	.	.		

uppgifter, som insamlats sedan år 1911. Det visade sig härvid, att i fråga om manliga tjänare de genomsnittliga individuellönerna överensstämde relativt väl med motsvarande ortsuppgifter (från hushållningssällskapens häradsombud m. fl.) år 1937, varvid som motsvarighet till gruppen manliga tjänare i föregående års statistik upptagits kördrängar i arbetsgivarens kost. Beträffande statavlönade körkarlar voro skiljaktigheterna däremot icke obetydliga, delvis åtminstone på grund av att i de individuella löneuppgifterna även ingå uppbyren ersättning för ackords- och övertidsarbete, provision m. m. Vad gäller gruppen kvinnliga tjänare, vilken består av landsjungfrur i arbetsgivarens kost, visa löneuppgifterna likaledes vissa olikheter. Medan

¹ Individualuppgifterna för år 1936 ha erhållits genom en specialbearbetning av det lönestatistiska materialet till undersökning av löneläget och lönevariationerna inom jordbruket 1935—1936.

Diagram I. Löneutvecklingen för lantarbetare åren
1913—1938.

för tjänare och statare de individuella årslöneuppgifterna dock äro någorlunda jämförliga med föregående årslöneserier, är kontinuiteten av löneserierna beträffande dagsverkare däremot bruten. I stället för kontant sommar- och vinterdaglön för fasta och tillfälliga daglönare meddelas fr. o. m. 1937 endast genomsnittlig total daglön per år för dagsverkare utan naturaförmåner och för dylika med fri kost, varvid i bägge fallen avses »övriga jordbruksarbetare».

För belysande av löneutvecklingen sedan 1913 meddelas i tab. 9 genomsnittliga lönesiffror beträffande ifrågavarande arbetarkategorier för åren 1913—1938 samt på grundval härav uträknade indextal, varvid avlöningen år 1913 satts = 100.⁴ I fråga om tjänare och statare ha för åren 1936 och 1937 vid sidan av individualuppgifterna även lämnats motsvarande löneuppgifter enligt hushållningssällskapens häradsombud. Indextalen för 1937 och 1938 ha erhållits med användande av båda slagen av uppgifter för år 1936 efter sedvanliga metoder för kedjeindexberäkningar. I tabellen belyses även löneutvecklingen under de senaste åren genom särskilda indextal för åren 1936—1938, vilka uteslutande avse individualuppgifter.

Det framgår av tab. 9 och ovanstående diagram I — där den nya löneserien fr. o. m. 1936 angives genom avbrott i lönekurvan — att lantarbetarlönerna under perioden 1914—1920 oavbrutet stego, tills kulmen år 1920—21 nåddes vid omkring 215 % över 1913 års nivå. De tre följande åren medförde en lönereduktion av 40—50 % från nämnda topplöner.

¹ Domestiques hommes. — ² Servantes. — ³ Charretiers à salaire mixte (»statare»).

⁴ Angående beräkningssättet för föregående år, se Lönestatistik årsbok 1936, sid. 10. För att vinna överensstämmelse med den i det föregående tillämpade metoden att beteckna tjänsteåren 1936/37 och 1937/38 resp. 1937 och 1938 ha löneuppgifterna för tjänare och statare i Lönestatistik årsbok 1936, vilka avse tjänsteåret 1936/37, betecknats såsom avseende år 1937 och samma förfaringsätt har även använts för föregående år. För dagsverkare avse 1936/37 års löner i huvudsak 1936.

Därefter skedde en stabilisering under åren 1924—1930, under vilken tid lönenivån förblev i huvudsak orubbad. Under åren 1931—1933, då verkningarna av den ekonomiska depressionen allt starkare gjorde sig gällande, inträdde en ganska allmän lönesänkning. Fr. o. m. år 1934 har lönenivån åter visat en stigande tendens, vilken blivit starkare markerad under de sista två åren. För statavlönade körkarlar ligger totalavlöningen år 1938 drygt 100 % över avlöningen för motsvarande arbetargrupp år 1913 och för manliga och kvinnliga tjänare utgör motsvarande stegring omkring 75 resp. 100 %. Genom att de äldre siffrorna företrädesvis avse gängse löner å resp. orter, medan 1938 års siffra avse faktiska löneinkomster, torde dock statarnas beräknade löneökning år 1938 blivit något för hög, medan motsatsen torde gälla för kvinnliga tjänare. Betraktar man endast individuellönnernas utveckling sedan 1936, framgår, att daglönen ökats starkare än årslönen, vilken senare för samtliga manliga arbetare år 1937 stigit med 13 % och för kvinnliga arbetare med 5 %. Av de preliminära siffrorna för år 1938 kan vidare utläsas en fortsatt tendens till lönestegring, som dock är av mindre omfattning än år 1937.

B. Skogsarbetare.

I mellersta och norra Sverige, å sydsvenska höglandet m. fl. landsdelar, där skogsbruket är en huvudnäring, sker för vissa arbetarkategorier en regelmässig växling i sysselsättning under olika årstider mellan jordbruk och skogshantering, så att arbetare på landsbygden, vilka sommartid arbetat vid jordbruket, på vintern pläga finna arbete i skogen. Det är därför av intresse att såsom komplement till löneuppgifterna för den mera tillfälliga arbetskraften inom jordbruket även ge en översikt över skogsarbetarnas löneförhållanden.¹ Framhållas må, att skogsarbetena i vårt land så gott som uteslutande utföras på ackord.

Alltsedan vintern 1917/1918 har socialstyrelsen årligen från jägmästarna i reviren (f. n. 99) inhämtat uppgifter rörande normala dagsförtjänster vid skogsarbete för huggare och körare (häst och karl).² På grundval av dessa uppgifter, vilka pläga avse förhållandena under februari månad, ha översikten över löneförhållandena vid skogsbruket under resp. vintersäsonger utarbetats och publicerats i Sociala Meddelanden. Dessutom ha under de senare åren i juni månad från jägmästarna införskaffats kompletterande löneuppgifter på grundval av erfarenheterna från drivningarnas slutlikvidering. Uppgifterna avse närmast medelförtjänster under normala drivningsförhållanden vid arbete å kronoparker o. d. men belysa även arbetsvillkoren å enskilda skogar. En sammanfattning av de sålunda publicerade löneuppgifterna, vilka så gott som uteslutande avse arbete på ackord, lämnas i efterföljande tab. 10, i vilken löneförändringarna för riket i dess helhet

¹ En närmare belysning av skogsarbetarnas löne- och arbetsförhållanden erhålles i en av socialstyrelsen verkställd specialundersökning, »Skogsbygdens arbets- och levnadsvillkor», del I (utg. 1938).

² Se frågeformulär sid. 110.

Tab. 10. Skogsarbetarnas löneförhållanden vintersäsongerna 1918/19—1937/38.

Vintern	Medelförtjänst för						Vintern	Medelförtjänst för					
	huggare			körare				huggare			körare		
	Kr. per dag	Indextal		Kr. per dag	Indextal			Kr. per dag	Indextal		Kr. per dag	Indextal	
		1918/19 = 100	1929/30 = 100		1918/19 = 100	1929/30 = 100			1918/19 = 100	1929/30 = 100		1918/19 = 100	1929/30 = 100
1918/19	11.68	100	212	29.00	100	282	1928/29	5.16	44	94	9.96	84	97
1919/20	9.99	86	181	23.73	82	231	1929/30	5.51	47	100	10.28	35	100
1920/21	10.67	91	194	23.44	81	228	1930/31	5.19	44	94	9.78	34	95
1921/22	5.60	43	91	10.17	35	99	1931/32	4.66	40	85	8.72	30	85
1922/23	5.22	45	95	10.41	36	101	1932/33	4.40	38	80	8.21	28	80
1923/24	5.47	47	99	10.80	37	105	1933/34	4.68	40	85	8.73	30	85
1924/25	5.27	45	96	10.18	35	99	1934/35	4.89	42	89	8.95	31	87
1925/26	5.37	46	97	10.39	36	101	1935/36	4.97	43	90	9.03	31	88
1926/27	5.28	45	96	10.08	35	98	1936/37	6.25	54	113	11.70	40	114
1927/28	5.28	45	96	10.12	35	98	1937/38	7.51	64	136	13.93	48	136

åskådliggöras från och med vintern 1918/1919, då arbetslönerna inom skogsbruket nådde sin toppunkt.

Såsom härav framgår, intogo arbetsförtjänsterna inom skogsbruket ett höjdläge under åren 1918—1920, varefter löneinkomsterna hastigt sjönko ner till en nivå, utgörande en tredjedel till hälften av toppårens. Från och med vintern 1933/34 ha emellertid arbetsförtjänsterna företett en ökning, som under de två senaste vintrarna varit särskilt stark.

Löneförändringarna ha dock ställt sig ganska växlande inom olika landsdelar. Detta belyses närmare genom tab. 11, vari lämnas en översikt av skogsarbetarnas genomsnittliga arbetsförtjänster inom olika län under åren 1920/1921—1937/1938. Beträffande de i tabellen beräknade länssiffrorna må emellertid framhållas, att dessa i åtskilliga fall grunda sig på mycket fåtåliga primäruppgifter.

Sin största betydelse har ju skogsbruket för rikets norra delar (Värmland, Dalarna och Norrland), där under normala förhållanden närmare 150 000 personer vintertid torde sysselsättas med skogsarbete. Den härstädes under tiden närmast före krigets början (vintern 1913/1914) rådande lönenivån är känd genom en av socialstyrelsen år 1916 utgiven specialundersökning, »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland». På grundval av de i nämnda undersökning meddelade lönesiffrorna ha i slutraderna av tab. 11 även uträknats vissa indextal belysande löneförhållandenas utveckling inom detta område under åren

¹ De ursprungliga data kompletterade medelst i juni månad införskaffade uppgifter om likvidavräkningarnas faktiska resultat.

² Enligt uppgifter avgivna efter slutlikvideringen i juni. — Enligt de i februari inkomna uppgifterna utgjorde medelförtjänsten för körare 13.68 och för huggare 7.41 kr. per dag, vilka allmänna genomsnitt sålunda ligga något lägre än motsvarande junisiffror. Vad beträffar förhållandena i de olika revirerna, har i fråga om körarnas dagsförtjänster i 67 revir ingen förändring ansetts böra vidtagas i de tidigare uppgifterna på grundval av erfarenheterna från slutlikvideringen, medan de ansetts böra sänkas i 8 och höjas i 24. I fråga om huggarnas voro dagsförtjänsterna oförändrade i 68 revir men hade sänkts i 11 och höjts i 20.

Tab. 11. Skogsarbetarnas arbetsförtjänster inom olika län 1920/21—1937/38.

L ä n	Medelförtjänst (i kr.) per dag vintern											
	1920 /21	1933 /34	1934 /35 ¹	1935 /36 ¹	1936 /37 ¹	1937 /38 ²	1920 /21	1933 /34	1934 /35 ¹	1935 /36 ¹	1936 /37 ¹	1937 /38 ²
	<i>Huggare</i>						<i>Körare</i>					
Stockholms	10:00	4:00	4:50	4:63	4:75	5:63	20:00	6:75	7:50	7:45	8:30	8:50
Uppsala	11:00	4:50	4:50	4:50	4:75	6:25	20:00	7:00	7:00	7:50	7:80	9:00
Södermanlands	9:50	3:65	3:90	4:13	4:75	5:65	20:00	6:25	6:70	6:75	7:50	9:10
Östergötlands	9:10	3:85	3:86	3:84	4:24	5:65	18:90	5:88	6:09	6:63	6:81	8:75
Jönköpings	8:50	3:81	4:03	3:92	4:75	5:33	18:88	6:56	6:50	6:58	8:33	9:17
Kronobergs	7:67	3:67	3:89	4:33	4:50	5:05	20:00	6:33	6:08	7:17	8:00	8:00
Kalmar	8:69	3:65	3:74	3:82	4:51	5:67	18:13	5:95	6:08	6:20	7:56	9:83
Gotlands	7:00	3:75	3:75	4:20	4:50	5:50	16:00	5:75	7:00	6:20	6:50	9:00
Blekinge	6:00	3:75	3:50	3:50	4:75	5:75	15:00	6:00	5:50	5:50	8:00	9:75
Kristianstads	6:50	3:38	3:88	3:75	4:63	5:50	20:00	6:00	5:75	5:75	7:50	9:00
Malmöhus	6:00	3:50	4:00	4:25	5:25	6:00	14:00	6:50	7:00	7:00	8:50	10:00
Hallands	9:00	3:75	4:25	4:00	4:50	6:00	17:50	6:50	7:30	8:00	8:50	12:00
Göteborgs o. Bohus	9:88	4:15	3:80	3:75	3:70	4:50	22:50	7:00	6:50	6:00	7:04	7:70
Älvsborgs	9:25	4:00	4:00	4:00	4:25	5:00	19:00	6:50	6:50	7:50	8:25	8:53
Skaraborgs	7:50	3:71	3:76	3:93	4:13	5:43	16:35	5:80	6:25	6:50	7:17	8:60
Värmlands	10:80	4:25	4:50	4:01	5:19	6:38	23:10	6:75	7:00	6:63	8:63	10:98
Örebro	8:88	4:40	4:32	3:99	5:10	6:48	17:75	6:81	7:23	7:04	8:28	9:99
Västmanlands	9:83	4:18	4:46	4:33	4:75	5:95	19:33	7:17	7:63	7:75	9:18	10:64
Kopparbergs	14:40	5:75	5:96	5:76	7:01	8:17	31:25	11:25	11:16	11:21	13:78	14:99
Gävleborgs	12:00	4:92	5:42	5:67	6:83	8:60	29:17	9:08	10:20	11:00	14:67	15:53
Västernorrlands	11:33	5:25	5:14	5:70	7:15	8:65	26:25	10:60	10:22	9:83	14:40	17:30
Jämtlands	12:88	4:71	4:96	4:48	7:00	8:50	29:06	9:71	9:75	8:62	13:36	16:50
Västerbottens	10:58	5:35	6:00	6:14	8:09	9:16	24:80	10:68	11:39	11:27	15:48	17:93
Norrbottnens	11:63	4:98	5:10	5:40	7:01	8:74	24:63	9:73	10:02	10:20	13:44	17:80
Hela riket	10:67	4:68	4:89	4:97	6:25	7:51	23:44	8:73	8:95	9:03	11:70	13:93
Indextal:												
basår 1920/21	100	44	46	47	59	70	100	37	38	39	50	59
Därav <i>Norra Sverige</i> ³	11:78	5:10	5:45	5:56	7:27	8:67	26:14	9:94	10:45	10:40	14:02	16:81
Indextal:												
basår 1913/14 ³	329	142	152	155	203	242	344	131	138	137	185	221

1913/1914—1937/1938. Av dessa framgår bl. a., att både för huggare och körare innebära de nuvarande skogsarbetarförtjänsterna inom de nordliga skogsdistrikten en ökning till mer än det dubbla i förhållande till arbetspriserna före världskriget. För reviren tillsammans syns arbetsprisivån vintern 1937/38 ha legat c:a 20 % högre än föregående säsong. Som även syns av tab. 11, varierade dock löneförändringarna betydligt inom olika landsdelar, bl. a. beroende på växlande väderleksbetingelser för skogsdrivningarna. Jämföres huggarnas genomsnittsförtjänst per dag under vintersäsongen 1937/38 med den genomsnittliga dagsförtjänsten för dagsverkare (»övriga jordbruksarbetare») i egen kost inom jordbruket under år 1937, befinnes skogsarbetarlönen överstiga lantarbetarlönen med 2:78 kr.,⁴ vilket innebär, att arbetspriserna i skogsbruket skulle ligga c:a 59 % över jordbrukets arbetslöner.

¹ Se not 1 å sid. 36. — ² Se not 2 å sid. 36. — ³ Värmland, Dalarna och Norrland. Medelförtjänsten för dessa län tillsammans utgjorde vintern 1913/14 för huggare 3:58 kr. och för körare 7:59 kr.

⁴ Jfr sid. 23.

Nämnas må i detta samband, att i vissa delar av landet äro skogsarbetarnas arbets- och löneförhållanden reglerade genom kollektivavtal, av vilka lära förefinnas c:a 125, berörande omkring 150 arbetsgivare med c:a 39 000 skogsarbetare. Omkring 15 000 av dessa sysselsattes inom Värmlands län och västra Bergslagen, 9 700 inom Gävleborgs och 4 800 inom Kopparbergs län, medan de övriga mestadels hemmahörde i Örebro, Östergötlands, Hallands och Uppsala län.

I avtalen finnas i regel upptagna såväl ackordspriser som dag- eller timlöner. I efterföljande tablå lämnas en sammanställning med avseende på vissa län, där kollektivavtalen äro av mera normerande betydelse, av gällande lägsta, resp. högsta mansdagsverkspris samt ackordspris för huggning av brännved.

Lönesatser enl. kollektivavtal för	Uppsala län	Östergötlands län	Hallands län	Värmlands län ¹	Örebro län	Västmanl. län	Kopparb. län	Gävleborgs län
mansdagsverke, kr. ²	5'04-8'00	5'04-6'00	5'44-5'60	4'80-6'24	5'04-6'00	4'16-6'80	4'40-5'60	6'00-7'00
huggn. av brännved, kr. pr kbm	1'45-1'80	1'40-1'75	1'63-1'95	1'60-2'19	1'50-2'15	1'50-2'05	1'70-2'00	1'80-2'10

C. Vägarbetare.

Angående vägarbetarnas löneförhållanden har socialstyrelsen sedan år 1927 från vägstyrelser och vägentreprenörer inhämtat årliga uppgifter, i regel avseende förhållandena under sommarsäsongen. Även för år 1938 har en sådan undersökning verkställt. Liksom vid föregående undersökningstillfälle begärdes å det använda frågeformuläret (se sid. 111) vissa uppgifter angående vägstyrelsernas personal, varjämte efterfrågades sedvanlig arbetsförtjänst för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare vid tidlöns- och ackordsarbete, ävensom hur stor del av arbetet som utförts såsom ackordsarbete.³

En sammanfattning av löneuppgifterna rörande med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare lämnas i följande tablå:

Timförtjänst för med vägunderh.-arb. sysselsatta grovarbetare ⁴	Samtliga vägdistrikt										Därav distrikt med koll.-avtal utan koll.-avtal				
	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1937	1938	1937	1938	
Antal distr. m. uppg.	344	348	371	372	371	365	369	365	169	170	144	164	25	6	
Genomsnittlig timförtjänst (kr.):															
vid tidlönsarbete	0'70	0'72	0'73	0'72	0'72	0'72	0'72	0'73	0'83	0'88	0'84	0'88	0'77	0'91	
vid ackordsarbete	.	0'89	0'87	0'85	0'83	0'84	0'87	0'88	1'01	1'09	1'02	1'09	0'93	1'01	
oavsett löneform ⁵	.	0'79	0'79	0'78	0'77	0'77	0'77	0'79	0'89	0'95	0'90	0'95	0'82	0'95	

¹ Inkl. västra Bergslagen.

² Där timlön faststälts, har daglönen satts = 8 gånger denna.

³ En redogörelse för resultaten av denna undersökning har lämnats i Soc. Medd. årg. 1938, sid. 659 o. f.

⁴ Medeltalet för 1929 är ett enkelt medeltal av de från resp. vägdistrikt inkomna uppgifterna om normal timförtjänst, medan medeltalen för 1930—1938 vägts efter väglängden inom resp. distrikt. Avvikelsen torde dock endast i ringa mån minska siffrornas jämförbarhet.

⁵ Dessa siffror ha med användande av vissa uppgifter om hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, approximativt beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordlöner.

Lönerna, som i stort sett företett en stigande tendens åren 1927—1930, höllo sig i huvudsak oförändrade under år 1931 för att därefter visa någon tillbakagång. Under år 1935 framträdde en viss tendens till höjning av lönenivån, närmast beroende på ackordsförtjänsternas ökning, och under åren 1936 och 1937 stego timförtjänsterna vid såväl tidlöns- som ackordsarbete. Ökningen fortsatte även under år 1938 men var då betydligt mindre markerad än föregående år. Den genomsnittliga timförtjänsten 1938 utgjorde 0·88 kr. vid tidlönsarbete, 1·09 kr. vid ackordsarbete och 0·95 kr. i medeltal för allt arbete oavsett löneform, vilka lönebelopp innebära en stegring sedan föregående år med resp. 6·0, 7·9 och 6·7 %.

En bild av löneökningens styrka inom olika vägdistrikt erhålles i nedanstående tablå, där vägdistriktet fördelats efter timförtjänsternas procentuella ökning eller minskning sedan år 1937.

	Antal distrikt med uppgift både 1937 och 1938	Därav distrikt, där timförtjänsten år 1938 i jämförelse med 1937 uppgivits vara:							
		lägre, %		oförändrad	högre, %				
		6 och däröver	1—5	1—5	6—15	16—25	26—35	36 och däröver	
Vid tidlönsarbete . . .	168	1	1	54	24	72	13	2	1
Vid ackordsarbete . . .	119	4	7	15	29	45	12	3	4
Oavsett löneform . . .	164	7	5	22	42	67	15	2	4

Stigande genomsnittsförtjänster företedde 130 av de 164 vägdistrikt, från vilka uppgifter föreligga för både 1937 och 1938, medan 22 distrikt uppvisade oförändrade och 12 distrikt fallande förtjänster. I de distrikt, där genomsnittsförtjänsterna minskats, torde detta antingen bero på en minskning av ackordsförtjänsterna per timme eller en minskning av ackordsarbetets relativa betydelse. Tidlönsatserna ha nämligen, enligt vad tablå utvisar, beräknats vara fallande endast i 2, oförändrade i 54 men stigande i 112 distrikt. Arbetsförtjänsterna för vägunderhållsarbetare voro i medeltal c:a 76 % högre än inom jordbruket, där dagsverkare (»övriga jordbruksarbetare») i egen kost i genomsnitt för år 1937 erhöilo 0·54 kr. per timme,¹ men några procent lägre än inom industri, hantverk m. m., även om man inskränker denna jämförelse till genomsnittliga timförtjänsten för manliga industriarbetare o. d. på landsbygden (0·97 kr. i dyrortsgrupp A; jfr tab. 23, sid. 86—87).

Man finner, att genomsnittsförtjänsterna 1938 såväl vid tidlöns- som ackordsarbete voro betydligt högre än under år 1930. Medräknat man endast sådana vägdistrikt, där både tidlöns- och ackordsarbete förekommit, finnes medelförtjänsten år 1938 ha varit 23 % högre (1937 21 %) vid ackordsarbete än vid tidlönsarbete. Nämnas må i detta sammanhang, att enligt erhållna upplysningar i medeltal 32 % av vägunderhållsarbetet skulle utföras på ackord. Både beträffande ackordsarbetets relativa betydelse och den relativa merförtjänsten vid ackordsarbete förefinnes emellertid betydande olikheter mellan olika vägdistrikt.

¹ Jfr sid. 23.

Tab. 12. **Genomsnittliga timförtjänster inom olika län för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.**

L ä n	Genomsnittlig timförtjänst (i kr.) för grovarbetare								
	vid tidlöns- arbete			vid ackords- arbete			vid allt arbete oavsett löneform		
	1936	1937	1938	1936	1937	1938	1936	1937	1938
Stockholms	0·88	1·07	1·12	1·13	1·53	1·63	0·94	1·14	1·29
Uppsala	0·72	0·88	0·95	0·82	0·99	1·14	0·77	0·91	1·02
Södermanlands	0·70	0·83	0·87	0·94	1·02	1·06	0·76	0·88	0·94
Östergötlands	0·74	0·82	0·87	0·91	1·04	1·09	0·79	0·85	0·91
Jönköpings	0·75	0·80	0·86	0·86	0·87	0·99	0·76	0·80	0·89
Kronobergs	0·73	0·77	0·81	0·90	0·90	1·01	0·82	0·83	0·91
Kalmar	0·66	0·76	0·79	0·77	0·89	0·95	0·70	0·77	0·83
Gotlands	0·72	0·72	0·75	0·92	0·97	1·04	0·87	0·88	0·91
Blekinge	0·66	0·80	0·80	0·82	1·00	0·90	0·71	0·84	0·81
Kristianstads	0·71	0·79	0·84	0·85	0·98	1·01	0·78	0·85	0·88
Malmöhus	0·73	0·82	0·83	0·87	0·92	0·95	0·75	0·83	0·83
Hallands	0·72	0·79	0·84	0·82	0·93	0·96	0·74	0·80	0·85
Göteborgs o. Bohus	0·72	0·90	0·90	0·89	0·96	1·11	0·77	0·91	0·96
Älvsborgs	0·73	0·82	0·86	0·90	0·96	1·10	0·80	0·87	0·92
Skaraborgs	0·68	0·75	0·85	0·83	1·01	1·03	0·74	0·85	0·91
Värmlands	0·74	0·77	0·83	0·88	0·94	1·01	0·80	0·83	0·89
Örebro	0·71	0·87	0·88	0·89	1·03	1·07	0·76	0·91	0·93
Västmanlands	0·74	0·85	0·90	0·84	0·97	1·08	0·76	0·87	0·93
Kopparbergs	0·70	0·83	0·91	0·89	1·05	1·12	0·80	0·93	1·01
Gävleborgs	0·74	0·88	0·92	0·92	1·02	1·17	0·83	0·93	1·05
Västernorrlands	0·75	0·97	0·97	0·93	1·15	1·23	0·85	1·04	1·05
Jämtlands	0·68	0·76	0·87	0·83	0·93	1·02	0·77	0·81	0·93
Västerbottens	0·72	0·80	0·90	0·88	0·98	1·05	0·80	0·87	0·95
Norrbottnens	0·81	0·92	0·96	0·93	1·12	1·11	0·89	1·00	1·03
Samtl. vägdistrikt	0·73	0·83	0·88	0·88	1·01	1·09	0·79	0·89	0·95
därav med koll.-avtal	0·77	0·84	0·88	0·94	1·02	1·09	0·84	0·90	0·95
» utan » »	0·70	0·77	0·91	0·84	0·93	1·01	0·76	0·82	0·95

Av tab. 12 framgår, att medellönerna inom olika län förete betydande olikheter. Högsta genomsnittliga timförtjänsten (oavsett löneform) uppvigde under år 1938 Stockholms län (1·29 kr.), medan Blekinge, Kalmar och Malmöhus län kommo lägst på skalan. Genomsnittliga timförtjänsten var i Malmöhus län oförändrad i jämförelse med år 1937; i Blekinge län hade den sjunkit med 4 %, vilket dock berodde på sänkning inom ett vägdistrikt av den uppgivna förtjänsten vid ackordsarbete. I alla övriga län hade genomsnittsförtjänsterna (oavsett löneform) stigit. I Blekinge, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län voro timförtjänsterna vid tidlönsarbete oförändrade sedan år 1937. Timförtjänsterna vid ackordsarbete hade sjunkit i Norrbottens län samt, såsom ovan nämnts, i Blekinge län. Övriga län föredede såväl högre tidlöns- som ackordsförtjänster än förra året.

Ett uttryck för lönenivån inom de särskilda vägdistrikten ger tab. 13. De lägsta och de högsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) utgjorde år 1937 resp. 0·60 och 1·38 samt år 1938 0·65 och 1·70 kr. Om man frånräknar de båda fjärdedelar av vägdistrikten, där de högsta och de lägsta

Tab. 13. Vägdistrikten fördelade efter genomsnittlig timförtjänst för grovarbetare vid vägunderhållsarbete 1938.

L ä n	Antal väg- dist- rikt	Därav vägdistrikt, där genomsnittliga timförtjänsten utgjorde (i kr.):									
		under 0·75	0·75— 0·79	0·80— 0·84	0·85— 0·89	0·90— 0·94	0·95— 0·99	1·00— 1·04	1·05— 1·14	1·15— 1·24	1·25 och där- över
<i>Vid tidlönsarbete</i>											
Stockholms . . .	4	—	—	—	1	—	—	—	—	2	1
Uppsala . . .	4	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—
Södermanlands . . .	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—
Östergötlands . . .	9	—	—	—	8	1	—	—	—	—	—
Jönköpings . . .	9	1	—	3	2	3	—	—	—	—	—
Kronobergs . . .	6	—	1	3	2	—	—	—	—	—	—
Kalmar . . .	6	—	5	—	1	—	—	—	—	—	—
Gotlands . . .	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge . . .	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Kristianstads . . .	7	—	—	5	2	—	—	—	—	—	—
Malmöhus . . .	11	—	1	5	4	1	—	—	—	—	—
Hallands . . .	7	—	—	6	—	1	—	—	—	—	—
Göteb. o. Bohus . . .	6	—	1	—	2	1	—	1	1	—	—
Älvsborgs . . .	9	—	1	3	3	—	2	—	—	—	—
Skaraborgs . . .	6	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—
Värmlands . . .	8	—	1	5	1	—	1	—	—	—	—
Örebro . . .	6	—	—	3	—	3	—	—	—	—	—
Västmanlands . . .	4	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Kopparbergs . . .	9	—	—	—	1	6	1	1	—	—	—
Gävleborgs . . .	5	—	—	—	1	3	1	—	—	—	—
Västernorrlands . . .	8	—	—	—	—	2	2	2	2	—	—
Jämtlands . . .	9	—	—	—	7	2	—	—	—	—	—
Västerbottens . . .	14	—	—	1	4	9	—	—	—	—	—
Norrbottens . . .	13	—	—	—	3	2	4	3	1	—	—
Hela riket	170	2	11	42	48	39	12	9	4	2	1
Hela riket 1937%	100·0	8·3	30·4	20·8	19·0	10·7	4·2	2·4	2·4	1·8	—
1938%	100·0	1·2	6·5	24·7	28·2	22·9	7·1	5·3	2·3	1·2	0·6
<i>Vid ackordsarbete</i>											
Hela riket 1937%	100·0	0·8	1·6	5·5	5·5	22·6	10·9	24·2	17·9	5·5	5·5
1938%	100·0	—	—	2·2	0·7	7·9	7·2	26·6	30·9	18·0	6·5
<i>Oavsett löneform</i>											
Hela riket 1937%	100·0	4·8	15·5	18·6	26·3	14·4	6·6	4·2	4·2	4·8	0·6
1938%	100·0	0·6	1·8	14·4	20·3	27·5	10·8	9·6	9·6	3·6	1·8

timförtjänsterna förekommo, befinner timförtjänsten inom den återstående mellersta hälften av distriktet ha varierat mellan 0·86 och 0·99 kr. år 1938; för 1937 voro motsvarande tal 0·80 och 0·91 kr.

Variationerna i vägarbetarnas löner torde delvis sammanhånga med vägarbetets olika karaktär inom olika vägdistrikt. På sina håll utgör det fortfarande — om också i betydligt mindre grad än förr — en bisyssla för jordbruksbefolkningen. Särskilt å starkare trafikerade vägar brukar emellertid numera vägunderhållet ombesörjas av yrkesmässiga vägarbetare, vilka i stor utsträckning äro fackligt organiserade och i ökad grad fått sina arbetsförhållanden reglerade genom kollektivavtal. År 1938 uppgåvos kollektivavtal gälla inom 164 distrikt eller 96 % av samtliga mot inom resp. 85, 36 och 34 % under åren 1937, 1936 och 1935. Kollektivavtal saknas således nu endast i

sex distrikt. Av tablån å sid 38 framgår, att grovarbetarnas genomsnittliga timförtjänst (oavsett löneform) under år 1938 var densamma inom distrikt med kollektivavtal och inom distrikt utan kollektivavtal.

Vad beträffar avlöningen för körsior i samband med vägarbete föreliggande för år 1938 uppgifter över genomsnittliga timförtjänster för körare med en häst från 93 distrikt (år 1937 93 distrikt) och för körare med två hästar från 30 distrikt (år 1937 36 distrikt). För att erhålla en uppfattning om löneutvecklingen för körare jämföres i nedanstående uppställning vägdistriktens fördelning efter körarens timförtjänster åren 1937 och 1938.

	Antal vägdistrikt, där timförtjänsten för körare utgjorde (i kr.):									
	under 1:00	1:00- 1:09	1:10- 1:19	1:20- 1:29	1:30- 1:39	1:40- 1:49	1:50- 1:59	1:60- 1:69	1:70- 1:79	1:80 och däröver
Körare med en häst:										
år 1937	5	21	6	12	13	8	15	4	8	1
> 1938	2	6	8	19	5	14	21	3	11	4
Körare med två hästar:										
år 1937	—	1	—	10	3	2	5	2	4	9
> 1938	—	1	—	2	3	—	8	4	5	7

I genomsnitt för hela riket har timförtjänsten för körare med en häst uppgivits till 1:40 kr. år 1938 och till 1:31 kr. 1937. Motsvarande medelförtjänster för körare med två hästar ha beräknats till 1:67 och 1:55 kr.

D. Trädgårdsarbetare.

Vid sidan av den trädgårdsproduktion, som bedrivs i samband med jordbruk och som med avseende på löneförhållandena behandlats ovan under avd. A, finnes en allt mera betydelsefull fristående trädgårdsodling vid handelsträdgårdarna, vilka särskilt under senare år i allt högre grad inriktats på specialiserade odlingar under glas.¹ En uppfattning om den yrkesmässigt bedrivna trädgårdsodlingens omfattning ge folkräkningsuppgifterna för år 1930, enligt vilka antalet trädgårdsodlare utgjorde omkring 4 400, antalet anställda trädgårdsmästare c:a 2 800 och antalet arbetare c:a 13 000, sålunda sammanlagt c:a 20 300 yrkesutövare. Då här även i viss omfattning ingå trädgårdsmästare och arbetare vid t. ex. herrgårdsträdgårdar, stå dessa siffror ej i strid med motsvarande uppgifter enligt 1931 års företagsräkning, där c:a 14 400 företagare och anställda redovisas vid handelsträdgårdar. För närvarande torde man kunna räkna med att ungefär 15 000 arbetare sysselsättas inom ifrågavarande verksamhetsområde.

Liksom under tidigare år har socialstyrelsen även för år 1937 inhämtat löneuppgifter från handelsträdgårdar i samband med den industriella lönestatistiken samt med användande av det för denna avsedda löneformuläret se sid. 112—113). På grundval av de inkomna svaren från 103 företag

¹ Betänkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringen. Statens offentliga utredningar 1938: 5, sid. 235 o. f.

	Antal anställda				Genomsnittlig löneinkomst år 1937 i kr. för						
	Antal företag	män	kvinnor	minderåriga	män per		kvinnor per		minderåriga per		
					timme	dag	timme	dag	timme	dag	
Företag med											
mindre än 5 anställda	32	93	10	6	0·70	5·90	0·41	3·79	0·28	2·23	
5—9 anställda	42	199	44	34	0·78	6·42	0·46	3·75	0·32	2·70	
10 o. fl. >	29	553	93	54	0·83	7·15	0·48	4·21	0·34	2·88	
Samtliga	103	845	147	94	0·80	6·83	0·47	4·04	0·33	2·77	
Därav i											
Stockholms och Göteborgs omgivningar . . .	38	351	52	19	0·88	7·74	0·55	4·86	0·35	2·99	
övriga områden	65	494	95	75	0·74	6·12	0·42	3·61	0·32	2·70	

med 1 086 arbetare meddelas i ovanstående tablå genomsnittliga tim- och dagsförtjänster under år 1937.

Den genomsnittliga daglönen för manliga trädgårdsarbetare skulle alltså vara c:a 38 % högre än för i lantarbetarstatistiken redovisade trädgårdsarbetare men 35 % lägre än för arbetare inom industri, hantverk m. m. I jämförelse med föregående års uppgifter uppvisade såväl timförtjänsterna som daglönerna för arbetare inom den självständiga trädgårdsnäringsen någon höjning, vilket överensstämmer med förändringarna av kollektivavtalens lönesatser. Det bör emellertid därvid observeras, att de föreliggande uppgifterna huvudsakligen avse handelsträdgårdar med 5 eller flera arbetare. Enligt företagsräkningen omfattade nämnda storleksgrupp dock endast $\frac{1}{10}$ av samtliga företag, och ehuru flertalet mera fast anställda trädgårdsarbetare torde sysselsättas vid sådana företag, berör materialet således icke det likväl ganska betydande antalet av bl. a. säsongarbetare vid de mindre företagen. Enligt en specialundersökning, närmast avseende förhållandena under år 1936, skulle nämligen ungefär $\frac{2}{5}$ av arbetarna vid handelsträdgårdar vara anställda endast för sommarhalvåret.¹

För ungefär 2 000 handelsträdgårdsarbetare, anställda hos omkring 500 arbetsgivare, äro löneförhållandena reglerade genom kollektivavtal mellan å ena sidan dels Svenska trädgårdsarbetsgivareföreningen, dels Allmänna arbetsgivareföreningen (i Malmö, Landskrona och Ystad) samt å andra sidan Svenska lantarbetareförbundet.² I avtalen indelas de egentliga trädgårdsarbetarna i 5 grupper, varvid grupp 1 omfattar utlärdade trädgårdsarbetare, som fyllt 22 år och ha minst 6 års praktik i yrket, grupp 2 arbetare, som fyllt 21 år och ha minst 4 års praktik, samt grupperna 3—5 arbetare, som fyllt resp. 20, 18 och 16 år. Även för övriga manliga arbetare, sysselsatta med grävnings-, hacknings-, rensnings- samt frukt- och bärplockningsarbeten o. d., samt för kvinnor utgår lönen efter vissa åldersgrupper. Nedan lämnas en översikt av de i riksavtalen för åren 1937 och 1938 fastställda lönesatserna för olika delar av landet.

¹ Statistisk undersökning rörande frukt- och trädgårdsodlingens lönsamhet m. m. Statens offentliga utredningar 1938: 5, sid. 299 o. f. — ² För arbetare hos trädgårdsanläggare gälla särskilda avtal.

	Stockholms och Göteborgs om- givningar		T i m l ö n, ö r e Övriga områden i södra och meller- sta Sverige		Norrländ	
	1937	1938	1937	1938	1937	1938 ¹
Utlärda trädgårdsarbetare över 22 år	87	98	80	89	—	93
Grovarbetare över 20 år	70	77	63	70	—	74
Kvinnor över 20 år	50	56	40	46	—	50

De höjningar av timlönen med 10—12 % för män och 12—15 % för kvinnor, som genomfördes i det från den 1 januari 1938 gällande riksavtalet för trädgårdsyrket, utgjorde till väsentlig del kompensation för den beräknade förkortning av arbetstiden från i genomsnitt 9·6 till 8·8 timmar per dag under sommarhalvåret och från 8·7 till 7·2 timmar under vinterhalvåret, som efter ändringen av lantarbetstidslagen trädde i kraft den 1 november 1937.

¹ I Gästrikland är minimilönen 2 öre lägre än den för övriga områden av Norrland angivna.

II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

A. Undersökningens primärmaterial.

Undersökningens innehåll. Efterföljande översikt av löneläget år 1937 innebär ett fullföljande av socialstyrelsens sedan år 1918 pågående årliga undersökningar angående löneförhållandena för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. En preliminär redogörelse för resultatet av årets undersökning har publicerats i juni månad 1938.¹

Insamlandet av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, som avser faktiskt utbetalda löner inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m., har liksom tidigare skett genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare, varvid förutsatts, att erforderligt material skulle kunna åstadkommas på frivillighetens väg. De kompletterande uppgifterna om löneförhållandena inom vissa grupper av sjömansyrket ävensom för i hotell- och restaurangrörelse samt i husligt arbete anställd personal härröra från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Lönematerialet rörande statens anläggningsarbetare har ställts till förfogande av statens järnvägars statistiska kontor samt av vattenfallsstyrelsens byggnadstekniska byrå.

Det frågeformulär, som använts vid införskaffande av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, har i förminskad skala avtryckts å sid. 112—113 och överensstämmer i huvudsak med det, som användes vid föregående års undersökning. För förvaltningspersonalen upptog formuläret tre särskilda grupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal och butikspersonal, med fördelning på män och kvinnor. Å den för arbetarna avsedda delen av formuläret begärdes i likhet med föregående år uppgifter angående antalet vid resp. företag anställda arbetare i medeltal under verksamhetstiden (kalenderåret 1937 eller del därav), med fördelning på män, kvinnor och minderåriga, ävensom angående antalet av hela arbetsstyrkan utgjorda dagsverken, arbetsveckor och arbetstimmar samt totalsumman till arbetarna utbetald avlöning under motsvarande tidsperiod, specificerad på ordinarie tid och övertid samt efter tidlön och ackordslön. Vid beräkningen av sammanlagda löneinkomsten skulle liksom tidigare medtagas värdet av naturaförmåner samt kontant ut-

¹ Soc. Medd. årg. 1938, sid. 384 o. f.

betalade, i den egentliga arbetslönen ej ingående förmåner. Vidare skulle arbetsgivaren å formuläret uppgiva det antal veckor (arbetsdagar) företaget varit i gång under året och i samband därmed omfattningen och innebörden ur arbetstidssynpunkt av eventuellt förekommande arbetstidsförkortningar. Slutligen innehöll formuläret vissa frågor avsedda att möjliggöra företagets fördelning på dyrortsgrupper samt deras inordnande under någon av grupperna konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri.

Primärmaterialets omfattning. Blanketterna utsändes av socialstyrelsen under januari månad 1938 till sammanlagt 13 225 arbetsgivare i olika delar av riket. Det övervägande flertalet av de tillskrivna återsände frågeformulären vederbörligen ifyllda. Sammanlagt ha till styrelsen inkommit lönestatistiska uppgifter från 11 506 arbetsgivare eller 87·0 % av de tillskrivna, däribland så gott som samtliga större företag.

Allteftersom löneuppgifterna inkommo till socialstyrelsen, underkastades de omedelbart en ingående granskning, varvid bl. a. jämförelse skett med lönesatser i gällande kollektivavtal.¹ Vid bearbetningen har det, för erhållande av ett så fullgott material som möjligt, befunnits lämpligt att av olika anledningar utgallra 488 formulär. Det till grund för undersökningen liggande primärmaterialet utgöres av uppgifter från 11 018 företag, av vilka 6 796 redovisat både förvaltningspersonal och arbetare, 1 282 enbart förvaltningspersonal och 2 940 enbart arbetare. Från dessa företag ha redovisats tillsammans 619 222 löntagare, av vilka 128 860 hänförts till förvaltningspersonal och 490 362 till arbetare. Av de redovisade arbetarna representerade 80·1 % den egentliga industrien och återstoden eller 19·9 % grupperna samfärdsl (inkl. kommunal spårvägs- och omnibusdrift), byggnadsverksamhet (inkl. statliga och kommunala byggnads- och anläggningsarbeten) samt handel och varulager. I förhållande till föregående år har antalet redovisade personer ökat beträffande förvaltningspersonalen med 5·2 och i fråga om arbetarna med 7·6 %.

Primärmaterialets beskaffenhet. I samband med den inom styrelsen verkställda granskningen av primäruppgifterna har kompletterande material införskaffats, varjämte uppenbart felaktiga uppgifter korrigerats. Särskilt för vissa näringsgrenar kvarstå likväl vissa bristfälligheter, vilka framför allt göra sig gällande vid beräkningen av årslönerna inom de s. k. säsongyrkena. I det följande skall göras ett försök att närmare utreda betydelsen av de viktigaste bland angivna felkällor.

Vad först beträffar *kvantitativa* ofullständigheter i fråga om redovisningen av förefintlig personal inom olika näringsgrenar föreligga vissa möjligheter att siffermässigt påvisa deras omfattning genom en jämförelse mellan antalsuppgifterna i förevarande löneundersökning å ena sidan samt 1931 års företagsräkning och den årliga industristatistiken å den andra.

¹ I fråga om arbetstiden föreligga kompletterande uppgifter i den undersökning rörande sysselsättning och arbetstid inom näringslivet, som verkställdes inom socialstyrelsen i november 1937 (jfr Soc. Medd. årg. 1938, sid. 170 o. f.).

I fråga om de privatanställda (förvaltningspersonal inkl. butikspersonal) uppgingo dessa — såsom ovan nämnts — vid de 8 078 företag, vilka till lönestatistiken redovisat dylik personal, till 128 860 personer, varav 85 589 voro män och 43 271 kvinnor. Då förvaltningspersonal i enskild tjänst inom berörda verksamhetsområden på grundval av 1931 års företagsräkning kan beräknas uppgå till 245 000 personer år 1937, torde det insamlade materialet ungefär motsvara hälften av den samhällsgrupp, vars löneförhållanden här äro föremål för undersökning.¹ Inom de olika i löneundersökningen medtagna grupperna har emellertid redovisningen skett med rätt olika grad av fullständighet. Beträffande teknisk personal och kontorspersonal är representativiteten relativt god, i det att uppgifter lämnats för omkring $\frac{3}{5}$ av de anställda, medan motsvarande andel för butikspersonalen ej överstiger $\frac{2}{5}$.

Beträffande arbetarpersonalen är att märka, att 1931 års företagsräkning anger antalet arbetare (exkl. butiks-, serverings- och kökspersonal), som sysselsättas vid industriellt och hantverksmässigt arbete, till 639 810. Till jämförelse må nämnas, att i industristatistiken redovisas för år 1931 430 070 och för det sist tillgängliga året 1936 498 607 arbetare. Visserligen äro de anförda uppgifterna av något olika innebörd bl. a. i så måtto, att företagsräkningen avser personantalet vid en viss tidpunkt (25 september 1931), medan industristatistiken gäller medeltalet arbetare under verksamhetsåret. I stort sett kan dock skillnaden (för år 1931 c:a 200 000 arb.) anses hänföra sig till sådan hantverks- och småindustriell rörelse samt anläggningsverksamhet o. d., som icke redovisas i industristatistiken. Trots att en liknande uppdelning av lönestatistikens material endast kan genomföras för vissa grupper av företag, är det uppenbart, att lönestatistiken i alldeles övervägande grad avser den större och medelstora industrien och endast i mindre utsträckning berör småindustri och hantverk.² Vill man, i den mån så ske kan, siffermässigt fixera detta förhållande, ger en approximativ kalkyl vid handen, att i förevarande undersökning redovisade industriarbetare m. fl. motsvara drygt $\frac{2}{3}$ av den större industriens personal, medan exempelvis byggnadsverksamheten, som i 1931 års företagsräkning beräknats sysselsätta inmot 130 000 arbetare, i lönestatistiken företrädes av omkring tredjedelen av detta antal.

På grund av den starka stegringen i antalet uppgiftslämnare under senare år är representativiteten numera god även i fråga om de särskilda industrigrenarna, om också vissa variationer alltjämt kunna iakttagas. Starkast representerade äro kemisk-teknisk samt pappers- och grafisk industri, svagast

¹ Härvid ha hänsyn ej tagits till i 1931 års företagsräkning redovisade c:a 38 000 anställda företagsledare samt ej heller till i företagsräkningen upptagna c:a 36 000 löntagare inom av lönestatistiken ej berörda verksamhetsområden (huvudsakligen post-, telegraf-, telefon- och radioväsen, sjöfart, bogsering, hotell-, restaurang-, kafé- och pensionatrörelse samt nöjes-, idrotts- o. d. företag).

² En fördelning av de till lönestatistiken redovisade arbetarna har företagits vid en specialbearbetning av ifrågakvarande uppgifter för år 1937, vilken utförts i samband med en inom socialstyrelsen pågående undersökning angående enligt lagen om arbetstidens begränsning uttaget övertidsarbete. Det visade sig därvid, att inom samtliga grupper (med undantag för torvindustrin, flottning samt statliga verk och byggnadsarbeten) voro endast 7.6 % av de redovisade arbetarna sysselsatta vid företag med mindre än 10 arbetare men 92.4 % vid större företag. För den egentliga industrien enbart voro motsvarande jämförelsetal 6.2 resp. 93.8 %.

företrädda livsmedels- och träindustri. Sistnämnda grupper företrädas dock i årets lönestatistik av $\frac{2}{3}$ resp. $\frac{3}{5}$ av de i industristatistiken redovisade arbetarna.

Även om sålunda årets lönestatistiska material torde representera en för statistikens huvudsyften tillräcklig andel av inom berörda arbetsområden anställd personal, får vid jämförelser med tidigare år den omständigheten ej lämnas obeaktad, att materialet vid resp. undersökningstillfällen icke i full utsträckning omfattat samma företag. De i 1935 års lönestatistik för första gången på grundval av identiska företag verkställda — och i årets statistik fullföljda — beräkningarna angående förändringarna i arbetarantal, sysselsättningsvolym och industriens totala lönebudget, för vilka närmare redogörelser lämnas å sid. 102, tyda dock på, att de inträffade förskjutningarna bland uppgiftslämnarna varit relativt små och att de ej utövat något större inflytande på den genomsnittliga lönenivån.¹

I detta samband bör uppmärksamheten även riktas på det förhållandet, att ehuru sålunda lönestatistikens material för de särskilda åren i stort sett kan betraktas såsom härrörande från samma eller i varje fall likartade företag, föreligger alltid den möjligheten, att statistikens resultat kan röna inverkan av under en följd av år pågående förskjutningar i de representerade personalgruppernas sammansättning. För utvärdering av betydelsen av dylika förskjutningar, av vilka de viktigaste sammanhånga med förändringar i personalens sammansättning med hänsyn till kön och ålder samt fördelning på olika dyrorts- och yrkesgrupper, ha i det följande vissa särskilda bearbetningar av primärmaterialet verkställts.

De efter granskningen inom socialstyrelsen kvarstående kvalitativa bristerna hos primärmaterialet sammanhånga väsentligen med det använda frågeformulärets uppställning. Mot de på grundval av formulärets uppgifter beräknade genomsnittslönerna per timme och per dag torde dock ej några vägande erinringar kunna göras. Detsamma gäller i stort sett även i fråga om beräkningarna angående veckolönerna. Delvis annorlunda är förhållandet med den genomsnittliga årslönen, som framkommer genom division av den totala lönesumman med medelantalet arbetare under verksamhetstiden.² Alldenstund detta medeltal i regel understiger totalantalet under året faktiskt sysselsatta personer, tenderar den i lönestatistiken beräknade löneinkomsten att överstiga de under året sysselsatta arbetarnas faktiska medellön. Denna felkälla blir av mindre betydelse i fråga om de företag, som året om sysselsätta en någorlunda konstant arbetsstyrka, men särskilt i fråga om säsongföretag ger den framräknade medelförtjänsten mera ett mått på löneinkomsten för de inom dessa fack relativt fåtaliga årsarbetarna än på den arbetsinkomst, som faktiskt intjänas under yrkets normalsäsong. Med hänsyn härtill ha också i det följande inga årslöner beräknats inom mera utpräglade säsongyrken, såsom byggnads-

¹ Jfr även Statens offentliga utredningar 1931:20, sid. 168

² Jfr beträffande privatanställda, sid. 54.

arbete, målning, flottning, stembrott och stenhuggerier samt torvindusti.¹ Vidare lämnas förutom de på hela materialet uträknade medellönerna per timme, dag och vecka dessutom dylika med uteslutande av säsongbetonade branscher.

Även i ett annat hänseende kan det lönestatistiska materialet göras till föremål för vissa erinringar. De erhållna uppgifterna medge nämligen allenast ett fastställande av avlöningsbelopp för manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare inom vissa näringsgrupper och näringsgrenar men icke för arbetare med skiljaktig sysselsättning, utbildning och kompetens, varför det icke är möjligt att exempelvis särskilja löner för yrkes- och grovarbetare. Då olika industrier sysselsätta yrkes- och grovarbetare i växlande proportioner, måste därför med frågeformulärets nuvarande innehåll även jämförbarheten mellan genomsnittslönerna för olika näringsgrenar bli till en viss grad lidande. Härtill kommer slutligen, att någon fördelning av arbetarna efter deras individuella löneinkomster ej är möjlig.²

Såsom slutresultat av omprövningen av primäruppgifternas beskaffenhet kvarstår dels att arbetare inom fabriksindustrien blivit fullständigare redovisade än inom småindustrien och hantverket, dels att det summariska tillvägagångssättet vid löneredovisningen visserligen ej nämnvärt påverkar tillförlitligheten av de beräknade tim-, dags- och veckoförtjänsterna men däremot nödvändiggör försiktighet vid årslönestatistikens användning. Varsamhet påkallas även vid jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrupper och näringsgrenar, på grund av att primärmaterialet ej möjliggör en sammanställning av jämförbara yrkesspecialiteter.

B. Löneförhållandena för privatanställda.

(Förvaltningspersonal o. d.)

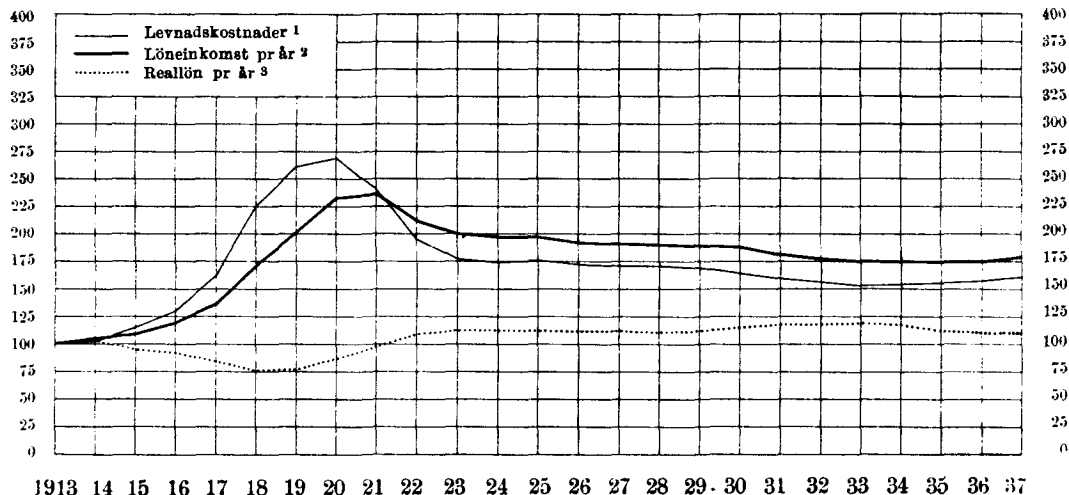
Antal redovisade privatanställda. Såsom förut nämnts, utgjorde år 1937 förvaltningspersonalen m. fl. vid de i undersökningen ingående 8 078 företag, som redovisat dylik personal, tillsammans 128 860 personer. Härav voro 66·4 % män och 33·6 % kvinnor. Motsvarande fördelningstal för män och kvinnor utgjorde närmast föregående år resp. 66·5 och 33·5 % samt utgångsåret 1913 resp. 77·0 och 23·0 %, vilket innebär, att kvinnornas betydelse under perioden i fråga ökats rätt väsentligt på männens bekostnad.

¹ Önskvärt vore givetvis att även för dessa näringsgrenar erhålla tillförlitliga uppgifter om års- eller säsongförtjänsten, men härför krävas ingående specialundersökningar med individuella uppgifter för varje arbetare rörande faktisk arbetstid och arbetslön. I avsaknad av dylika ha å sid. 81 anförts några siffror rörande säsongens normala längd inom vissa hithörande yrken. Genom att multiplicera den sålunda angivna arbetstiden med lönestatistikens genomsnittliga tim- eller dagsförtjänster kan en ungefärlig föreställning om de faktiska årsförtjänsterna i dessa yrken erhållas. Jfr även Byggnadsindustrien i Sverige. Utredning och förslag avgivet av 1934 års byggnadsindustrisakkunniga. II. Arbetares och löntagares inkomster.

² Jfr Utredning och förslag rörande viss omläggning av socialstyrelsens lönestatistik. Statens offentliga utredningar 1931: 32.

Diagram II. Löneutvecklingen för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) åren 1913—1937.

Indextal   Mouvement général du traitement des employés des entreprises privées, de 1913 à 1937.   Indextal

Löneutvecklingen i allmänhet. En första översikt av resultatet av 1937 års lönestatistiska beräkningar lämnas med avseende på i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal o. d. i tab. 14 (avd. a), som redovisar den i genomsnitt per anställd utbetalade årsavlöningsens storlek för vart och ett av åren 1913—1937. Härvid ha de anställda uppdelats på män och kvinnor inom trenne huvudgrupper, nämligen teknisk personal (ingenjörer, kemister, verkmästare, förmän o. d.), kontorspersonal o. d. (exkl. direktörer, disponenter m. fl. företagsledare) samt butiks- och lagerpersonal. För var och en av dessa personalgrupper meddelas i tabellen för hela den undersökta perioden indextal för årslönen, varvid avlöningen år 1913 satts = 100 (avd. b). Därjämte ha — för att underlätta ett detaljstudium av löneutvecklingen under de senaste åren — särskilda indextal beräknats, varvid år 1929 valts till basår (avd. c). De i tabellen meddelade medellönerna för män och kvinnor dels tagna var för sig och dels tillsammans ha beräknats under antagande av att personalens fördelning på yrkesgrupper och sammansättning efter kön varit densamma under hela perioden som under redogörelseåret 1937 (s. k. standardberäkning).

Tabellen visar, att de anställdas löner i genomsnitt undergått en oavbruten ökning till och med år 1921, då lönenivån i genomsnitt för samtliga personalgrupper låg 137 % högre än år 1913. Sedermera ha penninglönerna gått väsentligt tillbaka, så att stegringen 1913—1937 uppgick till omkring 79 % av utgångsårets siffra. Ett närmare studium av tabellen ger emellertid vid handen, att löneförskjutningarna företett betydande olikheter inom skilda

¹ Nombre indice du coût de la vie (villes et agglomérations urbaines). — ² Salaire nominal par an. — ³ Salaire réel par an.

Tab. 14. Lönenivåns förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) åren 1913—1937.

År	M ä n				K v i n n o r				Samtliga anställda			
	Löneinkomst per år för											
	tek-nisk personal	kontors-personal	bu-tiks-personal	samt-liga	tek-nisk personal	kontors-personal	bu-tiks-personal	samt-liga	tek-nisk personal	kontors-personal	bu-tiks-personal	samt-liga
a) Absoluta tal, kr.												
1913	3 131	2 309	1 314	2 361	1 204	1 257	881	1 092	3 045	1 951	1 077	1 933
1914	.	.	.	² 2 400	.	.	.	² 1 160	3 089	2 100	1 198	1 982
1915	.	.	.	² 2 500	.	.	.	² 1 210	3 184	2 196	1 265	2 065
1916	.	.	.	² 2 730	.	.	.	² 1 320	3 496	2 379	1 398	2 255
1917	4 253	3 116	1 919	3 221	1 498	1 669	1 196	1 459	4 130	2 624	1 524	2 627
1918	5 195	3 950	2 421	4 025	1 865	2 192	1 548	1 903	5 047	3 352	1 944	3 309
1919	5 857	4 760	2 782	4 710	2 347	2 612	1 867	2 281	5 701	4 029	2 282	3 891
1920	6 541	5 406	3 565	5 392	2 802	3 160	2 440	2 837	6 374	4 642	2 950	4 531
1921	6 716	5 417	3 495	5 435	2 981	3 300	2 455	2 924	6 550	4 697	2 926	4 588
1922	6 105	4 802	3 134	4 868	2 847	3 032	2 274	2 697	5 960	4 200	2 664	4 136
1923	5 653	4 552	3 028	4 587	2 849	2 820	2 167	2 537	5 528	3 963	2 557	3 895
1924	5 616	4 476	3 057	4 541	2 780	2 773	2 090	2 476	5 490	3 897	2 528	3 845
1925	5 618	4 491	3 060	4 550	2 783	2 725	2 101	2 455	5 492	3 890	2 536	3 844
1926	5 595	4 249	3 082	4 419	2 852	2 700	2 070	2 430	5 473	3 722	2 529	3 748
1927	5 570	4 242	3 101	4 412	2 568	2 661	2 093	2 411	5 436	3 704	2 550	3 737
1928	5 643	4 224	3 059	4 415	2 665	2 601	2 046	2 361	5 510	3 672	2 505	3 723
1929	5 619	4 206	2 914	4 372	2 624	2 589	2 014	2 340	5 486	3 656	2 422	3 687
1930	5 590	4 135	3 065	4 354	2 551	2 535	2 083	2 339	5 455	3 591	2 528	3 674
1931	5 613	¹ 3 939	2 646	4 179	2 654	2 551	1 976	2 303	5 481	3 467	2 280	3 547
1932	5 416	¹ 3 866	2 575	4 071	2 580	2 533	1 923	2 269	5 290	3 412	2 219	3 464
1933	5 307	¹ 3 866	2 500	4 027	2 515	2 495	1 842	2 211	5 183	3 400	2 140	3 415
1934	5 276	¹ 3 891	2 435	4 019	2 511	2 474	1 807	2 185	5 153	3 409	2 092	3 401
1935	5 306	¹ 3 921	2 333	4 025	2 574	2 425	1 757	2 138	5 184	3 412	2 018	3 389
1936	5 319	¹ 3 943	2 305	4 035	2 558	2 391	1 695	2 092	5 196	3 415	1 972	3 380
1937	5 401	¹ 4 011	2 425	4 117	2 556	2 434	1 840	2 179	5 274	3 475	2 105	3 467
b) Indexstal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	.	.	.	101.7	.	.	.	106.2	101.4	107.6	111.2	102.5
1915	.	.	.	105.9	.	.	.	110.8	104.6	112.6	117.4	106.8
1916	.	.	.	115.6	.	.	.	120.9	114.8	121.9	129.8	116.6
1917	135.8	135.0	146.0	136.4	124.4	132.8	135.8	133.6	135.6	134.5	141.4	135.9
1918	165.9	171.1	184.2	170.5	154.9	174.4	175.7	174.3	165.7	171.8	180.4	171.2
1919	187.1	206.2	211.7	199.6	194.9	207.8	211.9	208.9	187.2	206.5	211.8	201.3
1920	208.9	234.1	271.3	228.4	222.7	251.4	277.0	259.8	209.3	237.9	273.8	234.4
1921	214.5	234.6	266.0	230.2	247.6	262.5	278.7	267.8	215.1	240.7	271.7	237.4
1922	195.0	208.0	238.5	206.2	236.4	241.2	258.1	247.0	195.7	215.3	247.3	214.0
1923	180.5	197.1	230.4	194.3	236.6	224.3	246.0	232.3	181.5	203.1	237.4	201.5
1924	179.4	193.9	232.6	192.3	230.9	220.6	237.2	226.7	180.3	199.7	234.7	198.9
1925	179.4	194.4	232.9	192.7	231.1	216.9	238.4	224.9	180.3	199.4	235.4	198.8
1926	178.7	184.0	234.6	187.2	236.9	214.8	235.0	222.5	179.7	190.8	234.7	193.9
1927	177.9	183.7	236.0	186.9	213.3	211.7	237.6	220.8	178.5	189.8	236.7	193.3
1928	180.2	182.9	232.8	187.0	221.3	206.9	232.2	216.2	181.0	188.2	232.5	192.6
1929	179.4	182.2	221.8	185.2	217.9	206.0	228.6	214.3	180.1	187.4	224.8	190.7
1930	178.5	179.1	233.3	184.4	211.9	201.7	236.4	214.2	179.1	184.0	234.7	190.1
1931	179.3	¹ 170.6	201.4	177.0	220.4	202.9	224.3	210.9	180.0	177.7	211.6	183.5
1932	173.0	¹ 167.4	196.0	172.4	214.3	201.5	218.3	207.8	173.7	174.5	205.9	179.2
1933	169.4	¹ 167.4	190.3	170.5	208.9	198.4	209.1	202.5	170.2	174.2	198.7	176.6
1934	168.5	¹ 168.5	185.3	170.2	208.6	196.8	205.1	200.1	169.2	174.7	194.2	175.9
1935	169.4	¹ 169.8	177.5	170.5	213.8	192.9	199.4	195.8	170.2	174.9	187.3	175.3
1936	169.9	¹ 170.8	175.4	170.9	212.5	190.2	197.4	191.6	170.6	175.0	183.0	174.9
1937	172.5	¹ 173.7	184.6	174.4	212.3	193.6	208.8	199.5	173.2	178.1	195.4	179.3

¹ Se noten å nästa sida.² Approximativt beräknade siffror.

Tab. 14 (forts.). Lönenivåns förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) åren 1913—1937.

År	M ä n				K v i n n o r				S a m t l i g a a n s t ä l l d a			
	Löneinkomst per år för											
	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1930	99.5	98.3	105.2	99.6	97.2	97.9	103.4	100.0	99.4	98.2	104.4	99.7
1931	99.9	¹ 93.7	90.8	95.6	101.1	98.5	98.1	98.5	99.9	94.8	94.1	96.2
1932	96.4	¹ 91.9	88.4	93.1	98.3	97.8	95.4	97.0	96.4	93.3	91.6	93.9
1933	94.4	¹ 91.9	85.8	92.1	95.8	96.4	91.4	94.5	94.5	93.0	88.4	92.6
1934	93.9	¹ 92.5	83.6	91.9	95.7	95.6	89.7	93.4	93.9	93.2	86.4	92.2
1935	94.4	¹ 93.2	80.1	92.1	98.1	93.7	87.2	91.4	94.5	93.3	83.3	91.9
1936	94.7	¹ 93.7	79.1	92.3	97.5	92.4	84.2	89.4	94.7	93.4	81.4	91.7
1937	96.1	¹ 95.4	83.2	94.2	97.4	94.0	91.4	93.1	96.1	95.0	86.9	93.9
d) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	.	.	.	99.7	.	.	.	104.2	99.5	105.5	109.0	100.5
1915	.	.	.	92.1	.	.	.	96.4	90.9	97.9	102.1	92.9
1916	.	.	.	88.9	.	.	.	93.0	88.3	93.8	99.8	89.7
1917	83.8	83.3	90.2	84.2	76.8	82.0	83.8	82.5	83.7	83.0	87.3	83.9
1918	73.7	76.0	81.9	75.8	68.8	77.5	78.1	77.5	73.7	76.4	80.2	76.1
1919	71.7	79.0	81.1	76.4	74.7	79.6	81.2	80.0	71.7	79.1	81.2	77.1
1920	77.7	87.0	100.9	84.9	86.5	93.4	103.0	96.6	77.8	88.4	101.8	87.1
1921	89.0	97.3	110.4	95.5	102.7	108.9	115.6	111.1	89.2	99.9	112.7	93.5
1922	100.0	106.7	122.3	105.7	121.3	123.7	132.4	126.7	100.4	110.4	126.8	109.7
1923	102.0	111.4	130.2	109.8	135.7	126.7	139.0	131.2	102.6	114.7	134.1	113.8
1924	103.1	111.4	133.7	110.5	132.7	126.8	136.3	130.3	103.6	114.8	134.9	114.3
1925	101.9	110.5	132.3	109.5	131.3	123.2	135.4	127.8	102.5	113.3	133.7	113.0
1926	103.9	107.0	136.4	108.8	137.7	124.9	136.6	129.4	104.5	110.9	136.5	112.7
1927	104.0	107.4	138.0	109.3	124.7	123.8	138.9	129.1	104.4	111.0	138.4	113.1
1928	105.4	107.0	136.1	109.4	129.4	121.0	135.8	126.4	105.8	110.1	136.0	112.6
1929	106.2	107.8	131.2	109.6	129.0	121.9	135.3	126.8	106.6	110.9	133.0	112.9
1930	108.9	109.2	142.2	112.4	129.2	123.0	144.2	130.6	109.2	112.2	143.1	115.9
1931	112.7	¹ 107.3	126.6	111.3	138.6	127.6	141.1	132.7	113.2	111.8	133.1	115.4
1932	110.9	¹ 107.3	125.6	110.5	137.4	129.2	139.9	133.2	111.4	112.1	132.0	114.9
1933	110.8	¹ 109.4	124.4	111.5	136.5	129.7	136.7	132.4	111.2	113.9	129.9	115.4
1934	109.4	¹ 109.4	120.3	110.5	135.4	127.8	133.2	129.9	109.9	113.5	126.1	114.2
1935	108.6	¹ 108.9	113.8	109.3	137.0	123.7	127.8	125.5	109.1	112.1	120.1	112.4
1936	107.5	¹ 108.1	111.0	108.2	134.5	120.4	121.8	121.3	108.0	110.8	115.8	110.7
1937	106.5	¹ 107.2	113.9	107.6	131.0	119.5	128.9	123.2	106.9	109.9	120.6	110.7
e) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1930	102.5	101.3	108.4	102.6	100.2	100.9	106.6	103.0	102.5	101.2	107.6	102.7
1931	106.2	¹ 99.5	96.5	101.6	107.5	104.7	104.3	104.6	106.2	100.8	100.0	102.3
1932	104.4	¹ 99.5	95.7	100.9	106.5	106.0	103.4	105.1	104.5	101.1	99.2	101.8
1933	104.3	¹ 101.5	94.8	101.7	105.9	106.4	101.0	104.4	104.4	102.7	97.6	102.3
1934	103.0	¹ 101.5	91.7	100.9	105.0	104.9	98.4	102.5	103.1	102.3	94.8	101.2
1935	102.3	¹ 101.0	86.7	99.7	106.3	101.4	94.5	99.0	102.4	101.1	90.3	99.6
1936	101.3	¹ 100.3	84.6	98.7	104.3	98.8	90.0	95.7	101.3	99.9	87.1	98.1
1937	100.3	¹ 99.5	86.8	98.2	101.6	98.1	95.3	97.1	100.3	99.1	90.7	98.1

¹ Siffrorna för manlig kontorspersonal o. d. (och i mindre mån även för samtliga) för åren 1931—1937 ha rönt inverkan i sänkande riktning genom vissa år 1931 nytillkomna grupper (linjpersonal vid de enskilda järnvägarna m. fl.). Frånräknas dessa, ökas medellönerna i tabellen för år 1931 till 4 244 kr., för år 1932 till 4 196 kr., för år 1933 till 4 185 kr., för år 1934 till 4 176 kr., för år 1935 till 4 177 kr., för år 1936 till 4 165 kr. samt för år 1937 till 4 244 kr. Motsvarande indextal bli i avd. b resp. 183.8, 181.7, 181.2, 180.9, 180.9, 180.4 och 183.8, i avd. c resp. 100.9, 99.8, 99.5, 99.3, 99.3, 99.0 och 100.9, i avd. d resp. 115.6, 116.4, 118.4, 117.4, 116.0, 114.2 och 113.5 samt i avd. e resp. 107.2, 108.1, 109.9, 109.0, 107.6, 105.9 och 105.3.

områden. Medan exempelvis lönen för den lägst avlönade gruppen, butiks- och lagerpersonal, stigit mest eller med 95 %, ha tekniker och kontorister fått sina löner öka med resp. 73 och 78 %. Ökningen har i allmänhet varit högre för kvinnorna (100 %) än för männen (74 %).

Reallöne- och standardberäkningar. Nu utförda beräkningar hänföra sig emellertid uteslutande till penninglönerna och avse således endast de nominella förändringar i årslönerna, som inträffat under redogörelseperioden. Ett försök till beräkning av i vad mån dessa fluktuationer i penninglönerna äro reella och således innebära förfogande över en större eller mindre kvantitet varor och tjänster, har därför även verkställts i tab. 14 (avd. d och e) genom en sammanställning av nyssnämnda löneindextal med socialstyrelsens indexsiffror för levnadskostnadernas stegring, omräknade med år 1913 som bas (i stället för 1 juli 1914).¹ Kalkylen, som grafiskt åskådliggöres i diagram II (sid. 50), ger vid handen, att den genomsnittliga reallönen för samtliga redovisade anställda skulle under redogörelseåret ligga omkring 10 % över 1913 års nivå. Huru reallönens utveckling tett sig för de olika personalgrupper, i vilka undersökningsmaterialet i förevarande statistik uppdelats, belyses närmare i tabellen.

Beträffande de i tab. 14 redovisade lönefluktuationerna bör emellertid beaktas, dels att siffrorna på grund av beräkningssättet närmast återspegla förhållandena vid resp. års mitt och dels att den genomsnittliga lönenivån även påverkas bl. a. av växlingar i materialets fördelning på olika dyrorts- och åldersgrupper. Det måste därför anses vara av intresse att, i den mån materialet det medger, söka eliminera även inverkan av dylika faktorer. Till den under redovisningsperioden eventuellt förändrade ålderssammansättningen kan dock f. n. ingen hänsyn tagas. Uppmärksammas måste därför att — särskilt inom sådana grupper av anställda, där avståndet mellan begynnelse- och slutlön är stort och tjänsteåldern merendels medför successiva löneuppflyttningar — årsmedeltalens förändringar kunna återspegla icke blott faktiska löneförhöjningar eller lönenedsättningar utan även växlingar i personalens åldersfördelning.

För undersökning av i vad mån växlingarna i primärmaterialets fördelning på olika dyrortsgrupper påverka de privatanställdas genomsnittslöner ha — med utgångspunkt från socialstyrelsens dyrortsgrupperingar och med år 1920 som basår — i efterföljande tab. 15 uträknats nya indextal för penninglönerna under förutsättning, att proportionen mellan de anställda inom ortsgrupperna A—C, D—F och G samtliga år varit densamma som år 1937 (a-siffror).² Till jämförelse ha motsvarande indextal i tab. 14 omräknats med samma år till basår (b-tal).

En jämförelse mellan a- och b-talen visar, att de förra med få undantag äro något lägre än de senare, vilket tyder på, att en del av den ovan

¹ Härvid bör dock beaktas, att sistnämnda indextal närmast avse tjänstemän och arbetare med en medelinkomst av ca 2000 kr. år 1914 och ej ta hänsyn till de särdrag konsumtionen kan förete inom högre avlönade yrkesgrupper.

² Lånjpersonalen vid enskilda järnvägar ej medräknad. Jfr noten å sid. 52.

Tab. 15. Årslönernas förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) åren 1920—1937.¹

Indextalen äro beräknade på grundval av personalens sammansättning år 1937 a) med hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper, b) utan hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper.

Indextal (1920=100)		1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
<i>Män</i>	a	99.4	89.3	83.5	83.1	83.0	80.6	80.4	80.9	79.6	78.0	78.4	76.5	75.7	75.4	75.1	75.2	76.8
	b	100.9	90.5	85.2	84.4	84.5	82.4	82.2	82.5	81.5	81.3	80.8	78.9	77.9	77.4	77.2	77.0	78.6
därav:																		
teknisk personal	a	101.1	91.2	84.3	83.4	83.2	82.8	82.3	84.0	83.3	81.6	82.4	79.5	78.0	77.5	77.9	78.0	79.2
	b	102.7	93.3	86.4	85.9	85.9	85.5	85.2	86.3	85.9	85.5	85.8	82.8	81.1	80.7	81.1	81.3	82.6
kontorspersonal	a	97.8	87.8	82.7	82.4	82.7	77.7	77.8	76.7	76.3	73.8	77.2	76.4	76.3	76.1	76.3	76.4	77.8
	b	100.2	88.8	84.2	82.8	83.1	78.6	78.5	78.1	77.8	76.5	78.5	77.6	77.4	77.2	77.3	77.0	78.5
butikspersonal	a	99.9	88.8	84.1	84.7	83.8	83.9	83.6	86.1	79.9	82.1	71.0	68.4	66.6	66.5	63.1	62.8	66.6
	b	98.0	87.9	84.9	85.3	85.3	86.5	87.0	85.8	81.7	86.0	74.2	72.2	70.1	68.3	65.4	64.7	68.0
<i>Kvinnor</i>	a	103.9	95.3	90.1	88.8	88.2	86.8	86.0	82.8	82.1	81.1	81.4	80.7	78.4	77.3	76.1	74.8	77.7
	b	103.1	95.1	89.4	87.3	86.5	85.6	85.0	83.2	82.5	82.4	81.2	80.0	77.9	77.0	75.4	73.7	76.8
därav:																		
teknisk personal	a	104.0	96.5	94.9	90.2	89.6	91.5	83.4	87.6	85.9	83.0	85.0	82.1	80.7	80.2	83.1	82.5	82.3
	b	106.4	101.6	101.7	99.2	99.3	101.8	91.6	95.1	93.6	91.0	94.7	92.1	89.8	89.6	91.9	91.3	91.2
kontorspersonal	a	101.7	93.5	88.1	87.9	87.0	85.5	84.4	80.7	80.2	76.8	80.0	79.5	78.4	77.7	76.5	75.9	77.3
	b	104.4	95.9	89.2	87.8	86.3	85.4	84.2	82.3	81.9	80.2	80.7	80.2	79.0	78.3	76.7	75.7	77.0
butikspersonal	a	107.5	98.0	93.0	90.2	90.2	88.6	88.9	86.0	85.1	88.1	83.6	82.7	78.1	76.4	74.7	72.4	77.9
	b	100.6	93.2	88.8	85.7	86.1	84.8	85.8	83.9	82.5	85.4	81.0	78.8	75.5	74.1	72.0	69.5	75.4
<i>Samtl. anställda</i>	a	100.4	90.6	85.0	84.4	84.2	82.0	81.7	81.3	80.1	78.7	79.1	77.5	76.3	75.8	75.3	75.1	77.0
	b	101.4	91.5	86.2	85.1	85.0	83.1	82.9	82.5	81.7	81.5	80.9	79.2	77.9	77.3	76.7	76.3	78.2
därav:																		
teknisk personal	a	101.2	91.3	84.5	83.6	83.3	83.0	82.4	84.1	83.4	81.7	82.5	79.6	78.0	77.6	78.0	78.1	79.3
	b	102.7	93.5	86.7	86.1	86.2	85.9	85.3	86.4	86.1	85.6	86.0	83.0	81.3	80.8	81.3	81.5	82.7
kontorspersonal	a	98.9	89.3	84.2	83.9	83.9	79.8	79.6	77.8	77.3	74.6	78.0	77.2	76.9	76.6	76.4	76.2	77.7
	b	101.4	90.8	85.6	84.2	83.9	80.5	80.0	79.3	78.9	77.5	79.1	78.3	77.8	77.5	77.1	76.7	78.0
butikspersonal	a	103.2	92.8	88.0	87.1	86.6	85.9	85.9	86.1	82.2	84.7	76.5	74.6	71.6	70.8	68.1	67.0	71.5
	b	99.2	90.3	86.7	85.7	86.0	85.7	86.4	84.9	82.1	85.7	77.3	75.2	72.6	70.9	68.4	66.8	71.4

konstaterade stegringen i lönenivån är en återspeglning av det förhållandet, att de högre dyrortsgrupperna numera innesluta en något större andel av lönestatistikens material än tidigare varit fallet. Skillnaden är emellertid i regel ej större än 1 å 2 enheter. För redogörelseåret 1937 utgjorde exempelvis differensen mellan a- och b-talen — om man begränsar sig till medellönen för samtliga anställda — 1.2 enheter, varigenom indextalet för medellönen under perioden 1920—1937 sjunker från 78.2 till 77.0.

Löneinkomster per år inom olika personalgrupper. I det föregående ha statistiskt åskådliggjorts de allmänna förskjutningarna i lönenivån för privatanställda. De medeltal, med vilka man därvid rört sig, dölja emellertid stora olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen, beroende på betydande olikheter i utbildning, arbetsuppgifter, ställning till yrket, tjänsteår, levnadsålder och kön o. s. v. Primärmaterialet för den årliga lönestatistiken medger emellertid icke någon mera ingående undersökning av sambandet mellan ovannämnda faktorer och lönevillkoren, utan möjliggör endast en summarisk jämförelse i lönehänseende mellan vissa mer eller mindre homogena grupper.

¹ Lönjepersonalen vid enskilda järnvägar ej medräknad. Jfr noten å sid. 52.

En mera ingående belysning av löneförhållandena för hithörande personal erhålles däremot i en nedan publicerad sammanställning av från personalhåll meddelade individuella uppgifter.¹

Resultatet av en sammanställning på grundval av den årliga lönestatistikens primärmaterial meddelas i tab. 16, vars förra del (avd. A) berör hela det lönestatistiska materialet, medan dess senare del (avd. B) begränsats till de företag, varifrån uppgifter inkommit både för år 1936 och 1937. I tabellen ha de anställda liksom förut i denna undersökning delats i tre personalgrupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal o. d. samt butikspersonal, och inom var och en av dessa i män och kvinnor. För att därjämte möjliggöra en inblick i löneförhållandena för kontorspersonalen inom olika näringsgrenar har i tabellens förra del (avd. A) åtskillnad gjorts mellan industri, handel och samfärdsl samt bank- och försäkringsrörelse. Kontorspersonal o. d. har i tabellens båda avdelningar uppdelats i egentlig kontorspersonal (b), vaktmästare, springpojkar o. d. (c) samt övrig personal (d). På motsvarande sätt har butikspersonalen fördelats i försäljningspersonal (b) samt vaktmästare, springpojkar o. d. (c). Även för teknisk personal har verkställts en liknande uppdelning, nämligen i dels ingenjörer, kemister, ritare e. d., dels verkmästare och förmän.

Avd. A av tabellen visar, att i fråga om den egentliga kontorspersonalen (b-gruppen) företer industrien den lägsta genomsnittliga lönenivån både för män och kvinnor, medan försäkringsanstalterna haft den i medeltal högst avlönade manliga och bankerna den högst avlönade kvinnliga personalen. Även för den till kontorspersonalen hänfödda vakt- och budpersonalen (c-gruppen) råder i lönehänseende en avsevärd skillnad mellan olika näringsgrupper, såsom närmare framgår av tabellen, låt vara att skiljaktigheterna till väsentlig del torde återgå på olikheter i fråga om ålder m. m.² — En mellanställning i lönehänseende mellan den egentliga kontorspersonalen och vaktgruppen intager linjepersonalen vid enskilda järnvägar, som redovisats som särskild grupp (d-gruppen).

I fråga om löneutvecklingen inom olika näringsgrenar föreligga för tidigare år siffror endast för samtliga kontorsanställda o. d. (a-gruppen). Den genomsnittliga inkomstökningen för de särskilda personalgrupperna under perioden 1913—1937 samt 1920(1921)—1937 belyses av nedanstående uppställning:

	Löneökning (+) eller löneminskning (-) i %					
	teknisk personal	kontors- personal	butiks- personal	Samtliga anställda	därav män	kvinnor
1913—1937	+ 73	+ 78	+ 95	+ 79	+ 74	+ 100
1920—1937	- 17	- 25	- 29	- 23	- 24	- 23

Vid en jämförelse med 1920 (1921) års toplöner kan en sänkning av inkomstnivån konstateras inom samtliga grupper. Denna minskning synes beträffande kontorspersonal m. fl. ha varit störst inom samfärdsl samt minst däremot i fråga om anställda vid försäkringsanstalter. Inkomstreduktionerna ägde väsentligen rum under åren 1922 och 1923, medan lönenivån under de följande tretton åren företer tämligen små förändringar i sjunkande riktning, varefter för år 1937 en mindre stegring i nominallönerna kommer till synes. En närmare granskning av avd. B i tabellen, som omfattar företaget, varifrån uppgifter föreligga både för 1937 och

¹ Se sid. 57 o. f.

² Jfr tab. 17, sid. 58—59.

Tab. 16. **Genomsnittslöner för olika grupper av privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) år 1937.**(a = samtliga anställda, b = egentlig kontors- resp. butikspersonal, c = vaktmästare, springpojkar o. d., d = övrig personal.¹)

Yrkesgrupper (siffrorna inom klammer [] angiva antalet företag)	Medelantal anställda un- der år 1937		Genomsnittlig löne- inkomst under år 1937, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (-) 1936—1937 i procent		
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a ²
A. Samtliga redovisade företag.								
Teknisk personal [4 116]	24 427	1 139	5 401	2 556	5 274	+ 1.5	- 0.1	+ 1.5
däruv: ingenjörer, ritare o. d.	11 131	531	6 224	2 234	6 042	+ 0.6	+ 2.6	+ 0.6
verkmästare, förmän	13 296	608	4 712	2 838	4 630	+ 2.0	- 1.2	+ 1.9
Kontorspersonal o. d. [6 697] a	45 453	23 442	4 011	2 434	3 475	+ 1.7	+ 1.8	+ 1.8
b	30 682	22 907	4 667	2 468	3 727	+ 1.9	+ 1.9	+ 1.9
c	5 318	535	1 803	970	1 727	+ 1.9	+ 6.5	+ 2.1
d	9 453	.	3 125	.	3 125	+ 1.5	.	+ 1.5
Däruv inom:								
Industri [4 870] a	20 508	12 987	3 882	2 192	3 227	+ 2.8	+ 1.3	+ 2.4
b	17 646	12 529	4 274	2 237	3 428	+ 2.3	+ 1.8	+ 2.2
c	2 862	458	1 465	960	1 395	+ 3.6	+ 4.1	+ 3.6
Handel [1 412] a	4 921	5 608	4 026	2 364	3 141	+ 3.4	+ 3.1	+ 3.3
b	4 250	5 586	4 406	2 382	3 261	+ 3.7	+ 2.7	+ 3.3
c	671	72	1 625	1 042	1 568	+ 5.0	+ 16.6	+ 5.7
Samfärdsel [193] a	12 331	230	3 357	.	3 342	+ 0.9	.	+ 0.7
b	2 668	225	4 343	.	4 208	+ 1.8	.	+ 1.0
c	210	5	1 250	.	1 240	- 10.0	.	- 9.7
d	9 453	.	3 125	.	3 125	+ 1.5	.	+ 1.5
Banker [156] a	5 886	2 300	5 379	3 228	4 775	+ 1.1	+ 1.5	+ 1.1
b	4 899	2 300	5 885	3 228	5 036	+ 0.9	+ 1.5	+ 1.1
c	987	.	2 869	.	2 869	+ 0.7	.	+ 0.7
Försäkringsföretag [66] a	1 807	2 317	5 452	3 157	4 162	- 0.1	+ 1.3	+ 0.5
b	1 219	2 317	7 085	3 157	4 511	+ 0.3	+ 1.1	+ 0.7
c	588	.	2 064	.	2 064	+ 2.3	.	+ 2.7
Butikspersonal [3 226] a	15 709	18 690	2 425	1 840	2 105	+ 5.2	+ 8.6	+ 6.7
b	10 258	17 348	3 263	1 926	2 423	+ 4.5	+ 9.0	+ 6.7
c	5 451	1 342	850	728	826	+ 2.9	+ 3.4	+ 3.0
Samtliga företag [8 078]	85 589	43 271	4 117	2 179	3 467	+ 2.0	+ 4.2	+ 2.6
B. Företag, varifrån uppgifter före- ligga både för 1936 och 1937.								
Teknisk personal	22 845	1 026	5 429	2 541	5 305	+ 1.9	+ 1.0	+ 1.9
däruv: ingenjörer, ritare o. d.	10 524	509	6 243	2 254	6 059	+ 0.9	+ 3.5	+ 0.9
verkmästare, förmän	12 321	517	4 734	2 824	4 657	+ 2.3	+ 0.2	+ 2.3
Kontorspersonal o. d. a	43 404	22 180	4 033	2 447	3 497	+ 2.2	+ 1.9	+ 2.1
b	29 200	21 695	4 701	2 481	3 754	+ 2.1	+ 2.0	+ 2.0
c	5 136	485	1 816	944	1 741	+ 2.6	+ 3.9	+ 2.7
d	9 068	.	3 140	.	3 140	+ 1.8	.	+ 1.8
Butikspersonal a	14 283	17 301	2 455	1 855	2 127	+ 4.9	+ 8.8	+ 6.7
b	9 381	16 053	3 290	1 943	2 440	+ 4.5	+ 9.3	+ 6.9
c	4 902	1 248	859	730	833	+ 3.1	+ 2.7	+ 3.1
Samtliga företag [7 156]	80 532	40 507	4 149	2 197	3 496	+ 2.3	+ 4.3	+ 2.8

¹ Linjpersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter, extra linjearbetare o. d. Jfr tab. 22 sid. 78, not 1). — ² Standardberäknade tal, se sid. 50.

1936 och som berör 94 % av i årets statistik redovisade privatanställda, visar nämligen dels en mindre stegring av genomsnittslönen för samtliga anställda i förhållande till föregående år och dels (om man bortser från de relativt fåtaliga kvinnliga teknikerna och vaktmästarna) att medellönerna för de olika yrkesgrupperna ligga något högre ($\frac{1}{2}$ à 1 %) än för motsvarande grupper i avd. A. Sistnämnda i och för sig relativt obetydliga löneskillnad ger dock vid handen, att lönerna hos den återstående delen av materialet ligga ej oväsentligt lägre (10 à 15 %). varvid bl. a. nyanställning av personal tydligen inverkat i sänkande riktning på de privatanställdas medellöner, ehuru den därav beroende sänkningen i viss mån torde motverkas genom uppflyttningar i högre löneklass för tidigare anställd personal.

Lönedifferentieringen bland privatanställda år 1935 enligt uppgifter från personalen. I tab. 17 sammanfattas vissa huvudresultat av den undersökning, som socialstyrelsen efter av Kungl. Maj:t lämnat uppdrag verkställt för 1936 års lönekommitté.¹ Då undersökningen grundade sig på individuella uppgifter från anställda, kan genom densamma kännedom erhållas om huru de faktiska lönebeloppen gruppera sig kring de allmänna medeltalen. Sammanställningen i tab. 17, som omfattar inalles 14 667 anställda, varav 12 008 män och 2 659 kvinnor, utvisar sålunda, hur de anställda inom olika yrkestyper fördelade sig efter årslönens storlek år 1935. Av denna fördelning framgår, att de privatanställdas löner karakteriseras av en mycket stark spridning, icke endast med avseende på lönedifferenserna mellan olika yrkestyper utan också i fråga om de löner, som utgå till tjänstemän tillhörande en och samma yrkestyp. En mer eller mindre tydlig koncentration av lönerna omkring en viss medelnivå kan dock konstateras för flertalet yrkestyper, exempelvis för verkmästare till 4 000 à 5 000 kr., för förmän till 3 000 à 4 000 kr., för manliga kontorister med specialiserat, självständigt arbete till likaledes 3 000 à 4 000 kr. och för kvinnliga sådana till 2 000 à 3 000 kr.

Av tab. 17 framgår även, att för privatanställda är anställningstiden en faktor, som mycket starkt påverkar lönesättningen, i det att lönen ganska regelbundet ökas med anställningstidens längd (därvid mest utpräglat med längre anställningstid i n o m b r a n s c h e n). För den kvinnliga personalen framträder emellertid en relativt starkare lönestegring med ökad anställningstid (bortsett från gruppen med en anställningstid av 2—4⁹ år) än för den manliga, varvid det dock bör observeras, att begynnelselönerna ligga avsevärt lägre för kvinnliga än för manliga anställda. I fråga om de olika yrkestyperna blir tendensen till stegring av lönen med ökad anställningstid delvis mindre utpräglad, emedan de högre avlönade befattningarna äro talrikare företrädade bland personal med lång anställningstid.

Löneinkomster inom olika yrortsgrupper. En på grundval av 1935 års officiella yrortsgruppering utförd redovisning av de privatanställdas löner inom olika yrortsgrupper lämnas i efterföljande tablå.

Ortsgrupp	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)		Genomsnittlig löneinkomst per år (kr.)		Indextal (medeltal i D-grupp = 1 000)		
	gruppgränser	medeltal	män	kvinnor	löneinkomst per år män	kvinnor	levnads- kostnader
A	t. o. m. 930	870	3 721	1 646	919	904	806
, B	931—990	960	4 356	1 749	1 076	961	889
, C	991—1 050	1 020	4 014	1 758	992	966	944
, D	1 051—1 110	1 080	4 047	1 820	1 000	1 000	1 000
, E	1 111—1 170	1 140	3 618	1 761	894	968	1 056
, F	1 171—1 230	1 200	3 757	1 875	928	1 030	1 111
, G	1 231 o. däröver	1 360	4 595	2 424	1 135	1 332	1 259

¹ Undersökningens resultat har framlagts i publikationen »Undersökningar rörande arbetstidsförhållanden och lönevillkor för privatanställda», utg. 1938, sid. 108 o. f.

Tab. 17. Löneförhållandena år 1935 för anställda inom vissa yrkes-

A. Manliga

Yrkestyper	Antal redovisade anställda	Därav (i %) med en löneinkomst för									
		under 2 000	2 000—2 499	2 500—2 999	3 000—3 499	3 500—3 999	4 000—4 499	4 500—4 999	5 000—5 499	5 500—5 999	6 000—6 499
<i>Företagsledare m. fl.</i>											
1 Disponenter, arbetsledare i chefsställning	556	—	—	—	—	2	5	9	19	14	27
<i>Teknisk förvaltningspersonal.</i>											
2 Ingenjörer m. kontors- eller laboratoriearb.	549	2	17	18	34	39	58	51	49	27	45
3 Ritare, kopister	248	43	35	31	32	30	22	27	16	4	2
<i>Arbetsbefäl.</i>											
4 Ingenjörer m. huvudsakl. arbetsled. uppg.	329	1	2	2	14	11	20	19	28	22	29
5 Öververkmästare	624	—	1	4	20	47	68	83	76	55	80
6 Verkmästare	1 416	25	49	75	175	216	239	224	160	83	73
7 Förmän	1 659	55	95	214	427	376	223	147	71	32	12
<i>Merkantil förvaltningspersonal.</i>											
8 Kontors- och avdelningschefer, kamrerare	1 342	2	14	12	42	48	83	76	130	88	127
9 Kassakontrollanter	110	7	16	7	18	8	5	11	11	11	7
10 Kassörer (andra än huvudkassörer)	421	13	19	25	33	49	55	49	53	28	26
11 Huvudbokförare	149	1	6	7	16	16	20	17	12	9	12
12 Bokförare	485	36	46	55	71	73	48	48	37	21	22
13 Utländska korrespondenter o. stenografer	164	7	12	15	23	20	16	17	12	8	7
14 Övriga korrespondenter	145	21	30	21	21	17	10	7	7	2	4
15 Kontorister med spec. självständigt arbete	1 202	42	88	132	207	218	146	123	75	49	49
16 » enklare »	528	246	119	64	46	34	11	6	1	—	1
17 Övriga kontorister	131	54	24	17	13	10	5	2	1	2	2
<i>Vakter, bud o. d.</i>											
18 Vaktmästare	173	19	19	20	35	26	24	8	16	2	3
<i>Lagerpersonal.</i>											
19 Lagerchefer	333	5	18	22	56	63	44	27	37	14	8
20 Lagerbokhållare	222	24	30	31	50	44	16	10	8	7	1
21 Lagerförmän	198	8	17	21	51	46	28	17	6	2	2
22 Lagerbiträden	147	52	27	25	23	13	4	2	—	—	—
Samtl. manl. anst. ¹	12 008	783	782	942	1 527	1 481	1 214	1 025	851	499	576

B. Kvinnliga

Yrkestyper	Antal redovisade anställda	Därav (i %) med en löneinkomst för									
		under 1 000	1 000—1 249	1 250—1 499	1 500—1 749	1 750—1 999	2 000—2 249	2 250—2 499	2 500—2 999	3 000—3 499	3 500—3 999
<i>Arbetsbefäl.</i>											
1 Förmän	91	1	3	16	11	10	7	14	15	8	5
<i>Merkantil förvaltningspersonal.</i>											
2 Kassakontrollanter	68	1	2	2	7	5	8	4	8	17	6
3 Kassörer	569	3	10	7	18	37	43	61	88	110	80
4 Huvudbokförare	76	—	—	2	3	1	2	5	10	13	13
5 Bokförare	149	1	3	3	3	22	20	20	22	27	11
6 Utländska korrespondenter o. stenografer	169	1	—	1	7	9	10	14	21	46	30
7 Övriga korrespondenter	62	—	3	1	5	5	7	4	12	12	4
8 Övriga stenografer	142	6	6	10	11	23	10	20	20	22	8
9 Maskinskrivare	70	4	7	5	11	12	13	5	5	1	5
10 Fakturaskrivare	60	5	3	6	12	9	10	4	10	—	—
11 Kontorister med spec. självständigt arbete	393	1	4	4	14	19	35	48	76	84	48
12 » enklare »	431	40	53	46	70	92	45	31	33	14	4
13 Övriga kontorister	55	—	2	9	6	11	11	4	8	3	1
<i>Vakter, bud o. d.</i>											
14 Telefonister	54	2	4	5	8	6	11	5	5	5	3
<i>Lagerpersonal.</i>											
15 Lagerbiträden	58	4	8	10	12	6	7	7	4	—	—
Samtl. kvinnl. anst. ¹	2 659	75	116	144	207	288	256	259	553	391	242
Manliga o. kvinnliga anst. tillhopa ¹	14 667			1 613			611	685	1 295	1 918	1 723

¹ Där ingå även vissa ovan icke redovisade grupper.

typer och verksamhetsgrenar samt efter anställningstid i branschen.

a n s t ä l l d a .

1935 av .... kr.					Medianlön ¹ , kr. per år 1935	Däruv inom				Medianlön ¹ (kr. per år 1935) för anställda med en anställningstid i branschen av					
6 500— 6 999	7 000— 7 499	7 500— 7 999	8 000— 8 999	9 000 o. däröver		industri	handel	sam- färdse	banker o. försäk- rings- företag	under 2 år	2 t. o. m. 4 9 år	5 t. o. m. 9 9 år	10 t. o. m. 19 9 år	20 år o. däröver	
18	20	20	39	383	11 175	11 500	12 615	6 775	—	8 500	8 385	10 200	11 000	11 200	1
18	31	22	37	101	5 620	5 450	8 400	—	—	3 800	4 050	4 935	6 213	7 000	2
2	3	—	—	1	3 185	3 100	—	—	—	2 098	2 700	2 640	3 450	4 500	3
22	24	28	40	67	6 885	6 600	9 110	—	—	8 400	5 100	6 340	6 600	8 094	4
39	51	30	40	30	5 625	5 835	—	5 610	—	3 300	5 640	5 000	5 100	5 900	5
37	25	11	11	13	4 310	4 680	5 000	4 815	—	2 440	3 634	4 050	3 955	4 500	6
4	—	1	2	—	3 545	3 650	3 850	4 700	—	3 200	3 711	3 120	3 360	3 650	7
96	77	63	115	369	6 760	7 000	6 590	6 700	6 490	5 000	6 000	5 800	5 787	8 095	8
3	4	1	1	—	3 940	—	—	4 000	—	—	2 100	3 160	4 947	5 575	9
21	16	9	8	17	4 695	4 800	4 405	4 645	4 800	2 500	2 453	3 325	4 400	5 600	10
14	6	7	3	3	4 800	4 720	4 105	—	6 500	—	3 600	4 575	4 244	5 632	11
8	6	6	4	4	3 700	3 600	3 250	4 005	4 250	2 200	2 509	2 800	3 800	4 800	12
4	11	6	1	5	4 145	4 200	3 375	3 690	5 500	2 700	2 870	3 300	4 800	6 713	13
1	2	1	1	—	3 025	3 060	2 700	—	4 730	1 750	2 400	2 788	3 500	5 238	14
30	19	6	11	7	3 785	3 600	3 920	3 970	4 480	2 385	2 400	2 925	3 600	4 385	15
—	—	—	—	—	2 075	1 970	2 100	3 060	2 100	1 485	1 400	1 915	2 409	3 423	16
—	—	—	1	—	2 240	2 140	2 040	2 420	2 700	1 400	1 350	1 920	3 020	4 200	17
1	—	—	—	—	3 435	3 165	—	—	3 600	—	2 650	1 990	3 490	4 125	18
9	6	9	5	10	4 025	4 100	3 900	—	—	—	2 550	3 245	3 750	4 690	19
—	1	—	—	—	3 130	3 150	3 000	—	—	2 385	2 250	2 805	3 050	3 830	20
—	—	—	—	—	3 520	3 510	3 600	—	—	2 200	3 400	3 000	3 600	3 600	21
1	—	—	—	—	2 405	2 300	2 500	—	—	1 800	1 407	1 830	2 700	3 225	22
356	335	295	346	1 056											

a n s t ä l l d a .

1935 av .... kr.					Medianlön ¹ , kr. per år 1935	Däruv inom				Medianlön ¹ (kr. per år) 1935 för anställda med en anställningstid i branschen av					
4 000— 4 499	4 500— 4 999	5 000— 5 499	5 500— 5 999	6 000 o. däröver		industri	handel	sam- färdse	banker o. försäk- rings- företag	under 2 år	2 t. o. m. 4 9 år	5 t. o. m. 9 9 år	10 t. o. m. 19 9 år	20 år o. däröver	
1	—	—	—	—	2 180	2 100	—	—	—	1 420	1 620	1 800	2 040	2 546	1
3	4	1	—	—	2 850	—	—	2 800	—	—	1 650	1 850	3 200	3 000	2
53	27	18	5	9	3 060	3 000	2 800	3 600	3 000	1 650	2 000	2 250	3 000	3 750	3
6	9	6	4	2	3 600	3 495	3 600	—	—	2 050	2 220	2 325	3 060	4 500	4
6	6	3	1	1	2 560	2 700	2 325	—	3 150	1 715	1 886	2 100	2 700	3 700	5
13	7	5	2	3	3 230	3 000	3 300	3 530	—	1 590	2 565	3 088	3 420	3 850	6
3	5	1	—	—	2 750	2 550	2 100	—	—	1 670	1 700	2 489	2 808	3 900	7
1	2	2	1	—	2 325	2 040	2 400	—	—	1 790	1 825	2 075	2 750	3 420	8
1	1	—	—	—	1 915	1 715	1 870	—	—	1 293	1 350	2 100	2 150	3 500	9
1	—	—	—	—	1 860	1 800	2 000	—	—	1 377	1 450	2 000	2 100	2 250	10
32	13	8	2	5	2 970	2 770	2 700	3 705	3 500	2 015	2 135	2 500	2 905	3 575	11
2	—	1	—	—	1 770	1 720	1 800	2 400	1 710	1 255	1 240	1 800	2 184	2 700	12
—	—	—	—	—	2 000	1 890	2 265	—	—	1 370	1 440	1 810	2 050	2 660	13
—	—	—	—	—	2 045	1 800	2 285	—	—	1 410	1 500	1 730	2 380	2 610	14
—	—	—	—	—	1 645	1 680	1 565	—	—	—	1 240	1 372	1 703	2 400	15
184	79	52	19	45											
1 348	1 104	908	518	2 949											

¹ Medianlönen är den mittersta lönen, d. v. s. det lönebelopp, som överstiges resp. underskrides av halva antalet till löntagare i en viss grupp utgående löner, då dessa ordnas efter stigande eller fallande skala.

Tab. 18. **Genomsnittliga löneinkomster år 1937 för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) inom olika dyrortsgrupper.**

(Siffror i medievalstil ange, att medeltalet avser mindre än 150 arbetare.)

Grupper av förvaltningspersonal	Antal redovisade anställda	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per år vid företag inom dyrortsgrupp							Genomsnittlig ink. (kr. per år) vid		
		A	B	C	D	E	F	G (inkl. Stock-holm)	ej dyr-orts-grup-perade företag	samt-liga företag	
<i>Män.</i>											
Teknisk personal	24 427	4 384	5 111	5 140	5 291	5 048	5 301	5 921	6 108	5 967	5 401
därav ingenjörer, ritare o. d.	11 131	5 605	6 924	6 335	6 129	5 552	5 924	6 355	6 596	7 505	6 224
verkmästare, förmän	13 296	3 837	4 145	4 373	4 483	4 576	4 740	5 451	5 560	4 914	4 712
Kontorspersonal o. d.	45 453	3 406	3 838	3 610	3 728	3 507	3 611	4 666	4 909	3 857	4 011
därav egentlig kontorspersonal	30 682	3 540	4 064	3 936	4 089	3 959	4 020	5 259	5 613	5 068	4 667
inom industri	17 646	3 547	4 088	3 996	4 121	3 948	4 062	4 816	4 983	4 511	4 274
» handel	4 250	3 162	3 140	3 355	3 886	3 986	3 858	4 780	4 921	4 924	4 406
» samfärdsel	2 668		2 150	2 721	3 219	4 927	3 910	4 066	4 557	4 399	4 343
» banker	4 899							7 151	7 151	5 487	5 885
» försäkringsföretag	1 219							7 175	7 175	6 820	7 085
vaktmästare, springpojkar o. d.	5 318	1 525	1 336	1 393	1 332	1 126	1 296	2 020	2 128	2 775	1 803
övrig hithörande personal ¹	9 458									3 125	3 125
Butikspersonal	15 709	1 884	2 111	2 065	1 987	2 048	2 180	2 878	3 131	2 438	2 495
därav försäljare o. d.	10 258	2 370	2 695	2 781	2 708	2 831	3 035	3 776	4 000	3 327	3 263
springpojkar o. d.	5 451	592	674	693	667	699	754	1 057	1 187	797	850
Samtliga	85 589	3 721	4 356	4 014	4 047	3 618	3 757	4 595	4 786	3 942	4 117
<i>Kvinnor.</i>											
Teknisk personal	1 139	1 921	2 088	2 132	2 137	2 325	2 455	2 805	2 896	3 169	2 556
därav ingenjörer, ritare o. d.	531	1 337	1 730	1 937	1 907	1 961	1 811	2 562	2 608	2 801	2 284
verkmästare, förmän	608	2 307	2 284	2 623	2 363	2 951	2 707	3 104	3 248	3 407	2 838
Kontorspersonal o. d.	23 442	1 733	1 841	1 945	1 958	1 966	2 058	2 693	2 838	2 877	2 434
därav egentlig kontorspersonal	22 907	1 746	1 862	1 967	1 999	2 005	2 139	2 710	2 850	2 884	2 468
inom industri	12 529	1 740	1 868	1 961	1 971	1 979	2 143	2 505	2 637	2 727	2 237
» handel	5 536	2 054	1 692	2 000	2 095	2 076	2 119	2 503	2 584	2 725	2 382
» samfärdsel	225										
» banker	2 300							3 676	3 676	2 979	3 228
» försäkringsföretag	2 317							3 188	3 188	2 953	3 157
vaktpersonal, springflickor o. d.	535	555	1 104	764	1 256	825	759	1 267	1 526	920	970
Butikspersonal	18 690	1 362	1 248	1 447	1 559	1 576	1 662	2 070	2 221	1 721	1 840
därav försäljare o. d.	17 348	1 384	1 290	1 504	1 615	1 652	1 739	2 188	2 348	1 773	1 926
springflickor o. d.	1 342	486	540	621	522	614	616	811	909	609	728
Samtliga	49 271	1 646	1 749	1 758	1 820	1 761	1 875	2 424	2 585	2 533	2 179

Tablån ger vid handen, att personalens löner visserligen påverkas av dyrortsförhållandena, men att andra faktorer synas utöva större inflytande på lönesättningen. En del ojämnheter i tablåns sifferserier torde dock sammanhänga med att speciella uppgifter icke alltid kunnat avgivas i sådana fall, då vissa tjänstemän äro placerade på annan ort än den, som utgör stationsort för personalens huvudmassa.

Efter dyrortsförhållandena differentierade lönesiffror för olika huvudgrupper av anställda meddelas i ovanstående tab. 18. Lönenivånerna för dessa ka-

¹ Linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter, extra linjearbetare o. d.). Jfr tab. 22 sid. 78 not 1.

tegorier synas i något olika grad påverkas av en förskjutning i levnadskostnaderna. För mera homogena personalgrupper, exempelvis manliga verk-mästare och förmän, kvinnlig kontorspersonal samt manlig och kvinnlig försäljningspersonal, framträda dock ganska tydliga lönevariationer i enlighet med resp. företags lokalisering.

C. Löneförhållandena för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

a. Antal redovisade arbetare.

Antalet redovisade arbetare vid 1937 års löneundersökning utgör, såsom tidigare omnämnts och även framgår av tab. 22, tillhopa 490 362 fördelade på 9 736 företag emot 455 858 arbetare och 9 852 företag år 1936. De i avd. D (sid. 102) verkställda beräkningarna rörande sysselsättningsvolymens förändringar göra det möjligt att approximativt ange, att ungefär $\frac{3}{4}$ av tillväxten i arbetarantalet sammanhänger med konjunkturutvecklingen under redogörelseåret.

Av de för år 1937 redovisade arbetarna voro 76·6 % vuxna män, 15·3 % vuxna kvinnor och 8·1 % minderåriga av båda könen (i regel under 18 år). Motsvarande procenttal uppgingo föregående år till resp. 77·4, 15·3, 7·3 samt år 1913 till resp. 65·9, 10·4 och 8·5 (samt dessutom 15·2 %, som ej fördelats efter ålder och kön). Förutsätter man, att sissnämnda antal ej specificerade fördelade sig proportionellt på de övriga redovisade grupperna, finner man, att männens andel av totalantalet arbetare ej undergått någon nämnvärd förändring under perioden 1913—1937, men att kvinnorna relativt taget ej oväsentligt ökats på de minderårigas bekostnad.

b. Löneutvecklingen i allmänhet.

I efterföljande tab. 19 meddelas genomsnittssiffror för löneinkomster per arbetstimme, dag och år dels för redogörelseåret 1937 och dels för vart och ett av åren 1913—1936, varvid särskilda lönesiffror beräknats för män, kvinnor och minderåriga. För arbetarpersonalen i dess helhet har därvid, liksom förut beträffande förvaltningspersonalen (se sid. 50), medellönerna standardberäknats under antagande av oförändrad sammansättning under hela perioden med avseende på kön (= 1937). I avsaknad av mera fullständiga uppgifter om medellönen för tidigare år inom olika yrortsgrupper ha däremot några korrigeringar med hänsyn till förskjutningar i arbetarpersonalens fördelning på olika yrortsgrupper icke kunnat ifrågakomma.

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskriget förefinnes direkt jämförelsematerial endast i fråga om dags- och årsinkomster. I syfte att kunna jämföra även timförtjänster vid olika tidpunkter har

Tab. 19. Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. Åren 1913—1937.

År	M ä n			K v i n n o r			M i n d e r å r i g a			S a m t l i g a a r b e t a r e		
	L ö n e i n k o m s t p e r											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
a) Absoluta tal, kr.												
1913	0.45	4.32	1.241	0.24	2.34	651	0.18	1.76	485	0.40	3.81	1.076
1914	0.47	.	.	0.25	.	.	0.19	.	.	0.41	3.88	1.090
1915	0.49	.	.	0.26	.	.	0.21	.	.	0.43	4.12	1.171
1916	0.53	5.14	1.479	0.28	2.73	755	0.23	2.18	600	0.47	4.53	1.281
1917	0.66	6.28	1.773	0.35	3.27	854	0.29	2.71	727	0.58	5.53	1.528
1918	0.96	8.94	2.502	0.50	4.60	1.113	0.41	3.77	971	0.85	7.78	2.136
1919	1.28	11.48	3.186	0.68	6.11	1.634	0.50	4.48	1.186	1.13	10.09	2.752
1920	1.65	13.23	3.607	0.98	7.86	2.136	0.69	5.55	1.456	1.47	11.79	3.174
1921	1.63	13.12	3.363	0.96	7.70	1.820	0.66	5.30	1.193	1.45	11.66	2.916
1922	1.18	9.52	2.570	0.73	5.90	1.498	0.48	3.82	912	1.05	8.51	2.246
1923	1.12	9.11	2.482	0.69	5.53	1.490	0.46	3.66	933	1.00	8.12	2.181
1924	1.14	9.12	2.592	0.70	5.60	1.519	0.47	3.76	983	1.02	8.15	2.272
1925	1.18	9.36	2.651	0.71	5.68	1.539	0.48	3.92	1.047	1.05	8.36	2.325
1926	1.19	9.57	2.707	0.72	5.61	1.567	0.49	3.76	1.049	1.06	8.50	2.372
1927	1.20	9.57	2.753	0.72	5.64	1.601	0.49	3.79	1.073	1.07	8.50	2.414
1928	1.22	9.67	2.697	0.73	5.71	1.614	0.49	3.73	1.035	1.09	8.59	2.371
1929	1.25	9.99	2.846	0.74	5.80	1.637	0.51	3.92	1.099	1.11	8.86	2.492
1930	1.29	10.40	2.865	0.75	5.95	1.671	0.51	3.95	1.096	1.14	9.20	2.511
1931	1.29	10.26	2.767	0.75	5.88	1.582	0.49	3.87	1.016	1.14	9.07	2.416
1932	1.27	10.12	2.597	0.74	5.86	1.583	0.47	3.71	967	1.12	8.95	2.286
1933	1.22	9.75	2.612	0.73	5.75	1.555	0.47	3.67	970	1.08	8.65	2.292
1934	1.22	9.79	2.715	0.73	5.75	1.609	0.47	3.64	1.010	1.08	8.68	2.382
1935	1.24	10.10	2.770	0.74	5.84	1.661	0.48	3.73	1.036	1.10	8.93	2.434
1936	1.25	10.11	2.848	0.75	5.91	1.691	0.48	3.78	1.062	1.11	8.96	2.499
1937	1.29	10.44	2.974	0.77	6.08	1.740	0.50	3.93	1.128	1.15	9.24	2.607
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	104.4	.	.	104.2	.	.	105.6	.	.	104.5	101.8	101.3
1915	108.9	.	.	108.3	.	.	116.7	.	.	109.1	108.2	108.8
1916	117.8	119.0	119.2	116.7	116.0	116.0	127.8	123.9	123.7	118.0	118.9	119.0
1917	146.7	145.4	142.9	145.8	139.7	131.2	161.1	154.0	149.9	147.1	145.2	141.9
1918	213.3	206.9	201.6	208.3	196.6	171.0	227.8	214.2	200.2	213.4	206.2	198.4
1919	284.4	265.7	256.7	283.3	261.1	251.0	277.8	254.5	244.6	284.1	264.9	255.7
1920	366.7	306.2	290.7	408.3	335.9	328.1	383.3	315.3	300.2	371.1	309.4	294.9
1921	362.2	303.7	271.0	400.0	329.1	279.6	366.7	301.1	246.0	365.9	306.0	270.9
1922	262.2	220.4	207.1	304.2	252.1	230.1	266.7	217.0	188.0	266.3	223.2	208.7
1923	248.9	210.9	200.0	287.5	236.3	228.9	255.6	208.0	192.4	252.7	213.2	202.7
1924	253.3	211.1	208.9	291.7	239.3	233.3	261.1	213.6	202.7	257.2	213.9	211.1
1925	262.2	216.7	213.6	295.8	242.7	236.4	266.7	222.7	215.9	265.5	219.3	216.0
1926	264.4	221.5	218.1	300.0	239.7	240.7	272.2	213.6	216.3	268.0	223.0	220.4
1927	266.7	221.5	221.8	300.0	241.0	245.9	272.2	215.3	221.2	270.0	223.1	224.3
1928	271.1	223.8	217.3	304.2	244.0	247.9	272.2	211.9	213.4	274.2	225.3	220.3
1929	277.8	2.11.2	229.3	308.3	247.9	251.4	283.3	222.7	226.6	290.8	232.5	231.5
1930	286.7	240.7	230.9	312.5	254.3	256.7	283.3	224.4	226.0	288.9	241.4	233.3
1931	286.7	237.4	223.0	312.5	251.3	243.0	272.2	219.9	209.4	288.5	238.1	224.5
1932	282.2	234.3	209.3	308.3	250.4	243.2	261.1	210.8	199.4	283.9	234.9	212.3
1933	271.1	225.7	210.4	304.2	245.7	238.9	261.1	208.6	200.0	273.8	226.9	213.0
1934	271.1	226.6	218.3	304.2	245.7	247.2	261.1	206.8	208.2	273.8	227.7	221.3
1935	275.6	233.8	223.2	308.3	249.6	255.1	266.7	211.9	213.6	278.3	234.5	226.1
1936	277.8	234.0	229.5	312.5	252.6	259.8	266.7	214.8	219.0	280.6	235.1	232.2
1937	286.7	241.7	239.6	320.8	259.8	267.3	277.8	223.3	232.6	289.5	242.7	242.2

Tab. 19 (forts.). Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913—1937.

År	M ä n			K v i n n o r			M i n d e r å r i g a			S a m t l i g a a r b e t a r e		
	L ö n e i n k o m s t p e r											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
c) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1930	103·2	104·1	100·7	101·4	102·6	102·1	100·0	100·8	99·7	102·9	103·8	100·8
1931	103·2	102·7	97·2	101·4	101·4	96·6	96·1	98·7	92·4	102·8	102·4	97·0
1932	101·6	101·3	91·3	100·0	101·0	96·7	93·2	94·6	88·0	101·1	101·0	91·7
1933	97·6	97·6	91·8	98·6	99·1	95·0	92·2	93·6	88·3	97·5	97·6	92·0
1934	97·6	98·0	95·4	98·6	99·1	98·3	92·2	92·9	91·9	97·5	97·9	95·6
1935	99·2	101·1	97·3	100·0	100·7	101·4	94·1	95·2	94·3	99·1	100·8	97·7
1936	100·0	101·2	100·1	101·4	101·9	103·3	94·1	96·4	96·6	99·9	101·1	100·3
1937	103·2	104·5	104·5	104·1	104·8	106·3	98·0	100·3	102·6	103·1	104·4	104·6
d) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	102·4	.	102·1	.	.	103·4	.	.	102·4	99·8	99·3	
1915	94·7	.	94·2	.	.	101·4	.	.	94·9	94·0	94·6	
1916	90·6	91·5	91·7	89·7	89·7	89·2	98·3	95·3	95·2	90·8	91·5	91·6
1917	90·5	89·7	88·2	90·0	86·3	81·0	99·4	95·0	92·5	90·8	89·6	87·6
1918	94·8	92·0	89·6	92·6	87·4	76·0	101·2	95·2	89·0	94·8	91·7	88·2
1919	109·0	101·8	98·4	108·6	100·0	96·2	106·4	97·5	93·7	108·8	101·5	98·0
1920	136·3	113·8	108·1	151·8	124·9	122·0	142·5	117·2	111·6	138·6	115·0	109·6
1921	150·3	126·0	112·4	166·0	136·5	116·0	152·1	125·0	102·1	151·8	127·0	112·4
1922	131·4	113·0	106·2	156·0	129·3	118·0	136·8	111·3	96·4	136·5	114·5	107·0
1923	140·6	119·1	113·0	162·4	133·5	129·3	144·4	117·4	108·7	142·8	120·4	114·5
1924	145·6	121·3	120·0	167·6	137·5	134·1	150·1	122·8	116·4	147·8	122·9	121·3
1925	149·0	123·1	121·4	168·1	137·9	134·3	151·5	126·5	122·7	150·8	124·6	122·7
1926	153·7	128·8	126·8	174·4	139·4	139·9	158·3	124·2	125·7	155·8	129·6	128·1
1927	155·9	129·5	129·7	175·4	141·0	143·8	159·2	125·9	129·4	157·9	130·5	131·2
1928	158·5	130·9	127·1	177·9	142·7	145·0	159·2	123·9	124·8	160·4	131·8	128·8
1929	164·4	136·8	135·7	182·4	146·7	148·8	167·7	131·8	134·1	166·2	137·6	137·0
1930	174·8	146·8	140·8	190·6	155·0	156·5	172·8	136·8	137·8	176·2	147·2	142·3
1931	180·3	149·4	140·2	196·5	158·0	152·8	171·2	138·3	131·8	181·5	149·8	141·2
1932	180·9	150·2	134·1	197·7	160·5	155·9	167·4	135·1	127·8	182·0	150·6	136·1
1933	177·2	147·5	137·6	198·8	160·6	156·1	170·7	136·3	130·7	179·0	148·3	139·2
1934	176·0	147·1	142·1	197·5	159·6	160·4	169·6	134·3	135·2	177·8	147·8	143·7
1935	176·6	149·9	143·1	197·6	160·0	163·6	170·9	135·9	136·9	178·4	150·3	144·9
1936	175·8	148·1	145·2	197·8	159·9	164·4	168·8	135·9	138·6	177·6	148·8	146·9
1937	177·0	149·2	147·9	198·0	160·4	165·0	171·5	137·8	143·6	178·7	149·8	149·5
e) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1930	106·3	107·3	103·7	101·4	105·7	105·2	103·0	103·8	102·8	106·0	107·0	103·9
1931	109·7	109·2	103·8	107·7	107·8	102·7	102·1	104·9	98·3	109·2	108·9	103·1
1932	110·1	109·7	98·9	108·3	109·5	104·8	99·8	102·5	95·3	109·5	109·5	99·4
1933	107·8	107·8	101·4	109·0	109·5	104·9	101·8	103·4	97·4	107·7	107·8	101·6
1934	107·1	107·5	104·7	108·3	108·8	107·9	101·1	101·9	100·9	107·0	107·5	104·9
1935	107·4	109·6	105·4	108·3	109·1	109·9	102·0	103·1	102·1	107·4	109·3	105·8
1936	107·0	108·2	107·0	108·4	109·0	110·5	100·7	103·1	103·4	106·9	108·1	107·3
1937	107·7	109·0	109·0	108·5	109·4	110·9	102·3	104·6	107·1	107·5	108·9	109·1

en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetslönen per utgjord arbetstimme verkställt på grundval av föreliggande uppgifter angående löneinkomsten per dag och med ledning av från arbetstidsundersökningar, kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens längd. Å andra sidan har för åren 1921—1925, för vilka uppgifter om antalet utgjorda

Tab. 20. Arbetslönernas och levnadskostnadernas förändringar åren 1925 (1913)—1937.
Samtliga arbetare.

Indextal (1913=100)	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Löneinkomst:													
per timme	265	268	270	274	281	289	288	284	274	274	278	281	289
» dag	219	223	223	225	232	241	238	235	227	228	234	235	243
» år	216	220	224	220	231	233	224	212	213	221	226	232	242
Levnadskostnader	176	172	171	171	169	164	159	156	153	154	156	158	162
Reallön:													
per timme	151	156	158	160	166	176	181	182	179	178	178	178	179
» dag	125	130	130	132	138	147	150	151	148	148	150	149	150
» år	123	128	131	129	137	142	141	136	139	144	145	147	149

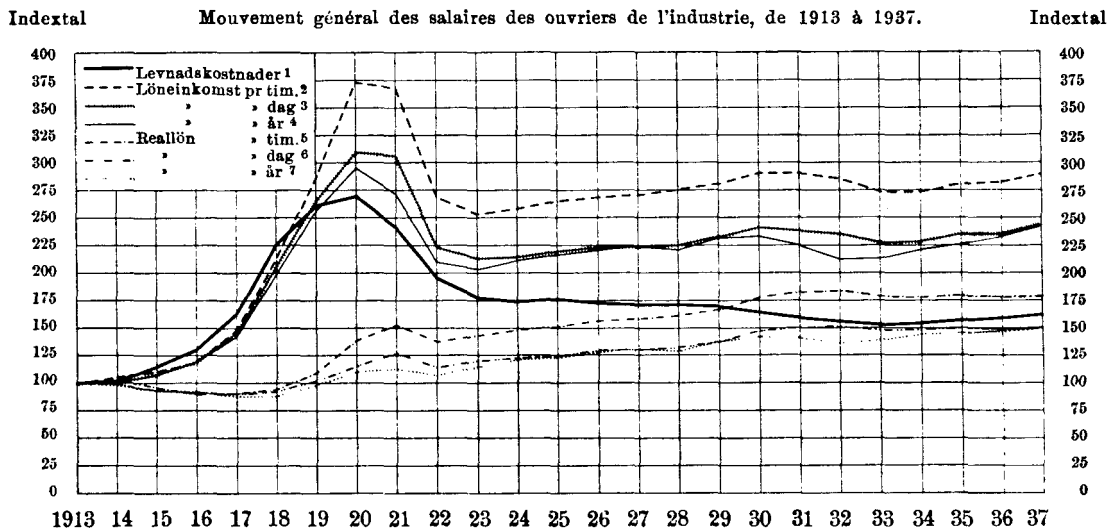
dagsverken ej inhämtats, daglönerna beräknats genom att multiplicera den genomsnittliga timförtjänsten med normalantalet arbetstimmar per dag, d. v. s. 8. På detta sätt ha indextal för tim-, dags- och årsförtjänster kunnat beräknas för varje år under perioden 1913—1937.

I anslutning härtill ha vissa beräkningar utförts för att belysa prisutvecklingens betydelse för arbetslönens faktiska höjd. Ett bedömande av löneutvecklingen förutsätter nämligen en jämförelse i första hand mellan penninglönerna och rådande prisläge. Genom en omräkning av penninglönerna med socialstyrelsens levnadskostnadsindex (jfr ovan) erhållas reallöner, utvisande förändringarna i arbetslönernas köpkraft. I syfte att giva en föreställning om löneförändringarna ur arbetskostnadssynpunkt har därjämte jämförelse skett med kostnaden för övriga produktiva hjälpmedel och med produktprisen i allmänhet.

Av tab. 19 framgår, att stegringen i den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga redovisade arbetare från 1913 till 1937 beräknats till 189 %. Liksom för förvaltningspersonalen kan även för arbetarna konstateras en tendens till utjämning i lönenivån för män och för kvinnor. Från 1913 till 1937 ha sålunda timlönerna för manliga arbetare stigit med i genomsnitt 187 %, medan kvinnornas löneinkomst per timme räknat under motsvarande tid ökats med 221 %. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrien, sådan denna redovisas i kommerskollegii årliga industristatistik, och alltså utesluter arbetare inom byggnadsverksamhet, handel och varulager samt samfärdsel (inkl. spårvägsdrift), framträder denna tendens än starkare, i det att stegringssiffran för timförtjänsten för män sjunker till 173, medan motsvarande siffra för kvinnor blir oförändrad (221 %).

Sedan år 1920, då den nominella timförtjänsten låg som högst, har den minskats med i genomsnitt 22 %. Den ojämförligt största delen av denna sänkning i lönenivån ägde rum år 1922, men även under 1923 var sänkningens relativt stor, ehuru den endast utgjorde en bråkdel av förändringen året därföret. År 1924 hade nedgången icke endast avstannat utan t. o. m. förbytts i en mindre stegring, som fortsatte ända fram till år 1930. Under de därpå

Diagram III. Löneutvecklingen för industriarbetare m. fl. åren
1913—1937.

följande tre åren undergick den genomsnittliga timförtjänsten en mindre sänkning, vilken emellertid under 1934 helt avstannade för att under år 1935 övergå i en lönehöjning, som fortsatt jämväl under de två sista jämförelseåren.

Dagsförtjänsten har, såsom tab. 19 även utvisar, företett en likartad utveckling som timlönen, men fluktuationerna ha i regel varit avsevärt mindre. Medan timförtjänsten från 1913 till 1937 beräknats ha stigit med 189 %, stannade dagsinkomsten vid ett belopp, som med 143 % översteg 1913 års siffra. Orsaken till ifrågavarande skiljaktighet är i huvudsak att söka i minskad genomsnittlig arbetstid per dag. Vid jämförelse med år 1913 inverkar väsentligen, att år 1920 infördes åttatimmarsdag med bibehållande av i huvudsak oförändrad dagsförtjänst, varigenom denna kom att utslås på ett mindre antal arbetstimmar än tidigare. Särskilt för åren 1931—1933 tillkommo av den ekonomiska krisen föranledda inskränkningar i arbetstiden, som även vid oförändrade timlöner verkat sänkande på den faktiska dagsförtjänsten.

Ännu större betydelse i lönehänseende ha dylika inskränkningar i antalet arbetstimmar fått i fråga om den genomsnittliga årsförtjänsten, för vilken tabellen redovisar en stegring mellan åren 1913 och 1933 med 113 %, medan löneinkomsten per dag under samma tid ökades åtskilligt mer eller med 127 %. Under de därpå följande åren har emellertid en utjämnning ägt rum mellan dessa stegringsstal på grund av den ökade sysselsätt-

¹ Nombre indice du coût de la vie (villes et agglomérations urbaines). — ² Salaire nominal par heure. — ³ Salaire nominal par jour. — ⁴ Salaire nominal par an. — ⁵ Salaire réel par heure. — ⁶ Salaire réel par jour. — ⁷ Salaire réel par an.

Tab. 21. **Arbetslönernas och arbetskostnadernas förändringar åren 1925 (1913)—1937.**
(Manliga arbetare inom den egentliga industrien.)

Indextal (1913=100)	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Löneinkomst:													
per timme . . .	247	251	253	256	262	269	269	262	258	258	262	264	271
per år	199	204	209	202	217	219	210	195	197	208	213	220	230
Reallön per år . .	113	119	122	118	128	134	132	125	129	135	137	139	142
Löneinkomsten omräknad med:													
industriprodukt- index	146	155	159	162	171	188	212	213	213	208	210	206	194
råvaruprisindex	160	177	183	178	194	228	251	240	242	235	232	227	217

ningen, varigenom årsförtjänstens stegring t. o. m. redogörelseåret 1937 i förhållande till år 1913 uppgår till 142 % (mot 143 % för dagsförtjänsten).

I tab. 20 ha för vinnande av större överskådlighet sammanförts indextal, som — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — ange den genomsnittliga stegringen (sedan 1913) under åren 1925—1937 av nominal- och reallönen per timme, per dag och per år, kompletterade med socialstyrelsens ovan nämnda indextal för levnadskostnadernas förändringar.¹

Det framgår av diagram III, att till och med år 1918 var stegringen av såväl tim- som daglöner mindre än levnadskostnadsökningen, vilket innebär, att motsvarande reallöner under denna period voro lägre än utgångsåret 1913. Från och med år 1919 har förhållandet blivit det motsatta. Även årslönerna ha varit underkastade en liknande utveckling, fastän jämvikt mellan löner och levnadskostnader i detta fall inträdde först ett år senare eller 1920. Sedan sålunda de tre reallöneserierna — ehuru delvis under olika år — ånyo passerat basårets löneläge (100), ha de fortsatt att stiga under den återstående delen av undersökningsperioden — med undantag allenast för enstaka år.

För redogörelseåret 1937 beräknas reallönen ligga i fråga om årslöner 49, daglöner 50 och timlöner 79 % över 1913 års nivå. — Begränsar man, som förut skett i fråga om penninglönerna, undersökningen till att avse endast den egentliga industrien, finner man, att reallönens stegringssiffror bli lägre eller för årslöner 44, daglöner 41 och för timlöner 67 % sedan förkrigstiden.

Enär stegringen är betydligt större för arbetsinkomsten per timme än beträffande förtjänsten per år, kan löneutvecklingen antagas ha medfört en större fördyring av produktionens arbetskostnader än som motsvarar uppgången i arbetarnas köpkraft. För att mera direkt visa, huru förändringarna i prisrelationerna påverkat utvecklingen av lönerna ur arbetar-, resp. företagsynpunkt, ha i ovanstående tab. 21 indextalen för den genomsnitt-

¹ För tidigare år hänvisas till sid. 9.

liga årsförtjänsten för manliga arbetare inom den egentliga industrien omräknats över levnadskostnadsindex, medan samtidigt arbetarnas genomsnittliga timförtjänster dividerats med kommerskollegii indexserier för industriproduktpris resp. råvarupris.¹

En jämförelse mellan sifferserierna visar, att den reala årsförtjänsten för manliga industriarbetare stigit med 42 % till år 1937 i förhållande till år 1913, medan timförtjänsten omräknad med industriprodukt- resp. råvaruprisen under motsvarande tid visat en stegring med resp. 94 och 117 %.

Det torde emellertid böra framhållas, att i det föregående anförda genomsnittstal icke kunna göra anspråk på annat än att giva en ungefärlig bild av förändringarna i löner och prisutveckling. Härtill kommer, att beträffande särskilda orter och industrigrenar speciella förhållanden kunna åstadkomma betydande avvikelser från de allmänna genomsnittstalen. För närmare belysning härav hänvisas till följande kapitel.

c. Löneinkomster per timme.

Genomsnittliga timförtjänster. Givetvis inrymma de i det föregående meddelade genomsnittstalen för timlönerna rätt betydande olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Förutom efter ålder och kön samt dyrtidsförhållanden (jfr sid. 83) växla lönevillkoren allt efter de anställdas olika yrken, och även inom samma yrke variera lönerna bl. a. med hänsyn till arbetarens kompetens och ställning till yrket. I viss utsträckning ha kollektivavtalen verkat normerande och utjämnande. Olikheterna i de faktiska lönebeloppen äro emellertid fortvarande ganska stora, att döma bl. a. av vissa undersökningar över lönernas »spridning» i fråga om arbetare m. fl.² På grund av det summariska primärmaterialet för förevarande undersökning måste man emellertid här begränsa sig till den jämförelse mellan medellönerna för män, kvinnor och minderåriga inom olika näringsgrenar och näringsgrupper, som meddelas i tab. 22. I fråga om manliga arbetare ger diagram IV (sid. 68) en åskådlig överblick över timlönens storlek och förändringar inom de näringsgrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913. — Beträffande de i tab. 22 meddelade lönesiffrorna för *m i n d e r å r i g a* arbetare bör särskilt beaktas, att de icke utan vidare kunna läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter torde föreligga med hänsyn bl. a. till de redovisade arbetarnas medelålder. Medan de vid spårvägs- och omnibusdrift, övriga kommunala verk och byggnadsarbeten samt skeppsvarv m. fl. anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna per timme, merendels torde vara ynglingar, som nalkas adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete, synes inom glasindustrien m. fl. näringsgrenar, där

¹ Jfr Statens offentliga utredningar 1931:20, sid. 166.

² Se härom: Sveriges officiella statistik: socialstatistik. Anställnings- och avlöningsförhållandena för lägre personal i allmän tjänst (utg. 1931). — Betänkande med förslag till civilt avlöningsreglemente. Statens offentliga utredningar 1937:48, sid. 552 o. f.

Diagram IV. Genomsnittliga löneinkomster åren 1913 och 1937 per arbetstimme och per arbetsdag för vuxna manliga arbetare.

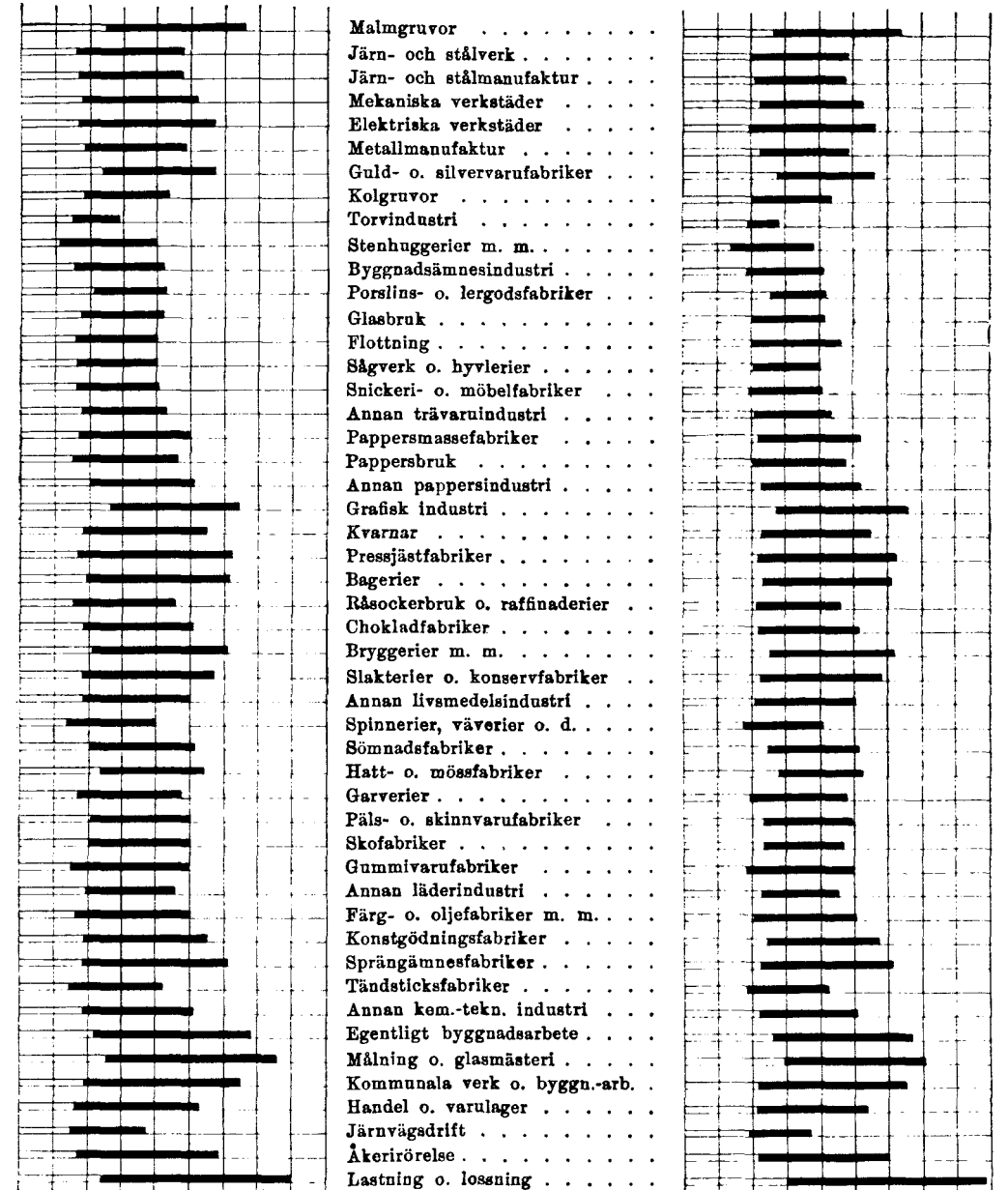
Gains moyens par heure et par jour des ouvriers adultes, en 1913 et en 1937.

Öre per timme:¹

25 50 75 100 125 150 175 200

Kronor per dag:²

2 4 6 8 10 12 14 16

1913 1937

1913 1937

¹ Öre par heure. — ² Cour. par jour.

lönenivån är avsevärt lägre, i betydande utsträckning sysselsätts yngre personer.

Såsom i översiktstabellen över lönenivåns förändringar meddelats, har den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga redovisade arbetare, oavsett ålder och kön, år 1937 beräknats till 1'15 kr., varav enligt tab. 22 1'11 kr. (96'5 %) intjänats på ordinarie tid och återstoden utgjort ersättning för övertidsarbete, värde av åtnjutna naturaförmåner m. m. För vuxna manliga arbetare har medellönen (1'29 kr.) legat över men för kvinnor (0'77 kr.) och minderåriga (0'50 kr.) avsevärt under den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga arbetare. Den ordinarie timförtjänsten utgjorde i genomsnitt för män 1'24 kr., för kvinnor 0'75 kr. och för minderåriga 0'49 kr. eller resp. 96'1, 97'4 och 98'0 % av totala löneinkomsten.

Timlönernas fluktuationer inom olika näringsgrenar. Tidigare har påvisats, att löneutvecklingen tett sig rätt olika för manliga och för kvinnliga arbetare. Från år 1913 till år 1937 har sålunda för vuxna manliga arbetare timlönen stigit med i genomsnitt 187 %, medan kvinnornas timförtjänst under motsvarande tid ökats med 221 %. Lönefluktuationerna bli givetvis mera varierande, om man med hjälp av tab. 22 undersöker motsvarande stegringstal inom de särskilda företagsgrupperna. För att underlätta ett närmare studium av löneutvecklingen inom dylika grupper ha i tablån här nedan sammanställts högsta och lägsta ökningstal i fråga om timförtjänster under perioden.

Timförtjänsternas procentuella stegring åren 1913—1937.

		Högsta ökningsprocenter.			
Män.	%		%		%
Pressjästfabriker	260	Sprängämnesfabriker	217	Råsockerbruk och raffinaderier	255
Stenbrott och stenhuggerier	241	Bagerier	212	Skrädderier o. sömnadsfabriker	255
Åkerirörelse	240			Handel och varulager	255
Kommunala verk och byggnadsarbeten	238	<i>Kvinnor.</i>		Metallmanufaktur	252
Gummivarufabriker	224	Järn- o. stålmanufaktur	274	Bagerier	234
Lastning och lossning	223	Färg-, olje- o. parfymfabriker	271	Tändsticksfabriker	233
Handel och varulager	222	Slakterier o. konserverfabriker	270	Pappersbruk o. pappfabriker	226
Elektriska verkstäder	219				
		Lägsta ökningsprocenter.			
Män.	%		%		%
Päls- o. skinnvarufabriker	140	Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker	96	Spinnerier, väverier o. d.	200
Sågverk o. hyvlerier	138	Torvindustri	85	Elektriska verkstäder	194
»Annan» trävaruindustri	136			Päls- o. skinnvarufabriker	189
»Annan» läder-, hår- o. gummivaruindustri	133	<i>Kvinnor.</i>		Hatt- och mössfabriker	185
Glasbruk	131	Choklad- o. karamellfabriker	222	Skofabriker	165
Guld- o. silvervarufabriker	129	Bryggerier o. läskedrycksfabriker	217	Grafisk industri	161
Hatt- och mössfabriker	125	»Annan» pappersindustri	208	Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker	123
Kolgruvor	125				

(Forts. å sid. 79.)

Tab. 22. Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1937.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst												
			per timme							per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.), kr.	per år			
			ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d., kr.	i ge- nom- snitt, kr.	in- dex- tal 1913 =100	ordi- narie tid, kr.			inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d., kr.	in- dex- tal 1913 =100		
			antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.					ac- kord, kr.	ordinarie tid, kr.				
<i>Malmbrytning o. metallin- dustri</i> . . . . . (1754)	145 436	2 335 60.8									9.59	56.68	2 610	2 771	228
män	124 470	2 343 62.0	1.06	1.33	1.23	1.28					10.36	61.29	2 809	2 995	228
kvinnor	6 839	2 309 57.0	0.69	0.91	0.82	0.83					6.67	39.10	1 856	1 922	237
minderåriga	14 127	2 275 51.2	0.41	0.64	0.52	0.53					4.20	24.72	1 189	1 213	212
<i>Gruvor o. anriktningsverk</i> (51)	8 976	2 201 74.2									12.39	74.10	3 278	3 484	241
män	8 571	2 197 75.5	1.18	1.68	1.55	1.63	259				12.75	76.28	3 369	3 532	234
minderåriga	368	2 278 49.1	0.47	0.70	0.58	0.61	226				4.81	28.69	1 322	1 381	216
<i>Därav i mellersta Sverige</i> . . . (38)	5 214	2 238 70.9									9.23	55.19	2 500	2 637	231
män	4 931	2 232 72.1	0.86	1.28	1.17	1.22	249				9.53	56.97	2 576	2 718	228
minderåriga	264	2 339 47.4	0.41	0.61	0.51	0.52	217				4.19	24.93	1 176	1 223	224
<i>norra Sverige</i> . . . . . (13)	3 762	2 149 79.0									16.94	101.35	4 360	4 658	249
män	3 640	2 149 80.1	1.67	2.19	2.09	2.21	273				17.29	103.43	4 447	4 752	243
minderåriga	104	2 124 54.1	0.67	0.91	0.80	0.84	280				6.51	38.94	1 693	1 782	233
<i>Järn-, stål- o. kopparverk</i> (46)	23 175	2 336 76.8									9.39	56.15	2 568	2 704	235
män	21 940	2 337 78.1	0.87	1.22	1.15	1.19	290				9.66	57.75	2 637	2 779	237
minderåriga	1 215	2 333 55.0	0.42	0.71	0.58	0.59	295				4.71	28.19	1 340	1 376	244
<i>Järn- o. stålmanufaktur</i> (409)	22 654	2 328 53.3									8.65	50.95	2 397	2 502	232
män	18 721	2 334 54.3	0.99	1.27	1.15	1.18	268				9.49	55.90	2 623	2 745	227
kvinnor	1 164	2 340 53.1	0.57	0.81	0.70	0.71	374				5.68	33.82	1 610	1 664	312
minderåriga	2 769	2 283 46.6	0.41	0.65	0.52	0.53	312				4.21	24.70	1 194	1 214	273
<i>Mekaniska verkstäder</i> (919)	67 599	2 354 59.0									9.77	57.72	2 641	2 834	230
män	59 570	2 364 60.0	1.09	1.33	1.24	1.29	274				10.47	61.86	2 812	3 037	229
kvinnor	2 030	2 293 49.0	0.67	0.81	0.74	0.78	325				6.24	36.94	1 648	1 811	270
minderåriga	5 999	2 265 51.1	0.38	0.62	0.50	0.51	243				4.02	23.68	1 135	1 166	201
<i>Skeppsvarv</i> . . . . . (74)	12 693	2 342 74.8									10.26	60.47	2 702	2 926	
män	11 830	2 348 74.8	1.11	1.31	1.27	1.30					10.68	62.94	2 806	3 045	
minderåriga	846	2 255 76.6	0.38	0.63	0.57	0.58					4.52	26.69	1 292	1 298	
<i>Övriga verkstäder</i> . . . (845)	54 906	2 357 55.0									9.66	57.09	2 626	2 813	
män	47 740	2 368 56.0	1.09	1.33	1.23	1.28					10.42	61.60	2 814	3 035	
kvinnor	2 013	2 292 49.9	0.67	0.81	0.74	0.78					6.25	36.98	1 649	1 812	
minderåriga	5 153	2 266 46.5	0.38	0.62	0.49	0.50					3.94	23.20	1 107	1 144	
<i>Elektriska verkstäder</i> . (91)	13 812	2 354 53.0									9.59	56.08	2 628	2 771	257
män	9 200	2 387 47.8	1.22	1.47	1.34	1.37	319				11.24	65.96	3 089	3 274	289
kvinnor	2 495	2 301 67.2	0.79	0.98	0.92	0.94	294				7.62	43.91	2 077	2 159	274
minderåriga	2 117	2 271 59.9	0.47	0.64	0.57	0.57	259				4.66	26.79	1 293	1 304	228
<i>Metallmanufaktur</i> . . . (192)	8 002	2 334 51.8									8.31	48.79	2 331	2 426	218
män	5 737	2 352 52.4	1.07	1.28	1.18	1.21	252				9.68	56.88	2 715	2 838	223
kvinnor	811	2 335 54.8	0.66	0.90	0.79	0.81	332				6.52	38.14	1 818	1 882	309
<i>Guld- och silvvervarufabri- ker</i> . . . . . (46)	1 218	2 251 33.1									8.90	51.62	2 483	2 558	209
män	731	2 275 39.6	1.23	1.65	1.40	1.42	229				11.17	64.97	3 122	3 225	196
kvinnor	282	2 236 21.7	0.76	1.02	0.82	0.83					6.44	37.75	1 817	1 865	

Tab. 22 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1937.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme						per dag (inkl. över- tid, natu- ra- för- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- ra- för- mån- er o. d.), kr.	per år			
			ordinarie tid					inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.			ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.		
			antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.					in- dex- tal 1913 =100	kr.	in- dex- tal 1913 =100
<i>Jord- o. stenindustri</i> . (665)	29 958	47.2	.	.	.	.	.	7.50	44.39	.	.	.	.	.
män	25 970	48.7	0.91	1.07	0.99	1.02	.	8.00	47.35	.	.	.	.	.
kvinnor	1 848	50.3	0.54	0.72	0.63	0.64	.	5.06	30.08	.	.	.	.	.
minderåriga	2 140	25.4	0.41	0.58	0.45	0.46	.	3.59	21.20	.	.	.	.	.
<i>Kolgruvor</i> . . . . . (4)	1 342	2 215	50.7	.	.	.	.	8.53	51.15	2 171	2 366	.	.	.
män	1 309	2 212	51.6	0.80	1.20	1.01	1.08	225	8.65	51.93	2 199	2 398	.	.
<i>Torvindstri</i> . . . . . (88)	1 428	78.5	.	.	.	.	.	5.38	31.63	.	.	.	.	.
män	1 251	78.4	0.67	0.73	0.72	0.72	185	5.58	32.85	.	.	.	.	.
<i>Stenbrott o. stenhuggerier</i> (162)	6 269	56.0	.	.	.	.	.	7.53	43.86	.	.	.	.	.
män	6 160	56.0	0.99	0.98	0.98	0.99	341	7.59	44.18	.	.	.	.	.
<i>Byggnadsämnesindustri</i> (320)	11 397	2 258	48.1	.	.	.	.	7.96	47.33	2 198	2 279	215	.	.
män	10 656	2 262	49.4	0.91	1.12	1.01	1.04	274	8.21	48.85	2 268	2 353	217	.
<i>Cementfabriker</i> . . . . . (18)	1 850	2 262	27.2	.	.	.	.	8.58	51.33	2 322	2 428	.	.	.
män	1 763	2 265	28.2	0.98	1.28	1.07	1.10	.	8.80	52.69	2 381	2 491	.	.
<i>Tegelbruk</i> . . . . . (177)	5 718	2 267	57.6	.	.	.	.	7.81	46.41	2 158	2 233	.	.	.
män	5 176	2 274	59.7	0.86	1.11	1.01	1.03	.	8.18	48.63	2 269	2 350	.	.
<i>Kalkbruk o. cementvaru- fabriker</i> . . . . . (125)	3 829	2 246	45.6	.	.	.	.	7.85	46.66	2 182	2 258	.	.	.
män	3 717	2 248	46.7	0.92	1.08	1.00	1.02	.	7.97	47.34	2 214	2 291	.	.
<i>Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker</i> . . . . . (24)	4 174	2 298	43.5	.	.	.	.	6.70	39.90	1 906	1 970	181	.	.
män	2 245	2 326	37.0	0.94	1.18	1.03	1.06	196	8.27	49.20	2 361	2 455	170	.
kvinnor	1 308	2 290	61.0	0.58	0.73	0.67	0.69	223	5.40	32.18	1 531	1 573	189	.
<i>Porslinsfabriker</i> . . . . . (8)	2 497	2 301	48.6	.	.	.	.	6.73	39.85	1 857	1 940	.	.	.
män	1 079	2 331	44.3	0.97	1.21	1.08	1.12	.	9.10	53.69	2 477	2 617	.	.
kvinnor	1 015	2 306	61.4	0.57	0.74	0.67	0.69	.	5.48	32.50	1 540	1 590	.	.
<i>Kakel-, sten- o. lergods- fabriker</i> . . . . . (16)	1 677	2 293	35.8	.	.	.	.	6.67	39.99	1 980	2 015	.	.	.
män	1 166	2 322	30.2	0.91	1.14	0.98	0.99	.	7.55	45.22	2 254	2 304	.	.
kvinnor	293	2 233	59.7	0.59	0.73	0.67	0.68	.	5.13	31.09	1 500	1 512	.	.
<i>Glasbruk</i> . . . . . (67)	5 348	2 195	33.2	.	.	.	.	7.32	43.34	1 890	2 032	212	.	.
män	4 349	2 200	38.2	0.88	1.11	0.97	1.04	231	8.21	48.76	2 120	2 290	193	.
minderåriga	657	2 138	9.1	0.34	0.58	0.36	0.37	264	2.96	17.29	774	794	212	.
<i>Kristall- o. småglasbruk</i> (38)	3 330	2 162	38.1	.	.	.	.	6.51	38.50	1 685	1 798	.	.	.
män	2 666	2 163	45.9	0.81	1.00	0.90	0.95	.	7.41	44.03	1 923	2 058	.	.
<i>Fönsterglasbruk</i> . . . . . (5)	539	2 060	45.4	.	.	.	.	9.39	56.16	2 289	2 404	.	.	.
män	468	2 074	43.2	1.00	1.45	1.20	1.25	.	10.09	60.30	2 460	2 587	.	.
<i>Buteljglasbruk</i> . . . . . (8)	978	2 314	24.1	.	.	.	.	8.90	53.13	2 292	2 586	.	.	.
män	904	2 320	23.5	0.94	1.35	1.04	1.16	.	9.27	55.35	2 382	2 700	.	.
<i>Träindustri</i> . . . . . (945)	41 274	2 269	45.2	.	.	.	.	7.72	46.10	2 038	2 158	235	.	.
män	37 103	2 274	47.0	0.88	1.05	0.96	1.00	.	8.14	48.68	2 158	2 292	235	.
kvinnor	425	2 228	46.1	0.64	0.76	0.69	0.70	.	5.59	33.41	1 524	1 544	273	.
minderåriga	3 746	2 225	27.1	0.44	0.57	0.48	0.48	.	3.80	22.43	1 046	1 060	210	.

Tab. 22 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1937.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbe- tare under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme					per år					
				ordinarie tid		inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.	per dag (inkl. över- tid, natu- ra- för- måner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- ra- för- måner o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmåner o. d.				
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.					i ge- nom- snitt, kr.	in- dex- tal 1913 =100	kr.	in- dex- tal 1913 =100	
Flottnings . . . . . (17)	2 907	45.3						9.16	55.03					
män	2 867	45.1	0.86	1.15	0.99	1.00	250	9.23	55.41					
Sågverk o. hyvlerier . (425)	21 908	2 237 56.9	0.83	1.00	0.93	1.00	238	7.63	45.67	1 991	2 155	2 220		
män	20 083	2 242 58.8	0.83	1.00	0.93	1.00	238	7.95	47.66	2 077	2 252	2 213		
minderåriga	1 811	2 191 36.7	0.47	0.59	0.51	0.52	236	4.14	24.29	1 121	1 150	213		
Snickeri- o. möbelfabriker (444)	14 533	2 304 29.4						7.55	44.98	2 086	2 166	208		
män	12 691	2 312 31.0	0.91	1.14	0.99	1.01	246	8.11	48.35	2 238	2 332	207		
minderåriga	1 651	2 253 16.9	0.42	0.55	0.44	0.45	250	3.50	20.72	985	992	225		
Annan trävaruindustri . (59)	1 926	2 289 45.1						7.66	45.74	2 107	2 128	230		
män	1 462	2 302 45.7	0.96	1.16	1.06	1.06	236	8.58	51.23	2 365	2 380	190		
Pappers- och grafisk indu- stri . . . . . (705)	47 907	2 387 47.2						9.79	57.66	2 540	2 835	241		
män	39 166	2 402 51.2	1.26	1.17	1.21	1.30		10.78	63.56	2 782	3 121	241		
kvinnor	5 231	2 309 37.5	0.72	0.83	0.76	0.80		6.38	37.43	1 722	1 840	270		
minderåriga	3 510	2 536 14.9	0.43	0.64	0.46	0.48		3.82	22.47	1 065	1 115	228		
Pappersmassfabriker . . (93)	17 026	2 401 60.8						10.18	60.04	2 588	2 921	235		
män	16 297	2 403 62.5	1.07	1.21	1.16	1.24	288	10.42	61.47	2 646	2 989	231		
minderåriga	683	2 348 18.5	0.52	0.73	0.56	0.59	295	4.76	28.25	1 279	1 383	248		
Pappersbruk o. pappfabri- ker . . . . . (64)	14 498	2 360 75.4						8.84	52.07	2 290	2 544	237		
män	12 005	2 391 76.5	0.97	1.11	1.08	1.15	295	9.54	56.27	2 463	2 760	239		
kvinnor	1 732	2 186 81.5	0.57	0.76	0.73	0.75	326	5.81	34.11	1 575	1 628	278		
minderåriga	761	2 271 44.1	0.44	0.63	0.52	0.54	300	4.29	25.19	1 179	1 222	242		
Finpappersbruk . . . (11)	4 840	2 350 82.7						8.79	51.73	2 309	2 540			
män	3 858	2 389 83.3	1.07	1.10	1.09	1.16		9.55	56.30	2 505	2 782			
kvinnor	763	2 176 84.7	0.60	0.77	0.74	0.76		5.98	35.02	1 611	1 661			
minderåriga	219	2 278 64.6	0.48	0.61	0.56	0.58		4.59	26.91	1 278	1 316			
Grovpappersbruk . . (53)	9 658	2 365 71.8						8.86	52.24	2 281	2 547			
män	8 147	2 392 73.3	0.94	1.12	1.08	1.15		9.54	56.26	2 442	2 750			
kvinnor	969	2 193 79.1	0.56	0.75	0.71	0.73		5.68	33.40	1 547	1 602			
minderåriga	542	2 269 35.7	0.43	0.65	0.51	0.52		4.17	24.48	1 138	1 184			
Annan pappersindustri (150)	5 033	2 388 14.9						7.24	42.68	2 018	2 137	261		
män	1 853	2 419 11.6	1.15	1.84	1.24	1.27	249	10.36	61.06	2 888	3 056	234		
kvinnor	2 190	2 389 21.7	0.71	1.01	0.77	0.80	308	6.45	38.05	1 798	1 905	273		
Tapetfabriker . . . (14)	455	2 378 3.5						7.62	44.92	2 144	2 232			
män	331	2 377 0.6	1.06	1.02	1.06	1.08		8.72	51.15	2 433	2 535			
kvinnor	48	2 377 16.8	0.70	1.19	0.79	0.79		6.37	37.93	1 838	1 882			
Annan hithörande indu- stri . . . . . (136)	4 578	2 389 16.0						7.20	42.46	2 006	2 127			
män	1 522	2 428 13.9	1.18	1.86	1.27	1.31		10.71	63.19	2 985	3 170			
kvinnor	2 142	2 389 21.8	0.71	1.01	0.77	0.80		6.45	38.05	1 797	1 905			
Grafisk industri . . . (398)	11 350	2 400 1.9						11.54	67.82	3 053	3 385	280		
män	9 011	2 410 1.6	1.49	2.11	1.50	1.60	242	13.11	77.23	3 483	3 855	242		
kvinnor	1 262	2 341 5.3	0.79	0.98	0.80	0.86	261	7.05	41.01	1 809	2 033	269		
minderåriga	1 077	2 381 0.4	0.42	0.50	0.42	0.44	275	3.53	20.68	979	1 041	262		

Tab. 22 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1937.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst													
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per år					
				ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.			per dag (inkl. över- tid, natu- raför- måner o. d.) kr.		per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- måner o. d.) kr.		ordinarie tid, kr.	
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100
Grafiska anstalter . . (47)	1 544	2 375	4.4	.	.	.	.	.	9.85	57.95	2 690	2 908	.	.	
män	1 079	2 411	2.3	1.39	2.25	1.41	1.46	.	11.96	69.91	3 244	3 523	.	.	
kvinnor	273	2 246	15.8	0.74	0.94	0.78	0.79	.	6.10	36.14	1 680	1 785	.	.	
minderåriga	192	2 360	0.9	0.43	0.58	0.43	0.44	.	3.44	20.79	1 010	1 040	.	.	
Bok- och accidenstrycke- rier . . . . . (250)	6 666	2 417	2.2	.	.	.	.	.	10.92	64.12	2 843	3 206	.	.	
män	5 120	2 429	2.3	1.38	2.08	1.40	1.52	.	12.49	73.49	3 268	3 674	.	.	
kvinnor	860	2 366	2.6	0.80	1.06	0.81	0.89	.	7.43	42.79	1 850	2 122	.	.	
minderåriga	686	2 391	0.3	0.42	0.43	0.42	0.45	.	3.60	21.19	990	1 070	.	.	
Tidningstryckerier . (101)	3 140	2 378	0.1	.	.	.	.	.	13.67	80.64	3 653	4 001	.	.	
män	2 812	2 378	0.1	1.71	.	1.71	1.82	.	14.70	86.97	3 940	4 311	.	.	
kvinnor	129	2 397	0.1	0.79	.	0.79	0.82	.	6.61	39.38	1 850	1 966	.	.	
minderåriga	199	2 367	.	0.39	.	0.39	0.40	.	3.35	18.81	916	941	.	.	
Livsmedelsindustri . . (995)	32 753	2 333	14.0	.	.	.	.	.	9.46	54.98	2 538	2 749	239	.	
män	20 859	2 381	5.5	1.26	1.86	1.29	1.38	.	11.17	65.41	3 024	3 291	240	.	
kvinnor	10 052	2 252	32.8	0.77	0.90	0.82	0.86	.	6.83	39.10	1 816	1 935	262	.	
minderåriga	1 842	2 239	12.4	0.44	0.58	0.46	0.47	.	3.70	21.38	1 016	1 052	229	.	
Kvarnar . . . . . (58)	1 594	2 353	1.9	.	.	.	.	.	10.49	61.61	2 885	3 051	234	.	
män	1 443	2 360	0.2	1.30	1.88	1.30	1.36	296	10.98	64.46	3 021	3 197	243	.	
Pressjästfabriker . . . (6)	203	2 363	0.2	.	.	.	.	.	11.96	71.55	3 208	3 503	278	.	
män	186	2 362	0.2	1.44	2.17	1.44	1.55	360	12.47	74.70	3 342	3 651	272	.	
Bagerier . . . . . (260)	5 509	2 327	3.7	.	.	.	.	.	10.37	60.24	2 905	3 019	268	.	
män	3 380	2 342	0.3	1.48	.	1.48	1.53	312	12.21	71.96	3 457	3 587	255	.	
kvinnor	1 876	2 302	9.2	0.94	1.00	0.94	0.97	334	7.83	44.30	2 162	2 241	272	.	
Mjukbrödsbagerier (210)	3 462	2 357	0.2	.	.	.	.	.	11.15	65.64	3 162	3 297	.	.	
män	2 558	2 358	0.3	1.52	0.83	1.52	1.57	.	12.54	73.88	3 572	3 714	.	.	
kvinnor	783	2 348	.	0.91	.	0.91	0.96	.	7.68	45.08	2 140	2 255	.	.	
Spisbrödsbagerier . . (47)	1 410	2 272	0.5	.	.	.	.	.	10.00	56.16	2 757	2 830	.	.	
män	723	2 287	.	1.39	.	1.39	1.42	.	11.32	66.89	3 165	3 246	.	.	
kvinnor	672	2 259	1.1	1.05	0.63	1.05	1.07	.	8.67	46.17	2 366	2 422	.	.	
Käxfabriker . . . . . (3)	637	2 290	29.4	.	.	.	.	.	6.82	39.40	1 870	1 925	.	.	
män	99	2 319	0.2	1.17	1.72	1.17	1.21	.	9.97	57.53	2 641	2 795	.	.	
kvinnor	421	2 288	38.8	0.71	1.01	0.83	0.84	.	6.81	39.62	1 880	1 926	.	.	
Råsockerbruk och raffinade- rier . . . . . (26)	4 548	2 442	7.5	.	.	.	.	.	8.67	51.90	2 517	2 631	211	.	
män	3 896	2 465	4.9	1.08	1.42	1.10	1.13	297	9.15	54.79	2 661	2 787	214	.	
kvinnor	510	2 321	31.2	0.70	0.89	0.76	0.78	355	6.08	36.28	1 758	1 806	294	.	
Råsockerbruk . . . . . (21)	2 112	2 472	2.2	.	.	.	.	.	8.73	52.13	2 580	2 674	.	.	
män	2 045	2 474	2.2	1.06	1.39	1.07	1.10	.	8.85	52.84	2 616	2 711	.	.	
kvinnor	55	2 402	2.4	0.64	0.79	0.64	0.65	.	5.23	30.77	1 516	1 568	.	.	
Raffinaderier och komb. fabriker . . . . . (5)	2 436	2 417	12.3	.	.	.	.	.	8.62	51.70	2 463	2 594	.	.	
män	1 851	2 456	7.8	1.10	1.43	1.13	1.17	.	9.49	56.99	2 711	2 871	.	.	
kvinnor	455	2 311	34.9	0.71	0.89	0.77	0.79	.	6.19	36.96	1 788	1 835	.	.	

Tab. 22 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1937.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst													
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.), kr.	per år			
				ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.					ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.		
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100	kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100				
Choklad- o. karamellfabr. (83)	4 138	2 312	24.4	.	.	.	.	.	6.53	37.86	1 792	1 873	276		
män	959	2 334	8.1	1.20	1.50	1.22	1.27	270	10.35	60.04	2 780	2 957	222		
kvinnor	2 466	2 315	33.3	0.66	0.86	0.72	0.74	322	5.96	34.51	1 649	1 712	265		
minderåriga	713	2 272	15.4	0.89	0.57	0.42	0.43	307	3.89	19.71	955	971	247		
Bryggerier och läskedrycks- fabriker . . . . . (246)	6 149	2 334	11.0	.	.	.	.	.	11.39	64.92	2 836	3 294	255		
män	4 948	2 349	10.3	1.22	2.28	1.33	1.53	294	12.40	70.66	3 061	3 595	239		
kvinnor	1 073	2 262	15.4	0.84	1.21	0.90	0.95	317	7.55	42.95	2 004	2 150	269		
Brännerier och destillerings- verk . . . . . (10)	417	2 079	3.5	.	.	.	.	.	11.87	71.20	2 750	3 050	.		
män	354	2 074	4.2	1.43	1.29	1.42	1.55	.	12.64	75.82	2 902	3 220	.		
kvinnor	63	2 110	.	0.90	.	0.90	0.99	.	7.76	46.52	1 893	2 089	.		
Bryggerier . . . . . (190)	4 986	2 357	11.0	.	.	.	.	.	11.40	64.47	2 829	3 320	.		
män	4 082	2 374	10.6	1.20	2.23	1.31	1.52	.	12.32	69.69	3 040	3 603	.		
därav utkörare	1 298	2 344	34.3	1.07	2.24	1.47	1.90	.	15.22	88.54	3 439	4 467	.		
övriga	2 784	2 387	0.2	1.24	1.43	1.24	1.34	.	10.97	61.20	2 860	3 201	.		
kvinnor	789	2 271	14.3	0.84	1.22	0.89	0.95	.	7.58	42.63	1 990	2 155	.		
Mineralvatten- och läske- drycksfabriker . . . . . (46)	746	2 323	15.2	.	.	.	.	.	11.08	65.03	2 938	3 256	.		
män	512	2 346	11.6	1.24	2.93	1.44	1.61	.	12.86	75.64	3 348	3 791	.		
därav utkörare	198	2 396	29.3	1.20	2.95	1.71	2.10	.	16.99	99.51	4 077	5 044	.		
övriga	314	2 315	0.3	1.26	2.21	1.27	1.29	.	10.22	60.27	2 899	2 999	.		
kvinnor	221	2 272	24.0	0.84	1.19	0.92	0.95	.	7.39	43.09	2 087	2 151	.		
Tobaksfabriker . . . . . (10)	2 253	2 132	84.3	.	.	.	.	.	8.82	49.75	2 174	2 331	.		
män	523	2 184	58.2	1.24	1.72	1.52	1.67	.	13.41	75.84	3 286	3 653	.		
kvinnor	1 652	2 116	95.0	0.72	0.89	0.89	0.96	.	7.56	42.67	1 871	2 036	.		
Slakterier och konservfabri- ker . . . . . (172)	4 654	2 291	10.9	.	.	.	.	.	9.65	55.48	2 602	2 756	249		
män	2 936	2 410	1.7	1.38	1.26	1.38	1.42	309	11.60	67.76	3 232	3 426	263		
kvinnor	1 390	2 101	31.6	0.82	0.86	0.84	0.85	370	6.61	36.89	1 706	1 789	.		
Slakterier och charkuteri- fabriker . . . . . (128)	2 941	2 415	0.0	.	.	.	.	.	11.37	66.90	3 206	3 379	.		
män	2 439	2 421	0.0	1.45	.	1.45	1.49	.	12.16	71.51	3 424	3 615	.		
kvinnor	422	2 385	.	1.00	.	1.00	1.03	.	8.24	48.60	2 375	2 459	.		
Konservfabriker . . . . . (44)	1 713	2 080	32.2	.	.	.	.	.	6.85	34.87	1 577	1 687	.		
män	497	2 358	9.9	1.01	1.24	1.03	1.06	.	8.72	49.23	2 301	2 502	.		
kvinnor	968	1 978	48.2	0.62	0.86	0.75	0.76	.	5.78	31.46	1 414	1 497	.		
Annan livsmedelsindustri (134)	3 705	2 395	1.4	.	.	.	.	.	8.74	51.94	2 338	2 612	234		
män	2 588	2 400	0.9	1.16	1.20	1.16	1.25	266	10.03	60.01	2 737	3 008	225		
Mejerier o. margarinfabr. (93)	3 043	2 426	0.6	.	.	.	.	.	8.78	52.31	2 349	2 657	.		
män	2 154	2 430	0.6	1.16	1.16	1.16	1.26	.	10.12	60.30	2 762	3 058	.		
Annan hithör. industri (41)	662	2 255	5.5	.	.	.	.	.	8.62	50.15	2 288	2 409	.		
män	434	2 253	2.4	1.18	1.25	1.19	1.23	.	9.87	58.45	2 611	2 761	.		
Textil- och beklädnadsindu- stri . . . . . (668)	65 303	2 283	50.1	.	.	.	.	.	6.31	36.72	1 743	1 818	249		
män	19 459	2 333	33.6	0.97	1.10	1.01	1.05	.	8.47	49.19	2 312	2 454	220		
kvinnor	38 194	2 263	62.1	0.67	0.74	0.71	0.73	.	5.73	33.40	1 590	1 643	256		
minderåriga	7 650	2 256	34.2	0.41	0.56	0.47	0.47	.	3.67	21.29	1 048	1 058	249		

Tab. 22 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1937.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, natu- ra- för- måner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- ra- för- måner o. d.), kr.	per år	
				ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.					ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmåner o. d.
		antal	där- av på ac- kord %	tid- löen, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 = 100	kr.	in- dex- tal 1913 = 100			
Spinnerier, väverier o. d. (352)	43 677	2 304	52.1	.	.	.	.	.	6.25	36.31	1 724	1 805	257
män	16 163	2 336	33.9	0.91	1.07	0.97	1.00	286	8.11	46.96	2 207	2 347	232
kvinnor	22 513	2 287	68.8	0.60	0.71	0.68	0.69	300	5.48	31.91	1 527	1 579	243
minderåriga	5 001	2 278	36.8	0.41	0.56	0.46	0.47	294	3.70	21.46	1 054	1 072	250
Bomullsindustri . . . (67)	16 063	2 311	56.2	.	.	.	.	.	6.39	37.24	1 763	1 851	.
män	6 903	2 346	37.1	0.90	1.03	0.95	0.99	.	8.02	46.37	2 184	2 329	.
kvinnor	7 402	2 281	75.6	0.58	0.70	0.67	0.69	.	5.45	32.02	1 523	1 573	.
minderåriga	1 758	2 296	51.3	0.41	0.56	0.49	0.50	.	3.92	22.80	1 119	1 143	.
Linne-, hamp- och jute- industri . . . . . (22)	6 405	2 295	54.6	.	.	.	.	.	6.06	34.90	1 692	1 763	.
män	2 121	2 307	32.1	0.91	1.09	0.97	1.01	.	8.04	46.53	2 203	2 333	.
kvinnor	3 628	2 300	71.5	0.58	0.70	0.67	0.68	.	5.37	30.89	1 521	1 567	.
minderåriga	656	2 228	34.0	0.40	0.52	0.44	0.45	.	3.50	19.80	983	999	.
Ylleindustri . . . . . (69)	9 534	2 308	48.1	.	.	.	.	.	6.32	36.65	1 722	1 820	.
män	3 972	2 338	32.9	0.91	1.03	0.95	0.99	.	8.04	46.71	2 163	2 316	.
kvinnor	4 524	2 287	66.2	0.59	0.70	0.66	0.68	.	5.41	31.32	1 488	1 554	.
minderåriga	1 038	2 284	29.1	0.42	0.57	0.47	0.47	.	3.71	21.58	1 062	1 079	.
Trikkåfabriker . . . . (115)	8 545	2 292	55.2	.	.	.	.	.	5.95	34.80	1 651	1 710	.
män	1 636	2 318	40.2	0.94	1.22	1.05	1.08	.	8.76	50.78	2 389	2 514	.
kvinnor	5 735	2 290	64.8	0.63	0.73	0.70	0.71	.	5.64	33.09	1 571	1 621	.
minderåriga	1 174	2 268	29.2	0.40	0.55	0.45	0.43	.	3.55	20.74	1 010	1 025	.
Band-, gardin- o. bindgarns- fabriker . . . . . (47)	2 191	2 306	38.5	.	.	.	.	.	6.13	35.64	1 723	1 776	.
män	818	2 354	28.9	0.95	1.09	0.99	1.01	.	8.18	47.49	2 305	2 389	.
kvinnor	1 031	2 269	53.3	0.61	0.72	0.67	0.68	.	5.40	31.31	1 506	1 548	.
minderåriga	342	2 304	18.1	0.40	0.57	0.43	0.45	.	3.40	20.00	988	998	.
Färgerier, blekerier o. im- pregneringsfabriker . (32)	939	2 325	6.6	.	.	.	.	.	7.30	41.74	1 962	2 102	.
män	713	2 348	4.0	0.93	1.14	0.94	0.98	.	8.00	45.99	2 137	2 307	.
kvinnor	193	2 244	16.1	0.63	0.83	0.66	0.68	.	5.33	29.86	1 462	1 524	.
minderåriga	33	2 263	11.2	0.43	0.55	0.44	0.45	.	3.57	20.19	999	1 018	.
Skrädderier o. sömnadsfabri- ker . . . . . (282)	20 131	2 243	45.4	.	.	.	.	.	6.45	37.70	1 790	1 845	222
män	3 131	2 315	31.0	1.24	1.29	1.25	1.28	251	10.23	60.20	2 841	2 971	199
kvinnor	14 536	2 233	51.2	0.74	0.79	0.77	0.78	355	6.10	35.63	1 688	1 739	280
minderåriga	2 464	2 213	29.4	0.43	0.59	0.47	0.47	336	3.63	21.14	1 047	1 047	262
Hatt- och mössfabriker . (34)	1 495	2 189	53.2	.	.	.	.	.	6.14	35.63	1 685	1 741	249
män	165	2 267	48.8	1.16	1.51	1.33	1.35	225	10.46	61.41	2 981	3 053	197
kvinnor	1 145	2 175	59.2	0.70	0.80	0.76	0.77	285	5.98	34.64	1 626	1 685	275
Läder-, hår- och gummivaru- fabriker . . . . . (352)	17 996	2 174	47.7	.	.	.	.	.	7.54	44.00	2 072	2 129	231
män	9 821	2 192	49.2	1.08	1.31	1.19	1.21	.	9.44	55.19	2 572	2 661	210
kvinnor	5 447	2 157	56.1	0.70	0.86	0.79	0.80	.	6.07	35.63	1 679	1 721	233
minderåriga	2 728	2 147	24.9	0.43	0.61	0.48	0.48	.	3.64	20.90	1 019	1 028	276

Tab. 22 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1937.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- samt- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme							per dag (inkl. över- tid, natu- ra- förmåner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- ra- förmåner o. d.), kr.	per år		
			antal	där- av på ack- ord %	ordinarie tid		inkl. över- tid, natu- ra- förmåner o. d. kr.	in- dex- tal 1918 =100	ordi- narie tid, kr.			inkl. över- tid, natu- ra- förmåner o. d. kr.	in- dex- tal 1918 =100	
					tid- lön, kr.	ac- kord, kr.								i ge- nom- snitt, kr.
Garverier . . . . . (30)	1 869	2 288	50.5	.	.	.	.	.	8.76	49.40	2 445	2 511	223	
män	1 545	2 271	54.0	1.00	1.31	1.17	1.19	283	9.54	55.27	2 633	2 708	233	
Påls- o. skinnvarufabriker (47)	892	2 355	25.7	.	.	.	.	.	7.07	41.86	1 965	2 076	251	
män	307	2 347	9.2	1.25	1.26	1.25	1.25	240	9.38	58.75	2 860	2 860	212	
kvinnor	485	2 367	32.5	0.77	0.80	0.78	0.78	289	6.26	36.92	1 802	1 852	284	
Skofabriker . . . . . (151)	8 690	2 041	54.6	.	.	.	.	.	7.80	42.69	1 976	2 008	230	
män	4 528	2 058	61.3	1.11	1.32	1.24	1.25	250	9.33	54.46	2 526	2 561	196	
kvinnor	2 851	2 022	58.1	0.68	0.89	0.80	0.82	265	6.00	34.98	1 612	1 648	207	
minderåriga	1 311	2 024	23.6	0.88	0.60	0.43	0.43	287	3.18	18.74	870	878	239	
Gummivarufabriker . . . (37)	3 228	2 299	49.9	.	.	.	.	.	7.96	46.49	2 212	2 295	274	
män	1 651	2 323	37.4	1.08	1.39	1.20	1.23	324	9.96	58.10	2 747	2 871	220	
kvinnor	1 116	2 274	73.8	0.67	0.88	0.79	0.81	.	6.36	37.22	1 789	1 833	.	
Annan hithörande industri (87)	3 317	2 301	32.0	.	.	.	.	.	7.14	42.28	1 994	2 083	180	
män	1 790	2 325	33.3	1.05	1.21	1.10	1.14	233	9.05	53.59	2 488	2 643	190	
Kemisk-teknisk industri (221)	12 204	2 327	31.9	.	.	.	.	.	8.71	50.47	2 392	2 537	284	
män	8 289	2 373	29.3	1.15	1.38	1.22	1.27	.	10.19	59.78	2 826	3 009	259	
kvinnor	2 953	2 213	45.2	0.69	0.79	0.74	0.76	.	6.01	33.66	1 617	1 683	276	
minderåriga	962	2 284	16.0	0.44	0.68	0.47	0.48	.	3.77	21.75	1 066	1 093	257	
Färg-, olje- o. parfymfabr. (88)	3 291	2 330	6.5	.	.	.	.	.	8.15	47.57	2 203	2 364	255	
män	1 942	2 360	3.3	1.17	1.71	1.19	1.25	305	10.10	59.18	2 721	2 938	244	
kvinnor	917	2 281	14.8	0.71	1.00	0.75	0.78	371	6.24	35.91	1 702	1 785	303	
Färg- o. fernissfabriker (30)	624	2 356	2.9	.	.	.	.	.	8.77	50.97	2 385	2 569	.	
män	477	2 357	1.2	1.17	1.55	1.18	1.23	.	9.91	57.67	2 700	2 902	.	
kvinnor	91	2 410	12.9	0.67	1.00	0.71	0.74	.	5.99	34.69	1 682	1 781	.	
Olje-, tvål-, ljus- o. parfym- fabriker . . . . . (58)	2 667	2 324	7.3	.	.	.	.	.	8.01	46.76	2 165	2 317	.	
män	1 465	2 360	3.9	1.17	1.72	1.19	1.25	.	10.16	59.82	2 727	2 950	.	
kvinnor	826	2 268	15.0	0.72	1.00	0.76	0.79	.	6.26	36.05	1 704	1 786	.	
Konstgödningsfabriker . . (6)	503	2 500	27.2	.	.	.	.	.	11.16	65.80	3 154	3 423	247	
män	483	2 500	28.3	1.16	1.75	1.33	1.40	292	11.42	67.32	3 223	3 502	239	
Sprängämnesfabriker . . (9)	1 330	2 416	78.4	.	.	.	.	.	10.75	64.12	3 045	3 232	266	
män	999	2 428	78.0	1.14	1.54	1.46	1.52	317	12.25	73.08	3 472	3 692	289	
Tändsticksfabriker . . . (9)	2 389	2 139	57.9	.	.	.	.	.	7.22	38.29	1 854	1 919	253	
män	1 335	2 254	45.5	0.93	1.10	1.01	1.04	281	8.40	46.81	2 255	2 344	222	
kvinnor	967	2 003	77.7	0.57	0.72	0.69	0.70	333	5.63	28.10	1 373	1 409	237	
minderåriga	87	1 880	53.2	0.50	0.60	0.56	0.57	356	4.53	21.08	1 043	1 064	251	
Annan kemisk-teknisk industri män . . . . . (109)	4 691	2 377	24.2	.	.	.	.	.	8.92	53.07	2 531	2 680	229	
	3 530	2 391	23.3	1.19	1.32	1.22	1.27	276	10.11	60.05	2 861	3 038	238	
Samtl. industrigrupper inkl. säsongsindustri . . . (6 305)	392 831	2 293	49.2	0.94	1.12	1.03	1.07	.	8.59	50.57	.	.	.	
män	285 137	2 309	49.7	1.08	1.25	1.16	1.22	.	9.83	58.08	.	.	.	
kvinnor	70 989	2 257	54.0	0.70	0.78	0.74	0.76	.	6.04	35.15	.	.	.	
minderåriga	36 705	2 241	35.3	0.42	0.61	0.49	0.50	.	3.90	22.82	.	.	.	

Tab. 22 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1937.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- måner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- måner o. d.), kr.	per år	
				ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 =100	ordi- narie tid, kr.			inkl. över- tid, natu- raförmåner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 =100
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.							
Samtliga industrigrupper exkl. säsongindustri . . . (5 832)	376 112	2 313	48·9	0·94	1·12	1·03	1·07	·	8·82	50·74	2 327	2 484	·
män	269 141	2 336	49·4	1·08	1·26	1·17	1·23	·	9·93	58·63	2 669	2 866	·
kvinnor	70 911	2 259	53·9	0·70	0·78	0·74	0·76	·	6·04	35·16	1 659	1 729	·
minderåriga	36 060	2 256	35·1	0·42	0·61	0·49	0·50	·	3·90	22·81	1 097	1 119	·
Byggnadsverksamhet (1 747)	29 631	·	44·4	·	·	·	·	·	13·16	77·51	·	·	·
män	28 954	·	45·1	1·29	2·17	1·69	1·70	·	18·35	78·60	·	·	·
minderåriga	677	·	14·6	0·58	1·23	0·68	0·68	·	5·17	30·44	·	·	·
Egentl. byggnadsarbete (814)	19 362	·	39·3	·	·	·	·	·	13·31	78·54	·	·	·
män	19 123	·	39·4	1·28	2·30	1·69	1·70	309	13·39	79·00	·	·	·
Husbyggnadsarbete (770)	16 232	·	38·6	·	·	·	·	·	13·78	81·14	·	·	·
män	16 035	·	38·6	1·31	2·45	1·76	1·76	·	13·85	81·57	·	·	·
Väg- o. vattenbyggnadsarbete . . . . . (44)	3 130	·	42·5	·	·	·	·	·	11·17	66·29	·	·	·
män	3 088	·	43·1	1·14	1·70	1·39	1·40	·	11·27	66·87	·	·	·
Installationsarbete . . . (305)	6 702	·	57·1	·	·	·	·	·	12·77	75·26	·	·	·
män	6 594	·	57·5	1·27	1·86	1·61	1·64	·	12·89	75·98	·	·	·
Elektriska installationsarbeten . . . . . (63)	1 258	·	43·4	·	·	·	·	·	12·70	75·08	·	·	·
män	1 216	·	43·8	1·28	1·99	1·60	1·64	·	12·96	76·65	·	·	·
Rörledningsarbeten . (242)	5 444	·	60·5	·	·	·	·	·	12·79	75·30	·	·	·
män	5 378	·	60·9	1·27	1·83	1·61	1·65	·	12·88	75·88	·	·	·
Målning och glasmåleri (628)	3 567	·	46·8	·	·	·	·	·	13·16	76·86	·	·	·
män	3 237	·	51·5	1·37	2·35	1·88	1·89	294	14·09	82·21	·	·	·
Statliga verk o. byggnadsarbeten m. m. . . . . (197)	23 468	2 300	41·1	·	·	·	·	·	10·43	60·57	2 800	3 000	·
män	21 248	2 305	40·4	1·13	1·50	1·28	1·35	·	10·88	62·93	2 902	3 122	·
kvinnor	1 410	2 215	51·5	0·74	1·08	0·91	0·97	·	7·66	44·24	2 006	2 131	·
minderåriga	810	2 271	46·4	0·51	0·62	0·56	0·58	·	4·62	26·32	1 269	1 312	·
Mek. o. elektr. verkstäder samt skeppsvarv . . . . . (51)	7 978	2 241	60·6	·	·	·	·	·	11·67	66·17	3 069	3 254	·
män	6 772	2 250	62·7	1·34	1·59	1·50	1·57	·	12·64	71·66	3 325	3 534	·
kvinnor	703	2 167	45·0	0·76	1·09	0·91	0·93	·	7·48	42·97	1 954	2 025	·
minderåriga	502	2 222	53·8	0·44	0·61	0·53	0·54	·	4·31	23·96	1 182	1 205	·
Elektriska linjearbeten och kraftverk . . . . . (19)	6 381	2 352	14·2	·	·	·	·	·	10·17	60·95	2 689	2 965	·
män	6 233	2 352	14·3	1·10	1·72	1·19	1·28	·	10·28	61·68	2 719	3 000	·
Sågverk o. d. . . . . (18)	1 007	·	56·3	·	·	·	·	·	7·64	45·31	·	·	·
män	928	·	55·0	0·87	1·00	0·94	0·99	·	7·93	46·94	·	·	·
Ban- o. byggnadsarbeten (35)	6 546	2 323	43·0	·	·	·	·	·	9·79	56·52	2 700	2 881	·
män	6 486	2 322	43·0	1·03	1·39	1·19	1·24	·	9·83	56·71	2 709	2 890	·
Intendenturverkstäder, förråd o. d. . . . . (74)	1 556	2 284	38·4	·	·	·	·	·	9·96	57·68	2 754	2 857	·
män	829	2 285	24·9	1·36	1·53	1·40	1·50	·	11·91	68·73	3 195	3 425	·
kvinnor	707	2 283	60·4	0·69	1·06	0·92	1·01	·	7·82	45·45	2 080	2 236	·

Tab. 22 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1937.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst														
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme						per dag (inkl. över- tid, natu- ra- för- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- ra- för- mån- er o. d.), kr.	per år					
			antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d. kr.			in- dex- tal 1913 = 100	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natura- förmån- er o. d.			
													kr.	in- dex- tal 1913 = 100		
<i>Kommunala verk o. byggnads- arbeten m. m. . . . .</i> (253)	22 553	2 306	22·7	.	.	.	.	.	.	.	.	12·88	73·59	3 407	3 696	288
män	22 094	2 306	23·1	1·41	1·91	1·53	1·62	338	13·02	74·35	3 446	3 737	267			
minderåriga	459	2 271	2·0	0·68	1·25	0·69	0·76	447	6·00	35·80	1 557	1 731	375			
<i>Kraft-, belysnings- och vatten- verk . . . . .</i> (144)	7 022	2 327	21·8	.	.	.	.	.	12·20	71·92	3 260	3 525	.	.	.	.
män	6 952	2 327	22·0	1·38	1·84	1·45	1·62	.	12·29	72·41	3 283	3 549	.	.	.	.
minderåriga	70	2 321	1·2	0·50	0·69	0·50	0·51	.	3·98	23·93	1 144	1 178	.	.	.	.
<i>Byggnads- o. anläggningsar- beten . . . . .</i> (94)	9 914	2 335	34·6	.	.	.	.	.	12·65	73·37	3 449	3 716	.	.	.	.
män	9 829	2 334	34·8	1·29	1·93	1·62	1·60	.	12·71	73·71	3 464	3 733	.	.	.	.
minderåriga	85	2 421	8·9	0·65	1·31	0·71	0·72	.	5·71	34·07	1 689	1 739	.	.	.	.
<i>Spårvägsdrift . . . . .</i> (14)	4 684	2 242	2·3	.	.	.	.	.	14·73	76·89	3 633	3 996	.	.	.	.
män	4 632	2 241	2·3	1·65	1·96	1·65	1·80	.	14·86	77·42	3 656	4 024	.	.	.	.
<i>Omnibusföretag . . . . .</i> (1)	933	2 164	.	.	.	.	.	.	11·74	70·90	2 871	3 265	.	.	.	.
män	681	2 158	.	1·54	.	1·54	1·74	.	13·56	81·91	3 325	3 760	.	.	.	.
minderåriga	252	2 182	.	0·75	.	0·75	0·88	.	6·87	41·47	1 642	1 925	.	.	.	.
<i>Handel o. varulager . . . . .</i> (951)	9 814	2 378	4·7	.	.	.	.	.	9·31	56·08	2 662	2 787	255	.	.	.
män	7 366	2 365	3·6	1·28	1·63	1·29	1·32	322	10·69	63·39	3 020	3 157	256	.	.	.
kvinnor	1 967	2 367	8·9	0·76	0·74	0·76	0·78	355	6·29	37·46	1 775	1 852	300	.	.	.
minderåriga	481	2 328	3·8	0·39	0·68	0·40	0·41	293	2·49	19·88	921	954	229	.	.	.
<i>Samfärdsl . . . . .</i> (264)	11 078	2 333	44·6	.	.	.	.	.	12·88	75·92	3 136	3 587	301	.	.	.
män	10 721	2 333	45·9	1·07	1·88	1·47	1·57	.	13·16	77·88	3 201	3 671	303	.	.	.
minderåriga	357	2 342	0·4	0·45	0·60	0·45	0·46	.	3·55	21·14	1 044	1 071	199	.	.	.
<i>Järnvägsdrift¹ . . . . .</i> (68)	2 903	2 339	13·6	.	.	.	.	.	7·26	43·40	2 137	2 143	182	.	.	.
män	2 855	2 338	13·8	0·89	1·16	0·92	0·92	242	7·32	43·79	2 156	2 161	180	.	.	.
<i>Omnibusföretag² . . . . .</i> (92)	1 764	2 316	0·0	.	.	.	.	.	8·72	51·87	2 547	2 637	.	.	.	.
män	1 496	2 315	0·0	1·22	1·40	1·22	1·25	.	9·65	57·40	2 810	2 917	.	.	.	.
minderåriga	268	2 322	.	0·46	.	0·46	0·46	.	3·55	21·10	1 055	1 074	.	.	.	.
<i>Åkerirörelse . . . . .</i> (46)	726	2 428	2·7	.	.	.	.	.	11·57	67·42	3 116	3 422	265	.	.	.
män	685	2 427	2·9	1·88	1·60	1·39	1·46	340	12·04	70·03	3 247	3 559	273	.	.	.
<i>Lastning o. lossning . . . . .</i> (58)	5 685	2 323	77·9	.	.	.	.	.	17·67	104·04	3 803	4 641	367	.	.	.
män	5 685	2 323	77·9	1·14	1·94	1·84	2·00	323	17·67	104·04	3 803	4 641	367	.	.	.

¹ Härunder redovisas banarbetare och verkstadsarbetare, medan s. k. linjepersonal (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter, extra linjearbetare o. d.) hänförs till förvaltnings- och befälspersonal. Jfr sid. 56 not 1 och sid. 60 not 1.

² Då löneläget är skäligen olika vid mindre och vid större företag, har här nedan verkställts en fördelning av hithörande företag efter antalet anställda vuxna män:

Företag	Antal företag	Antal anställda	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna män i kr. per timme	dag	vecka	år
med mindre än 5 anställda	32	83	1·08	8·48	50·24	2 557
med 5—10 „	21	160	1·09	8·45	50·84	2 581
med 10 och fl. „	39	1 253	1·29	9·89	58·70	2 983

Tab. 22 (forts.). **Arbetslid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1937.**

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme					per dag (inkl. över- tid, natu- ra- förmåner o. d.), kr.		per vecka (inkl. över- tid, natu- ra- förmåner o. d.), kr.		per år	
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmåner o. d. kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmåner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100	
<i>Tvättinrättningar . . . (19)</i>	987	2 411	16.4	.	.	.	.	.	7.26	43.30	2 069	2 186	.	
män	241	2 414	3.2	1.27	1.22	1.27	1.32	.	10.55	63.17	2 984	3 195	.	
kvinnor	735	2 409	20.7	0.72	0.90	0.76	0.77	.	6.21	37.01	1 779	1 866	.	
minderåriga	11	2 403	19.6	0.56	0.75	0.60	0.61	.	4.65	27.69	1 434	1 455	.	
<i>S:a övriga grupper inkl. säsongindustri . . . (3 431)</i>	97 531	2 240	33.9	1.21	1.84	1.43	1.49	.	11.91	69.58	.	.	.	
män	90 624	2 237	34.9	1.27	1.88	1.49	1.55	.	12.40	72.30	.	.	.	
kvinnor	4 112	2 328	23.8	0.75	0.98	0.80	0.84	.	6.72	39.65	.	.	.	
minderåriga	2 795	2 217	18.2	0.53	0.74	0.57	0.58	.	4.35	26.89	.	.	.	
<i>S:a övriga grupper exkl. säsongindustr . . (1 684)</i>	67 900	2 320	29.9	1.20	1.65	1.34	1.42	.	11.41	66.45	3 026	3 284	.	
män	61 671	2 320	30.6	1.26	1.71	1.40	1.48	.	11.99	69.62	3 162	3 442	.	
kvinnor	4 112	2 328	23.8	0.75	0.98	0.80	0.84	.	6.72	39.65	1 847	1 950	.	
minderåriga	2 117	2 296	19.2	0.51	0.64	0.53	0.56	.	4.13	25.87	1 218	1 281	.	
<i>Samtliga grupper inkl. säsongindustri . . (9 736)</i>	490 362	2 282	46.1	1.00	1.22	1.11	1.15	290	9.24	54.32	.	.	.	
män	375 761	2 291	46.2	1.13	1.36	1.24	1.29	287	10.44	61.48	.	.	.	
kvinnor	75 101	2 261	52.3	0.70	0.79	0.75	0.77	321	6.08	35.40	.	.	.	
minderåriga	39 500	2 240	34.1	0.48	0.62	0.49	0.50	278	3.93	23.11	.	.	.	
<i>Samtliga grupper exkl. säsongindustri (7 516)</i>	444 012	2 314	45.9	0.99	1.17	1.08	1.13	.	9.05	53.16	2 435	2 607	242	
män	330 812	2 333	45.9	1.13	1.32	1.22	1.27	.	10.31	60.70	2 763	2 974	240	
kvinnor	75 023	2 262	52.3	0.70	0.79	0.75	0.77	.	6.08	35.41	1 669	1 740	267	
minderåriga	38 177	2 258	34.2	0.48	0.61	0.49	0.50	.	3.91	22.99	1 104	1 128	233	

Arbetslönerna inom de industriella näringsgrenarna äro i allmänhet fastställda genom kollektivavtal, ingångna mellan vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer. De under år 1937 ingångna avtalen ha i allmänhet medfört förbättringar för arbetarna. I fråga om lönerna ha i vissa fall generella höjningar genomförts, i andra jämkningar uppåt för särskilda grupper av arbetare, företrädesvis de lägst avlönade.¹

Vill man undersöka i vad mån tendensen till stegring i avtalslönerna under redogörelseåret även påverkat de faktiska timförtjänsterna, framträder i tab. 22 i jämförelse med motsvarande tab. 15 i föregående årsbok beträffande manliga arbetare ökning särskilt inom följande näringsgrenar: åkeriförelse (14 %), flottning (11 %), torvindustri (9 %), gruvor och anrikningsverk (9 %), pappersmassfabriker (8 %), »annan» livsmedelsindustri (8 %), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (7.5 %), installationsarbeten (6.5 %) samt spinnerier, väverier o. d. (6.5 %). För kvinnornas del märkes ökning av timförtjänsterna inom skofabriker (6.5 %), pappersbruk (5.5 %), hattfabriker (5.5 %), spinnerier, väverier o. d. (4.5 %), tvättinrättningar (4 %), skrädderier och sömnadsfabriker (4 %) samt »annan» pappersindustri (4 %).

¹ För närmare upplysningar hänvisas till de kvartalsredogörelser för ingångna kollektivavtal, som meddelas i Sociala Meddelanden (ärg. 1937, sid. 267, 675, ärg. 1938, sid. 214).

Ackords- och tidlön. Vid en lönestatistisk undersökning av de genomsnittliga timförtjänsternas höjd inom olika företagsgrupper bör beaktas även deras samband med avlöningsformen och särskilt utbredningen av ackordsarbete.

Beträffande arbetstidens användning ger tab. 22 vid handen, att i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare 46·1 % av antalet arbetstimmar beräknas ha använts för ackordsarbete. Under ackordsarbete inbegripes därvid även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, genom vilka lönen i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. Tabellen visar, att riksmedeltalet för männen (46·2 %) låg obetydligt under men för kvinnorna (52·3 %) rätt avsevärt över det allmänna genomsnittet. Inom de särskilda i tabellen redovisade arbetargrupperna växlade motsvarande tal från så gott som ingenting till över 90 %. För att mera överskådligt belysa, inom vilka arbetsområden ackordsarbetet dominerar, ha i tablan här nedan sammanställts de yrken och fack, inom vilka ackordstimmarna under redogörelseåret uppgått till minst hälften av totala timantalet.

Ackordsyrken.

	Ackords- tim., %		Ackords- tim., %		Ackords- tim., %
<i>Män.</i>					
Torvindstri	78·4	Tobaksfabriker	58·2	Tändsticksfabriker	77·7
Järn-, stål- o. kopparverk	78·1	Installationsarbete	57·5	Gummivarufabriker	73·8
Sprängämnesfabriker	78·0	Stenbrott o. stenhuggerier	56·0	Spinnerier, väverier o. d.	68·8
Lastning o. lossning	77·9	Statliga sågverk	55·0	Elektriska verkstäder	67·2
Pappersbruk o. pappfabriker	76·5	Järn- o. stålmanufaktur	54·3	Porslins-, kakel- o. lergods-fabriker	61·0
Gruvor o. anrikningsverk	75·5	Garverier	54·0	Statens intendenturverkstäder, förråd o. d.	60·4
Statliga mek. o. elektriska verkstäder	62·7	Metallmanufaktur	52·4	Hatt- och mössfabriker	59·2
Pappersmassfabriker	62·6	Kolgruvor	51·6	Skofabriker	58·1
Skofabriker	61·3	Målning och glasmästeri	51·5	Metallmanufaktur	54·8
Mekaniska verkstäder	60·0			Järn- o. stålmanufaktur	53·1
Sågverk o. hyvlerier	58·8	<i>Kvinnor.</i>		Skrädderier o. sömnadsfabriker	51·2
		Tobaksfabriker	95·0		
		Pappersbruk o. pappfabriker	81·5		

Avlöningsformens betydelse för löneläget inom olika näringsgrenar sammanhänger med att arbetsförtjänsterna i regel ställa sig väsentligt olika, allteftersom avlöningsformen är tid- eller ackordslön. Vid en undersökning av timlönernas växlingar i tab. 22, till vilken hänvisas för närmare detaljer, bör dock beaktas, att de högre ackords- och tidlönsförtjänsterna företrädesvis avse företag å större och dyrare orter, medan de lägre i ganska stor utsträckning härröra från sådana företag, som äro förlagda till landsbygden.¹ För samtliga i tabellen redovisade arbetargrupper var den genomsnittliga timförtjänsten vid tidlönsarbete 1·00 kr., medan den vid ackordsarbete uppgick till 1·22 kr. eller 22·0 % mera. Motsvarande tal för vuxna män voro resp. 1·13 och 1·36 kr. (överskott 20·4 %) samt för kvinnliga arbetare resp. 0·70 och 0·79 kr. (överskott 12·9 %). Dessa allmänna genomsnitt påverkas emellertid, förutom av det skiftande antalet tidlöns- och ackordsarbetare, även av fluktuationerna i arbetsförtjänsterna per timme inom olika industrigrenar.

Den för hela undersökningsområdet eller för en viss del därav erhållna genomsnittliga tidlönen och motsvarande ackordslön avse vidare ej sällan olika arbetar-

¹ Beträffande arbetslönerna inom olika dyrtorsgrupper hänvisas till sid. 83 o. f.

grupper och äro därför ej alltid jämförbara. Med nuvarande primärmaterial för den industriella lönestatistiken kan denna felkälla endast till en del elimineras därigenom, att man begränsar undersökningen till arbetargrupper, som i större omfattning arbetat både på ackord och tidlön (i genomsnitt för varje grupp minst 20 och högst 80 % av arbetstiden på ackord). Efter sådan bearbetning av de i tab. 22 publicerade uppgifterna finner man, att merförtjänsten vid ackordsarbete växlar för män mellan 4—80 % och för kvinnor mellan 4—54 %. Ordnar man dessa procenttal i tvenne stigande serier och söker gränserna för deras mittersta hälfter (genom bortskärande av första och sista fjärdedelen eller »kvartilen»), finnas de på sådant sätt beräknade normala överskottsvariationerna utgöra för män 18—38 % och för kvinnor 20—34 %.

d. Löneinkomster per dag, vecka och år.

Antal utgjorda arbetstimmar. I syfte att närmare belysa, i vad mån lönerna inom olika näringsgrenar sammanhånga med olikheter i arbetstidens längd, har med ledning av i tab. 22 meddelade siffror verkställts en bearbetning av primärmaterialens uppgifter om arbetstimmarernas antal per dag, per vecka och per år under redogörelseåret. Beräkningarna, som omfatta 96·8 % av samtliga i lönestatistiken redovisade arbetare, visa, att den genomsnittliga arbetstiden per arbetare (inberäknat övertid¹) år 1937 uppgått till per dag 8·0, per vecka 47·3 och per år 2 282 timmar (mot resp. 8·0, 47·5 och 2 270 timmar året därförut).²

För ett närmare klarläggande, hur motsvarande siffror variera för de olika i undersökningen ingående industrigrenarna, hänvisas till tabellen.

I fråga om de s. k. säsongyrkena, för vilka av förut angivna skäl årsförtjänstuppgifter ej publicerats, kunna ur andra tillgängliga källor anföras några siffror rörande arbetssäsongens normala längd inom vissa hithörande yrken bl. a. för att möjliggöra en beräkning av den normala medelförtjänsten per år eller säsong. En tidigare undersökning av arbetssäsongens längd inom byggnadsfacket utvisar, att byggnadsarbetarnas arbetstid skulle i genomsnitt utgöra c:a 1 800 timmar eller ungefär $\frac{3}{4}$ av den möjliga arbetstiden, medan den faktiska arbetstiden inom målarverket torde vara något kortare eller normalt c:a 1 600 timmar per år. Ifrågavarande uppgifter synas därvid överensstämma med de beräkningar angående byggnadsarbetarnas arbetstid, vilka kunna göras på grundval av 1934 års byggnadsindustrisakkunnigas utredning.³ För arbetare inom sten- och torvindustri lär den faktiska arbetstiden per år vara än mera inskränkt, och torde den normala säsongen ej böra sättas högre än till resp. 180 och 100 arbetsdagar. I fråga om sockerfabrikernas arbetspersonal bör skiljas mellan de säsongarbetare, som någon tid på hösten anställas för råsockertillverkningsen, och den personal, som under hela eller större delen av året sysselsättes vid råsockrets raffinering samt med olika lager- och transportarbeten etc. För de förra eller de s. k. kampanjarbetarna beräknades den normala arbetssäsongen under åren 1927—1929 innefatta 40—47 dagsverken (skift) per år.⁴

¹ Övertidsarbetets andel av den totala arbetstiden utgjorde under 1937 2·2 %. Motsvarande procenttal under vart och ett av åren 1929—1936 uppgick till resp. 2·0, 1·8, 1·5, 1·3, 1·5, 1·9, 2·0 och 2·1.

² Dessa siffror torde giva ett något för högt uttryck för den genomsnittliga arbetstiden under året. På grund av redovisnings sättet komma de närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under året eller den del därav företagen varit i gång (jfr sid. 48).

³ Statens offentliga utredningar 1938: 3, del II, sid. 16 o. f.

⁴ Statens offentliga utredningar 1930: 35, sid. 196.

Löneinkomster per dag. I tab. 22 föreligga även beräkningar om den genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för samtliga i lönestatistiken redovisade näringsgrenar. Det på grundval av nämnda tabell utarbetade diagram IV (sid. 68) utvisar jämväl de genomsnittliga löneinkomsterna per dag för vuxna manliga arbetare inom de näringsgrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913.

För samtliga i årets lönestatistik redovisade näringsgrenar (inkl. säsongindustrier) utgjorde genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för män 10[·]44 kr. och för kvinnor 6[·]08 kr. mot resp. 10[·]11 och 5[·]91 kr. föregående år. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrien, bli de genomsnittliga dagsförtjänsterna lägre eller för 1937 för män 9[·]83 kr. och för kvinnor 6[·]04 kr. mot resp. 9[·]49 och 5[·]86 kr. år 1936.

Löneinkomster per vecka. I tab. 22 har även uträknats den normala veckoinkomsten, varvid som sådan ansetts den genomsnittliga arbetsförtjänsten per vecka under den tid, arbetaren sysselsatts inom vederbörande företag.

Tabellen visar, att den genomsnittliga veckoinkomsten år 1937 i genomsnitt för samtliga redovisade näringsgrenar (inkl. säsongindustrier) uppgick till för män 61[·]48 kr. och för kvinnor 35[·]40 kr. mot resp. 59[·]62 och 34[·]64 kr. föregående år. För den egentliga industrien voro motsvarande veckolöner år 1937 resp. 58[·]08 och 35[·]15 kr. samt år 1936 resp. 56[·]02 och 34[·]33 kr.

Löneinkomster per år. Enär, såsom ovan framhållits, för arbetare med säsonganställning den faktiska genomsnittsinkomsten per år ej kan med nöjaktig noggrannhet beräknas (jfr sid. 81), har man funnit lämpligt att för vissa säsongyrken endast meddela uppgifter om arbetsförtjänster per vecka och per dag. För övriga arbetargrupper återfinnas i tab. 22 beräknade genomsnittliga årslöner, av vilka här nedan återges några sammanfattningssiffror.

För samtliga undersökta grupper ger tabellen vid handen, att den genomsnittliga totala arbetsförtjänsten under år 1937 var för män 2 974 och för kvinnor 1 740 kr. mot resp. 2 848 och 1 691 kr. föregående år. Tages endast hänsyn till arbete å ordinarie tid (och bortses från naturaförmåner), uppgick medelförtjänsten för år 1937 till resp. 2 763 och 1 669 kr. (mot resp. 2 654 och 1 621 kr. år 1936), medan återstoden eller resp. 211 och 71 kr. (mot resp. 194 och 70 kr. år 1936) utgjorde värdet av åtnjutna naturaförmåner, ersättning för övertidsarbete o. d. — Vid begränsning till den egentliga industrien bli siffrorna lägre för männen, i det att den totala arbetsförtjänsten utgjorde år 1937 för män 2 866 och för kvinnor 1 729 kr. samt år 1936 för män 2 742 och för kvinnor 1 679 kr.

e. Arbetsslöner inom olika dyrortsgrupper, inom konkurrens- och hemmamarknadsindustri samt å olika orter.

Arbetsslöner inom olika dyrortsgrupper. De till lönestatistiken redovisade arbetsslönerna ha, såsom förut antytts, rönt inflytande av arbetsplatsens förläggning i dyrortshänseende. För att undersöka hur långt sambandet mellan löner och levnadskostnader sträcker sig för här redovisade arbetargrupper, jämföras i det följande de genomsnittliga löneförhållandena inom de olika dyrortsgrupperna (efter 1935 års dyrortsgruppering), och denna jämförelse utsträcker även till de särskilda näringsgrenarna. I likhet med föregående års lönestatistik ha därvid de sju i den officiella dyrortsgrupperingen utskilda grupperna (A, B, C, D, E, F och G) redovisats var för sig, ehuru de i vissa tabeller sammandragits till tre, nämligen grupperna A—C, D—F och G.¹ Därvid bör emellertid beaktas, att den år 1935 företagna dyrortsgrupperingen medfört vissa förändringar, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Beträffande manliga (m) och kvinnliga (kv) arbetare ger en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper följande resultat:

Ortsgrupp	Levnadskostnader (riksmedeltal=1 000)		Genomsnittlig löneinkomst år 1937 för vuxna arbetare				Indextal (medeltal i D-grupp =1 000)				levnads- kostna- der
	grupp- gränser	medel- tal	kr. per år		kr. per timme		per år		per timme		
			m	kv	m	kv	m	kv	m	kv	
A	t. o. m.	930	2 223	1 433	0·97	0·64	778	885	782	889	806
B	931—	990	2 522	1 527	1·09	0·68	883	943	879	944	889
C	991—1 050	1 020	2 743	1 553	1·18	0·69	960	959	952	958	944
D	1 051—1 110	1 080	2 857	1 619	1·24	0·72	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
E	1 111—1 170	1 140	3 034	1 624	1·30	0·72	1 062	1 003	1 048	1 000	1 056
F	1 171—1 230	1 200	3 066	1 722	1·35	0·76	1 073	1 064	1 089	1 056	1 111
G	1 231 o. däröfver	1 360	3 814	2 009	1·67	0·88	1 335	1 241	1 347	1 222	1 259

Medeltalen för de särskilda ortsgrupperna visa både för män och för kvinnor en tendens till stegring av löneinkomsterna från billigaste till dyraste ortsgrupp i fråga om såväl årslöner som timlöner. Förhållandet mellan lönenivå och levnadskostnader inom de olika dyrortsgrupperna åskådliggöres närmare genom i tablån inlagda indextal. Till bas för dessa har valts medellönen och medelindexalet för levnadskostnaderna i ortsgrupp D, bl. a. för att minska verkningarna av det förhållandet, att den till stadssamhällena lokaliserade industrien upptar den öfvervägande delen (c:a $\frac{3}{4}$) av den kvinnliga arbetarstammen, medan de manliga arbetarna mera jämnt fördela sig på land och stad.

En föreställning om i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda näringsgrupper och viktigare näringsgrenar, erhålles

(Forts. å sid. 89.)

¹ Ortsgrupperna A och B omfatta i stort sett landsbygd, grupperna C, D och E flertalet städer och tätare bebyggda samhällen, grupp F en del större städer och industrisamhällen samt grupp G Stockholm (med förstäder), Göteborg och ett fåtal dyrorter i norra Sverige. Såsom framgår av tabellerna, ha vid redovisningen efter dyrortsgrupper järnvägspersonal och vissa andra kategorier av anställda och arbetare måst uteslutas, enär primäruppgifternas art ej möjliggör en sådan uppdelning. Sådana lönesiffror, som gälla blott ett mindre antal (färre än 150) personer, och vilka därför knappast kunna tillmätas mera allmän betydelse, ha i tabellen betecknats med mediealstil.

Tab. 23. **Genomsnittliga löneinkomster år 1937 per arbetstimme och**
(Siffror i medialvalstil ange, att medel-

Näringsgrenar (m = män kv = kvinnor)		Antal redovisade arbetare							Samtliga
		Dyrortsgrupp							
		A	B	C	D	E	F	G	
1	<i>Malmbrytning och metallindustri</i> . . . m	11 241	20 769	13 527	16 658	16 483	15 354	28 634	124 470
2	kv	271	163	435	294	862	728	4 042	6 839
	därav:								
3	Gruvor och anrikningsverk . . . . . m	730	2 371	1 860	135	56	.	2 924	8 571
4	mellersta Sverige . . . . . m	730	2 371	1 763	11	56	.	.	4 931
5	norra Sverige . . . . . m	.	.	97	124	.	.	2 924	3 640
6	Järn-, stål- och kopparverk . . . . . m	1 538	8 513	3 451	4 938	2 628	872	.	21 940
7	Järn- och stålmanufaktur . . . . . m	4 519	3 464	1 151	1 990	3 629	2 466	1 502	18 721
8	Mek. och elektriska verkstäder . . . m	3 524	5 179	6 319	9 266	9 258	11 584	22 331	68 770
9	Metallmanufaktur . . . . . m	923	1 229	699	330	649	388	1 519	5 737
10	<i>Jord- och stenindustri</i> . . . . . m	10 888	4 783	3 506	1 811	763	1 133	695	25 970
11	kv	477	100	562	193	123	142	226	1 848
	därav:								
12	Kolgruvor . . . . . m	671	523	115	.	.	.	.	1 309
13	Stenbrott och stenhuggerier . . . . m	1 642	1 221	277	300	156	325	95	6 160
14	Byggnadsämnesindustri . . . . . m	4 230	2 239	1 739	986	382	514	269	10 656
15	Porslins-, kakel- och lergodsfabriker m	825	72	612	243	55	228	210	2 245
16	Glasbruk . . . . . m	2 357	601	757	276	170	67	121	4 349
	därav:								
17	Kristall- och småglasbruk . . . . . m	2 083	238	35	276	.	25	9	2 666
18	<i>Träindustri</i> . . . . . m	8 733	8 222	7 376	3 393	1 660	2 747	1 902	37 103
19	kv	96	70	26	6	45	35	147	425
	därav:								
20	Sågverk och hyvlerier . . . . . m	3 738	5 627	5 204	2 646	660	1 293	713	20 083
21	Snickeri- och möbelfabriker . . . . m	4 651	1 982	2 107	745	887	1 318	1 001	12 691
22	<i>Pappers- och grafisk industri</i> . . . . m	5 073	9 582	8 764	3 177	2 566	4 055	5 949	39 166
23	kv	534	937	221	205	410	1 094	1 830	5 231
	därav:								
24	Pappersmassefabriker . . . . . m	1 741	4 561	7 046	2 092	776	81	.	16 297
25	Pappersbruk och pappfabriker . . . m	3 237	4 771	1 230	384	564	1 781	38	12 005
26	kv	465	829	131	36	64	204	3	1 732
27	Kartongvarufabr., bokbinderier o. d. m	77	102	34	147	152	489	852	1 853
28	kv	42	89	35	101	190	590	1 143	2 190
29	Grafisk industri . . . . . m	18	148	454	554	1 074	1 704	5 059	9 011
30	kv	2	16	37	68	157	299	684	1 262
31	<i>Livsmedelsindustri</i> . . . . . m	1 950	1 447	2 091	2 015	2 450	3 198	6 877	20 859
32	kv	165	332	946	846	611	2 516	4 297	10 052
	därav:								
33	Kvarnar . . . . . m	133	120	193	90	522	273	112	1 443
34	Bagerier . . . . . m	72	130	324	279	288	905	1 382	3 380
35	kv	4	36	316	98	44	540	838	1 876
36	Råsockerbruk och raffinaderier . . . m	1 190	482	454	497	621	.	652	3 896
37	Choklad- och karamellfabriker . . kv	16	30	124	79	112	857	1 248	2 466
38	Bryggerier och läskedrycksfabriker m	156	346	538	518	440	832	2 070	4 948
39	utkörare . . . . . m	46	90	172	176	141	297	556	1 497
40	övriga . . . . . m	110	256	366	342	299	535	1 514	3 451
41	kv	17	54	100	104	91	186	518	1 073
42	Tobaksfabriker . . . . . m	.	.	26	54	8	164	271	523
43	kv	.	.	37	70	14	711	820	1 652
44	Slakterier och konserverfabriker . . m	184	258	321	436	257	264	1 109	2 936
45	<i>Textil- och beklädnadsindustri</i> . . . m	2 227	3 925	685	2 015	816	7 436	2 331	19 459
46	kv	2 946	4 457	1 821	4 672	2 534	13 718	8 035	38 194
	därav:								
47	Spinnerier, väverier o. d. . . . . m	1 860	3 855	517	1 496	637	6 533	1 255	16 163
48	kv	1 682	3 977	970	2 263	1 170	9 437	3 014	22 513
49	Skrädderier och sömnadsfabriker . . m	364	65	163	496	163	829	1 039	3 131
50	kv	1 243	447	821	2 186	1 298	3 744	4 781	14 536
51	Hatt- och mössfabriker . . . . . kv	21	33	30	223	66	532	240	1 145

Tab. 23 (forts.). **Genomsnittliga löneinkomster år 1937 per arbetstimme och**
(Siffror i medievastil ange, att medel-

Näringsgrenar (m = män kv = kvinnor)		Antal redovisade arbetare							Samtliga
		Dyrortsgrupp							
		A	B	C	D	E	F	G	
1	Läder-, hår- och gummivarufabriker . m	808	1 765	1 931	2 252	343	1 981	738	9 821
2	kv	359	832	554	1 220	262	1 744	476	5 447
	däruv:								
3	Garverier . . . . . m	83	484	558	341	29	30	20	1 545
4	Skofabriker . . . . . m	262	497	590	1 304	212	1 532	131	4 528
5	Gummiuvarufabriker . . . . . m	275	465	11	550	25	185	137	1 651
6	kv	135	349	.	276	.	329	27	1 116
7	Kemisk-teknisk industri . . . . . m	229	1 111	1 478	1 304	1 418	1 103	1 632	8 289
8	kv	79	468	258	321	589	465	773	2 953
	däruv:								
9	Färg-, olje- och parfymfabriker . . m	4	79	423	54	227	384	771	1 942
10	kv	.	3	87	5	143	231	448	917
11	Konstgödningsfabriker . . . . . m	6	.	.	.	271	184	22	483
12	Tändsticksfabriker . . . . . m	31	529	92	211	472	.	.	1 335
13	kv	20	337	112	171	327	.	.	967
14	Samtliga industrigrupper . . . . . m	41 149	51 604	39 358	32 625	26 499	37 007	48 758	285 137
15	kv	4 927	7 359	4 823	7 757	5 436	20 437	19 826	70 989
16	Byggnadsverksamhet . . . . . m	1 470	1 040	1 832	1 840	1 923	5 766	10 740	28 954
	däruv:								
17	Egentligt byggnadsarbete . . . . . m	1 209	787	1 166	913	832	3 472	6 522	19 123
18	Installationsarbete . . . . . m	219	197	358	400	346	706	1 001	6 594
19	Målning och glasmästeri . . . . . m	42	56	308	527	745	1 588	3 217	3 237
20	Statliga verk och byggnadsarbeten								
21	m. m. . . . . m	1 109	1 624	2 245	2 639	2 527	5 151	4 726	21 248
	kv	.	130	115	82	141	357	585	1 410
	däruv:								
22	Mek. o. elektriska verkstäder samt								
23	skeppsvarv . . . . . m	75	130	198	405	1 210	2 822	1 932	6 772
24	kv	.	117	66	.	.	324	196	703
25	Elektr. linjearbeten och kraftverk . m	47	278	846	823	533	1 446	1 378	6 233
26	Sågverk o. d. . . . . m	334	79	176	138	.	201	.	928
27	Ban- och byggnadsarbeten . . . . . m	653	1 120	922	1 204	492	607	1 143	6 486
28	Intendenturverkstäder, förråd o. d. m	.	17	103	69	292	75	273	829
	kv	.	13	49	82	141	33	389	707
29	Kommunala verk och byggnadsarbeten								
	m. m. . . . . m	82	385	1 039	1 425	2 297	4 220	12 053	22 094
	däruv:								
30	Kraft-, belysnings- och vattenverk m	82	374	522	586	707	1 515	2 577	6 952
31	Byggnads- och anläggningsarbeten m	.	11	517	839	1 419	2 081	4 958	9 829
32	Spårvägsdrift . . . . . m	.	.	.	.	171	624	3 837	4 632
33	Omnibusdrift . . . . . m	—	—	—	—	—	—	681	681
34	Handel och varulager . . . . . m	81	115	360	483	680	1 003	4 149	7 366
35	kv	1	.	18	27	58	122	1 716	1 967
36	Samfärdsel . . . . . m	20	173	408	465	416	1 699	3 096	10 721
	däruv:								
37	Lastning och lossning . . . . . m	20	173	408	465	413	1 612	2 501	5 685
38	Tvättinrättningar . . . . . m	.	.	.	5	10	11	216	241
39	kv	.	.	.	60	54	42	579	735
40	Samtliga övriga grupper . . . . . m	2 762	3 337	5 884	6 857	7 853	17 850	34 980	90 624
41	kv	1	130	133	169	253	2 880	2 880	4 112
42	Samtliga grupper år 1937 . . . . . m	43 911	54 941	45 242	39 482	34 352	54 857	83 788	375 761
43	kv	4 928	7 489	4 956	7 926	5 689	20 953	22 706	75 101
44	Samtliga grupper år 1936 . . . . . m	41 910	52 251	45 471	36 578	31 060	50 738	76 876	352 734
45	kv	4 741	6 886	4 689	6 795	5 632	18 539	21 776	69 586

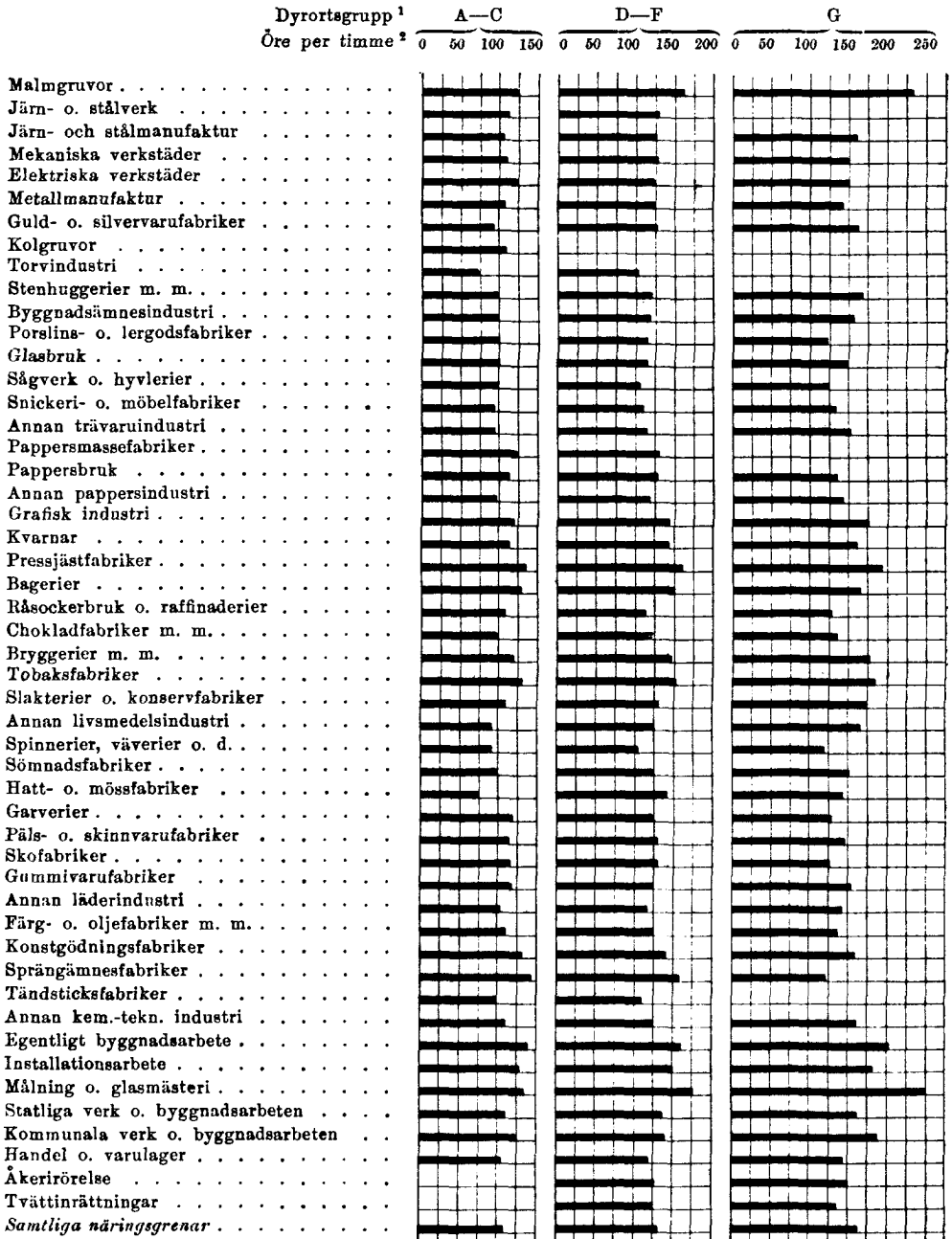
¹ Härav ha 4 444 manliga arbetare vid enskilda järnvägar och omnibusföretag ej kunnat fördelas på räknas dessa, fördelas sig återstoden på dyrortsgrupper på följande sätt: män gr. A 12·3 %, gr. B 15·4 %, gr. C 6·7 %, gr. D 10·6 %, gr. E 7·6 %, gr. F 28·1 %, gr. G 30·4 %.

Diagram V. Löneläget för manliga industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Salaires des ouvriers de l'industrie, etc., suivant le coût de la vie des différentes localités.

¹ Groupes de localités. — ² Öre par heure.

genom tab. 23. Tabellen utvisar, att lönedifferenser mellan olika dyrortsgrupper göra sig gällande även inom de särskilda näringsgrenarna, om också i växlande grad.

För att ge en siffermässig överblick av förhållandet mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper ha indextal beräknats för medeltimlönen inom hela dyrortsgrupp G (resp. Stockholm enbart), när motsvarande medellön inom de tre grupperna A, B och C tillsammansantagna sättas lika med 100. I genomsnitt för samtliga redovisade arbetare visa beräkningarna, att den standardberäknade medellönen i den högsta ortgruppen (G) ligger 55 % högre för män och 31 % högre för kvinnor än medeltalet för grupp A—C, medan motsvarande skillnad i levnadskostnadshänseende torde kunna uppskattas till omkring 40 %. Begränsar man jämförelsen till enbart Stockholm, stiger skillnaden mellan lönenivåerna till 64 % för män och 37 % för kvinnor och mellan levnadskostnadslägena till c:a 50 %. — En åskådlig bild av löneläget inom olika dyrortsgrupper ges i diagram V, som visar timlönerna för manliga industriarbetare m. fl. inom olika näringsgrenar, sedan dessa fördelats på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G.

Det relativa löneläget för arbetare inom olika näringsgrenar. Såsom framgår av det föregående måste vid en mera ingående jämförelse mellan löneläget inom olika näringsgrenar hänsyn tagas till deras olikformiga lokalisering i dyrortshänseende. I sådant syfte ha lönesummorna för företag, som kunnat hänföras till en viss ort, omräknats med användande av socialstyrelsens för 1935 års dyrortsgruppering uträknade dyrortsindextal för denna ort, varvid man begränsat sig till vuxna manliga och kvinnliga arbetare inom den egentliga industrien. Sedan lönerna på detta sätt, i den mån dyrortsindextalen ge uttryck för de faktiska olikheterna i levnadskostnader för här ifrågakvarande arbetargrupper, reducerats till samma levnadskostnadsnivå (riksmedeldyrhet), ha beloppen inom företag tillhörande samma näringsgren adderats, varefter nya medeltimförtjänster framräknats, som ställts i relation till en på motsvarande sätt beräknad genomsnittlig timlön för samtliga grupper. I omstående tab. 24 representera b-talen dylika till medeldyrhet omräknade timlöner jämte motsvarande indextal, efter vilkas höjd näringsgrenarna ordnats i sjunkande skala, medan a-talen återgiva på vanligt sätt beräknade genomsnittliga timlöner utan hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrortshänseende.

En närmare granskning av siffrorna visar, att de olika näringsgrenarnas placering på löneskalan merendels blir en annan, om man — såsom skett i tabellen — utgår från b-talen, än om man låter a-talen vara bestämmande för graderingen. Endast 6 (för män 5, för kvinnor 1) av de i tabellen redovisade industrigrupperna behålla sina platser oförändrade, oavsett om man tar hänsyn till dyrortsförhållandena eller ej, medan 30 grupper (för män 18, för kvinnor 12) flyttas upp och 30 (för män 19, för kvinnor 11) ned på skalan. Av de 60 grupper, vilkas ordningsföljd sålunda förändras, äro förflyttningarna för 25 (för män 15, för kvinnor 10) av större betydelse. Såsom avsevärt bättre

Tab. 24. Jämförelse mellan medeltjänster för manliga och kvinnliga arbetare inom olika näringsgrenar

a = utan hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrortshänsende;
b = med hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrortshänsende.

Näringsgrenar	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme		Indextal		Näringsgrenar	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme		Indextal	
	a	b	a	b		a	b	a	b
<i>Män.</i>									
Sprängämnesfabriker	1:52	1:51	125	135	»Annan» pappersindustri	1:27	1:03	104	92
Gruvor och anrikningsverk	1:63	1:46	134	130	Choklad- o. karamellfabriker	1:27	1:03	104	92
Pressjästfabriker	1:55	1:43	127	128	»Annan» trävaruindustri	1:06	1:02	87	91
Tobaksfabriker	1:67	1:30	137	116	Snickeri- och möbelfabriker	1:01	1:00	83	89
Bagerier	1:53	1:26	125	113	Sågverk o. hyvlerier	1:00	0:99	82	88
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1:53	1:26	125	113	Tändsticksfabriker	1:04	0:99	85	88
Grafisk industri	1:60	1:25	131	112	Spinnerier, väverier o. d.	1:00	0:94	82	84
Pappersmassfabriker	1:24	1:24	102	111	Torvindustri	0:72	0:81	59	72
Kvarnar	1:36	1:22	111	109	Samtliga grupper	1:22	1:12	100	100
Konstgödningsfabriker	1:40	1:22	115	109	<i>Kvinnor.</i>				
Garverier	1:19	1:20	98	107	Bagerier	0:97	0:79	128	120
Kolgruvor	1:08	1:19	89	106	Gummivarufabriker	0:81	0:78	107	118
Gummivarufabriker	1:23	1:19	101	106	Pappersbruk o. pappfabriker	0:75	0:77	99	117
Pappersbruk och pappfabriker	1:15	1:18	94	105	Bryggerier o. läskedrycksfabr.	0:95	0:77	125	117
Slakterier och konserverfabriker	1:42	1:18	116	105	Tobaksfabriker	0:96	0:74	126	112
Järn-, stål- o. kopparverk	1:19	1:17	98	104	Skofabriker	0:82	0:74	108	112
Skofabriker	1:25	1:15	102	103	Slakterier o. konserverfabriker	0:86	0:73	112	111
Hatt- och mössfabriker	1:35	1:14	111	102	Elektriska verkstäder	0:94	0:69	124	105
Mekaniska verkstäder	1:29	1:13	106	101	Råsockerbruk o. raffinaderier	0:78	0:69	103	105
Järn- o. stålmanufaktur	1:18	1:12	97	100	Grafisk industri	0:86	0:68	113	103
Guld- o. silvervarufabriker	1:42	1:12	116	100	Päls- o. skinnvarufabriker	0:78	0:68	103	103
»Annan» kemisk-teknisk industri	1:27	1:12	104	100	Skrädderier o. sömnadsfabriker	0:78	0:67	103	102
Råsockerbruk o. raffinaderier	1:13	1:11	93	99	Tändsticksfabriker	0:70	0:67	92	102
»Annan» livsmedelsindustri	1:25	1:10	102	98	Hatt- och mössfabriker	0:77	0:66	101	100
Päls- o. skinnvarufabriker	1:25	1:10	102	98	Järn- o. stålmanufaktur	0:71	0:65	93	98
Metallmanufaktur	1:21	1:09	99	97	Metallmanufaktur	0:81	0:65	107	98
Glasbruk	1:04	1:09	85	97	Guld- o. silvervarufabriker	0:83	0:65	109	98
Skrädderier och sömnadsfabriker	1:28	1:09	105	97	»Annan» livsmedelsindustri	0:74	0:65	97	98
Elektriska verkstäder	1:37	1:06	112	95	Mekaniska verkstäder	0:78	0:64	103	97
Stenbrott o. stenhuggerier	0:99	1:06	81	95	Poräls-, kakel- o. lergodsfabr.	0:69	0:64	91	97
Byggnadsämnesindustri	1:04	1:06	85	95	»Annan» pappersindustri	0:80	0:63	105	95
Poräls-, kakel- o. lergodsfabr.	1:06	1:06	87	95	Spinnerier, väverier o. d.	0:69	0:63	91	95
»Annan» läder-, hår- o. gummi-varuindustri	1:14	1:05	93	94	Färg-, olje- o. parfymfabriker	0:78	0:62	103	94
Färg-, olje- o. parfymfabriker	1:25	1:04	102	93	Choklad- o. karamellfabriker	0:74	0:60	97	91
					Samtliga grupper	0:76	0:66	100	100

ställda i löneavseende än vad de vanliga riksmedelalen ge vid handen visa sig följande näringsgrenar: 1) i fråga om lönerna för manliga arbetare: kolgruvor, järn-, stål- och kopparverk, pappersmassfabriker, pappersbruk och pappfabriker, garverier och gummivarufabriker, 2) i fråga om kvinnolönerna: pappersbruk och pappfabriker, tändsticksfabriker, gummivarufabriker samt järn- och stålmanufaktur. Motsatsen äger rum beträffande timlönerna för manliga arbetare bl. a. vid choklad- och karamellfabriker, »annan» pappersindustri, färg-, olje- och parfymfabriker, guld- och silver-

varufabriker, elektriska verkstäder, slakterier och konserverfabriker samt skrädderier och sömnadsfabriker, vilka näringsgrenar skjutas ned på skalan, om lönen ställes i relation till levnadskostnaderna. Detsamma gäller för de kvinnliga arbetarna vid färg-, olje- och parfymfabriker, guld- och silvervarufabriker, »annan» pappersindustri, mekaniska verkstäder, metallmanufaktur samt grafisk industri.

För flertalet industrier blir emellertid icke endast den inbördes rangordningen förändrad, utan även avståndet mellan medellönerna minskas i regel. De gränser, inom vilka löneindexalen variera, ligga sålunda betydligt närmare varandra hos b-talen än hos a-talen. I fråga om männen växla sålunda b-talen mellan 72—135 och a-talen mellan 59—137, medan motsvarande intervall för kvinnornas vidkommande bliva för de förra 91—120 och för de senare 91—128. Att denna tendens till hopträngning av b-serien icke endast gäller gränsvärdena, visas av efterföljande tablå, som återger spridningen av samtliga i tab. 24 förekommande indextal.

Löneindexantal	under 60	60— 69	70— 79	80— 89	90— 99	100— 109	110— 119	120— 129	130— 139	140 o. däröver
Män:										
b-tal	—	—	1	4	15	14	5	1	2	—
a-tal	1	—	—	10	7	11	6	4	3	—
Kvinnor:										
b-tal	—	—	—	—	10	7	6	1	—	—
a-tal	—	—	—	—	7	11	2	4	—	—

Som slutresultat av dessa överväganden kvarstår, att lönenivån för industriarbetarna ter sig något mindre söndersplittrad, sedan lönerna korrikerats med hänsyn till industriens lokalisering i dyrortshänseende. Sannolikt är därjämte, att olikheterna i löneläget inom olika industrier skulle ytterligare reduceras, om hänsyn även kunde tagas till arbetarpersonalens skiljaktiga sammansättning bland annat med hänsyn till ålder och yrke. Såsom närmare framgår av det följande är emellertid även de särskilda industriernas betalningsförmåga en viktig faktor vid lönesättningen.

Arbetslöner inom konkurrens- och skyddad hemmamarknadsindustri. I likhet med föregående år ha vissa beräkningar verkställts i syfte att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om löneläget inom å ena sidan den del av industrien, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen, och å andra sidan den, som är någorlunda skyddad för dylik konkurrens. Därvid ha de i undersökningen ingående företagen, med ledning av å frågeformulären erhållna särskilda uppgifter om företagets avsättningsförhållanden och beroende av utländsk konkurrens, fördelats i tvenne grupper, nämligen konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri. Till den första gruppen ha hänförts dels de företag, som till övervägande del producera exportvaror (exportindustrien), och dels sådana företag, som visserligen huvudsakligen ha avsättning å den inhemska marknaden men där möta kännbar konkurrens genom utländsk import (s. k. blandad industri).

Tab. 25. Arbetsförtjänster inom konkurrens- och hemmamarknadsindustri.

K = konkurrensindustri (d. v. s. exportindustri¹ och blandad industri), H = skyddad hemmamarknadsindustri.²

År och dyrortsgrupp	Antal manliga arbetare			Medelförtjänst (kr.) för manliga arbetare						Skillnad i lön mellan H och K (i % av K) betr. medelförtj.		
	Samtliga arbetare	Därav i % inom		Samtliga arbetare	Därav inom		per år		per timme		per år	per timme
		K	H		K	H	Samtliga arbetare	Därav inom	K	H		
1929	244 813	58·9	41·1	2 846	2 657	3 183	1·25	1·16	1·38	+ 19·8	+ 19·0	
därav grupp A—C	97 123	78·7	21·3	2 386	2 405	2 318	1·05	1·05	1·04	- 3·6	- 1·0	
» » D—F	90 803	57·7	42·3	2 920	2 754	3 147	1·27	1·19	1·38	+ 14·3	+ 16·0	
» » G . .	36 991	36·2	63·8	3 987	3 730	4 133	1·76	1·66	1·82	+ 10·8	+ 9·6	
1930	287 023	53·5	46·5	2 865	2 635	3 255	1·29	1·17	1·44	+ 23·5	+ 23·1	
därav grupp A—C	117 401	75·0	25·0	2 365	2 382	2 313	1·06	1·07	1·04	- 2·9	- 2·8	
» » D—F	79 582	52·2	47·8	2 903	2 719	3 104	1·27	1·19	1·37	+ 14·2	+ 15·1	
» » G . .	63 474	31·2	68·8	3 937	3 578	4 100	1·73	1·58	1·80	+ 14·6	+ 13·9	
1931	276 939	51·1	48·9	2 767	2 484	3 093	1·29	1·15	1·44	+ 24·5	+ 25·2	
därav grupp A—C	117 286	68·7	31·3	2 234	2 251	2 195	1·04	1·05	1·03	- 2·5	- 1·9	
» » D—F	83 550	46·8	53·2	2 814	2 579	3 043	1·29	1·20	1·37	+ 18·0	+ 14·2	
» » G . .	65 102	28·2	71·8	3 763	3 296	3 979	1·75	1·55	1·83	+ 20·7	+ 18·1	
1932	267 285	47·1	52·9	2 597	2 202	3 003	1·27	1·10	1·40	+ 36·4	+ 27·3	
därav grupp A—C	112 712	64·2	35·8	2 052	2 023	2 113	1·01	1·02	1·00	+ 4·4	- 2·0	
» » D—F	81 737	43·3	56·7	2 672	2 306	2 991	1·27	1·14	1·37	+ 29·7	+ 20·2	
» » G . .	61 573	25·7	74·3	3 557	2 780	3 884	1·73	1·45	1·81	+ 39·7	+ 24·8	
1933	255 090	48·3	51·7	2 612	2 330	2 901	1·22	1·09	1·34	+ 24·5	+ 22·9	
därav grupp A—C	110 099	64·6	35·4	2 126	2 154	2 070	1·02	1·02	1·00	- 3·9	- 2·0	
» » D—F	79 078	43·3	56·7	2 714	2 452	2 935	1·24	1·12	1·34	+ 19·7	+ 19·6	
» » G . .	54 481	27·7	72·3	3 495	2 876	3 767	1·63	1·41	1·71	+ 31·0	+ 21·3	
1934	279 602	45·7	54·3	2 715	2 519	2 902	1·22	1·11	1·31	+ 15·2	+ 18·0	
därav grupp A—C	113 896	61·0	39·0	2 271	2 332	2 167	1·02	1·04	0·99	- 7·1	- 4·8	
» » D—F	91 185	42·8	57·2	2 782	2 633	2 909	1·23	1·14	1·30	+ 10·5	+ 14·0	
» » G . .	59 650	25·3	74·7	3 563	3 084	3 760	1·60	1·41	1·66	+ 21·9	+ 17·7	
1935	312 008	45·3	54·7	2 770	2 613	2 924	1·24	1·14	1·34	+ 11·9	+ 17·5	
därav grupp A—C	121 528	59·0	41·0	2 324	2 394	2 212	1·03	1·05	1·01	- 7·6	- 3·8	
» » D—F	105 248	45·3	54·7	2 821	2 712	2 925	1·24	1·17	1·31	+ 7·9	+ 12·0	
» » G . .	66 643	24·3	75·7	3 628	3 286	3 765	1·64	1·45	1·70	+ 14·6	+ 17·2	
1936	352 734	42·8	57·2	2 848	2 708	2 968	1·25	1·16	1·32	+ 9·6	+ 13·8	
därav grupp A—C	139 632	55·7	44·3	2 395	2 467	2 301	1·04	1·07	1·01	- 6·7	- 5·6	
» » D—F	118 376	40·0	60·0	2 884	2 777	2 967	1·26	1·18	1·31	+ 6·8	+ 11·0	
» » G . .	76 876	26·6	73·4	3 687	3 425	3 805	1·64	1·48	1·70	+ 11·1	+ 14·9	
1937	375 761	44·2	55·8	2 974	2 824	3 112	1·29	1·20	1·37	+ 10·2	+ 14·2	
därav grupp A—C	144 094	54·9	45·1	2 506	2 557	2 431	1·08	1·10	1·05	- 4·9	- 4·5	
» » D—F	128 691	43·2	56·8	2 992	2 876	3 096	1·30	1·23	1·36	+ 7·6	+ 10·6	
» » G . .	83 738	30·0	70·0	3 814	3 537	3 960	1·67	1·51	1·73	+ 12·0	+ 14·6	

¹ Arbetslönernas utveckling enbart inom exportindustrien belyses av nedanstående uppställning:

	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Proc. av samtl. redov. antal manl. arb.	31·3	30·0	26·3	24·8	27·9	25·6	24·6	24·0	24·2
Medelförtjänst per timme för manl. arb., kr.	1·19	1·22	1·19	1·13	1·11	1·14	1·15	1·20	1·25

² Till den skyddade hemmamarknadsindustrin ha hänförts dels byggnadsverksamhet, statliga och kommunala arbeten samt handel och samfärdsl (tillhoppa 24·1 % av redovisade manliga arbetare), dels viss fabriksindustri utan nämnvärd utländsk konkurrens (31·7 % av arbetarna), nämligen grafisk industri, bagerier, byggerier, tobaksfabriker samt flertalet företag inom byggnadsämnesindustri, snickeri- och möbelindustri m. m.

Den andra huvudgruppen omfattar företag med i regel mera lokalt begränsad avsättning utan nämnvärd kännning av utländsk konkurrens. Det ligger i sakens natur, att stora svårigheter möta vid ett försök till detaljerad uppdelning av de redovisade företagen efter deras produktionsinriktning, beroende dels på uppgiftens art och dels på det skick, vari primärmaterialet föreligger. Mellan ren export- och typisk hemmamarknadsindustri finnes en mångfald övergångsformer, vartill ytterligare kommer, att produktionsinriktningen i viss grad växlar med konjunkturerna.

En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat lämnas i tab. 25, som utvisar fördelningen av de i årets löneundersökning ingående manliga arbetarna på konkurrensindustri (K) och skyddad hemmamarknadsindustri (H) samt den genomsnittliga löneinkomsten per år och per timme för nämnda arbetargrupper, varjämte motsvarande tal även beräknats för de olika dyrortsgrupperna, som dock i detta fall sammanslagits till tre, nämligen A—C, D—F och G. Dessutom återges i tabellen motsvarande huvudsiffror för åren 1929—1936.

Av tabellen framgår, att konkurrensindustrien år 1937 skulle omfatta 44·2 och den skyddade hemmamarknadsindustrien 55·8 % av samtliga i lönestatistiken redovisade manliga arbetare. Inom dyrortsgrupperna A—C tillhöra 54·9 % konkurrensindustrien, medan den skyddade industrien upptar 45·1 % av det inom gruppen redovisade antalet arbetare. Såväl i den mellersta som i den högsta dyrortsgruppen sjunker konkurrensindustriens relativa betydelse, medan den skyddade hemmamarknadsindustrien visar motsvarande tillväxt.

Tab. 25 ger ett siffermässigt uttryck för det kända förhållandet, att det nuvarande löneläget är förhållandevis högre inom den skyddade hemmamarknadsindustrien än inom konkurrensindustrierna, d. v. s. exportindustrien och den »blandade» gruppen, ehuru från år 1933 en tendens till utjämning gjort sig gällande att döma av procentsiffrorna i tabellens båda sista kolumner. Av intresse är att konstatera, att lönenivån inom samma dyrortsgrupp ingalunda alltid ligger högre för den skyddade industrien än för övriga industrier. För landsbygden (dyrortsgrupp A—C) synes fastmer övervägande motsatsen vara fallet. Inom de båda övriga i tabellen redovisade dyrortsgrupperna, som omfatta medelstora städer och industrisamhällen, resp. Stockholm och Göteborg m. m., gör sig däremot den skyddade industriens högre lönenivå märkbart gällande.

Arbetslöner å vissa viktigare orter samt inom olika län. Den föregående redogörelsen har endast avsett medellönerna inom olika dyrorts- och avsättningsgrupper, tagna dels var för sig och dels i inbördes kombination. Under gruppmedeltalen dölja sig emellertid ej sällan ganska avsevärda variationer i lönesatserna, beroende på näringslivets lokala gestaltning samt organisationsförhållanden etc. För att, i den mån så kan ske utan obehörigt blottande av enskilda näringsidkares förhållanden, även belysa dylika avvikelser från det genomsnittliga löneläget, ha i tab. 26 sammanförts

Tab. 26. Löneinkomster i vissa större städer för arbetare inom olika näringsgrenar år 1937.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för				Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för			
	Manliga arbetare			Kvinnliga arbetare		Manliga arbetare			Kvinnliga arbetare
	Samtliga arbetare	K ¹	H ²			Samtliga arbetare	K ¹	H ²	
Ortsgrupp G.									
<i>Stockholm.</i>									
Samtl. arb. (m. 42 335, kv. 13 469)	1.77	1.50	1.83	0.92	Metallmanufaktur	1.46	1.22	1.68	.
Järn- o. stålmanufaktur	1.80	1.56	1.85	0.83	Porcelins-, kakel- o. lergods- fabriker	1.21	1.23	0.74	0.76
Mekaniska verkstäder	1.69	1.69	1.68	0.96	Snickeri- o. möbelfabriker	1.19	1.20	1.03	.
Elektriska verkstäder	1.49	1.43	1.67	0.99	»Annan» pappersindustri	1.21	.	1.21	0.73
Metallmanufaktur	1.44	1.41	1.47	0.91	Grafisk industri	1.57	.	1.57	0.77
Guld- o. silvervarufabriker	1.73	1.79	1.64	0.94	Bagerier	1.59	.	1.59	0.98
Snickeri- o. möbelfabriker	1.62	.	1.62	.	Choklad- o. karamellfabr.	1.37	.	1.37	0.74
»Annan» pappersindustri	1.51	1.21	1.53	0.87	Brygg. o. läskedrycksfabr.	1.69	.	1.69	0.98
Grafisk industri	1.81	.	1.81	1.11	utkörerare	2.16	.	2.16	.
Bagerier	1.69	.	1.69	1.10	övriga	1.50	.	1.50	0.98
Choklad- o. karamellfabr.	1.38	1.30	1.38	0.76	Slakterier o. konserverfabriker	1.39	.	1.39	0.76
Brygg. o. läskedrycksfabr.	1.82	.	1.82	1.16	»Annan» livsmedelsindustri	1.37	1.32	1.41	0.86
utkörerare	2.56	.	2.56	.	Spinnerier, väverier o. d.	1.17	1.17	1.21	0.72
övriga	1.59	.	1.59	1.16	Skrädderier o. sömn-fabr.	1.40	1.29	1.41	0.82
Tobaksfabriker	1.85	.	1.85	1.05	»Annan» läder-, hår- o. gummivaruiindustri	1.40	1.19	1.43	0.87
Slakterier o. konserverfabriker	1.87	.	1.87	1.25	Färg-, olje- o. parfymfabr.	1.28	1.30	1.26	0.67
»Annan» livsmedelsindustri	1.78	1.62	1.79	0.90	»Annan» kemisk-tekn. ind.	1.60	1.69	1.39	0.81
Spinnerier, väverier o. d.	1.23	1.13	1.29	0.74	Egentligt byggnadsarbete	1.32	.	1.32	.
Skrädderier o. sömn-fabr.	1.60	1.51	1.60	0.91	Installationsarbete	1.67	.	1.67	.
Hatt- o. mössfabriker	.	.	.	0.93	Målning o. glasmåsteri	1.87	.	1.87	.
»Annan» läder-, hår- o. gummivaruiindustri	1.45	1.45	1.44	0.92	Stat. verkst. o. skeppsvarv	1.73	.	1.73	.
Färg-, olje- o. parfymfabr.	1.37	1.37	1.37	0.86	Ståtliga ban- o. byggn.-arb.	1.58	.	1.58	.
»Annan» kemisk-tekn. ind.	1.49	1.48	1.52	0.81	Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1.71	.	1.71	.
Egentligt byggnadsarbete	2.08	.	2.08	.	Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1.72	.	1.72	.
Installationsarbete	1.94	.	1.94	.	Spårvägsdrift	1.71	.	1.71	.
Målning o. glasmåsteri	2.84	.	2.84	.	Handel och varulager	1.37	.	1.37	0.75
Stat. verkst. o. skeppsvarv	1.66	.	1.66	0.93	Åkerirörelse	1.39	.	1.39	.
Ståtliga ban- o. byggn.-arb.	1.69	.	1.69	.	Lastning o. lossning	1.72	.	1.72	.
Försvarsväsendets intenden- turverkstäder, förråd o. d.	1.85	.	1.85	1.12	Ortsgrupp F.				
Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1.93	.	1.93	.	<i>Malmö.</i>				
Kommunala byggnads- och anläggningsarbeten	2.02	.	2.02	.	Samtl. arb. (m. 13 771, kv. 6 677)	1.42	1.24	1.49	0.73
Spårvägsdrift	1.93	.	1.93	.	Järn- o. stålmanufaktur	1.21	1.18	1.24	0.68
Kommunala omnibusföre- tag	1.74	.	1.74	.	Mekaniska verkstäder	1.24	1.24	1.23	.
Handel och varulager	1.47	.	1.47	0.82	Metallmanufaktur	1.09	1.25	1.08	.
Åkerirörelse	1.54	.	1.54	.	Grafisk industri	1.58	.	1.58	0.74
Lastning o. lossning	2.41	.	2.41	.	Bagerier	1.80	.	1.80	0.85
Tvättinrättningar	1.33	.	1.33	0.82	Choklad- o. karamellfabr.	1.29	.	1.29	0.78
<i>Göteborg.</i>					Spinnerier, väverier o. d.	1.20	1.16	1.22	0.71
Samtl. arb. (m. 28 414, kv. 7 572)	1.49	1.37	1.59	0.79	Skrädderier o. sömnfabr.	1.38	1.55	1.36	0.75
Järn- o. stålmanufaktur	1.31	1.11	1.35	0.72	Hatt- o. mössfabriker	.	.	.	0.78
Mekaniska verkstäder	1.39	1.40	1.35	0.79	Skofabriker	1.31	1.34	1.16	0.76
Elektriska verkstäder	1.23	1.16	1.28	0.56	Gummivarufabriker	1.28	1.27	1.43	0.77
					Färg-, olje- o. parfymfabr.	1.22	1.20	1.23	0.71
					Konstgödningsfabriker	1.37	1.37	1.39	.
					»Annan» kemisk-tekn. ind.	1.30	1.24	1.30	0.74

¹ K = konkurrensindustri. — ² H = skyddad hemmamarknadsindustri.

Tab. 26 (forts.). Löneinkomster i vissa större städer för arbetare inom olika näringsgrenar år 1937.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för				Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för			
	Manliga arbetare			Kvinnliga arbetare		Manliga arbetare			Kvinnliga arbetare
	Samtliga arbetare	K ¹	H ²			Samtliga arbetare	K ¹	H ²	
Egentligt byggnadsarbete	1'61	.	1'61	.	Mekaniska verkstäder . .	1'11	1'13	1'05	0'61
Installationsarbete	1'64	.	1'64	.	Snickeri- o. möbelfabriker	0'95	0'81	1'08	.
Målning o. glasmåsteri . .	1'88	.	1'88	.	Pappersbruk o. pappfabr.	1'31	1'31	.	0'89
Stat. verkst. o. skeppsvarv	1'62	.	1'62	.	»Annan» pappersindustri .	1'13	0'87	1'16	0'78
Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1'49	.	1'49	.	Grafisk industri	1'35	.	1'35	0'65
Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1'49	.	1'49	.	Spinnerier, väverier o. d.	1'05	1'04	1'09	0'70
Spårvägsdrift	1'65	.	1'65	.	Egentligt byggnadsarbete .	1'59	.	1'59	.
Handel och varulager . . .	1'30	.	1'30	0'68	Installationsarbete	1'48	.	1'48	.
Lastning o. lossning . . .	1'69	.	1'69	.	Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1'42	.	1'42	.
<i>Norrköping.</i>					Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1'35	.	1'35	.
Samtl. arb. (m. 5 944, kv. 2 762)	1'24	1'15	1'32	0'71	Spårvägsdrift	1'40	.	1'40	.
					Handel och varulager . . .	1'26	.	1'26	0'66
					Lastning o. lossning	1'79	.	1'79	.

ett antal löneuppgifter för de fyra största städerna beträffande sådana näringsgrenar, inom vilka sysselsättes ett större antal (i regel minst 150) vuxna män eller kvinnor, härrörande från flera särskilda företag, varvid de olika näringsgrenarna fördelats med hänsyn tagen till företagens avsättningsförhållanden. Liksom i tab. 23 redovisas därvid den totala löneinkomsten per timme (inkl. övertidsersättning, naturaförmåner o. d.).

En närmare granskning av tab. 26 kompletterar de i tab. 23 meddelade genomsnittslönerna för olika dyrtorsgrupper genom att belysa det stundom rätt växlande löneläget å särskilda orter inom samma grupp. Vid dessa jämförelser måste dock reservation göras för bristande jämförbarhet på grund av de redovisade företagens växlande art och produktionsinriktning på olika orter.

För att ytterligare tillmötesgå uttalade önskemål om komplettering av lönestatistikens allmänna medeltal medelst regionala siffror, har i tab. 27 det lönestatistiska materialet fördelats på län och inom varje län — i den mån så kunnat ske — på de tre dyrtorsgrupperna A—C, D—F och G. För var och en av dessa sammanfattningsgrupper meddelas i tabellen medelförtjänster under år 1937 per timme, dag, vecka och år. I fråga om timlönerna har därjämte skett en särredovisning länsvis för konkurrensindustri och hemmamarknadsindustri. Liksom eljest i detta kapitel har därvid undersökningen begränsats till vuxna manliga och kvinnliga arbetare, medan ingen hänsyn tagits till förekomsten av minderårig arbetskraft.

De särskilda länsmedeltalen måste användas med en viss försiktighet, särskilt när de grunda sig på fåtaliga primäruppgifter. De giva emellertid en

¹ K = konkurrensindustri. — ² H = skyddad hemmamarknadsindustri.

Tab. 27. Löneinkomster för industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrortsgrupper år 1937.

(Siffror i medievalstil ange, att medeltalet avser mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna manliga arbetare i kr. per						Genomsnittlig löneinkomst för vuxna kvinnliga arbetare i kr. per					
	t i m m e			dag	vecka	år ³	t i m m e			dag	vecka	år ³
	Samt- liga företag	K ¹	H ²				Samt- liga företag	K ¹	H ²			
Stockholm (55 804)	1·77	1·60	1·88	14·35	83·29	4 014	0·92	0·92	0·92	7·89	43·08	2 126
Stockholms län (17 502)	1·42	1·39	1·45	11·55	67·87	3 381	0·89	0·85	0·90	7·03	40·67	1 997
dyrortsgr. A—C (3 543)	1·13	1·13	1·12	9·15	54·34	2 689	0·72	0·72	0·70	5·78	34·04	1 644
, D—F (7 733)	1·48	1·60	1·47	12·06	70·53	3 499	0·91	0·80	0·92	7·10	41·00	1 935
, G (4 865)	1·59	1·53	1·65	12·83	75·49	3 775	0·93	0·98	0·91	7·42	42·71	2 168
Uppsala län (7 254)	1·31	1·18	1·38	10·58	62·20	2 935	0·80	0·75	0·81	6·18	36·79	1 784
dyrortsgr. A—C (2 297)	1·17	1·17	1·16	9·47	56·31	2 531	0·61	·	0·61	4·48	27·16	1 286
, D—F (4 944)	1·39	1·19	1·44	11·13	65·09	3 117	0·83	0·75	0·85	6·46	38·32	1 866
Södermanlands län (15 853)	1·24	1·23	1·25	10·05	59·19	2 884	0·72	0·73	0·72	5·65	33·01	1 620
dyrortsgr. A—C (3 517)	1·05	1·09	1·03	8·44	49·99	2 401	0·66	0·79	0·61	5·18	30·81	1 441
, D—F (12 054)	1·30	1·27	1·33	10·58	62·15	3 029	0·72	0·72	0·73	5·67	33·04	1 629
Östergötlands län (21 791)	1·17	1·13	1·20	9·43	55·87	2 723	0·68	0·69	0·68	5·43	31·90	1 567
dyrortsgr. A—C (9 549)	1·09	1·12	1·04	8·76	52·00	2 545	0·63	0·65	0·62	5·07	29·56	1 441
, D—F (12 051)	1·24	1·14	1·31	10·10	59·66	2 906	0·70	0·70	0·70	5·54	32·61	1 605
Jönköpings län (16 412)	1·11	1·13	1·11	8·96	52·49	2 581	0·71	0·66	0·73	5·65	32·41	1 583
dyrortsgr. A—C (12 286)	1·09	1·12	1·06	8·72	51·13	2 521	0·71	0·62	0·73	5·65	33·04	1 614
, D—F (4 030)	1·19	1·13	1·23	9·60	56·15	2 772	0·71	0·69	0·74	5·62	30·30	1 477
Kronobergs län (6 921)	0·96	0·95	0·98	7·72	45·84	2 182	0·55	0·56	0·54	4·43	26·21	1 245
dyrortsgr. A—C (6 917)	0·96	0·95	0·98	7·72	45·84	2 182	0·55	0·56	0·54	4·43	26·21	1 245
Kalmar län (9 842)	1·06	1·04	1·07	8·38	49·45	2 392	0·65	0·69	0·63	5·21	29·17	1 411
dyrortsgr. A—C (6 240)	0·96	0·99	0·93	7·52	44·56	2 162	0·58	0·57	0·58	4·62	26·33	1 323
, D—F (3 584)	1·26	1·17	1·29	10·09	58·99	2 886	0·69	0·75	0·66	5·51	30·33	1 453
Gotlands län (1 836)	1·10	1·06	1·12	8·65	51·07	2 593	0·88	0·64	0·90	7·05	39·12	1 964
dyrortsgr. A—C (1 166)	1·04	1·07	1·02	7·95	47·27	2 267	0·52	0·64	·	4·14	24·33	1 112
, D—F (655)	1·22	1·02	1·26	9·89	57·65	2 876	0·94	·	0·94	7·56	41·57	2 122
Blekinge län (6 969)	1·11	0·96	1·17	8·94	51·76	2 571	0·65	0·59	0·74	5·12	29·95	1 502
dyrortsgr. A—C (4 395)	1·00	0·98	1·01	8·07	47·78	2 353	0·56	0·57	0·55	4·48	26·60	1 337
, D—F (2 414)	1·36	1·18	1·36	10·88	60·80	3 050	0·80	0·67	0·91	6·18	35·34	1 766
Kristianstads län (10 055)	1·04	1·01	1·06	8·25	48·75	2 403	0·65	0·64	0·65	5·05	29·87	1 473
dyrortsgr. A—C (9 946)	1·04	1·01	1·06	8·23	48·65	2 399	0·65	0·64	0·65	5·05	29·87	1 473
Malmöhus län (43 517)	1·28	1·15	1·35	10·20	60·10	2 896	0·72	0·71	0·72	5·69	32·99	1 641
dyrortsgr. A—C (10 014)	1·07	1·05	1·10	8·60	50·99	2 500	0·64	0·66	0·62	5·08	28·83	1 451
, D—F (33 307)	1·35	1·20	1·43	10·76	63·29	3 046	0·73	0·72	0·73	5·77	33·54	1 666
Hallands län (6 527)	1·13	1·03	1·17	8·98	52·95	2 605	0·67	0·65	0·69	5·33	29·37	1 552
dyrortsgr. A—C (2 442)	1·03	1·02	1·03	8·03	48·12	2 329	0·65	0·65	0·65	5·18	25·90	1 455
, D—F (4 042)	1·20	1·03	1·28	9·58	55·93	2 757	0·69	0·65	0·75	5·41	31·40	1 603
Göteborgs o. Bohus län (47 079)	1·41	1·29	1·52	11·52	67·40	3 326	0·77	0·75	0·80	6·07	35·26	1 729
dyrortsgr. A—C (3 159)	1·02	0·99	1·04	8·10	46·87	2 423	0·73	0·69	0·74	5·58	31·97	1 455
, D—F (7 203)	1·22	1·18	1·27	9·91	58·89	2 852	0·75	0·71	0·80	5·97	34·68	1 668
, G (35 986)	1·49	1·37	1·59	12·17	71·13	3 468	0·79	0·77	0·80	6·15	35·78	1 780

¹ K = konkurrensindustri. — ² H = skyddad hemmamarknadsindustri. — ³ S. k. säsongindustri ej medräknad.

Tab. 27 (forts.). Löneinkomster för industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrortsgrupper år 1937.

(Siffror i mediealstil ange, att medeltalen avse mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna manliga arbetare i kr. per						Genomsnittlig löneinkomst för vuxna kvinnlige arbetare i kr. per					
	t i m m e			dag	vecka	år	t i m m e			dag	vecka	år
	Samt- liga företag	K ¹	H ²				Samt- liga företag	K ¹	H ²			
Älvsborgs län (30 455)	1.12	1.03	1.18	8.99	52.79	2 555	0.73	0.72	0.73	5.71	33.43	1 632
dyrortsgr. A—C (14 013) . .	1.00	1.00	1.01	8.13	47.74	2 325	0.68	0.70	0.67	5.39	31.42	1 539
» D—F (16 404)	1.21	1.06	1.30	9.77	57.33	2 769	0.76	0.74	0.77	5.95	34.99	1 704
Skaraborgs län (9 337)	1.03	1.05	1.01	8.17	48.17	2 346	0.65	0.65	0.64	5.15	29.73	1 456
dyrortsgr. A—C (7 792) . . .	0.98	0.99	0.98	7.81	45.88	2 234	0.64	0.65	0.63	5.10	29.27	1 428
» D—F (1 510)	1.25	1.32	1.18	9.86	59.20	2 947	0.66	0.74	0.65	5.38	32.05	1 601
Värmlands län (17 420)	1.11	1.10	1.14	9.06	53.56	2 587	0.75	0.73	0.75	5.73	33.02	1 632
dyrortsgr. A—C (12 276) . .	1.07	1.07	1.06	8.68	51.43	2 481	0.77	0.75	0.81	5.89	34.60	1 679
» D—F (5 113)	1.23	1.19	1.26	10.05	59.18	2 886	0.73	0.68	0.74	5.62	31.99	1 600
Örebro län (20 173)	1.24	1.21	1.27	9.92	58.72	2 815	0.83	0.75	0.86	6.35	37.14	1 768
dyrortsgr. A—C (7 615) . . .	1.05	1.02	1.08	8.36	49.66	2 425	0.78	0.66	0.83	6.05	35.25	1 698
» D—F (12 414)	1.37	1.35	1.40	11.04	65.21	3 081	0.85	0.78	0.87	6.43	37.66	1 786
Västmanlands län (13 789) . .	1.18	1.16	1.20	9.51	56.43	2 728	0.75	0.73	0.78	6.02	35.53	1 741
dyrortsgr. A—C (7 360) . . .	1.08	1.04	1.12	8.71	51.65	2 522	0.79	0.71	0.83	6.26	37.20	1 824
» D—F (6 270)	1.30	1.26	1.36	10.50	62.28	2 983	0.75	0.74	0.79	5.96	35.01	1 694
Kopparbergs län (17 799) . . .	1.19	1.24	1.09	9.54	56.72	2 766	0.73	0.72	0.74	5.75	34.30	1 665
dyrortsgr. A—C (12 417) . .	1.18	1.24	1.02	9.40	56.02	2 713	0.75	0.72	0.84	5.83	34.79	1 654
» D—F (5 164)	1.22	1.22	1.23	9.94	58.63	2 910	0.74	0.72	0.75	5.93	35.38	1 771
Gävleborgs län (22 612)	1.22	1.18	1.32	9.89	58.26	2 811	0.71	0.69	0.74	5.66	33.41	1 648
dyrortsgr. A—C (10 789) . . .	1.16	1.19	1.03	9.41	56.03	2 690	0.68	0.70	0.62	5.25	30.90	1 535
» D—F (11 805)	1.28	1.17	1.49	10.88	60.42	2 930	0.72	0.69	0.75	5.75	33.97	1 673
Västernorrlands län (14 894) .	1.29	1.22	1.50	10.69	63.46	3 075	0.76	0.81	0.75	6.02	35.88	1 652
dyrortsgr. A—C (7 477) . . .	1.20	1.22	1.00	9.94	58.95	2 908	0.63	0.85	0.55	5.00	29.63	1 439
» D—F (5 476)	1.32	1.22	1.51	10.99	65.18	3 128	0.84	. . .	0.84	6.68	39.92	1 771
» G (1 907)	1.59	1.13	1.74	12.99	77.26	3 650	0.79	0.62	0.81	6.34	37.61	1 741
Jämtlands län (2 242)	1.30	1.11	1.41	10.48	61.57	3 928	0.83	. . .	0.83	6.37	37.65	1 835
dyrortsgr. A—C (973)	1.18	1.07	1.28	9.59	56.71	4 551	0.67	. . .	0.67	5.19	30.31	1 546
» D—F (510)	1.30	1.22	1.38	10.36	61.22	3 032	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .
» G (759)	1.59	. . .	1.59	12.65	72.78	3 485	0.88	. . .	0.88	6.76	40.13	1 925
Västerbottens län (5 403) . . .	1.35	1.35	1.36	10.99	65.39	3 035	0.86	0.47	0.87	6.87	40.69	2 021
dyrortsgr. A—C (2 217) . . .	1.20	1.20	1.19	9.71	57.79	2 619	0.70	0.47	0.82	5.63	33.54	1 491
» D—F (2 648)	1.47	1.45	1.52	12.02	71.56	3 390	0.83	. . .	0.83	6.63	39.68	2 012
» G (478)	1.39	. . .	1.39	10.88	64.64	3 120	1.02	. . .	1.02	8.26	47.11	2 320
Norrbottnens län (7 980)	1.73	1.91	1.51	13.73	81.49	3 902	0.84	0.65	0.85	6.77	39.95	2 039
dyrortsgr. A—C (1 507) . . .	1.18	1.16	1.24	9.52	56.89	2 767	0.61	0.65	0.60	4.87	28.42	1 447
» D—F (1 595)	1.31	1.08	1.38	10.44	62.03	2 891	0.60	. . .	0.60	4.83	28.75	1 479
» G (4 767)	2.05	2.32	1.64	16.15	95.72	4 594	0.93	. . .	0.93	7.45	43.94	2 239
Hela riket³ (450 862)	1.29	1.20	1.37	10.44	61.48	2 974	0.77	0.74	0.79	6.08	35.40	1 740
dyrortsgr. A—C (159 907) . .	1.08	1.10	1.05	8.66	51.30	2 506	0.67	0.67	0.67	5.30	30.78	1 508
» D—F (160 926)	1.30	1.23	1.37	10.53	61.86	2 992	0.75	0.72	0.77	5.88	34.31	1 681
» G (104 566)	1.67	1.51	1.78	13.56	79.09	3 814	0.88	0.85	0.89	6.97	40.58	2 009

¹ K = konkurrensindustri. — ² H = skyddad hemmamarknadsindustri. — ³ Inberäknat arbetare, som ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper och län.

Tab. 28. Löneförhållanden år 1937 för sjöfolk och för i restaurangrörelse och husligt arbete anställd personal.

Yrkesgrupper	Genomsnittlig arvlöning i kronor					Lönesökning (+) eller löneminskning (-) i %						
	Stock- holm	Övriga dyrortsgrupper				Samt- liga dyr- orts- grup- per	Stockholm		Övriga dyr- ortsgrupper		Samtliga dyrorts- grupper	
		G	D-F	A-C	S:a		1914- 1937	1936- 1937	1914- 1937	1936- 1937	1914- 1937	1936- 1937
<i>Sjöfolk</i>												
(normal månadshyra, vartill kommer fri kost och logi ombord)												
A. Ång- och motorfartyg												
I. Utrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	180	178	179	180	179	179	.	+13	.	+10	+129	+10
Matrosor	170	170	170	170	170	170	.	+13	.	+13	+166	+13
Lättmatrosor	115	115	115	115	115	115	.	+12	.	+2	+125	+3
Jungmän	60	61	63	60	62	62	.	+20	.	+19	+88	+19
Eldare och motormän	170	167	169	170	169	169	.	+13	.	+12	+168	+12
Kollämpare	105	105	105	105	105	105	.	+11	.	+14	+133	+14
Stuertar	255	245	240	235	240	240	.	+9	.	+7	+122	+7
Kockar	200	178	184	182	182	183	.	+11	.	+7	+165	+8
II. Inrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	.	177	179	180	179	179	.	.	.	+21	.	+21
Matrosor	150	153	166	170	165	164	.	0	.	+12	.	+12
Lättmatrosor	100	118	114	118	115	114	.	0	.	+4	.	+4
Jungmän	.	76	62	62	64	64	.	.	.	+31	.	+31
Eldare och motormän	150	155	166	170	165	164	.	0	.	+12	.	+12
Kollämpare	.	110	107	105	107	107	.	.	.	+18	.	+18
Stuertar	.	.	230	215	226	226	.	.	.	+7	.	+7
Kockar	.	.	179	180	179	179	.	.	.	+8	.	+8
B. Segelfartyg												
Timmermän (o. båtsmän)	155	169	164	155	163	162	.	+3	.	+7	+110	+7
Matrosor	140	155	137	140	140	140	.	0	.	+2	+119	+2
Lättmatrosor	90	96	91	87	91	91	.	0	.	+2	+82	+2
Jungmän	55	55	56	52	55	55	.	0	.	+6	+67	+6
Stuertar	.	90	156	120	133	133	.	.	.	+18	+73	+10
Kockar	60	55	57	58	57	57	.	0	.	+4	+104	+2
<i>Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete m. m.</i>												
Per månad. ¹												
Hotelldrängar m. fl.	80	93	86	68	77	77	+129	0	+175	+7	+175	+7
Hotelldiskerskor, -köksor m. fl.	50	47	49	45	46	46	+127	0	+156	+5	+156	+5
Hushållerskor	50	42	42	49	46	46	+117	+6	+100	+2	+100	+2
Husjungfrur	60	41	40	40	40	40	+233	+9	+150	+8	+150	+8
Ensamjungfrur	55	43	43	42	43	43	+189	+10	+187	+10	+169	+10
Köksor	50	45	39	41	40	40	+233	+11	+122	+5	+122	+5
Per vecka.												
Tvätterskor och strykerskor	36	33	29	25	28	28	+200	0	+115	0	+115	0
Springpojkar	25	15	11	14	14	14	+150	+9	+180	+8	+133	+8
Per dag. ²												
Tvätt- och rengöringsarbeterskor	5.00	4.23	4.10	3.67	3.88	3.88	+133	0	+146	+4	+140	+3

¹ Dessutom fri kost och logi. — ² Dessutom fri kost.

antydna om landets så att säga lönegeografiska struktur, särskilt om de här meddelade industrilönerna sammanställas med förut meddelade länsmedeltal för arbetslöner inom jordbruk (sid. 22—23), skogsbruk (sid. 37) och vägarbete (sid. 40).

f. Löneförhållandena för sjöfolk, hotell- och restaurangpersonal samt hembiträden.

För att komplettera lönestatistiken för industriarbetare o. d. med motsvarande uppgifter för vissa ej tidigare berörda arbetargrupper har i tab. 28 beräknats dels genomsnittliga lönebelopp för sjöfolk, restaurangpersonal och hembiträden, dels de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1914—1937, i den mån jämförelsetal för utgångsåret föreligga. I tabellen lämnade uppgifter grunda sig på av föreståndarna för de offentliga arbetsförmedlingskontoren gjorda uppskattningar av den normala kontanta lönen för ifrågasvarande grupper.

Såsom även angivits i tabellen, åtnjuta de inom sjömansyrket samt i restaurangrörelse och husligt arbete anställda månadslön (jämte kost och logi), dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning (och fri kost). — I efterföljande tablå meddelas likaledes på grundval av uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna en beräkning av det uppskattade värdet av kvinnliga tjänares naturaförmåner.

Dyrortsgrupp:	Stockholm	Övriga G-orter	F	E	D	C	B	A	Samtliga
Antal redovisade orter	1	10	17	16	30	38	32	16	160
Kost och logi, värde pr månad, kr.	80	59	49	47	44	43	37	36	43

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för samtliga redovisade orter till 43 kr. För orterna inom den lägsta dyrortsgruppen stannar motsvarande värde vid 36 kr. och stiger sedan successivt med växande levnadskostnader till 80 kr. i Stockholm.

g. Löneinkomster vid statens anläggningsarbeten.

Till komplettering av de i tab. 22 meddelade genomsnittslönerna vid statens anläggningsarbeten lämnas i det följande vissa uppgifter, vilka ställts till förfogande av järnvägsstyrelsens statistiska kontor och vattenfallsstyrelsens byggnadstekniska byrå. Hur år 1937 arbetsförtjänsterna, beräknade i genomsnitt dels per arbetstimme och dels per »anställnings-» eller »levnadsdag»,¹ gestaltat sig för året i dess helhet framgår av tab. 29.

Vid statens järnvägsbyggnader (226 arbetare i medeltal för år 1937) utgjorde medelförtjänsten per arbetstimme 1·55 kr. och per »anställningsdag» 10·32 kr. Tidlönen har i genomsnitt uppgått till 1·24 kr. och inkomsten vid ackordsarbete till 1·62 kr. per arbetstimme. Vid statens järnvägars banavdelning uppgick

¹ Såsom »anställnings-» eller »levnadsdagar» räknas summan av antalet arbetsdagar, sön- och helgdagar samt sådana söckendagar, då arbetet utan arbetarnas förvällande varit inställt.

Tab. 29. Medelförtjänster under år 1937 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	anställningsdag		arbetstimme	vid drift och underhåll
A. Statens järnvägsbyggnader.					
Spårjusterare	1·75	11·67	Grupp II (yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.) . . . . . Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.) . . . . . Samtliga arbetare därav: stadigvarande banarbetare . . . . . ban- och byggnadsarbetare	1·45	1·55
Betongarbetare	1·62	10·83			
Jordarbetare	1·47	9·81			
Diverse hjälparbetare	1·47	9·74			
Gropare	1·58	11·60			
Tippare	1·78	11·72			
Timmermän	1·58	10·68			
Byggnads- o. finsnickare (förräds-)	1·59	10·77			
Maskinskötare å arbetsmaskiner	1·48	11·44			
Räsläggare	1·98	12·76			
Smeder (förräds-)	1·62	10·86			
Stenhuggare (stenarbetare med större yrkeskicklighet)	1·64	10·82			
Diverse icke yrkesutbildade arbetare	1·20	7·96			
Samtliga arbetare därav: vid tidlönsarbete	1·55	10·32			
ackordsarbete	1·24	.			
	1·62	.			
	arbetstimme				
	vid drift och underhåll	vid förändrings- och nybyggnadsarbeten			
B. Statens järnvägars banavdelning.					
a. Arbete mot tidlön å ordinarie tid	1·02	1·04	C. Statens vattenfallsverks byggnadsföretag. a. Götaälvsarbetena Vänerns reglering. Kanal genom Huvudnäson . . . . . Grupp I . . . . . Jordarbetare . . . . . Transport- och diversearbetare . . . . . Muddringsarbetare . . . . . Hjälparbetare (även i verkstad) . . . . . Elektr. hjälparbetare . . . . . Grupp II . . . . . Bergarb. (utom tunnelsprängare) . . . . . Timmermän . . . . . Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare) . . . . . Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl. . . . . Elektr. montörer . . . . . Grupp III . . . . . Byggnads-snickare . . . . . Fullt yrkeskunniga smeder (förräds- och bors-smeder) . . . . . Järn- o. metallarbetare (special-) . . . . . Elektr. montörer (special-) . . . . . Div. yrkesutbildade specialarbetare . . . . . Trollhättan . . . . . Grupp I . . . . . Betonggjutare . . . . . Transport- och diversearbetare . . . . . Muddringsarbetare . . . . . Hjälparbetare (även i verkstad) . . . . . Elektr. hjälparbetare . . . . . Grupp II . . . . . Bergarb. (utom tunnelsprängare) . . . . . Tunnelsprängare . . . . . Gråstensmurare o. cementarbetare . . . . . Timmermän . . . . . Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare) . . . . . Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1·27	8·74
1. Stadigvarande banarbetare	1·27	1·25			
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1·22	1·18			
Grupp II (yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1·34	1·36			
2. Ban- och byggnadsarbetare	1·01	1·04			
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	0·99	1·00			
Grupp II (yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1·16	1·21			
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)					
b. Arbete å ackord (eller enligt arbetsavtal) å ordinarie tid	1·25	1·43			
1. Stadigvarande banarbetare	1·61	1·62			
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1·74	1·71			
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1·62	.			
2. Ban- och byggnadsarbetare	1·24	1·43			
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1·24	1·42			
	1·26	8·66			

Tab. 29 (forts.). Medelförtjänster under år 1937 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars hanavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	levnadsdag		arbets-timme	levnadsdag
Elektriska montörer	1:08	8:26	Armerare	1:41	11:13
Grupp III	1:32	9:18	Grupp II	1:44	9:52
Byggnadssnickare	1:33	8:91	Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:45	9:21
Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	1:50	10:19	Timmermän	1:51	10:28
Järn- och metallarbetare (special-)	1:28	9:48	Järn- oah metallarbetare (verkstadsarbetare)	1:33	9:73
Elektriska montörer (special-)	1:16	9:36	Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1:37	10:56
Cementarbetare och klinkermurare	1:32	9:14	Elektriska montörer	1:15	9:02
Diverse yrkesutbildade specialarb.	2:45	19:43	Grupp III	1:59	10:86
b. Luleålsarbetena: Porjus	1:66	11:39	Byggnadssnickare	1:62	10:83
Grupp I	1:28	9:06	Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	1:62	10:67
Transport- och diversearbetare	1:28	9:06	Järn- och metallarbetare (special-)	1:41	11:24
Grupp II	1:95	13:06	Elektriska montörer (special-)	1:23	9:64
Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:48	9:34	Diverse yrkesutbildade specialarbetare	1:76	12:35
Tunnelsprängare	2:14	14:21	d. Motalaströmsarbetena: Malfors	1:12	8:84
Grästensmurare och cementarbetare	1:48	10:42	Grupp I	1:08	8:21
Timmermän	1:43	9:88	Transport- och diversearbetare	1:08	8:21
Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1:36	9:66	Hjälparbetare (även i verkstad)	1:13	8:48
Elektriska montörer	1:53	12:62	Grupp II	1:19	9:29
Grupp III	1:99	13:41	Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1:19	9:29
Byggnadssnickare	1:51	10:09	Grupp III	1:22	10:86
Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	2:51	15:32	Byggnadssnickare	1:27	10:51
Järn- och metallarbetare (special-)	2:11	14:50	Järn- och metallarbetare (special-)	1:26	11:49
Grävmaskinsmaskinister	2:82	19:76	Elektriska montörer	1:13	9:78
Diverse yrkesutbildade specialarb.	2:53	18:56	Borensberg	1:21	8:72
Suorva	1:66	12:40	Grupp I	1:15	8:15
Grupp I	1:57	12:17	Transport- och diversearbetare	1:15	8:15
Jordarbetare	1:31	9:99	Grupp II	1:22	9:04
Transport- och diversearbetare	1:60	12:31	Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:23	8:98
Hjälparbetare (även i verkstad)	1:41	11:67	Grovstensmurare o. cementarbetare	1:23	9:21
Elektriska hjälparbetare	1:41	14:61	Timmermän	1:22	8:92
Grupp II	1:74	12:35	Järn- och metallarbetare (verkstadsarbetare)	1:16	10:43
Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:79	12:24	Elektriska montörer	1:18	9:51
Tunnelsprängare	1:88	13:00	Grupp III	1:30	9:46
Timmermän	1:73	12:22	Byggnadssnickare	1:30	9:31
Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1:43	13:11	Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	1:31	10:01
Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1:56	12:96	Betongsprutare	1:32	10:20
Grupp III	1:73	14:56	Diverse yrkesutbildade specialarb.	1:93	15:19
Byggnadssnickare	1:79	13:45	Nykvarn	1:19	8:65
Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	1:75	12:66	Grupp I	1:10	8:05
Järn- och metallarbetare (special-)	1:77	15:68	Transport- och diversearbetare	1:09	8:01
Elektriska montörer (special-)	1:63	15:51	Armerare	1:27	10:47
Diverse yrkesutbildade specialarb.	2:48	18:12	Dykarehantlangare	1:15	7:74
c. Stadsforsens kraftstationsbyggnad	1:38	9:34	Grupp II	1:22	8:87
Grupp I	1:24	8:57	Timmermän	1:22	8:87
Jordarbetare	1:18	8:01	Grupp III	1:31	9:33
Betonggjutare	1:35	9:31	Byggnadssnickare	1:32	9:33
Transport- och diversearbetare	1:19	8:06	Murare	1:22	7:37
Hjälparbetare (även i verkstad)	1:22	8:72	Diverse yrkesutbildade specialarbetare	2:12	15:93
Elektriska hjälparbetare	1:02	7:86			

medelförtjänsten för samtliga vid drift och underhåll sysselsatta arbetare (i medeltal 2 916 man, varav 826 ackordsarbetare) till 1·09 kr. per timme; förtjänsten utgjorde i medeltal 1·02 kr. vid tidlöns- och 1·25 kr. vid ackordsarbete. — Löneinkomsterna för de arbetare, som varit sysselsatta med förändrings-, nybyggnads- och elektrifieringsarbeten (1 662 man, varav 800 ackordsarbetare), ha merendels legat något högre, nämligen vid 1·23 kr. i genomsnitt per timme för samtliga arbetare samt 1·04 kr. vid tidlöns- och 1·43 kr. vid ackordsarbete. Skillnaden i fråga om genomsnittsförtjänsterna mellan de tvenne huvudkategorier, i vilka banarbetarna uppdelats efter anställningsform, nämligen stadigvarande banarbetare samt ban- och byggnadsarbetare, uppgick till 21 öre per timme vid drift- och underhålls- och 7 öre per timme vid förändrings- och nybyggnadsarbeten.

Vattenfallsverkets byggnadsföretag, vid vilka år 1937 sysselsattes i genomsnitt 1 128 arbetare, redovisas i avdelning C av tab. 29. Siffrorna utvisa, att inom denna arbetargrupp de genomsnittliga arbetsförtjänsterna för samtliga arbetare vid de olika arbetsföretagen växlade mellan 1·12 och 1·66 kr. per timme samt 8·42—12·40 kr. per »levnadsdag».

D. Industriens sysselsättningsvolym och lönebudget åren 1929—1937.

De i föregående kapitel verkställda undersökningarna av årslönens fluktuationer komma, såsom förut påpekats, på grund av redovisningssättet närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under redogörelseåret eller den del därav företagen varit i gång. Särskilt under tider med ogynnsamma förhållanden på arbetsmarknaden ger en sådan undersökning av löneutvecklingen för arbetare med anställning en i viss mån vilseledande bild av industriens försörjningsmöjligheter för landets industriarbetarstam som helhet betraktad. Under den av lönestatistiken berörda tidsperioden har tillgången på arbete varit underkastad betydande växlingar, varigenom arbetslönerna — om de beräknades i genomsnitt per arbetare både med och utan sysselsättning — skulle visat vida större fluktuationer än som kommit till synes i den i det föregående meddelade lönestatistiken. Det bidrag, lönestatistiken kan ge till dylika kalkyler, inskränker sig emellertid till vissa approximativa beräkningar rörande förändringarna i den totala lönebudgeten och i sysselsättningsvolymen, mätt i antalet utgjorda arbetstimmar. Härvid måste hänsyn tagas till det förhållandet, att lönestatistikens material vid resp. undersökningstillfällen icke omfattar alldeles samma företag. Dylika variationer i primärmaterialet ha mindre att betyda vid ett studium av de genomsnittliga förändringarna i tim-, dag- och veckolöner, men innebära däremot, att uppgifterna om antalet sysselsatta arbetare och utgjorda arbetstimmar samt företagens totala löneutgifter icke kunna utan vidare jämföras från det ena året till det andra. För att möjliggöra en dylik jämförelse har man i tab. 30 gjort en sammanställning av arbetarantal, arbetstimmar och lönesumma enbart vid de företag, som lämnat uppgift till lönestatistiken såväl för år 1936 som år 1937. Vid denna bearbetning

Tab. 30. Arbetarantal, arbetstimmar och lönesumma vid industriella företag, varifrån uppgifter föreligga både för 1936 och 1937.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Antal arbetare		Summa utgjorda arbetstim- mar per år (milj.)		Totalsumma arbetslön i kronor un- der år (milj.)		Indextal för 1937 (1936 = 100)		
	1936	1937	1936	1937	1936	1937	Antal arbeta- re	Sa utgj. arbeta- stim.	Total- summa arb.- lön
<i>Malmbrytning o. metallind.</i> (1 586)	124 753	139 337	289.7	325.3	334.9	385.8	112	112	115
Gruvor o. anrikningsverk (42)	7 640	8 865	16.1	19.5	23.9	31.0	116	121	130
Järn-, stål- o. kopparverk (39)	19 878	21 755	46.6	50.8	52.1	57.9	109	109	111
Järn- o. stålmanufaktur . . . (390)	20 210	22 289	46.8	51.9	49.3	55.7	110	111	113
Mek. verkst. o. skeppsvarv (828)	57 785	64 278	134.8	151.2	159.4	182.6	111	112	115
Elektriska verkstäder . . . (83)	11 584	13 588	27.6	32.0	31.8	37.7	117	116	119
Metallmanufaktur . . . . . (166)	6 564	7 358	15.4	17.2	15.7	17.8	112	111	114
Guld- o. silvervarufabr. . . (38)	1 092	1 204	2.4	2.7	2.7	3.1	110	111	112
<i>Jord- o. stenindustri . . . . . (601)</i>	<i>26 992</i>	<i>28 373</i>	<i>56.8</i>	<i>60.2</i>	<i>53.5</i>	<i>57.7</i>	<i>105</i>	<i>106</i>	<i>108</i>
Kolgruvor . . . . . (4)	1 233	1 342	2.7	3.0	2.9	3.2	109	107	109
Torvindustri . . . . . (80)	1 126	1 279	1.8	1.9	1.1	1.4	114	108	119
Stenbrott o. stenhuggerier (144)	5 702	5 776	11.2	11.5	11.0	11.2	101	102	101
Byggnadsämnesindustri . . . (294)	10 380	10 865	22.3	23.4	22.1	23.5	105	105	107
Porslins-, kakel- o. lergods-f. (23)	3 851	4 150	8.8	9.5	7.5	8.2	108	109	109
Glasbruk . . . . . (56)	4 700	4 961	10.0	10.9	8.9	10.2	106	110	115
<i>Träindustri . . . . . (833)</i>	<i>36 148</i>	<i>38 208</i>	<i>79.2</i>	<i>84.5</i>	<i>72.3</i>	<i>81.1</i>	<i>106</i>	<i>107</i>	<i>112</i>
Flottning . . . . . (17)	2 194	2 907	5.4	7.6	4.8	7.5	133	141	155
Sågverk o. hyvlerier . . . (376)	19 664	20 406	40.9	42.6	37.5	41.0	104	104	109
Snickeri- o. möbelfabr. . . (387)	12 583	13 112	29.0	30.3	26.4	28.8	104	104	109
Annan trävaruindustri . . . (53)	1 707	1 783	3.9	4.0	3.6	3.8	104	104	106
<i>Pappers- o. grafisk industri . . (674)</i>	<i>45 315</i>	<i>47 012</i>	<i>106.7</i>	<i>112.2</i>	<i>122.0</i>	<i>133.4</i>	<i>104</i>	<i>105</i>	<i>109</i>
Pappersmassfabriker . . . . . (90)	16 115	16 864	38.0	40.5	43.2	49.4	105	107	114
Pappersbruk o. pappfabr. (61)	13 634	14 235	31.7	33.6	32.7	36.3	104	106	111
Annan pappersindustri . . . (142)	4 775	4 928	11.2	11.8	10.0	10.5	103	104	105
Grafisk industri . . . . . (381)	10 791	10 985	25.8	26.3	36.1	37.2	102	102	103
<i>Livsmedelsindustri . . . . . (919)</i>	<i>31 086</i>	<i>31 989</i>	<i>71.5</i>	<i>74.7</i>	<i>83.0</i>	<i>88.2</i>	<i>103</i>	<i>104</i>	<i>106</i>
Kvarnar . . . . . (57)	1 587	1 549	3.7	3.7	4.8	4.8	98	99	100
Pressjästfabriker . . . . . (6)	193	202	0.4	0.6	0.7	0.7	105	104	103
Bagerier . . . . . (232)	5 058	5 265	11.8	12.2	15.1	15.9	104	104	106
Råsockerbruk o. raffinad. (26)	4 247	4 548	10.2	11.1	10.9	11.9	107	109	109
Choklad- o. karamellfabr. (77)	3 849	4 030	8.8	9.3	7.0	7.6	105	106	108
Bryggerier o. läskedrycks-f. (245)	5 786	5 991	13.6	14.0	18.9	19.8	104	103	105
Tobaksfabriker . . . . . (10)	2 301	2 253	4.8	4.8	5.3	5.4	98	101	101
Slakterier o. konservfabr. (156)	4 393	4 488	9.8	10.3	11.7	12.5	102	105	107
Annan livsmedelsindustri (110)	3 672	3 663	8.4	8.8	8.6	9.6	100	104	111
<i>Textil- o. beklädnadsindustri (612)</i>	<i>56 859</i>	<i>59 002</i>	<i>130.9</i>	<i>134.5</i>	<i>99.6</i>	<i>107.0</i>	<i>104</i>	<i>103</i>	<i>107</i>
Spinnerier, väverier o. d. (330)	38 224	39 002	89.0	89.8	66.4	70.4	102	101	106
Skrädderier o. sömnads-f. (249)	17 210	18 565	38.8	41.6	30.9	34.1	108	107	111
Hatt- o. mössfabriker . . . (33)	1 425	1 435	3.1	3.1	2.3	2.5	101	103	109
<i>Läder-, hår- o. gummi-varu- fabriker . . . . . (321)</i>	<i>15 882</i>	<i>16 469</i>	<i>34.1</i>	<i>35.6</i>	<i>32.3</i>	<i>34.9</i>	<i>104</i>	<i>104</i>	<i>108</i>
Garverier . . . . . (29)	1 782	1 844	4.1	4.2	4.4	4.6	103	102	105
Päls- o. skinnvarufabriker (45)	841	877	1.9	2.1	1.7	1.8	104	106	108
Skofabriker . . . . . (137)	8 317	8 486	16.7	17.3	15.8	17.1	102	104	108
Gummi-varufabriker . . . . . (37)	2 190	2 220	5.0	5.0	4.9	5.1	101	101	104
Annan hithörande industri (73)	2 752	3 042	6.4	7.0	5.5	6.3	111	110	115
<i>Kemisk-teknisk industri . . . . . (206)</i>	<i>11 456</i>	<i>11 805</i>	<i>26.1</i>	<i>27.4</i>	<i>27.7</i>	<i>30.0</i>	<i>103</i>	<i>105</i>	<i>108</i>
Färg-, olje- o. parfymfabr. (83)	3 097	3 233	7.0	7.5	7.0	7.6	104	108	109
Konstgödningsfabriker . . . (5)	486	490	1.2	1.2	1.5	1.7	101	104	109
Sprängämnesfabriker . . . . . (8)	1 175	1 324	2.7	3.2	3.5	4.3	113	118	122
Tändsticksfabriker . . . . . (9)	2 509	2 389	5.3	5.1	4.8	4.6	95	97	97
Annan kemisk-tekn. ind. (101)	4 189	4 369	9.9	10.4	10.9	11.8	104	105	108
Samtliga industrigrenar . . . (5 752)	348 491	372 195	795.0	854.4	825.3	918.1	106.8	107.5	111.2
därav konkurrensind. . . . . (1 276)	186 878	201 931	427.3	466.1	450.6	510.6	108.1	109.1	113.3
skyddad hemma- marknadsind. . . . . (4 476)	161 613	170 264	367.7	388.3	374.7	407.5	105.4	105.6	108.8

har man begränsat sig till den egentliga industrien, som uppdelats i konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri.

Med användande av dessa uppgifter, vilka under år 1937 avse 5 752 företag med över 372 195 arbetare och en lönebudget av över 918 milj. kr., ha med 1936 som basår i tabellen uträknats indextal för antalet sysselsatta arbetare och hela antalet utgjorda arbetstimmar samt totalsumman utbetalda arbetslöner.

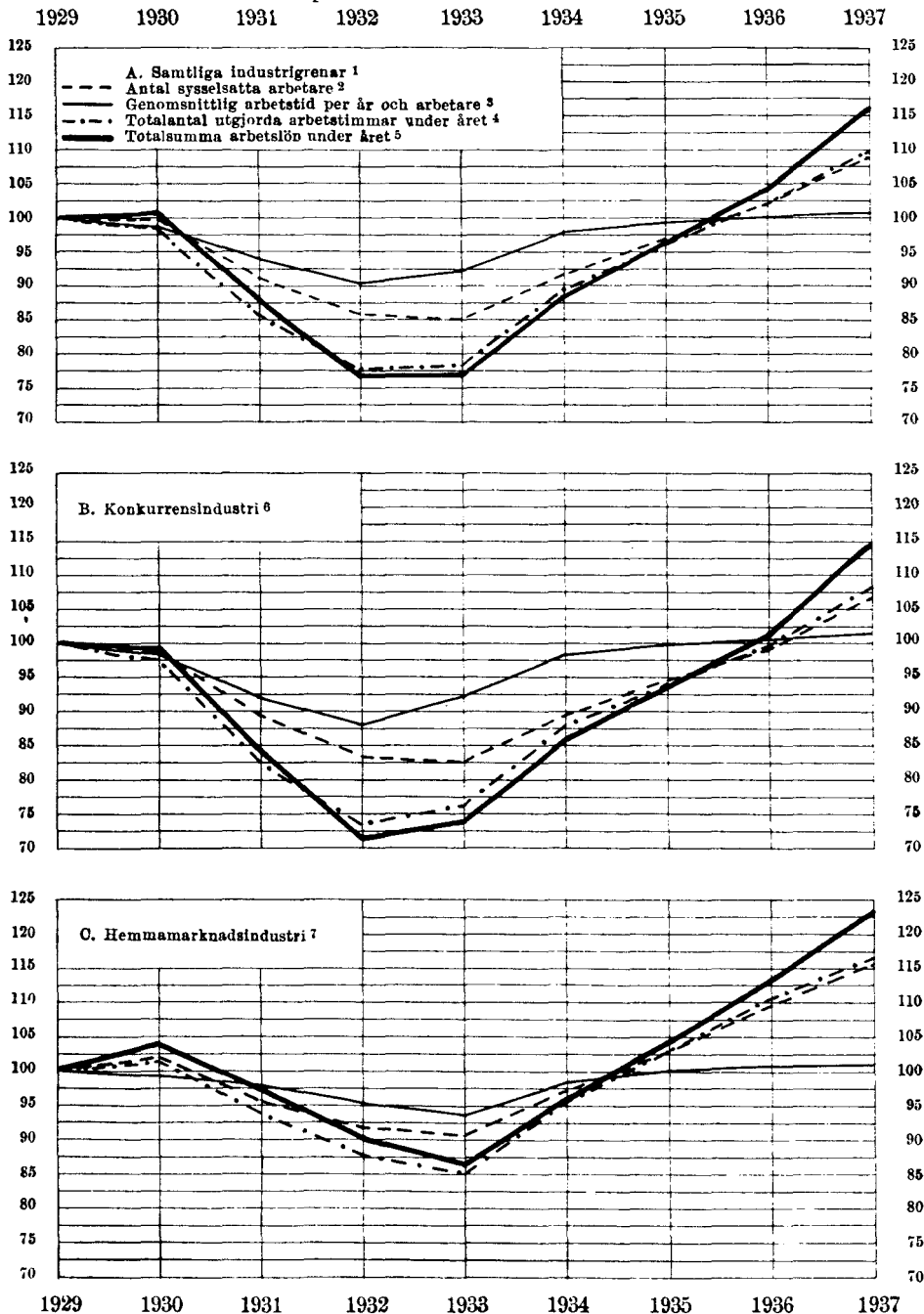
Vid samtliga i tab. 30 redovisade företag har antalet sysselsatta arbetare under år 1937 ökat med omkring 23 704 eller ungefär 6·8 % i förhållande till år 1936. Den både absolut och relativt största tillväxten har — liksom vid föregående undersökningstillfälle — ägt rum inom gruppen malmbrytning och metallindustri, som ökat sitt arbetarantal med omkring 14 584 eller ungefär 12 %. Den genomsnittliga arbetstiden per år och arbetare, vilken inom samtliga industrigrenar utgjorde 2 295 timmar år 1937 och 2 281 timmar år 1936 samt inom konkurrensindustrien 2 308 resp. 2 286 timmar och inom hemmamarknadsindustrien 2 280 resp. 2 275 timmar, har däremot i stort sett icke undergått någon nämnvärd ökning under år 1937. Den relativa tillväxten i totalantalet utgjorda arbetstimmar utgör 7·5 % och överstiger sålunda endast obetydligt tillväxten i antalet arbetare. Enär den genomsnittliga arbetslönen per timme inom den egentliga industrien undergått en höjning under år 1937, kommer slutligen industriens totala lönebudget för detta år att visa en stegring på 11·2 % i förhållande till föregående år.

På samma sätt ha jämförelser anställts mellan företag, som lämnat uppgift både 1936 och 1935, resp. 1935 och 1934 och vidare bakåt i tiden till och med år 1929, varvid dock är att märka, att uppgifterna bliva ofullständigare, ju längre man går tillbaka. Med utgångspunkt från dessa jämförelser har man enligt den s. k. kedjemetoden med år 1929 som basår beräknat indexserier, vilka ge ett approximativt uttryck åt förändringarna under perioden 1929—1937 i arbetarantal, genomsnittlig arbetstid per år och arbetare, totalantal utgjorda arbetstimmar samt totalsumma arbetslön under året. Det må framhållas, att dessa indexserier, som meddelas i tab. 31 och diagram VI, icke fullständigt kunna återspegla förändringarna i sysselsättningsgraden, enär de ej omfatta nytillkomna företag eller sådana, där driften helt nedlagts. Detta medför framför allt i tider med uppåtgående konjunkturer, då antalet nytillkomna företag ofta bli mångdubbelt flera än de nedlagda, att den faktiska sysselsättningen växer hastigare än här beräknade indexserier utvisa.

De i tab. 31 anförda indextalen återspegla ett betydande uppsving i löneinkomster och sysselsättningsmöjligheter sedan depressionsåren 1932 och 1933 inom så gott som samtliga näringsgrenar. Bortses från de förändringar i arbetarantal, som åstadkommas genom grundande av nya och nedläggande av äldre företag, skulle antalet arbetare inom det industriella näringslivet ha ökat med 27 % och den genomsnittliga arbetstiden med 11 % från år 1932 till år 1937, samtidigt som den totala sysselsättningsvolymen — mätt i antalet utgjorda arbetstimmar — utvisat en ökning av 41 %. Denna utökade

Diagram VI. Industriens sysselsättningsvolym och lönebudget åren 1929—1937.

Nombre des ouvriers employés, nombre d'heures de travail effectuées et somme globale des salaires pendant les années 1929—1937.

¹ L'ensemble des branches industrielles. — ² Nombre moyen d'ouvriers employés. — ³ Nombre moyen d'heures de travail par ouvrier et par an. — ⁴ Somme globale des heures de travail effectuées. — ⁵ Somme globale des salaires. — ⁶ L'industrie d'exportation. — ⁷ L'industrie travaillant pour le marché intérieur.

Tab. 31. Sysselsättningsvolym och lönebudget vid vissa industriföretag under åren 1929—1937.

Indextal för:		Malm- bryt- ning o. metall- ind.	Jord- o. sten- ind.	Trä- ind.	Pap- pers- o. gra- fisk ind.	Livs- me- dels- ind.	Textil- o. be- kläd- nads- ind.	Läder-, hår- o. gum- mi- varu- ind.	Kem- isk- teknisk ind.	Samt- liga indu- stri- grup- per	D ä r a v	
											kon- kur- rens- ind.	skyd- dad hem- ma- markn- ind.
Antal syssel- atta arbetare	1929	100	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	101	102	93	95	103	102	104	98	99·8	98·9	102·3
	1931	89	81	86	90	99	100	101	88	91·3	89·6	95·8
	1932	80	75	76	87	99	100	101	82	86·0	83·5	92·0
	1933	81	71	73	85	97	100	104	82	85·0	82·6	90·8
	1934	92	74	79	87	97	111	108	79	91·6	89·4	97·3
	1935	105	82	78	89	99	111	111	81	96·9	94·6	102·8
	1936	114	85	80	92	103	116	113	83	102·1	98·9	109·7
1937	127	90	84	95	106	120	118	85	109·1	106·8	115·6	
Genomsnittl. arb. tid per år o. arb.	1929	100	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	98	102	100	97	100	101	102	96	98·8	98·6	99·3
	1931	93	97	96	93	100	89	102	94	93·9	92·2	98·0
	1932	87	89	91	86	99	97	96	84	90·4	88·1	95·4
	1933	90	86	87	95	98	97	96	82	92·3	92·3	93·6
	1934	98	95	96	100	99	100	98	89	97·7	98·3	98·3
	1935	99	98	98	100	100	100	101	95	99·3	99·7	100·2
	1936	100	99	99	101	99	102	101	95	100·1	100·5	100·8
1937	100	100	99	102	101	101	102	97	100·7	101·5	101·0	
Totalantal ut- gjorda arb- tim. under året	1929	100	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	99	104	93	92	103	102	105	94	98·6	97·6	101·6
	1931	83	79	83	84	99	89	103	83	85·8	82·7	93·9
	1932	70	66	69	75	97	97	97	69	77·8	73·6	87·8
	1933	73	61	64	81	95	97	100	67	78·4	76·3	85·0
	1934	89	70	76	86	96	111	105	71	89·5	87·9	95·6
	1935	104	81	76	89	99	111	112	77	96·2	94·2	103·1
	1936	113	85	79	92	103	119	115	79	102·2	99·4	110·5
1937	127	90	84	97	107	122	120	83	109·8	108·4	116·7	
Totalsumma arbetslön under året	1929	100	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	101	106	95	95	104	104	109	98	100·6	99·4	103·8
	1931	85	82	83	87	102	91	105	89	88·2	84·5	97·5
	1932	69	68	67	74	100	98	99	73	77·3	71·6	90·2
	1933	71	62	61	79	97	97	101	70	77·3	73·8	86·5
	1934	87	72	72	86	98	111	106	74	88·2	85·7	96·0
	1935	102	83	75	89	100	113	114	81	96·3	93·7	104·0
	1936	114	90	77	95	105	122	118	85	104·0	101·1	113·2
1937	131	97	86	104	111	131	127	91	115·7	114·5	123·1	

sysselsättning tillsammans med en mindre höjning i timlönen har kommit industriens totala lönesumma att stiga med icke mindre än 50 % under perioden 1932—1937. Därmed torde, såsom även framgår av diagram VI, sysselsättningen och lönebudgeten år 1937 ha nått ej oväsentligt större omfång än under utgångsåret 1929.

Utvecklingen har emellertid varit rätt olikartad under olika år. Under år 1933 var arbetstillgången praktiskt taget oförändrad, i det att den något utökade arbetstiden per år och arbetare till större delen neutraliserades genom inskränkning i antalet sysselsatta arbetare. Däremot tog sig den

förbättrade arbetstillgången under år 1934 i förhållande till år 1933 uttryck både i nyanställning eller återanställning av arbetare (8 %) och utökning av arbetstiden för den sysselsatta personalen (6 %). De tre sista åren i perioden har tillväxten i antalet sysselsatta arbetare (resp. 6, 5 och 7 %) varit proportionsvis större än ökningen av arbetstiden per arbetare, som endast utgjort resp. 2, 1 och 0.6 % om året. För hela perioden 1932—1937 var, såsom ovan anförts, tillväxten i arbetarantal för samtliga industrigrenar tillhoppa (27 %) avsevärt större än ökningen i arbetstiden per arbetare (11 %).

Särskilt intresse erbjuder ett jämförande studium av motsvarande utveckling inom de båda huvudgrupper, vari materialet delats i förevarande undersökning, nämligen konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri (jfr diagram VI B och C). I fråga om nyanställning eller återanställning av arbetare föreligger under perioden 1932—1937 ingen nämnvärd skillnad (enl. tab. 31 resp. 28 och 26 %). Men medan utökningen av arbetstiden för den sysselsatta personalen under perioden stiger med 15 % för konkurrensindustrien, stannar motsvarande siffra för hemmamarknadsindustrien vid 6 %, varigenom sysselsättningsvolymen år 1937 växer med resp. 47 och 33 % i förhållande till år 1932. Samtidigt med sysselsättningsvolymens utökning har den genomsnittliga timlönen gått upp några procent för den förra gruppen, men praktiskt taget blivit oförändrad för den senare. Härigenom tillväxte konkurrensindustriens lönebudget med 60 % mot endast 36 % för den övriga industrien. Att märka är, att den här skisserade olikformigheten i utvecklingen mellan konkurrens- och hemmamarknadsindustrien väsentligen hänför sig till åren 1933 och 1934, medan utvecklingen under år 1935—1937 varit likartad för båda grupperna. Överhuvudtaget ger ett närmare studium av indextalen i tab. 31 (och motsvarande diagram) en bild av, huru olika den del av industrien, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen och den, där ett dylikt beroende ej föreligger, reagera inför förändringar i de ekonomiska konjunkturerna.

Det må framhållas, att de på grundval av det lönestatistiska materialet sålunda framräknade indextalen rätt väl överensstämmer med de i socialstyrelsens kvartalsvis utarbetade arbetsmarknadsstatistik meddelade sysselsättningsindextalen (utarbetade sedan 1932) samt löneindextalen (fr. o. m. 1935). Ävenledes föreligger rätt god samstämmighet med de undersökningar rörande sysselsättning och arbetstid inom näringslivet, vilka utarbetats för en vecka i november månad åren 1932—1937.¹ Enligt denna statistik, som sistnämnda år avsett 2 056 industriella företag med 323 400 arbetare, skulle antalet arbetare inom industrien ha ökats med c:a 7 % från november 1936 till november 1937 och med 29 % i förhållande till samma tid 1932. Den totala sysselsättningsvolymen i samma företag, mätt i antalet utgjorda arbetstimmar, utvisade en ökning från närmast föregående år med 6 % och från november 1932 med 41 %.

¹ Jfr Sociala Meddelanden årg. 1938, sid. 170 o. f. — Ovan anförda absoluta tal ha hämtats från en icke publicerad sammanställning, som ligger till grund för de i Sociala Meddelanden årg. 1938, sid. 176 återgivna indextalen för arbetarantal och arbetstid, och avse företag, vilka lämnat uppgift för såväl ifrågavarande som närmast föregående undersökningstillfälle.

K. SOCIALSTYRELSEN
FEMTE BYRÅN

(Därest för en egendom utrymmet å ett formulär ej räcker till, användas flera formulär, vilka betecknas med »forts.» 1, 2 o. s. v.)

Uppgift angående löneförhållanden för samtliga de arbetare m. fl., vilka under år 1937 (eller) det bokförings- (eller tjänste-) år, som närmast sammanfaller med nämnda kalenderår, varit anställda å .....

N:r .....

..... egendom i ..... socken.
(Uppgifter behöva ej lämnas för förvaltare, inspektor, bokhållare o. d., ej heller för hushållspersonal med enbart inomhusarbete.)

OBS.! Nedanstående uppgifter äro tillförsäkrade skydd jämlikt lagen om viss inskränkning i rätten att utbekomma allmänna handlingar den 28 maj 1937 16 §.

Egendomens storlek: åker ..... ha, övrig mark ..... ha, tillhopa ..... ha (1 ha = 2 tunnland).

Tillämpas å egendomen kollektivavtal? .....

A. Statare och tjänstefolk (för år — ev. halvår — anställda arbetare med stat eller fri kost och logi.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			11	12	13	14
									Naturaförmåner under året						
För och tillnamn-	Födelseår (ev. ungefärlig ålder)	Civilstånd (ogift = og., gift = g., änk., änka = ä.)	Yrkspecialitet (Rättare, fördräng, kördräng, jordbruksarbetare, som ej kör hästar, ledingårdsförman, kreatursskötare, maskinmjölkare, fodermark, maskinskötare, smed, slöjdare o. s. v.)	Antal under året utgjorda dagsverken ¹	Antal arbetstim. pr vecka (ober. rater, inber. rykt, då arbetstiden är som	Hängst	Kortast	Kontant lön under året (inber. stadsel, provisor, övertidsersättning 2) o. d.	stat (livsformönder), värde pr år ³ , kr.	fri bostad, bränsle, potatisland, värde pr år, kr.	kost och logi, värde pr dag, kr.	Uppburen totalavlönning under året (kontant och in natura), kr.	Bostad för familj utgöres av kök samt nedanst. antal rum	Därest avtal träffats om ökad eller minskad kontantion för nästa tjänstår, angiv ökningens resp. minskningens belopp	
	1														
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															
11															
12															
13															
14															
15															

¹ Därest verkliga antalet dagsverken ej kan uppgivas, meddelas ungefärliga antalet utgjorda arbetsdagar under året. — ² Hustrus ev. arbetsförtjänst för mjölkning e. d. upptages icke här utan under B (som mjölkorska e. d.). — ³ Värdet upptages efter ortens försäljningspris (icke självkostnadspris eller »bokpris»).

Å egendomen åtnjuter statare för året följande stat: mjölk: oskummad ..... l, skummad ..... l; råg ..... kg; vete ..... kg; korn ..... kg; havre (eller blandsäd) ..... kg; örter ..... kg; potatis ..... hl; potatisland ..... ar
sträckfamnar; bränsle .....; andra varuslag
(specificeras) .....
Vänd!

B. *Daglönare (fasta och tillfälliga), torpare, mjölkerskor o. d.*

Namnuppgifter behöva blott lämnas för sådana arbetare, som under året utgjort minst 50 dagsverken, medan för övrig tillfällig arbetshjälp kan meddelas summa dagsverken och summa avlöning, helst med fördelning på vardera av grupperna män, kvinnor och barn (under 15 år).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
För- och tillnamn	Födelseår (ev. nufästlig ålder)	Civilstånd (ogift = og. gift = g. änkl. änka = 8)	Yrkesspecialitet (Rättare, fördräng, kördräng, jordbruksarbetare som ej kör hästar, ladugårdsförman, kreaturskötare, maskinmjölkare, fodermarsk, smed, mjölkerska o. s. v.; tillika torde anges, om vederbörande innehar <i>torp</i> e. d.)	Daglön (sommars- resp. timlön, kr.	Antal under året utgjorda (för ackordsarbete beräknade) dagsverken ¹		Antal arbets-tim. pr vecka ober. raster, inber. rykt), då arbetstiden är som	Uppburen kontant avlöning (tidlön, ackordsbetaln., övertidsersättn. o. s. v.) ¹	Särskilda förmåner			Uppburen totalavlöning under året (kontant och in natura), kr.	Därest för en person dag-, resp. timlönen ökas enl. avtal för <i>håsta</i> år, angiv ökningens resp. minskningens belopp	
					långt	kortast			antal dagar	fri kost värde pr dag, kr.	livsförmödenheter (mjölk o. d.) värde pr år, kr. ²			
1.														
2.														
3.														
4.														
5.														
6.														
7.														
8.														
9.														
10.														
11.														
12.														
13.														
14.														
15.														

¹ För *torpare* böra i kol. 6 upptagas *samtliga* under året utgjorda dagsverken, såväl fria som betalda, i kol. 9 *all* uppburen arbetsersättning i penningar, vare sig för ordinarie eller överdagsverken, samt i kol. 13 *torpens* arrendevärde (om det kan uppgivas) *med avdrag* för av *torparen* eventuellt erlagt penningarrende e. d. (motsvarar arrendet fulla värdet sättes alltså här 0).

² Värdet kan upptagas efter de grunder, som angivas i avd. A. not 1. Därest dylika förnödenheter erhållits *mot betalning*, avsevärt understigande ortens pris torde i kol. 12 angivas *skillnaden* mellan det erlagda priset och det verkliga värdet, varvid beräkningsgrunden här närmare angives: .....

C. *Hurudan är tillgången på lantarbetare å Eder ort (god, tillräcklig, otillräcklig)?* .....

D. *Anmärkingar och tillägg:* .....

..... den ..... 1937.

(Postadress)

(Uppgiftslämnarens namn)

K. SOCIALSTYRELSEN
FEMTE BYRÅN
Tel. 11 78 50

Stockholm i juni 1938.

Bil. 3.

Till

Vägstyrelsens ordförande i ..... vägdistrikt.

K. Socialstyrelsen får härmed anhålla, att Ni, i likhet med föregående år, benäget ville besvara nedanstående frågeformulär, som utsändes i 2 ex., varav det ena är avsett att av Eder behållas som kopia.

Därest den inom vägdistriktet nu använda bokföringen icke skulle möjliggöra att fullständigt ifylla samtliga kolumner, torde i varje fall besvaras de frågor rörande antal anställda och genomsnittlig avlöning för förvaltnings- och ledningspersonal samt olika grupper av vägarbetare, vilka upptagas i de första och sista kolumnerna.

Formuläret torde i besvarat skick så snart ske kan och senast den 20 juli d. å. återsändas till Socialstyrelsen, Femte byrån.

SIGFRID HANSSON.

Beril Nystrom.

A. Uppgifter om avlöningsförhållanden m. m. för anställda och arbetare vid arbeten i vägstyrelsens egen regi	Antal anställda i början av		Under tiden 1 januari—30 juni 1938				Genomsnittlig avlöning per	
	januari 1938	juli 1938	utgjorda		utbetald avlöning (inberäknat värdet av förmåner), kr.	därav för ackordsarbete, kr.	dagsverke (ev. månad), kr.	arbets-timme kr.
			dagsverken	arbets-timmar (inber. övertid)				
<i>Förvaltnings- och ledningspersonal</i>								
a) Ingenjörer				—		—		—
b) Vägmästare				—		—		—
c) Schaktmästare				—		—		—
d) Förmän o. d.				—		—		—
e) Kontorspersonal				—		—		—
<i>Arbetare</i>								
f) Yrkes- el. specialarbetare (inkl. chaufförer)								
g) Grovarbetare								
h) Körare med egen häst: en häst								
två hästar								

B. Vad utgjorde vid vägunderhållsarbete genomsnittliga avlöningen för grovarbetare? { per dagsverke: ..... vid tidlönsarbete ..... vid ackordsarbete .....
per arbetstimme: ..... kr. ....

Hur stor del av vägunderhållsarbetet brukar utföras på ackord? ..... procent

C. Bedrivs vägarbetena i vägstyrelsens egen regi? ..... av entreprenörer? ..... genom småentreprenader? ..... på annat sätt (angives närmare)? .....
(ja el. nej) (ja el. nej)

Om vägarbetena helt eller delvis bedrivs av *entreprenörer*, angiv dessas namn och adresser:

D. Gäller för vägdistriktets arbetare kollektivavtal? ..... I så fall när ingicks avtalet? Den ..... 19 .....
den ..... 1938.

(Uppgiftslämnarens namn och titel)

(Postadress och tel.-nr)

K. SOCIALSTYRELSEN

FEMTE BYRÅN

Tel. 11 49 66

Bil. 4.

Stockholm i januari 1938.

Nr .....

(Torde återopas vid ev. skriftväxling.)

<p><i>Till</i></p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

För fullföljande av de inom K. Socialstyrelsen under flera föregående år utförda löneundersökningarna får styrelsen härmed anhålla, att Ni ville för Edert företags vidkommande ifylla omstående formulär, avseende *år 1937* samt därefter återsända det till styrelsen senast den 19 februari 1938.

Formuläret utsändes i 2 exemplar, varav det ena är avsett att av uppgiftslämnaren behållas som kopia.

SIGFRID HANSSON.

Bertil Nyström.

Anvisningar: För företag med såväl förvaltnings- som arbetarpersonal skola både avd. A och avd. B av formuläret (se omstående sida) ifyllas, varemot företag utan egentlig arbetarpersonal (såsom exempelvis vissa handelsföretag o. d.) endast behöva lämna i avd. A begärda uppgifter (ev. förekommande lagerarbetare, chaufförer, reparatörer o. d. böra dock redovisas i avd. B). Om möjligt bör varje mera betydande arbetsställe (fabrik, driftsenhet o. d.) redovisas för sig.

.....

.....

OBS! Nedanstående uppgifter äro tillförsäkrade skydd jämlikt lagen om 16 in-skränkning i rätten att utbekomma allmänna handlingar den 28 maj 1937 16 §.

Arbetsställets namn: _____
 Vars väsentliga verksamhet avser (näringsgren): _____
 Beldagenhet: _____
 kommun samt om för huvudkontoret
 möjligt närmare orts- för arbetsstället
 bestämmning (järnvägs-samhälle, by etc.)
 Arbetet har under år 1937 varit i gång _____ veckor (= arbets-
 dagar). (antal) (antal)
 Har under året arbetstiden för de sysselsatta arbetarna (samliga eller
 endast vissa) varit förkortad?
 I så fall, har förkortningen skett genom minskat antal arbetsdagar per
 vecka? _____ arbetstimmar per dag? _____ på annat sätt?
 (Ja eller nej) (Ja eller nej)
 Angiv arbetstidsförkortningens
 ungefärliga omfattning i timmar räknat under hela året
 Har företaget under år 1937 i högre grad varit beroende av utländsk kon-
 kurrens på den inhemska marknaden? _____
 (Ja eller Nej) Har någon del av tillverkningen exporterats till utlandet? _____ I den händelse
 export förekommit, önskas ungefärlig uppgift om, huru stor del (ex. 75, 50, 25 % etc.) exporten utgjort av den totala tillverkningen år 1937. _____
 (Ja eller Nej)

588663. Lönestatistisk årsbok 1937.

A Förvaltnings- och befälspersonal. OBS! Företagsledare (direktörer, disponenter, förvaltare, handelsföreståndare m. fl.) samt handelsresande o. d. medräknas icke.	Medeltal anställda per avlöningstillfälle under verksamhetstiden!			Totalsumma utbet. avlöning, kontant och in natura (inber. dyrtidstillägg)		
	Män	Kvinnor	Summa	Män Kronor	Kvinnor Kronor	Summa Kronor
Teknisk personal a) ingenjörer, kemister, ritare o. d. b) verkmästare, förmän (ej deltagande i arb.) o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Kontorspersonal a) kamrerare, bokhållare, kontorister o. d. b) vaktmästare, bud o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Butikspersonal o. d. a) försäljnings- o. lagerpersonal (ej lagerarbetare, vilka redovisas under avd. B Arbetare) b) springpojkar o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Observera använingarna å omstående sida!	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Summa	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)

FRÅGEFORMULÄR FÖR DEN INDUSTRIELLA LÖNSTATISTIKEN

113

B Arbetare (inberäknat lagerarbetare, chaufförer samt förmän, som själva deltaga i arb.)	Medeltal arbetare per avlöningstillfälle under verksamhetstiden!	Antal under året av hela arbetsstyrkan utgjorda		Arbete & ordinarie tid				Övertidsarbete		Under året utg. förmåner (ss. lön und. sen. gratifik., hyresb., fri bostad, fri ved m. m.), som ej redan inräknats i själva arbetslönen		Totalsumma	
		dagsverken ²	arbetsveckor	Tidlönsarbete		Ackordsarbete ⁵		Antal under året utgjorda arbetstimmar	Härför utbetalad arbetslön ⁶ Kronor	kontant utbetald Kronor	värdet av naturaförmåner Kronor	under året utgjorda arbetstimmar	arbetslön och förmåner under året Kronor
		antal män	(ant. d.-v.)	(ant. a.-v.)	Antal under året utgj. arb.-timmar ³	Härför utbetalad arbetslön Kronor ⁴	Antal under året utgj. arb.-timmar						
Män över 18 år	(antal män)	(ant. d.-v.)	(ant. a.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)
Kvinnor över 18 år	(antal kv.)	(ant. d.-v.)	(ant. a.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)
Minderåriga (samt lärlingar)	(ant. mind.)	(ant. d.-v.)	(ant. a.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)
Summa	(antal arb.)	(ant. d.-v.)	(ant. a.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)

Anmärkingar (avsedda att förtydliga och komplettera ovanstående uppgifter)
 1 Medeltalet beräknas sålunda, att man hopräknat antalet anställda vid varje avlöningstillfälle (ev. varje dag) under året, summera de sålunda erhållna siffrorna och därefter dividera summan med antalet avlöningsdagar (ev. antalet faktiskt utgjorda arbetsdagar). — 2 Såsom dagsverke räknas varje dag, som arbetare eller arbetsförmän varit i arbete, oberoende av huru stor del av dagen han arbetat. Nattskift räknas som dagsverke. — 3 Avser faktisk arbetstid, alltså med frånräknande av semestertid, sjuktimmar o. d. — 4 Här inberäknas ej sjukavlöning och olyck-fällersättning, vilka förmåner icke skola medtagas i formulläret, samt ej heller lön under semester, som redovisas under rubriken "förmåner". — 5 Härunder inbegripes även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, varigenom lönebeloppet i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. Hela det på ackordsarbete intjänade beloppet bör här uppgivas och ej blott det s. k. ackordsöverskottet. — 6 Här redovisas hela förtjänsten på övertidsarbete och ej blott den s. k. övertidsprocenten.

den _____ 1937.
 _____
 _____
 (Arbetsgivarens firma)